

B7 : 1109050

B8 : 1109051

B9 : 1109052

B10 : 1109053

KAUFMANN
DÁVID
KÖNYVTÁRA

B. 7-10.

4
Agudat agadot

8
Beth eked hagadot

9
Tané debé Elia suta

10
Beth nechot-hahalachot
I.

Beth nechot-hahalachot
II

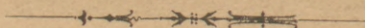

בית נכות ההלכות

או

תורתן של ראשונים

חלק ראשון

HALACHISCHE SCHRIFTEN DER GEONIM.

Erster Theil.

4

Halachische
Schriften der Geonim.

Erster Theil

enthält:

Halachoth Kezuwoth des Rabbi JEHUDAI GAON;
Parschijoth- und Haftarothonnung für Festtage; Gut-
achten der Geonim; Sammlung verschiedener Abhandlungen;
Zehn Fragen des Rabbi Saadia Gaon; Die Thalmudlehrer
als Weltweisen.

Zum ersten Male nach seltenen Handschriften

herausgegeben

von

Chaim M. Horowitz.

(Jeglicher Nachdruck verboten.)

FRANKFURT a. M.

1881.

Druck und Verlag von M. SLOBOTZKY, Frankfurt am Main.

(Preis 1 Rmk. excl. Porto.)

בית נכות ההלכות

או

תורתן של ראשונים

יכלכל דברי הלכה ושאלות ותשובות של רבותינו הגאונים הקדמונים ד"ל אשר היו עד כה חתומים וסתומים ונעלמים ושפונים וטמונים בבתי גנוי הספרים בכתב יד ויצאו לאור לראשונה להאיר עיני האחרונים שבאחרונים כהיום הוזה להורות את בני ישראל את הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון אשר יעשה אותם האדם וחי בהם.

חלק ראשון

מכיל

הלכות קצובות דרב יהודאי גאון; סידור פרשיות של ימים טובים והפטורות שלהן; שאלות ותשובות הגאונים; לקוטים שונים; עשרה שאלות לרבינו סעדיה גאון בתחיית המתים; ענין להראות שחכמי התלמוד היו בקיאים בכל החכמות.

אספתים והוצאתים לראשונה לאור עולמים, על פי כתבי יד עתיקי ימים, אנכי הצעיר לימים, ומתאבק בעפר רגליהם של תלמידי חכמים, ושוחה בצטא את דבריהם המחוכמים

חיים מאיר בלא"א המופלג וי"א מו"ה יוסף נ"י
הלוי הורוויץ.

תנא דצי חליה כל סגוה הלכות בכל יוס מוצטח לו סהא צן
עולס סנא סנאחור הליכות עולס לו אל תקרא הליכות אלס
הלכות (תגילה כ ח ע"ג, יודה ע"ג ע"ח)

התורה והרשות הנה בתומכי ידינו
לבל יהיו איש להדפיסם מבלעדינו.

פראנקפורט על נהר מיין.

תרמ"ב

בהוצאות ובדפוס של ר' אלימלך סלאבאטצקי בפראנקפורט א. מ.

מוחר כל חוצת 1 תארק מלצד דמי ספארטא

הקדמה

ה' צבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקב סלה (תהילים מ"ז ח' ו"ג).

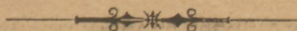
אודה את ה' בכל לב ואברכה את שמו לעולם. ברוך ה' וברוך צורי אשר לא הסיר חסדו ואמיתו ממני והביאני עד הלום להוציא לאור תעלומות חכמת חכמינו ו"ל ותורתן של ראשונים תנתן כהיום על ידי לדור האחרון הזה ובשמחת לב ובחדות נפש ובעין טובה הנני מוסרה לבני עמי ולאומי קהלת יעקב וחכמיה למורשה ולנחלת עולם להגות בהן ולהנות מאורן הרב והבהיר. יהי שם ה' מבורך על כל תגמוליו עלי כי מי אנכי זמה בית אבי כי בחר בי ויער את רוחי ויאר את עיני ויחוק מתני ויאמץ זרועתי לגאול הטמונים באוצרות חושך ולהוציאם לאור עולם ולחשוף בארות מים חיים להצמאים לדבר ה' אשר כפי רבותינו הגאונים הקדמונים אחרי אשר נסתמו נעלמו ונחתמו מרוב ימים. הנה נדמיתי להשגי גרדיים משער האשפה שבירושלים אשר יאמר עליהם בבחירתא (מס' עדיות) כי באו והעידו בשם שמעיה ואבטליון וקבלו חכמים את עידותן כן אנכי כהיום הוה בהציעי לפני חכמי לב דברי גאונינו הקדמונים אשר העתקתי מכת"י ישנים ויקרים ובשם חכמינו ו"ל הקדמונים העדתי במאמרי „דברים אחדים" אשר ספחתי אליהם כי נבעו ממקור נאמן אשר לבעליהם אשר שמותם נקרא עליהם לכן נמנעתי ונעצרתי מלבקש הסכמות עליהם מחכמי זמנינו וגאוני דורינו אשר גם למותר יחשב להלאותם בזה ולהרגיזם מכסא כבודם כי דברי גאונינו ו"ל אין צריכים חיזוק ואם נאמנו העתקותי ועדותי מי יודע להעיד עליהם יותר ממני אחרי כי הסעותי מארץ נכריה מכת"י אשר לא שערום ולא ידעום ולא שמעו מהם נבונינו ורבותינו בדור הזה ודורשי רשומות מספרו של החכם הנוצרי דע ראססי ימצאום רשומים בו במקומם לפי סדר המספדים אשר להכת"י אשר לו. ואם לסמוך עליהם בדבר הלכה הלא לא תקעתי יתדות בזה והנחתי לגדולים ממני בחכמה ובתורה להתגדר בהם כי קטונתי עד מאוד לעמוד במקום גדולים ולחרוץ משפטי ולהסכים על דברי גאונינו ו"ל הקדמונים אשר לא קם בישראל עוד כמוהם מאז נאספו אל עמם עד היום הוה ואף כי לא יתנוני עבודתי וזמני לסבב מדינות ומקומות לבקש הסכמות וכי בשביל

וה אמנע ח"ו טוב מבעליהם ואמנע בר ישראל אשר ע"ו יאמר
משל הקדמוני בפי החכם מכל אדם מונע בר יקבוהו לאום וחכ"ל
דרשוהו על התורה והיודע הלכה ואינו מלמדה (מדרש משלי י"א
ועיין ברכות דף ס"ג ע"א) — הספרים האלה אשר הנני נותן לפניך
היום קודא יקר העתקתים ככתבם וכלשונם בהכת"י אשר לפני ולא
שלחתי בהם יד להגיהם מרוחי ואף כי מרדותי רבו למעלה ראש
ושמעתיא בעיא צילוחא כיומא דאיסתנא וברצות ה' דרכי שוב אשוב
אליך ואבוא במחברת מיוחדת לפניך אשר בה אכתוב חקירותי
ודרישותי על הספרים האלה והערות והגהות ומראה מקום לדבריהם.
עתה אך מעט תבענה שפתי במאמרי הנספח לזה אשר קראחיו
וכניתי "דברים אחדים" אשר אתאר לפניך בשרד ואכנה בשם
את הספרים האלה ואודיעך את הכת"י אשר העתקתי מהם ומדברי
סופרים וספרים אוכיחך על קושט דברי אמיתתם ובהאבה הרבה
אשר בחובך להתורה והחכמה אבטח כי תרצה את מנחתי אף כי
לא הוספתי עליהם מאומה משלי כי טובה צפורנן של ראשונים
מטלא כריסן של האחרונים יאמר משל הקדמוני ותורתן של ראשונים
אין בה דופי כלה נאמנה, וכל כפתה רעננה, וחמודה לעינים, ומיטיה
מים חיים, ומאירה כצהרים, ודבריהם כאלו נתנו משמים, לא כחל
ולא שרק ולא פרנס ויעלת חן ויופי לכן לא אהללם פן אהללם
כי להפ דומיה תהילה ואשים קנצי לדברי בתפילתי לאל חי כי
יתן לי רחמים אל שדי ואוכה לדלות עוד פנינים ולגלות מטמונים
מתורתן של ראשונים וקדמונים ומחכמתם יביניני ומתורתם ילמדני
כי המה נחמתי ושברי, וזה שכרי, ואו אהללנו ואברכנו בשפתי ובכל
לבי וטוחות, את אלהי מעווי אלהי כל הרוחות.

בישע אלוקים פ א ר מ א במדינת איטליא בירח אב שנת תרמ"א לפ"ק.

חיים מאיר הורוויץ הלוי

בעהמ"ח ספר משנת רבי אליעזר בג' חלקים על פרקי רבי אליעזר
אשר יצא לאור בקרוב, והמרי"ל והמעיר לספר אגדת אגדות חלק
א' ומכתב חדשי בית עקד האגדות וכו'

דברים אחדים.

שלשה ספרים מגאוני ישראל הקדמונים נפתחים לפנינו היום בזה ואלה הם: (ה) הלכות קצובות דרב יהודאי גאון. (ג) סידור פרשיות של ימים טובים והפטורות שלהן. ושניהם על פי כתב יד ישן נושן אשר לדע ראססי No. 1089. (ג) שאלות ותשובות הגאונים על פי כת"י דע ראססי 327 הנכתב בשנת 1290 בקשתיל בואן. והוספתי עליהם עוד שני דברים יקרים. (ה) לקוטים שונים מכת"י דע ראססי 327. (ג) עשרה שאלות מרב סעדיה גאון בתחית המתים ע"פ כת"י הנ"ל ועוד חמשה ספרים ערוכים בידי אשר אוציאם לאורה בקרוב אי"ה בכטה מחברות אחרות אשר אכנה את שמותם בזה. (ה) שאלות ותשובות לרב נטרונאי גאון. (ג) הלכות נידה. (ג) תשובות הגאונים (ד) תשובות לרב האי גאון. (ס) שאלות ותשובות הגאונים יותר משלש מאות שרת. ובאשר הנני נכון אי"ה כאשר ירחיב לי ה' לכתוב מחברת מיוחדת על הספרים האלה אשר תכלול חקירות עליהם ועל מחבריהם והערות והגהות בדבריהם ומרוב טרדוטי מרוב עבודה ומחסרון הספרים הדרושים לי לזה אבוא כהיום בקצרה להעיד על דבר השלשה הספרים אשר אציעם כהיום לפניך קורא יקר לראשונה לבל אדחה אותך לזמן אחר ואקיים כי דברי משל הקדמוני (אבות פרק ב') משנה ה' הלל אומר וכו') „ואל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה" ואף כי כעת לא תעלה בידי להרחיב העיון והחקירה בזה כאשר ישפיקו לאיש כמוני ולדכותי דברי ר' טרפון ייסרוני (אבות פ"ב משנה כ"א) „הוא היה אומר לא עליך המלאכה לגמור ולא אתה בן חורין להבטל ממנה" לכן אנסה כעת מילים אחדים עליהם כאשר תשיג ידי במעט עיון ובבחינת דברי הקודמים לפני בספר בית האוצר לשד"ל לעטבערג תר"ז תולדות רש"י ווארשויא תרכ"ב ולואת כינתי הצעתי ואת בשם „דברים אחדים" ואם ירחיב ה' את גבולי ויבצע את טפעלי ויניח לי מטרדוטי וישיביני למקום סופרים וספרים או אבוא במשפט באר על כל נעלם ואוסיף הערות והגהות ומראה מקום ואשיטם במחברת מיוחדת אי"ה.

הנה ראיתי לסדר בזה את הספרים האלה כסדר ומנם אמנה בדברי אלה שסתי הויפך למטרתו לדבר מלמטה למעלה באשה ברעתי להרחיב דברים על הראשונים ומאוד ימעטו דברי על השנים האחרונים

לכן יפקדו בזה לראשונה. השאלות ותשובות לגאונים האלה יסובו על הלכות תפילין ונדרים, ונושאייהם רב יהודאי גאון מת בשנת תקכ"ג לאלף החמישי בהלכות תפילין ורובי דבריו כבר באו בהלכות קצובות שלו, עיין הלאה. ר' יוסף גאון ולא אדע מי הוא מהמטשה הגאונים. שהיו שמם רב יוסף, רב נטרונאי ד' אלפים תק"י. מר רב שינא גאון מת ד' אלפים תמ"ט. רב משה גאון הוא רב משה בר' יעקב ד' אלפים תרמ"ח. רב שר שלום ד' אלפים תרע"א. רב חנוך ד' אלפים תש"ן. רב האי ד' אלפים תש"ן בס"ה כ"ד תשובות. תשובת ר' האי א' כתובה בשפת ערבית. לפני התשובות נרשם „תשובות ושאלות לגאונים ר' צ"י אללה ענהם אמר" ולפני התשובות מהלכות נדרים „תשובות פי ל' אום אלנדרים ואלשבועות ופיה הפרת נדרים ולאווים של חרם" אשר זאת בלבד מה שנרשם לפניהם בלשון ערבית מוכח על יושנם ואמיתתם*.) הסידור פרשיות של ימים טובים וסדר הפטורות שלהן נמצא באותו כת"י שבאו בו לפני ההלכות קצובות דרב יהודאי גאון והענינים ע"פ המספרים קרובים מאד לסוף הספר הלכות גדולות שבידינו ובאשר לא נודע לי עור פשר דבר עליהם כי רבה החקירה ואחוזה בסבך חקירות אחרות אדחנה לוטן אחר אך אעיר כי כבר שמעו ממנו בעלי התוס' בשם רב האי תוס' מגילה דף ל"א ע"א ד"ה למחר „ויש מקומות שנהגו להפטיר בויהי אחרי מות משה ושיבוש הוא שהרי הש"ם אינו אומ' כן ויש אומרים שרב האי תקן לומר ויהי אחרי מות משה אבל אינן יודעין הסברא אמאי שנה סדר הש"ם" ורב יהודאי ריש מתיבתא ורב נטרונאי ריש מתיבתא נזכרים בו ובהמחברת המיוחדת הנ"ל אוסף אי"ה לחקור עליהם וקרוב כעת בעיני עד מאוד כי הוא מרב יהודאי גאון כההלכות קצובות שקדמו, ומה שהביא בזה בשמו הובא ג"כ בשמו בסדר רב עמרם גאון סדר חג הסכות דף נ"א ע"א ע"ש, ועל זה גם ע"ד ענינו עם המדרשים וההלכות גדולות וסדר המצות שבו ועם ר' אליהו הזקן בעל האזהרות לשבועות אדבר אי"ה בארוכה במחברתי הנ"ל. עתה אשוב להלכות קצובות וארחיב מעט בו ואביא שם מזכיריו ומה שהעתיקו ממנו. תשובת ר' חנינאי גאון תלמידו של רב יהודאי גאון (עיין שו"ת שערי צדק שער ג' סימן י"ב, דף מ"ו ע"ב תשובת רב האי „ויש בדינו פסק דין שכתב אדונינו מר רב חנינאי כהנא בר הונא ריש מתיבתא תלמיד מר רב יהודאי ו"ל ומיתתו לחיי העה"ב טהור וקדוש וכו') ובספר הקבלה רב אחונאי צ"ל רב חנינאי) שערי צדק דף נ"ב „ובהלכות פסוקות דמר ר' יהודאי ו"ל כתוב כיון דקנו מניה

(* על שארי הענינים שנוספו צד א"ה צמחצמח מיוחדת הכל כי קלד הגליון מלסכילס צדו וצמקומם רשומי הכח"י ונקומם אשר נעמקו מסס.

קני ליה במתנה מקבל מתנה כל היכא דאיתא ואע"ג דלא כתב וקרוב לזה בהלכות קצובות הולכות גיטין והעושה מתנה לאדם בקניין בין לבנו בין לאיש אחר אינו יכול לחזור בו מה שעשה עשוי ואין לאחר קניין כלום" מדאמר "העושה" ולא הכותב משמע דמיירי היכא דלא כתב. מלחמות ה' ריש מס' גיטין. וכן כתוב בהלכות גדולות עידי הגט אין חותמין אלא זה בפני זה וה"נ כתוב בפסוקות והוא כלשונו בהלכות קצובות ריש הולכות גיטין. תוס' ביצה דף י"ד ע"א ד"ה איכא בינייהו. וכן פסק רב יהודאי גאון בהלכות פסוקות (ע"ד לכתש פלפלין וכו') והוא בהלכות קצובות הלכות שבת. במחזור ויטרי כת"י נעתקו בשמו כמה הלכות שלמות ומתאימות עם לשונם ובכל דבריהם עם ההלכות קצובות הוה והנני מעתיק לך בזה לשון הרה"ח שד"ל בספרו בית האוצר דף נ"ב ע"ב ודף נ"ג ע"א (והמחזור ויטרי הוא מרבינו שמחה בר' שמואל מויטרי תלמיד רש"י ו"ל ועיין כרם חמד חלק ג' מדף ר' עד דף ר"ה ובית האוצר דף נ"ג ע"א) — מחזור ויטרי סימן רפ"ג. "הילכות ערובי הצירות קצובות מרב יהודאי גאון אם רוצה לעשות עירוב בערב פסח לכל השנה כולה יטול החכם קמח מכל בית ובית וילוש ויאפה עוגה אחת או שתיים ויעשה אותם קשות שלא ירקבו ושיהו שמורות שכל זמן שהעוגות שמורות העירוב קיים (וכו' ועוד שש עשרה פעמים כוה)" — כן הוא בקרוב בהלכות קצובות זה בהולכות עירובין — שם סימן רמ"ז "הולכות פורים ומגילה לרב יהודאי גאון פסוקות וקצובות בפורים אסור לעשות מלאכה ומוכירין על הניסים בתפלה ובברכת המון וכן בחנוכה ובטגלה מברך ג' ברכות קודם קרייתתה מקרא מגלה שעשה נסים שהחיינו ולאחר שיקראנה מברך האל הרב את ריבינו עד האל המושיע. בערב וביום אחת בלבד. וחייב אדם לאכול סעודת פורים ביום. וצריך לקרוא את המגילה בעשרה בין בומנה בין שלא בומנה (וכו' עוד קרוב לשלש פעמים יותר ממה שהעתיקתי כאן)" — כן הוא בכת"י זה הלכות פורים. — סימן ש"ס. "ואילו הלכות סוכה קצובות לרב יהודאי גאון העושה סוכה לעצמו כשמתחיל צריך לברך שהחיינו וכשיכנס בה בכל סעודה וסעודה צריך לברך לישב בסוכה. וצריך לכסותה היות צילתה מרובה מחמתה ושתהא מרובעת ולעשות לה צורת הפתח. וגובה עד עשרה טפחים כשרה פחות מיען אסורה ויותר מעשרים אמה פסולה בתוך עשרים כשרה (וכו' מעט יותר מכפלים) —" כן הוא בהלכות סוכה ואינו מגיע לג' פעמים. — סימן שס"ב. "ואלו הלכות גדולות קצובות מרב יהודאי גאון מהילכות לולב ולולב הגוול והיבש פסול. אם לקחו מגוי בדמים כשר. אם הוא כמוש לא לח ולא יבש כשר. וכן ארבעה מינים שבלולב. ולולב

צריך שיהא ארכו ג' טפחים כדי שיהא טפח יוצא חוץ מן ההדס ושני טפחים בתוך ההדס פחות משלשה טפחים פסול וארבעה מינין מעכבין זה את זה ולא יצא ידי חובתו אפילו חסר אחד מהן. והאתרוג שיעורו עד כאגווי בינוני פחות מאגווי פסול. שתי ערבות ושנים הדסים בלולב כשרים ויצא ידי חובתו וחובת צבור. פחות מכן פסול וההדסים שנים אחד עבות ואחד שוטה כשר. נשלמו. —

כן הוא בהלכות קצובות לא פחות ולא יותר. הרי"ץ גיאות בשערי שטחה הלכות לולב דף ק' בפסקות ובגדולות דגוול פסול בין ביום א' ובין ביום ב'. כן משמע בהלכות קצובות הלכות לולב ע"ש אך מה שמביא בדף ק"ב בשם "ובפסקות ובגדולות תיזמת הוא גבה דהוצי וכו'" ליתא בהלכות קצובות. מכל אלה עיינו רואות כי כל מה שהביאו קדמונינו ו"ל בשם ההלכות קצובות או פסקות דרב יהודאי גאון וסימניהם נמצאו באמת בהלכות קצובות זה. ברש"י הכתב יד הזה כתוב בפירוש "אילו הלכות קצובות אשר עשה רב יהודאי ריש מתיבתא וכו' צדיק לברכה ברוב חכמה וברוב תבונה ושכל ומדע ונרתק התבונה הורנו לדעת ולהבין ולא להכשל ולשנוג באיסור והתר" ובסופו "סליקו הלכות קצובות בעזרת רוכב ערבות". ומה למדנו שהלכות קצובות דרב יהודאי גאון והלכות פסקות דרב יהודאי גאון שהוראתם אחת לשון הפסק וקצב שניהם ג"כ ספר אחד. מלבד אלה שהעתיקו מהם נזכרו בשם בספרים אלה "דינים מהרי" אליעזר בר' נתן ו"ל "בבלבו" חמותי לחקות, ולדלות עמוקות, מהלכות פסקות. אכן מורה חקות משפטי הבצע, וקצותם אבצע, וכלם לא אבצע, כי קצר המצע". הרמב"ם בהקדמתו לפי המשניות, וחברו הגאונים פירושי רבים וכו' וחברו כמו כן חבורים בהלכות פסקות מהם בלשון ערב ומהם בלח"ק כגון הלכות גדולות והלכות קטנות (אולי צ"ל קטועות) והלכות פסקות והלכות רב אחא משבחא וזולתם. הראב"ד בספר הקבלה שלו, ואחריו רב שמואל בר מרי ובימי רב שמואל זה היה ר' שמעון קיירא ולא נסמך לגאון וחבר הלכות גדולות בשנת אלף כ"ב לשטרות שהיא שנת ד' אלפים תק"א בשנה השלישית לגדולת רב שמואל בר מרי וכו' ואחריו רב יהודאי ג' שנים ומחצה וסת בשנת ד' אלפים תקכ"ג והוא חבר הלכות פסקות ומהלכות גדולות קבצם וסגי נהור היה. בכל הספר ניכר שלא חברו מחברו בכתב וזה לא יתכן אך מרב יהודאי גאון שהיה סגי נהור ואך תלמידיו העתיקוהו ולכן הלשון בו מגומגם לפעמים ובהלכות גיטין נמצא בו, שומרת יכם שניסת בלא חליצה צריכה גט מאותו שניסת לו וטורת ליכם שזכר אדונינו לברכה מר רב יהודאי ריש מתיבתא הכי קאמר שומרת יכם שניסת בלא חליצה אם אין לה בנים

תצא מזה ומזה מבעל מגט ומיבם בחליצה ואסורה להם עולמית" ויש להעיר כי הרבדים האלה - ככתבם נעתקו בספר הלכות גדולות שלפנינו הולכות יבום וחליצה בשם „אמר גאון” סתם וז"ל „שומרת יבם שנתקדשה בלא חליצה צריכה גט מאותו שנתקדשה לו ומותרת ליבם דהכין אמר גאון שומרת יבם שנשאת בלא חליצה אם אין לה בנים תצא מזה ומזה מבעל בגט ומיבם בחליצה ואסורה להם עולמית משום דמיחלפא וכו'". ויש להוסיף עוד ראיה על שהוא ההלכות קצובות דרב יהודאי גאון מתשובת רב יהודאי גאון בעצמה בהולכות תפילין הנדפסת בזה ומתאימות יחד עד מאד כנראה לכל מעיין. אמנה נמצאו עוד ספרים אחרים מהגאונים המכונים הלכות פסוקות או הלכות קצובות או בלי שם לזוי אך מכונים כן בפני מעתיקיהם אחרי שהם כמעשה ההלכות פסוקות או קצובות ומכילות הלכות פסוקות כמשמען ואינם בהלכות קצובות שלפנינו ואמרתיו להעתיק בזה את דבריהם למען ידע כל קורא שאין כונתם להלכות קצובות זה אשר נזכרו מאמתתם. שו"ת רב האי גאון בשו"ת תמים דעים שבספר חומת ישרים סימן קי"ט „ובכולהו נסחי דהלכות גדולות ומר יהודאי מתחיל לא ידעינן מאי נינהו (והולכות ר"ה ליתא בהלכות קצובות הוה) — שו"ת הרשב"א סימן תתנ"ד מזה שהעתיק בשם רב האי גאון „ושאמרתם שכתוב בהלכות גדולות קצובות הנשבע לגרש את אשתו לוקה על שבועתו ויקיים את אשתו” אינו בהלכות קצובות זה. — שערי צדק שער ו' סימן כ"ז „לרב שרירא ז"ל וששאלתם מצינו הלכה קטועה בהלכות גדולות כל שטר או מתנה או מכירה שהתומה בעדים אי ברישא נחתם קרוב עשו לו כבוד אי באמצע אי בסוף קרוב בטל שטר ואין בו ממש כך הוא כמו שמצאתם” ואינו בו. — תוס' נויר דף נ"ט ע"א „ובהלכה פסוקה דרב יהודאי בהלכות נדה מכתב הר' יוסף טוב עלם יש כמו בהלכות שלנו אך דגורם במסקנא כי קאמר רב במספרים” לא נמצא בו. — שו"ת רגמ"ה בשו"ת מהר"ם בר' ברוך דפוס פראג סימן רס"ד „דעתי נוטה כי כן כתוב בהלכות פסוקות וכן בתשובת הגאונים מקום שמתבייש' לישבע ומחוייב אדם שבועה לחבירו ואמ' לו השבע וטול ושכנגדו אמ' השבע ותיפטר הדין עם מי והשיבו או משחבע ופקע או משלם בלא שבועה” אינו בזה אבל נמצא בתשובות רב נטרונאי גאון כת' — שו"ת מהר"ם בר' ברוך הנ"ל סימן תרע"ז „ואשכחן בהלכות קצובות דשרדו ממתבתא כל היכא דתשכח אמוראי דפליג במילתא ותשכח בתראה דפליגי בהיא מילתא נמי הילכתא כבתראי ומסורת בדינו ו' דורות היו רבנן אמוראי ונמשכה הוראתם מאתים שנה רב ושמואל ור' יוחנן וריש לקיש היו דורות ראשונים. דור ב' רב הונא ורב חסדא. דור ג' רב נחמן ורב ששת רביעי

רבה ורב יוסף חמישי אביו ורבא שישיית רב אשי ורבינא ורב הונא בריה דרב יהושע ורב הונא בריה דרב יהושע היה בדור ד' אחר פטירת רב נחמן דהכי אמרינן הנהו בי תרי איחכם תתאי ואמר בסופא אמר רב נחמן דינא דהא מעכב עילויה והי"מ דלא אתנן אבל אתנן סתרו ובנו וכי איתנו עד כמה וכי אמר רב הונא בריה דרב יהושע כדנקיט איניש איסוריייתא והדר מכאן שרב הונא בדור של רבה הוה ורבה בדור שלישי היה וכיון שהוא אחרון הילכתא כותיה וכו'" ואינו בהלכות קצובות שלפנינו. — מלחמות ה' סוף פרק כל הבשר „אבל כבר עמדנו על נוסחאות ישנות ובדוקות וראינו שהלשון הוה דברי בעל הלכות פסוקות ואינו מעיקר הגמ" (ר"ל הא „דוהלכתא אין מעמידין בעור קיבת נבילה אבל בקבת נבלה ובקבת שחיטת נכרי ובקיבת כשר) וכו" מ"ט דחלב המכונס בעור קיבה פירשא בעלמא הוא" ואינו בהלכות קצובות דרב יהודאי גאון זה. אלה הדברים אשר ראיתי להקדים במה שנוגע להעתקות האלה אשר השיגה ידי במעט עיון ובחסרון ספרים. ועוד דברים בזה וע"ד ספרי הלכות גדולות דר' שמעון קיירא ודר' יהודאי גאון וה"ג כתיב ר' יוסף טוב עלם, הלכות גדולות של אספמיא ועוד דרישות וחקירות על מה שנעתק בזה ועל שארי ספרים בהלכות ואגדות וכו' אשר ההלכות הקצובות האלה יפצו אור בהיר עליהם נדחו כעת ממקומם וכאשר ירחיב לי ה' ויניח לי מטדודתי יבואו א"יה במחברת מיוחדת עם שארי דברי על דברי הגאונים תורתן של ראשונים אשר העתקתיים בזה ובהמחברות אשר תבאנה עוד ברצות ה' דרכי. ועתה קורא יקר רצה נא את מנחתי אשר הגשתי והקרבתי לפניך היום ועשה אונך כאפרנסת לשמוע בדברי גאונינו הקדמונים ו"ל ותסלסלם ותרוטם ואודה את ה' על חלקי, ואליו תפילה כי יאר פנו אלי ויהנני וירצני להגדיל ולהאדיר להפריץ ולהרחיב תורתן של ראשונים ולהוציאם ממחכואם לאורה למען ילכו רבים לנוגה חכמתם ומתודם ישיתו עלינו ובחכמת אלוקים אשר בהם ישוטטו רבים ותרבה הדעת כי אוצר כל חמדה ספרי חכו"ל הקדמונים וכל מיני בשמים בגניהם אשר ישימו קטורה באף כל איש אם לא עורה עינו מראות ונאטמו אזונו ולבבו משמוע ומלהבין, והדבקים בה' ובתורתו והמחויקים בקבלת חכו"ל ובדבריהם יבקשו תורה מפייהם ודבר ה' מעל ספריהם ורבותינו ו"ל אלה אחרי כי נאספו אל עמם זה כאלף שנים תדושננה עצמותיהם ותדובכנה שפתותיהם ללמד לבני ישראל תורה וחוקים ומשפטים אשר יעשה אותם האדם וחי בהם. ה' יחוק ויאמץ לבבי לתורתו ויראתו ית"ש ויאר עיני בתורתו ומדברי חכמיו יחכמני ותדבק נפשי אחריהם ללכת בדרך טובים כאשר סללו לפנינו חכו"ל והיהולכים בעקבותם או אורך ה' לעולם ואומרה לשמך סלה כי חלקי נפל בנעימים, ואדע כי ימי שנות תמימים, ומאושר חלקי וחבלי, כל ימי הבלי, ואת תפלת לבי, מימי נעורי ובעודני באבי, וכל עוד נשמת שדי בי.

רשימת הענינים.

א. הלכות קצובות דרב יהודאי גאון. (א) הלכות עירובין. ומכילה הלכות עירובי הצירות ושיתופי טובאות. (ב) הלכות שבת. (ג) הלכות בכורות. והם הלכות פדיון הבן. (ד) הלכות חנוכה. (ה) נהיגת הפסקות. הלכות ארבע פרשיות. (ו) הלכות פורים. (ז) הלכות העומר. והם דיני הקרבת העומר. (ח) הלכות פסח. והם דיני חמץ ומצה וקצת דיני יום טוב. (ט) הלכות יום טוב. (י) הלכות תשעה באב. (יא) הלכות יום הכפורים. (יב) הלכות סוכה. (יג) הלכות לולב. (יד) הלכות שיעור המקהה. ודיני טבילה והחייבים לטבול. (טו) הלכות גיטין. מכילות דיני גיטין וחליצה ומיאון ושאר הלכות אישות ודיני כתובה וירושה ואונאה ומכירה ומתנה ושבועה שכירות ופיקדון קידושין וחבלה ועונשין וכי הכל בא בערבוביא. (טז) הלכות יין נסך. (יז) הלכות אבל. דיני אבלות. (יח) נהיגת האבל. מברכת המזון בבית האבל בשבעת ימי האבילות. (יט) שימוש תפילין ועשייתן. ומכילות גם דיני הנחת תפילין. (כ) הלכות טריפות.

ב. סידור פרשיות של ימים טובים והפטרות של הן. וכולל גם סדר הקריאה והפטורה לשבתות המיוחדות ותעניות ושאר הימים שמשנים בהם הקריאה מסדרם בחול וכי דיני קריאת התורה ובסופו סדר התנ"ך והמשנה וספרי הלכה ואגדה וסדר העונשים וכוללם במספרים ידועים.

ג. שאלות ותשובות הגאונים. הלכות תפילין מרי יהודאי גאון, רב יוסף גאון, רב נטרונאי, מר רב ששינא גאון, רב משה גאון, רב האי. הלכות נדרים ושבועות מרי שר שלום, רי חנוך, רב האי, רב שר שלום, רב נחשון, רב נטרונאי, רב ששינא, רב נטרונאי, רב נטרונאי. תשובות שונות מגאונים שונים.

ד. לקוטים שונים מדברי קדמונים ו"ל

ה. עשרה שאלות לרבינו סעדיה גאון בתחיית המתים.

ו. ענין להראות שחכמי התלמוד ו"ל היו בקיאים בכל החכמות.

הלכות קצובות דרב יהודאי גאון

אילו הלכות קצובות אשר עשה רב יהודאי ריש מתיבתא זכר צדיק לברכה ברוב חכמה וברוב תבונה ושכל ומדע ונרתק התבונה הורנו לדעת ולהבין ולא להכשל ולשגוג באיסור וחרת.

הלכות עירובין.

אי איכא חצר וכולה לחדא גברא ואית ליה בני או כמה אינשי דסמיכי עליה וכולהון אוכלין מחד ספטא ולא פליגיין מהדדי לא צריכא לעירובא. ואי פתיח ביתא דההיא דרתא לשבילא ואי איכא נמי בתי אחרני ופתיחי לההיא שבילא צריכיין למעבד שיתוף בהדדי ומשתרי לטלטולי מטובאות לבתים ומבתים למובאות. מאי עירוב מאי שיתוף מערבין לחצירות בפת ומשתתפיין למבוייין ואם רוצה להשתתף בפת משתתף ומאן דאתיין בדוכתא ומקדים חד וקני שביתא בדוכתיה אע"ג דלא אתי גמלייא אלא בשבת שפיר דמי והני מילי הוא דסני אלפים אמה אבל טפי לא. פירוש אסור לאדם להוציא מרשות לרשות בשבת אפילו כל שהוא ולא בלבד ברשות הרבים אסור אלא אפילו ברשות היחיד ואסור להוציא מחצר לחצר ומבית לבית ומבית לחצר ומחצר לבית אלא בעירוב אפילו מחור או מחלון אסור להוציא ובעירוב מותר. כיצד אם הוא חצר אחת ויש בתוכה מאה בתים והן כולן לאדון אחד וכולן תולין בו ואוכלין על שולחן אחד מותר לטלטל בכל אותן בתים מאיש לחבירו בלא עירוב אבל אם הם מופרדים איש איש על עצמו ושולחנו ואפילו פחות מארבע אמות בין בית לבית אסור לטלטל בלא עירוב ובעירוב מותרים אם עשאוהו בערב שבת או בערב הפסח או השוכר בשכירות שם בית בחצר והוא על עצמו אסור לטלטל ומותר בעירוב ולעולם אם שכח אדם לעשות עירוב בערב הפסח יעשיהו בכל ערב שבת בכל שבוע של שנה וכן הלכה. וכן משפט העירוב ועשייתו אם רוצה לעשות עירוב בערב הפסח לכל שנה יטול החכם מכל בית ובית יד יד מן קמח וילוש ויאפהו או עוגה או שתים קשות ביותר שלא ירקבו ושיהיו שמורות שכל זמן שהעונות שמורות העירוב קיים. ומותר לטלטל אם נאכל או נרקב או שאבד או שנשרף אסור לטלטל עד שיעשה עירוב אחר בערב שבת. ואם עשה עירוב אחד מהם על כולם מקמח שלו עירובו קיים אבל צריך להודיעם ולומר להם סמוכו על עירובי אשר עשיתי עליהם וקודם שישימו אותו

עירוב בתוך תיבה או במקום משמר אחד מברך אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות עירוב. ובוה העירוב יהא לנו מותר ולכל הדרים בחצירות אילו להוציא ולהכניס כל השנה כולה וכל שבתות שבה מבית זה לבית זה וטחצר של פלי לבית של פלי ומבית של פלי לחצר של פלי ויניח אותו עירוב בבית אחד מטולן ובלבד שיהא הבית ארבע אמות על ארבע אמות באורך וברוחב ואם גם בני מבוי רוצים לערב ולטלטל איש מחבירו במבוי אם במבוי פחות מארבע אמות על ארבע אמות יעשה מלמעלה מקיר לקיר קורה או קנה ויערב רוצה בחתיכת בשר או בחתיכת פת רוצה ביין רוצה בדג או בביצים צלויים שלימים. רוצה בכל מיני קישנית ובכל דבר שבעולם מערב חוץ ממים ומלח. ושיעור העירוב של טובאות ושל חצירות מן כזית עד כאגוז אם מוסיף מוסיף בקודש. ואם חכם עושה העירוב משלו יודיעם ועירובו קיים עליהם ומברך ותוליהו או בפתח או בקיר המבוי או באמצע או בכל מקום שרוצה ובלבד שיהא העירוב גבוה מן הקרקע טפח וצריך לזכותו ע"י אחר היאך נותן הבקי לבנו שהוא בן מצוה או לבתו בוגרת או לאדם אחר ואומר לו אמור שיוכו בוה עירוב כל בני מבוי זה לקבל מידו ואומר יוכו בעירוב זה כל בני מבוי זה ותוליהו כמו שאמרנו בגובה טפח מן הארץ הרי זה עירוב טובאות וחצירות. ואם המבוי רחוב עד עשרה אמות ולא יותר צריך לחי מן אבן או מן קורה או מעץ ויטעמו. ואין צריך צורת הפתח מלמעלה. ויוכל לערוב בתוכו. וזה לחי או קורה שישים צריך להיות קומתו טפחים. ואם הוא רחוב יותר מעשר אמות צריך צורת הפתח. כיצד צורת פתח קנה מכאן וקנה מכאן וקנא על גביהן. אם אין לו קנים עושה בעצים או בחבלים ועושה עירוב ומניחו כענין שאמרנו. ואם רוצה לילך מעיר לעיר ומטדינה למדינה מותר לילך עד אלפים אמה אחרים אבל אם רוצה לילך במדינה אחרת להציל נפשות או ספר תורה אע"פ שהיא רחוקה יותר מאלפים אמה מותר לילך לשם ואם דרך רשות הרבים מפסקת בין הטבאות יעשה צורת פתח משני צדיה בקנים או בחבלים ומותרין כל טובאות שבחוך אותן פתחים של קנים לטלטל איש לחבירו בעירוב וכן כל המדינה כולה ימעט פתחיה בקנים או בחבלים ויעשה כעין צורת פתח ומותרין בעירוב כגון דאמרינן רבא מערב אכולה מתא בעירוב אחד.

הלכות שבת.

כל חכשטיי אשה מותרין בשבת הקמיעות המומתין מותרין להוליכום בשבת והטבעות שחומטין אמור להוליכן בשבת וכל מכה מותר לשום עליה רפואה בשבת. ואפילו חתיכת בגד על המכה מותר. ואמור

לכפל בגדים בשבת אם יש לו אחרים להחליף אסור ואם אין לו מותר
 לכפל כרצונו. והקערות וכל כלי עץ וכל כלי חרש המשמשין בהן
 באכילה מותר לרחוץ אותן עד המנחה בלבד. אבל כלי שתייה מותר
 לרחוץ כל היום כולו. ואם שכח פת בתנור ואין לו מה יאכל יוציא
 ממנו מזון שלש סעודות ומותר. וכל מיני עשבים שהן לצורך אכילה
 בשבת שוחקין במכתש וסוחטין ומותר לאוכלן אם לצורך מימיהן עושה
 אסור. וחרדל אסור לשחוק בשבת וכך השומים והשחלים אסורין.
 אבל פילפל לבדו והקנה והקושט וקנמון מותר לשוחקן במכתשת
 בלבד שישנה מעט ולעשות קונדיטון מותר. ולא יעבירו בבגד אלא
 בנפה או בכברה או בכפיפה מצרית שהיא כמות רשת שלא יבוא
 לידי סחיטה שכל סחיטה אסור. ולרוץ לדבר מצוה או לדבר הלכה
 מותר וספינה שנכנסה קודם שבת בתחום בומן שיכיר וידע שהוא
 קרוב למדינה אלפים אמה שהם ב' מילים מותר לצאת ממנה בשבת
 על הכבש שעושיין המלחים לצאת בו וכן אם נמשכה הספינה על
 הארץ מותר לשוב ולצאת על הכבש אבל להוציא ממנה כל שהוא
 אסור ואם לא נכנסה בתוך התחום קודם שבת אסור לצאת ממנה
 בין שנמשכה ובין שלא נמשכה וכן לכל המועדים. ואסור למלאות
 מים מן הים בשבת אבל בכלי קערה שהיא ארבעה על ארבעה טפחים
 מותר. ומותר להשליך בים קליפים ועצמות בשבת. ואם הגוים מביאים
 מים לתומם לצורכם מותר לשותת ממנו אבל כל מיני פירות ועשבים
 שהביא גוי לישראל או שהביאו גוים לעצמן ויש ממין המחובר לקרקע
 בומן אסור לאכול מהן בין בשבת בין ביום טוב אבל אם עבר
 ומנן והם כמות ציטוקין או תאינים יבישים כגון עשבים כמושין מן
 שלשה ימים מותר לאכול מהן אם באו בתוך התחום אבל אם הביאו
 אותם מחוץ לתחום אסורין. ואם הביאן בשביל ישראל זה מותרין
 לישראל אחר לאכל מהן וכן אם הביאן גוי לעצמו מותר לאכל ישראל
 מהן. פת חם מן גוים מותר לאכל בשבת ומותר להתחמם במדורה
 של גוים ומותר להשתמש לנידו של גוי. ומותר לעשות ליולדת
 ולחולה כל צרכיהן לבשל להן ולשחוט להן ולהדליק אש לחמם
 חמים ליולדת בתוך שמנה ימים ולחולה שיש בו סכנת נפשות. ואם
 נפל קיר על אדם בשבת ספק שם ספק אינו שם ספק מת ספק חי
 ספק נכרי ספק ישראל מחללין עליו את השבת ומותר. וכן מי שנפל
 לים או לבור מותר להעלותו אפילו במצודה אפילו שטין על פני
 המים כדי להצילו. וכן תינוק שבוכה בתוך הבית שוברין הדלת ומוציאין
 אותו. ומותר להתיר ולהפך חרמות ונדרים בשבת ומותר למשוך משיכת
 חבל של בהמה בשבת אבל לא מרחוק ולתלות שק של שעורים
 לכל הבהמה להאכילה מותר. וכשהיא מרדעת על הבהמה בשבת

מתיר החבל מתחתיה ונפלת מאליה. וכשיבוא ישראל בחצר של גוי צריך ישראל לקנות מן הגוי חצירו וכל רשותו בפרוטה או במעט פלפל ומותר לו לצאת ולבוא ולטלטל בלא עירוב. ואם החצר ברשות שני גוים או יותר קונה מהם ומותר לטלטל וגם לצאת מן החצר אלפים אמה מכל צד. ואם שכח ולא קנה מן הגוי אסור לטלטל אבל לצאת ויצא אלפים אמה ואפילו בשבת גופו קונה מן הגוי בפלפל או מן מאכלו או מכל דבר אחר המטלטל בשבת חוץ מכספים ופרוטים אסורין לטלטל שאסור ליתן לגוי. והלוקט פירות בשבת בשוגג אסורין עד הערב בכדי שיעשו ואם במיזד לקטן אסורין לו לעולם ולאחרים מותרין. וכן פירות שהן על הגג ליבשן אסור לאכל מהן עד שיבשו לפי שהן מוקצה. מנעל שעל רגלו אם יש עליו טיט מקנחו בקיר ולא בארץ שלא יבוא להשוות גומות. ואין נוקבין נקב חדש בכלי חביות בשבת אבל נקב ישן פותחו בכלי ואם נפל הקנה ממנו מחוירו במקומו אבל כל מיני פשתן וסמרטוט אסור להכניס באותו חור דאתי לידי סחיטה. ומותר לשאול איש מחבירו או אשה מחבירתה ככר לחם או ככריים או שמן או יין. או כל דבר אכילה ושתייה בשבת ואם אינו מאמינו מותר להניח לו משכון עד אחר השבת. ואל יאמר הלוויני אלא השאילני. ואסור להסתכל במראיות של ברזל ושל נחושת. ואם היא קבועה בכוחל מותר אבל של זכוכית מותר. ומותר לעכב חבירו בשביל חובו ולומר לו עמוד עמי עד לערב. ומותר לחשב חשבוני מצוה. ובתינוקות מספרים להשיאה ומשדכין ובכל דבר של מצוה מותר לחשב ולספר בשבת. ומניחין סייף או ברזל על המת בשבת. מת מוטל בחמה מניח עליו כיכר לחם או תינוק ומטלטלו ואסור לעשות חפציו קודם שיבדיל. ואסור לעשות מלאכה קודם הבדלה כדי שתדשה את השבת כמי שנכנס אצל המלך יכנס ברשות ויצא ברשות. וכן ילך למלאכתו ואל מקום שירצה. ואסור לטעום כלום קודם הבדלה. ומאן דלית ליה חמרא אומר המוציא ומבדיל. ומותר לנער טליתו בשבת. ומפקחין פיקוח נפש בשבת. מי שאחזו דם מקיוון אותו דם בשבת מפני הסכנה. משאוי של ישראל מביאו גוי בבית ישראל בשבת ומותר. מנעלים מן עץ מסומרים אסורין שאינן מסומרין מותרין לילך עמהם בשבת וביום טוב.

הלכות בכורות.

כשיבוא אדם לפדות את בנו פטר רחם בזמן הזה מצוה לפדותו בן שלשים יום ואם עוברין שלשים יום ולא הופנה לפדותו יפדהו לעולם. ואם לא פודהו לעולם עומד באיסורא והאיך פודיהו מן הכהן

מביאו לפני הכהן ואמר לו אבי הבן הילך אילו הדמים או זה הבגד או תכשיט זה ששוה חמש סלעים של כסף ויהיה בני זה פדוי ממך ויתרצה לכהן במעט מתנה עד כרצון הכהן יכול למחול לו ופדוי בנו מן הכהן ושיעור דמי הסלע בלבד שני חלקי טרי אחד ובכל דבר שישך בעיני הכהן יכול לפדות ממנו כרצון הכהן אפילו בכוס של יין ואפילו בפת ואפילו בבגד. וכן הילכתא.

הלכות חנוכה+

בחנוכה חייב אדם להדליק נר אחת בליליא ראשונה. בליליא שניה שתיים ויוסיף אחת בכל לילה עד שמונה ימים. וחייב לברך שלוש ברכות להדליק נר של חנוכה ושעשה ניסים ושהחיינו. והרואה מברך שתיים שעשה ניסים ושהחיינו. הני מילי בלילה ראשון אבל מיכאן ואילך המדליק מברך שתיים והרואה אחת. ואם רוצה לעשות נר אחד בכל לילה ולילה כלילה הראשון יצא ידי חובתו וצריך להניח נר בצד שמאלו מחוץ לפתח כדי שיהא הנר בהכנסתו משמאלו והמוווה מימינו ויכנס בין שתי מצוות. ואם היה דר בעליה מניחה בחלון הסמוך לרשות הרבים. ואסור להשתמש באותו הנר אבל מכסהו בכלי שיתראה מעט שיכירו כי נר חנוכה הוא. ואם נשבה הרוח או פחד מפני הליסטים מניחו על שלחנו ודיו ואם ככתה מותר להדליקה עד ה' פעמים עד שיכלה השמן אשר בו ולא יגביה הנר יותר מארבע או שלש טפחים מן הפתח. ובעליה עד החלון. ויברך על הניסים בברכת המזון ובעל הארץ. ובתפילה כשאומר לא הסתרתה פניך ממנו מוכיר על הניסים וגומרין את ההלל כל שמונה ימים ובערב שבת מדליק תחילה נר חנוכה ואחר כך מדליק נר של שבת שאם מדליק של שבת תחילה אסור להדליק נר של חנוכה שכבר קיבל עליו את השבת. ובשמונת ימי חנוכה מותר בעשיית מלאכה. ובהללו ח' ימי חנוכה בכל יום קורין שלשה. ביום ראשון קורא כהן ויהי ביום כלות משה עד לפני המשכן. לוי קורא מן וידבר ה' קח מאתם עד ויהי המקריב ביום הראשון עד סוף פיסקא. יום שיני קורא כהן מן ביום השני תלתא פסוקי ולוי ג' פסוקים וישראל ביום השלישי. כענין זה עושה כל שמונת ימים אבל ביום השמיני כהן קורא ביום השמיני. לוי קורא ביום התשיעי וישראל קורא עד סוף הפרשה.

[נהיגת הפסקות]

נתחיל נהיגת הפסקות. הללו כגון שקלים וזכור ופרה והחודש כן נהוג וקבע אותם לעולם שראש חודש אדר אינו נופל אלא בדי

ימים אילו או בשבת או ביום שיני או ברביעי או בשישי מימי שבוע וסימן ז'בדו. אם יבוא ראש חודש טבת בחול מוציאין שתי תורות. באחד קורין שלשה בעניין החודש וידבר ה' אל משה צו את בני ישראל את קרבני לחמי. ובאחד קורא הרביעי דבחנוכה. ואם יבוא ראש חודש טבת בשבת מוציאין ג' תורות אחד לפרשה של שבת קורין ו'. ואחד של ראש חודש ואחד של חנוכה ומפטירין רני ושמחי עד ידי זרובבל. וכשנופלין ב' שבתות בחנוכה בשבת ראשונה מפטירין רני ושמחי ובשניה ויעש שלמה את הכיורות עד ויאמר ברוך ה' אלהי ישראל אשר דבר בפיו. ואם יבוא ראש חודש אדר בשבת מוציאין ג' תורות אחת לפרשה של אותה שבת ואחת של ראש חודש ואחד של פרשת שקלים ומפטירין בן שבע שנים וואש במלכו עד כסף אשם. ואם יבוא ראש חודש ניסן בשבת מוציאין ג' תורות א' לפרשה של אותה שבת וא' של ראש חודש וא' של החודש הוה ומפטירין רב לכם נשיאי ישראל עד שער החצר הפנימית.

הלכות פורים.

בפורים אסור בעשיית מלאכה. ומזכירין על הניסים בברכת המזון כמו בחנוכה ובתפילה ובקריית מגילה מברך ג' ברכות קודם קריאה על מקרא מגילה. ושעשה ניסים. ושהחיינו. ואחר קריאתה מברך אחת הרב את ריבינו והדן את דינינו וגו' ברוך הנפרע לעמו ישראל מכל צריהם והאל המושיע וקורא אותה בערב וביום לבד יום אחד. והייב אדם לאכול סעודת פורים ביום. וצריך לקרוא מגילה בעשרה בין בומנה ובין שלא בומנה. מהו בומנה ושלא בומנה הרוצה לצאת בדרך מותר לקרוא את המגילה באחד עשר יום לאדר השני אם יש עיבור. ובומן שאין עיבור באחד עשר ובשנים עשר ובשלשה עשר. והבא מדרך לאחר הפורים ולא קראה קורא אותה עד חמשה עשר ויוצא בה ידי חובתו וזהו שלא בומנה. ואם הולך בשירא או הוא בכפר יכול לקרותה יחידי בין בספר בין במגילה ויוצא ידי חובתו אבל בציבור לא יצא ידי חובתו אלא במגילה של קלף שהוא של גוויל בלבד ושתהא תפורה בגידים בכל יריעה ויריעה בג' מקומות שיהו משולשים מכל מקום אבל תפורה בפשתן או במשי או בכל דבר אחר פסולה. ואם במגילה כתובה בין הכתובים והקונטרס סתור בין בתוך הכתובים מותר לקרות בה בציבור וביחיד. ומי שלא שמע או שלא קרא את המגילה מראש ועד סוף לא יצא ידי חובתו. וצריך לומר עשרת בני המן בנשימה אחת ואם טעה או נאנס יחזור אותו מראש. ואם קורא ומתנמנם כגון שקורין אותו ועונה ומזכירין אותו

ונזכר זה הוא מתנמנם יחזור בפסוק שלו ויקרא מותר אבל ישן אסור כגון שקורין אותו ואינו עונה ומזכירין אותו ואינו נזכר והו ישן ואסור. הכל חייבין לקרוא את המגילה חוץ מחדש שוטה וקטן.

הלכות העומר.

העומר שהיו ישראל עושין שיעורו ארבעים ושלוש ביצים וחומש ביצה כמשקל הביצים כן משקל העומר ומשיעור כזה אשה חייבת להפריש חלה. קודם הפסח היו חוקרין בארץ ישראל על העומר באי זה מקום ימצא תחילה והיו קוצרין אותו בערב הפסח וממחרת הפסח . . . היו מקריבין אותו לפני הארון מבחוץ ונטלו הכהן ומרימו ומוליכו ומביאו והיה טוחנו ועושה ממנו לחם הכהן הגדול ואוכלו. ואחר כך היה חיטים החדש מותר לקצור ולאכול כל ישראל. והעומר הוה מן חלק אחד של שדה היו מביאין אותו. אבל בביכורים של פירות כל זמן שהיו רואין אחד ואחד מישראל בגנו בכרמו הענבה והתאינה או כל מיני פירות המבכרות תחילה היה קושר בהן סימן בכל אחת ואחת עד שהיו מתבשלות אילו שהיה בהן סימן ואחר כך ממלא הטנא ומביאו לכהן ומקריבו לפני הארון מבחוץ ומורידו ומורידו ומוליכו ומביאו ואוכלו עם כל אנשי ביתו ומותרין כל אחד ואחד בפירותיו.

הלכות פסח.

אלו אסורין בפסח מוריים הלחם. ואפילו לאחר הפסח אסור חומץ שמחמיצין אותו בשעורין ושכר שעושין אותו בלחם קלי אסור וגם לאחר הפסח. וכן חיטים ושעורים וכוסמין ושיבולת שועל. והשיפון מין חיטים הוא כל אילו ואם נפלו עליהם מים או שבאו בספינה ונשרו או בגורן נשרו מן הגשמיין כולם אסורין בפסח ולאחר הפסח אסורין אפילו ליהנות מהן אלא להשליכם בים או לזרותן. אפילו טחנן כדי להניחם לאחר הפסח אסור אבל הדוחן וכל מיני קיטנית מותרין אפילו נשרו במים מותרין בין בפסח בין לאחר הפסח. אבל אילו חמשת מינין אסורין והן חייבין בחלה. אורו מותר ואין חייב בחלה. אבל הקדירות שמשמש בהן כל השנה כולה מיני חיטין וקמח רוחץ אותן יפה ושומרן ומותרים אחר הפסח לבשל בהן. וכלי נחושת משפשף בכלי ברזל ומרתיתן במים על האש אחת בתוך חבירתה והגדולה יעשה לה מטיט סביבות פיה שתי אצבעות ומרתיתה מלאה במים והיא מותרת. וכל כלי עץ כגון קערות וכפות ירתיה מים ביורה

ושופך עליהם וירחיצם והן מותרין. וכל כלי עץ המשמש בהן עיסה כל השנה ושהוא העיסה באותו כלי עץ עד חומצתו אסורין לשמש בהן בפסח בין ברחיצה בין ברתווחה אבל כל כלי עץ שלא מחמץ בו העיסה אבל לש בו בצונן בעריי מותרין בפסח ברחיצה ובגרידה. והנפה והכברה מותרין בגרידה וברחיצה. ועיסה של פסח צריכה בוריוות שלא תבוא לידי חימוץ. ואחר לישתן רוחצים ידיהם והכלים וישליך המים במקום גבוה שלא יעמדו המים שלא יבואו לידי חימוץ. והמצות צריך לאופותן יפה. ואם תמצא עוגה אחת בתוכן ואינה אפוייה דמושכין מינה חוטי תשרף מיד. וזקן או חולה שאינו יכול לאכול המצה קשה שורה אותה במים או ביין או במרק בכל ענין שרוצה בלתי שתהא העוגה אפוייה יפה. ומותר לאופות על גבי קרקע ועל כלי חרס ובתוך הפורני שיהא זריו וזוהר ומחיר בבישול אפייתה ושיתחמם הכלי חרס מבפנים מותר. מבחוץ אסור לחממו. ואין עושין פת מיום טוב לחבירו ולא כל מיני בישול אלא אם כן יאכל ממנו ונשתייר מותר. ואסור לשחוט בהמה מסוכנת ביום טוב אבל שאינה מסוכנת מותר לשחוט ולפשוט כל צורכו. ואסור כל בישול עיסה ותבואה מכל חמשת מינין משום חימוץ בפסח אבל בשאר ימים טובים מותר לעשות כל מיני עיסה וכל מיני תבואה בלבד תיסני שלא יכתוש במכתשת גדולה אבל במכתשת קטנה מותר וכל מיני קיטנית . . . מותר בפסח ובימים טובים.

הלכות יום טוב.

אילו אסורין והיתירן בכל ימים טובים בין בחג המצות בין בעצרת בין בראש השנה וסוכות. אין נושאין נשים במועד לא בתולות ולא אלמנות. מארסין אבל לא כונסין. ואין עושין סעודת אירוסין מפני ששמחה היא לו אבל מחויר הוא את גרושתו ומותר. מקצצין עצים במועד לצורך המועד ושלא לצורך המועד אסור ואם הותיר הותיר אסור לגפוח במפוח של ברזל אלא בקנה. ואסור לגזוז צמר שבראש הבהמה אלא בלהב האש. והודון שוביא גוי לישראל בין ירק בין כל מיני פירות שהן מחוברין לקרקע אסור לאכול מהן עד הערב בכדי שיעשו וכן דגים ובשני ימים של ראש השנה אסורין בזה ובוה. ואם יבישין מותרין. וכן דגים יבישין. ואם הביאן מחוץ לתחום אסור לאכול מהן בין לחים ובין יבשים אסור למי שהביאן אבל ישראל אחר מותר לאוכלן ואסור לקנות בשומא ובמשקל. ואם קנה בהמה מגוי אסור לקנות בשומא אלא מביא בהמה אחרת ואומר זה שווה כנגד זה וכן כל דבר אסור לקנות בשומא. ולשחוט הסכין אסור אבל על

גבי סכין אחר מותר ואם משחות טן עץ מותר. ולכבות הנד ביום טוב אסור כמו בשבת אבל למלטלו ולשמש בו מותר. ולחקן הפתילה מותר אבל לעשות פתילה ביום טוב אסור וגם להבהבה אסור אלא ממעך בידו הפשתן או מה שהוא ועושה בידו ושורה בשמן ואל יתחך אותה בסכין אלא באור. וכל מיני תבלין או מיני עשבים מותר לשוחקן ביום טוב ולעצור מימיהם לצורך האכילה אבל בשתייה אסור. ביצה שנולדה בכל המועדים נולדה ביום ראשון מותרת ביום שיני. אבל בראש השנה נולדה בזה אסורה בזה אבל במת אינו כן מת בכל המועדים ביום טוב ראשון יתעסקו בו עממים ביום טוב שיני יתעסקו בו ישראל. וכן בראש השנה ואף על פי שימות בשיני אל יתעכב עד החול אלא יתעסקו בו ישראל לאלתר. יום טוב ראשון ושבת אחריו עושה עירוב קודם יום טוב כדי שיכול לבשל מיום טוב לשבת. וכן עושה נוטל פת חתיכה אפוי שיעור מן כוית ועד אגוז וחתיכת בשר אפוי ואומר ברוך אשר קדשנו על מצות עירוב ובוה העירוב יהיה לנו מותר ולכל ישראל הדרים במקום הזה לאופות ולבשל מיום טוב זה לשבת זו הבאה לישראל כל צורך תבשילנו ומניחו בכל מקום שישתמר עד שיהא אפוי כולו. ואם יאכל העירוב לאחר כן אינו חושש ואם שכח לעשות עירוב בערב יום טוב בשביל השבת יערוב ביום טוב קודם שיבשל לצורך השבת.

הלכות תשעה באב.

בתשעה באב צריך לפסוק בסעודתו מבעוד יום כמו ביום הכיפורים מאכילה ושתייה ואפילו עוברות ומיניקות אינן שותות מים באותו הערב. ואסור בשתיית מים וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המיטה. ואם ילך אדם להקביל פני אביו או פני רבו או לדבר מצוה מותר לעבור במים עד צוארו ובלבד שלא יוציא ידו מתחת חלוקן שלא יתראה ערום כולו כאדם רוחץ. ואסור לרחוץ במים אפילו אצבעו הקטנה אבל שורה מפה מבערב ואינו סוחטה כמו ביום כיפורים וזה הפרש בין יום הכיפורים לתשעה באב. ובכל מקום שיש תלמידי חכמים בטילין ממלאכתן ויעשה כל אדם עצמו כתלמיד חכם. וגם התינוקות בטילין מלקרוא. אבל קורין בקינות ובאיוב ובירמיה עד הצות היום. ומחצות היום קורין נחומין ושוחטין בשר ומותר. ואסור לאכול בערב תשעה באב שני תבשילין. ואסור לאכול בשר ולשתות יין אם היה רגיל לאכול בעשרה ימעט ואוכל בחמשה ואם רוצה לשתות יין בתוך שלשה ימים מגיתו שותה אבל אחר שלשה ימים אסור. ומותר בחומץ. ומותר לאכול בשר מלוח יבש מימים

הרבה. אבל תשעה באב שיבוא בשבת או באחד בשבת מותר לאכול בשר באותו שבת ולענג ולדשן עצמו בכל עינוגים ודישונים אבל מפסיק סעודתו מבעוד יום. ואסור לרחוץ ולחפור בגדיו באותו שבוע שבו תשעה באב. ולכבס מתי כשיבוא תשעה באב בתוך השבוע ימים שלפניו אסור ושל אחריו מותר מפני כבוד השבת. ובמוצאי תשעה באב אם בא באחד בשבת מבדיל על הכוס בכוכבים ואינו אומר בורא מאורי האש. ולפני תשעה באב אם רוצה לכבס ולהניח מותר.

הלכות יום הכיפורים.

יום הכיפורים אסור ברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המיטה. ואם חולה אפילו אחד מאיבריו יסוך כדרכו ואינו חושש וכן מי שיש לו כאב ברגלו יכרוך על רגלו חתיכת בגד צמר או בגד פשתן ומותר. אבל כל מנעל וסנדל וכל מין עור ומין של עץ אסור. אם היו ידיו מטונפות מותר לרחוץ כדרכו. אבל פניו ידיו ורגליו אסור להושיט ידיו במים אפילו אצבע קטנה אלא שורה מטפחת מערב היום במים וסוחטה ומניחה ולסחר מעבירה על גבי עינו וידיו בלבד. ואם יקרה בלילה מותר לירד ולטבול במים כל גופו ויעביר ידיו על כל גופו וישפשף בידיו. ואם אדם חולה ביום הכיפורים מאכילין אותו שלא יסתכן וכן כל אשה מעוברת שמתאווה נפשה או מריחת שום ריח מאכילין אותה שאין לה דבר שיעמוד בפני פיקוח נפש חוץ מגילוי עריות ושפיכות דמים ועבודה זרה קודם ימות ואל יעשה אותם. ואסור להבדיל במוצאי יום הכיפורים בורא מאורי האש אלא באור ששבת. ואם לא נמצא אור ששבת והביא אור שלא שבת הדלקה ראשונה אסור שנייה מותרת. ויום כיפור שיבוא בשבת מפסיק מבערב ואין צריך לקדש לפי שלא קדש היום עדיין וצריך לפסוק מבעוד יום מאכילה ומשתיה. והיאך מקדש אין מקדש כמו בחול אלא מי שהוא במקום אחר בערב שבת שיש בו יין ויודע כי לא יהיה לו יין בשבת יקדש מבעוד יום באותו יין שימצא וישתה ולאחר כן אסור בעשיית מלאכה שקיבל עליו את השבת. אבל בהבדלה אינו מבדיל אלא עד שיצא שבת. ואם אין לו יין אומר קודם המוציא לחם ואינו אוכל עד שיבדיל. ובקידוש אם אין לו יין בערב שבת יעשה קידוש על הפת. כיצד רוחץ ידיו ויושב על שולחנו ואומר ויכולו כולו ובמקום בורא פרי הגפן אומר המוציא ואומר אשר קדשנו כולא עד ברוך מקדש השבת. אבל יום טוב שהוא אחר השבת צריך לומר יְקַדְּשֵׁנו. ואם אין לו יין יכול להבדיל על הפת אגב קידוש.

וכך סדורו. רוחץ ידיו ואומר המוציא ומתחיל אשר בחר בנו עד מקדש ישראל והומנים. ואומר בורא מאורי האש. ואומר ברוך המבדיל בין קודש לחול בין ישראל לגויים בין קדושת שבת לקדושת יום טוב הבדלתה עד המבדיל בין קודש לקודש. ואומר ברוך שהחיינו. וכן לכל המועדים בין פסח בין ראש השנה בין שבועות בין סוכות. ובזמן שיבוא יום הכיפורים בשבת אומר בכנסת ויכולו במעריב. ומעין שבע ברכות כמו בערב שבת ומסיים מקדש שבת. אבל ביוצר ומוסף ומנחה ונעילה וידוי שלמעריב מסיים ברוך אתה ה' מקדש ישראל ויום הכיפורים.

הלכות סוכה.

העושה סוכה כשיתחיל לעשות צריך לברך שהחיינו. וכשנכנס בה בכל סעודה וסעודה צריך לברך בין ביום ובין בערב אשר קדשנו במצותיו וצונו לישב בסוכה. וצריך לסוכה שתהא צילתה מרובה מחמתה ושתהא מרובעת ולעשות לה צורת פתח וגבוהה עד עשרה טפחים כשירה פחות מיכן פסולה ויותר מ' אמה פסולה. וגבוהה עד עשרים אמה כשירה. ואם אינו יכול לעשות גדולה יעשה אותה קמנה עד שתהא מחוקת ראשו ורובו ושולחנו כשירה. פחות מיכן פסולה. ומדליק בה נר ומדליק על שולחנו. ואסור להכניס לתוך הסוכה מכל כלי תשמיש שמבשלין בהן שום מאכל אבל כל כלים ששותין בהן מותרין כגון קנקנים וכוסות וקיתונות גביעים צלוחיות כל אילו מותרין. ואל יכסה סוכה במצלחת או בלוחות ולא בכל מיני צמר ופשתן אבל בכל אילנות ובגפנים ובערבה ובכל מיני עשבים הכל מותרין לכסות בלבד מן עץ שריחו רע אסור. ואם עושה סוכה חשובה כמו בית ואין כוכבי חמה נראים מתוכה פסולה. הלוח שנתן על הסוכה אם היא רחבה ארבעה טפחים פסולה פחות כשירה. ואם סוכה ישנה צריך לחדש בה כלום ואם לא מחדש בה פסולה.

הלכות לולב.

לולב הגזול והיבש פסול אם לקחו מגוי בדמים נשר. ואם הוא כמוש לא יבש ולא לח כשר וכן ארבעת מינין שבלולב. ולולב צריך להיות ארכו שלשה (בגליון על ד) טפחים כדי שיצא מן ההדס טפח ושני (בג' על ג) טפחים בתוך ההדס פחות משלשה טפחים פסול.

וארבעת מינין מעכבין זה את זה ולא יצא ידי חובתו אפילו חסר אחת מהן. ואתרוג שיעורו עד כאגוז בינוני פחות מאגוז אסור. שנים ערבות ושני הדסים כלולב מותרין ויוצא ידי חובתו פחות מיכן אסור וההדסים שנים אחד עבות ואחד שוטה וכשר.

הלכות שיעור המקוה.

המקוה לטבול והיולדות והקרי ועבד ושפחה וגר המתגייר שיעור המקוה אמה על אמה ברום שלוש אמות כשיעור קומת האדם. וכמה מידת המים שעולה טבילה בהן ארבעים סאה שכל סאה וסאה מאה וארבעים וארבעה שפופרות של ביצה במידה. ואם חסר מהן אפילו כוס אחד אינו עולה בו טבילה. וזה שיעור המים שכל גופו עולה בהן שהן אמה על אמה ברום ג' ואם מוסיף על שיעור זה הרשות בידו ומותר. ובכל נהרות הרצים עולה בהן טבילה בים ובאגמים לאו. וצריך להיות המים טבע מים חיים. ואם מקום רחב הוא ואין עומק המים ג' אמות יחשוב הרוחב כנגד האורך ויבוא לשיעור טבילה ומותר לעשות טבילה אבל בים ובאגמים אין עולה להם טבילה אלא במים חיים הטבעים לכסות המים כל גופו כשהוא שוכב וכשהוא יושב עולה לו טבילה. וכשירד אדם לטבול כן יעשה יורד במים וישפשף בידו כל גופו קודם בין איש בין אשה ואחר כך טובל כל גופו במים שיכסו כל גופו ויעלה ויברך ברוך אשר קדשנו על הטבילה. וגם היולדת והנידה והשפחה צריכות לברך בעליית טבילתן. וכן נטבלין הקרי בו ביום. הנידה אחר שבעה ימי נקיים היולדת בין זכר ובין נקיבה לאחר שפוסק ממנה הדם טונה שבעת ימי נקיים וטובלת ומותרת לבעלה לאחר כך כל דם שרואה אם יולדת זכר עד ארבעים ואחד יום ולנקבה עד שמונים ואחד יום ואחר כך כולו דם טהור הוא. ואם ראתה היום מותרת למחר ובסוף ארבעים ואחד יום לזכר ושמונים ואחד יום לנקבה פורש ממנה אותו יום ואותו לילה. ואם אינו רואה דם בתוך יום זה ולילה זו מותרת לבעלה בלא טבילה. ואם רואה תשב נידה ואחר שטפסקת הדם תשב שבעה נקיים. וביום השביעי תטבול בלילה והיא טהורה מיכן ואילך. לעולם נידה ויולדת טבילתן בלילה. ואם מפני פחד או מפני צינה טובלת בשמיני או בתשיעי או בעשירי או לפנים כרצונה ובטבילה מותרת לבעלה. וגר המתגייר צריך טבילה. וזה משפט טבילת עבד ושפחה בשעה שרוצים להטבילן משימין אוסר מן חבל או מן פשתן בצוארו וכן טובלין ומשפשפין גופם קודם בידיהם וטובלין עד שיעבור המים על ראשיהן ועולין ומברכין

על מצות טבילה. ואם אינן יודעין לברך מברך העומד עליהן ומלבישן. ואם אחד הוא או שנים נותנין לכל אחד מהן כדה בידו ואומר דיי לכם לכו ומלאו והוליכו לבית אדוניכם ומתירין אותן חבלין מעל צווריהן ומותר לאכול עמהם ולשתות מיינם ומכל דבר. ואם בשעת טבילה רוצה לעשות ציפורניהן ולגלחן הרשות בידו.

הלכות גיטין.

שימוש בית דין. מאן דכתיב גיטא ניפסק מגילתא שיעור גט וכתב גיטא ואם פסק לה לבתר דכתיב לה מיפסל דכת' וכתב ונתן מי שאינו מחוסר אלא כתיבה יצא זה שמחוסר כתיבה ונתנה. גט אשה וגט חירות כותבין ביום והותמין ביום וכשר. אבל אם כותבין ביום והותמין בלילה פסול. ועדי הגט צריכין שיהו חותמין זה בפני זה וגט חליצה הכי עבדי דלראיה בעלמא וגט שביטלו חוזר ומגרש בו. גט מעוסה בישראל כשר ובגוים פסול. ואם חובטין אותו גוים על פי ישראל ואומ' לו עשה מה שישראל אומר לך כשר אבל חליצה מעושת בישראל פסולה עד שיאמר רוצה אני. תנו רבנן המגרש את אשתו לא ישרא עמה לא במבוי ולא בחצר ואם במבוי של שניהם מפנין זה מפני זה ומי מפנין את האשה בד"א מן הנישואין אבל מן האירוסין לא. ובכזהנת אפילו אם לא נישאו וכן החולץ ליבמתו מפני שלכו גם בה. חמשה דמים טמאים באשה השחור האדום וכקין כרכום ובמימי אדמה וכמוגו. ואמרו חכמים מאה גיטין ולא ספק אחד. ואילו הם עריות מן חליצה ולא הוי הולד ממזר. דתנן החולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה ומת פטורה. אמר ר' שמעון כאן שנה ר' אחות גרושה אסורה מדברי תורה ואחות חלוצה אסורה מדברי סופרים. שומרת יבם שזינתה בלא חליצה מותרת ליבם. המיבם יורש חלק אחיו אבל חולץ לא. שומרת יבם שניסית בלא חליצה צריכה גט מאותו שניסית לו ומותרת ליבם שזיכר אדונינו לברכה מר רב יהודאי ריש מחיבתא הכי קאמר שומרת יבם שניסת בלא חליצה אם אין לה בנים תצא מזה ומזה מבעל בגט ומיבם בחליצה ואסורה להם עולמית. נתקדשה ולא ניסית אם היה יבמה ישראל נותן לה שיני גט ומותרת ליבם. ואם יש לו בנים חולץ לה יבם ויושבת תחת בעלה ולא מפקינן לה מינה כדי שלא תוציא לעו על בניה. ואם היה בעלה כהן ויש לו בנים ממנה אפילו חליצה לא צריכה. ואם מתו בניה בלא זרע תצא מבעל בגט ומיבם בחליצה ואסורה ליה עולמית וכי קאמרין אם היה בעלה כהן ויש לו בנים אפילו חליצה לא צריכה. דכד חליץ ליה יבם אסורה ליה

ולא מפקינן לה מיניה כדי שלא תוציא לעז על בניה. ואסיר ליה למקרב לגבה כל היכא דאיכא יבם בחיים דכל ביאה וביאה דאזיל גבה קאי בעשה ומתבעי ליה לאיפרושי מינה וכי מייית יבם שרי למיקרב גבה. יבמה גי' חדשים הראשונים נזונת משל בעלה מיוכן ואילך לא משל בעלה ולא משל יבם. ברח יבם שלה נזונת משל יבם. נפלה לפני יבם קטן מיבם לא אכלה מבעל מאי הילכתא לא אכלה אלא מן דידיה ולא משלו. ומי שלא הביא שתי שערות אינו יכול להוציא את יבמתו עד י"ג שנים. ובת תשע שנים ויום אחד מתיבמת אבל לא תחלוץ עד י"ג שנים. קטנה פחותה מבת י"ב שנים שקידשה אמה ואחיה יכולה למאן ואינה צריכה גט מבת י"ב שנים ויום אחד והביאה שתי שערות אינה צריכה למאן שהיא בוגרת וצריכה גט וכן הלכה. ובת בין קטנה ובין פחותה שמקדש אותה אביה אפילו מבת חודש אינה יכולה למאן וצריכה גט וכן הלכה. ואם נפלה לפני יבם ועדיין קטנה אינה יכולה למאן אלא חולצת או מתייבמת אבל אם קידשה . . . . . ועדיין היא קטנה ונפלה לפני יבם ועדיין פחותה מבת י"ב שנה יכולה למאן. [ואם ניסת לאחר נישואיה הן הן . . . . . האשה שמת בעלה והיא מעוברת אם יצא הוולד . . . . .

. . . הולד אם יצא חי וככה שעה אחת היא פטורה מן החליצה ומן היבום אבל אם יצא הולד מת או חולצת או מתייבמת. ואם יצא הולד חי והוא חסר עיקר מן תשעה חדשים ממתנים הוולד עד שלשים יום אם מת בתוך שלשים יום או חולצת או מתייבמת. ואם חי הולד לאחר שלשים יום אפילו שעה אחת פטורה מן החליצה ומן היבום. וחלוצה וגרושה אסורה לכהן. ואיש כי ימות וביקש אחיו לחלוץ ליבמתו והיא אינה רוצה שומעין לו. ואם האשה מבקשת לחלוץ שומעין לה. ומי שיש לו שתי נשים ומת בלא בנים חליצתה של אחת פוטרת את חברתה ואפילו אם יש לו בן מאשה אחרת היא פטורה מן החליצה ומן היבום. ואם דיבר אדם באשה מניקה לא יתיחד עמה עד עשרים וארבעה חדשים. וכן כל אשה פנויה צריכה להמתין שלשה חדשים וכן תינשא לבעל. והמינקת אם נתנה בנה להניק לאחר שתלד שלשה חדשים מותרת לינשא ואם פחות משלשה חדשים לא. תינוק שפרש מדדי אמו בתוך עשרים וארבעה חדשים אם רצתה אמו להחזירו מותר. אחר עשרים וארבעה חדשים אסור. ומן שעה שמקבל השליח של אשה הגט מבעלה לפני בית דין ואפילו קורעו ואפילו מאבדו השליח היא מותרת לינשא למי שהוא רוצה. ואם ביקש אדם לגרש את אשתו ולא ביקשה היא ומתה בעלה יורשה. תנו רבנן לא ישא אדם אנוסת עצמו ומפותת עצמו

ואם נשא נשוי. כהן לא ישא אנוסת חבירו ומפותת חבירו ואם נשאר
 ר' אליעזר בן יעקב אומר הוולד חלל וחכמים אומרים הוולד כשר
 והילכתא כרבנן. ר' טרפון אומר יכולין ממורין לטוהר כיצד מטור
 שנשא שפחה הולד עבד שיחררו נמצא הבן בן חורין וכשר לבוא
 בקהל. איבעיא להו ר' טרפון לכתחילה קאמי או דאיבעד. ת"ש
 דאישיפוכניה דר' שמלאי ממוירא הוה אמר ליה אילו קדימתן לו
 קדמת אדעתן הוה מטהרנא לבנך אי אמרת בשלמא לכתחילה
 קאמר שפיר אלא אי אמרת דאעבד קאמר מה נינהו דאזיל גניב
 ומודבן בעבד עברי עבד עברי בשני ר' שמלאי מי הוה והא תניא
 אין עבד עברי נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג אלא לאו שמע מינה
 לכתחילה קאמר שמע מינה אפילו לכתחילה. אמר רב יהודה אמר
 שמואל הלכה כר' טרפון דולד במעי שפחה אפקוריה אפקוריה רחמנא.
 והעושה מתנה דבר שלו למי שהוא רוצה מתנתו מתנה בקניין. וכן האשה
 שעושה דבר שלה מתנה למי שהוא רוצה מתנתה קיים בקניין. ואם איש
 ואשתו עושין מתנה לאדם תופשת האשה קניין קודם ואחר קניין
 קניין מן בעלה ומה שעושין מקוים בין במכירתה בין במתנתה.
 והעושה מתנה לאדם בקניין בין לבנו בין לאיש אחר אינו יכול
 לחזור בו מה שעשה עשוי ואין לאחר קניין כלום. ואדם שנשא אשה
 ונולדו בה מומין ורוצה לגרשה נתן לה כתובה שלם. ואם המומין
 מקודם ולא ניגרש המום נוטלת מה שהביאה ותצא בגט. ואחים מן
 האם לא חולצין ולא מיבמין. וקטן שמת ועשה מתנה את נכסיו אין
 מתנתו קיימת. ואפילו קטן שקידש אין קידושו קידושים ואין כתובתו
 כתובה ולבשיגיע לשלש עשרה שנה ויום אחד כל מה שעשה קיים
 עליו. שני אחים תאומים גרים ושני אחים משוחררים לא חולצין
 ולא מיבמין ואין חייבין משום אשת אח. היתה הורתן שלא בקדושה
 ולידתן בקדושה הרי אילו לא חולצין ולא מיבמין אבל חייבין משום אשת
 אה. היתה הורתן ולידתן בקדושה הרי הן כישראל. ואשת סרים חטא
 ואשת אנטרוגנים פטורין מן החליצה ומן היבום. וחרש ושומא ואילם
 מיבמין ולא חולצין. המגרש את אשתו והחולץ ליבמתו אסורין לינשא
 לאחים. אשה אילונית אין לה כתובה לא מזונות ולא בלאות. עקרה
 הנגרשת יש לה כתובה מן בעל ראשון וגם מן בעל שני יש לה כתובה.
 מן בעל שלישי אין לה כתובה. כל האשה שמורדת על בעלה
 ואומרת אי איפשי בפלי בעלי בין יבמה בין חלוצה בין אשה אחרת
 נוטלת כל מה שהביאה מבית אביה בין מקרקע בין מטלטלי שהם
 עומדים בעצמם הכל נוטלת אותם. וזווי חמשה ועשרים שאמרו חכמים
 שהם מאתים וזוים מדאורייתא דמי בתולים ומפסדת כל תוספת ותצא
 בגט. הכתובה קודמת מכל חוב ושטר בפריעות. ולעולם כתובת אשתו

ראשונה קודמת מכתובת אשתו שנייה. כך ינתן הגט על תנאי יקבל הקולטום הסופר וכותב הגט ונתנו אותו האיש לאשתו ואמר לה הא לך גיטיך על תנאי אם אבוא עד שנה או עד כך וכך ומן יהיה הגט פסול. ואת אשתי כשהיית מקודם ומקבלת הגט מידו ונתנתו לבית דין עד זמן הנקבע ביניהם אם יבוא קודם הזמן אפילו שעה אחת הגט פסול ובטל ואם יעבור הזמן אפילו שעה אחת היא מותרת לכל אדם. הגוסס בשעת פטירתו דבריו קיימין בלא קניין. ואיש אם אמר באמירה כתבו גט לאשתי ותנו לה שתהא מותרת לכל אדם ואמר כן בפני שני עדים ואינן יודעין לכתוב באין במקום שיש שם סופר וכותבו הסופר וחותמין חתימת ידם וכשר. ועד שאינו יודע לחתום מקרעין ליה וחותם כדי שלא יהו בנות ישראל עגונות. ואשת איש אם יעיד עליה יחידי שקילקלה ילקה. ואיש ואשת איש שאומרין עברנו עבירה זו אין שומעין להם מפני שמא נתנה עיניה באיש אחר. אבל האיש ילקה ואשה לא אלא יושבת תחת בעלה שאם תלקה אסורה לו. ואם מעיד אפילו עד אחד על אותו שהודה על עצמו שעבר באשת חבירו מפרישין אותה מבעלה בגט ומלקין הנואף מלקות מדרות בלא חשבון ומגלחין וקנו וראשו וגם ראש האשה ומלקין אותה מלקות מדרות. באו ואמרו לאשה מת בעליך במדינת הים עמדה ונישאת לאחר ימים בא בעלה ומצא אשתו נשואה לאחר מה דין. תצא מזה ומוה בגט ואסורה לשניהם ומלקין האיש שעל כל ביאה וביאה קאי בלא תעשה על אשת איש. וגם איש שעשה עבירה עם חמותו אין מפרישין בתה ממנו אלא מלקין אותו ואין מדבר עם חמותו לעולם. ועידי העריות צריך לבוררם להיות ראיית עידותם במכחול בשפופרת. ואיש שגירש אשתו בגט ויינתה מותרת לחזור עמו. אבל אם נישאת לאחר אסורה לו. אם לעולם אינה יורשת לפרי בטנה אבל האב קודם לכל יוצאי יריכו. ובני האחים קודמין לבני אחיות בנחלה. בן קודם לבת וכל יוצאי יריכו של בן קודמין לבת. הבת קודמת לאחין וכל יוצאי יריכה של בת קודמין לאחים. והאחין קודמין לאחי האב כל יוצאי יריכהן של אחין קודמין לאחי האב. לעולם האיש יורש את אשתו. האשה הנפרעת כתובתה צריכה מן בית דין כתב פירעון כתובתה שאם אין לה כתב פירעון היאך נשבעה ונפרעה אינה יכולה לא למכור ולא ליתן במתנה שום דבר מפני היורשין שיש להם טענה. לומר דבר של אבינו הוא ומיתחוקין. אבל אם יש בידה כתב פירעון מבית דין יכולה היא לעשות כל מה שהיא רוצה בדבר שלה בין למכור בין ליתן במתנה. אשה יכולה לגבות כתובתה עד עשרים וארבע שנים לאחר כן אין לה רשות לגבות כתובתה כל עיקר וכן הלכה. אשה שרוצה למכור

בלא דעת בעלה אינה יכולה כי אם בחסרון ואין לה הוצאה מוכרת על פי בית דין והיא מכירה מקויימת ואם בלא בית דין מכרה מכירה זו מכירה בטילה. תנו רבנן אין אונאה בקרקעות ומה שקנה קנה. ואם לסחורה עד שיראה לתגר או לקרובו ואם יפסיד פחות משתות לא יחזיר יותר משתות יחזיר אונאה מוכר לעולם חוזר. כשם שאונאה להדיוט כך אונאה לתגר וחוזר אם יש שם אונאה. מה פירוש שתות שחזורין בו הסחורה זה הוא קונה אדם מחבירו סחורה בששה והובים ושווה חמשה והובים ואיסר אחד אינו יכול להחזיר אותה סחורה ואם אדם קונה סחורה ויש בה אונאה ותפס קניין אינו יכול להחזיר אונאתו שאין לאחר קניין כלום לא אונאה ולא כלום. ואם אדם קנה סחורה ובא עליה סחורה מטקום אחר ותיוול אותה סחורה אינו יכול לחזור בו. הקרקעות והבהמות במסירה לאחר שנימסר אין אונאה לחזור בו לא המוכר ולא הקונה. חוקת בתים שלש שנים בנה וסתר פרץ וגדר ולא עירער עליו שום אדם בעולם נתחוק. מוכר אדם לחבירו בהמה ואינו מוכיר לו את המומין בפירוש חוזר ועוד אם אמר לו הרי בהמתי בכל מומין שבעולם ואחר כך יראה בה מום אחד חוזר. אבל אם מוכיר לו המום בפירוש מה שקנה קנה. ואם בלא עדים סחרו וטוען המוכר שהוכרתי לו המום בפירוש על שם והקונה אומר לא הודעתני המום מהו הדין. ישבע לו המוכר שהודעתך המום ויפסוק. ואם באמונה לקח הבהמה ולא נתן לו ממון עדיין חוזר לו בהמתו בו ביום. ואם נותן אדם לחבירו ממון לקנות ממנו כגון חיטים כגון דבר אחר ועדיין אינו בידו ונתיקר אותו דבר יכול להחזיר לו ממנו. ואם עדיין הסחורה היא בביתו ולא נתן לו אפילו פרוטה אחת שכירות ממון ישיבת הסחורה חוזר לו ממנו. אבל אם הסחורה בביתו ובעל המומין נותן לו שכירות אפילו פרוטה אינו יכול לחזור בו בין כוול ובין ביוקר. לעולם השבועה על השוכר אם אמר לו בעל הבית תן לי שכירות ביתו וטוען לו השוכר פרעתוך ישבע לו וכן השוכר בהמה מחבירו אם טוען לו פרעתוך שכירות בהמתך ישבע לו. והמורה באמת שהלוייתה לי ופרעתוך יתחייב שבועה ואם כופר ואומר לא הלוייתה לי כלום ועדים מעידים עליו שהלוה לו ממרק על כורחו שהוא כפרן. ואם אמר אדם לחבירו פרעיני וטוען לו אין לך עלי כלום ועד אחד מעיד עליו נשבע ולא משלם. כל הטוען ואומר שעשיתי שליחותך וחבירו אומר לא שלחתך ולא צויתך כך וכך או ליתן לפל' כך וכך ממון והשליח אומר הן ישבע השליח שעשית שליחותך ואתה צויתני וכן הלכה. וכל הנוטל בהמה מחבירו בשכירות ומתנה עמו ועובר על דעת בעל הבהמה ומתה הבהמה אם יש עדים שעבר על דעת בעל הבהמה נותן דמי הבהמה כשהיא שווה. ואם

אין ערים ישבע שלא עבר על דעת בעל הבהמה ויפסקו. ולעולם השאילה ששואל מחבירו חוור כן כל דבר השאילה ששואל מחבירו. ובדבר מציאה בין טמון בין כל דבר מציאה כל השולח ידו תחילה וזכה בו. המפקיד פקדון לחבירו בביתו ונגנב לו ישבע לו כי לא פשעתי בו ולא שלחתי ידו בפקדונך שכך אמרו חכמים כל המפקיד אינו מפקיד אלא על דעת אשתו ובניו. וכל דבר שנתן אדם בין לעמלנית בין לעמל כדי לעמלו בשכירותו ונכנס גנב ונגנב אותו דבר דין הוא כדי שיטול דבר שלו מהן שלם ואם בלא שכר רצה לעמלו ילך בראש למי הדבר וכן הדין. שופט שמעה בדבר משנה חוור בשיקול הדעת אינו חוור ומשלם מביתו. אשת עבד משוחרר והיא מישראל מותרת לכהן. ומותר אדם לישא בת אחותו ואשת בן אחיו. אשת חורגו מותרת ובתה אסורה לו. ומותר אדם לישא את בת אחיו. ואשה נכרית מותרת לעשות את החלב ואת חמאתו. וגוי אסור לצלות בשר או דגים. ושכר גוי מותר וגיד הנשה שנתבשל עם הבשר אם יש בבשר מאתים מותר פחות מיכן אסור. ואם מכר אדם לחבירו חיטין או שעורים ולא . . . . . וכל נער שמקדש אשה פחות משנים עשר שנים אין קידושיו קידושים. וכל אדם שמכה את חבירו קונסין אותו. דתנן התוקע לחבירו נותן לו סלע ר' יהודה אומר משום ר' יוסי הגלילי מנה. סטרו נותן לו מאתים וזו לאחר ידו נותן לו ארבע מאות וזו צרם באונו תלש בשערו רקק והגיע בו הרוק נותן לו ארבע מאות וזו והני מילי באנפיה. קרע את כסותו נותן לו ארבע מאות וזו. העביר טליתו ממנו ופרע את ראש האשה נותן ארבע מאות וזו הכל לפי כבודו. חנן בישא תקע ליה להווא גברא אתא לקמיה דרב הונא אמר ליה זיל הב ליה פלגיה דווא הוה איכא וזו מכא בהדיה ולא קא נפיק תקע ליה אחרינא ויהביה נהליה. הטבעת את חבירו פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים. כיצד תקע לו באונו וחרשו פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים. אחוז ותקע לו באונו וחרשו חייב. הכהו לאחר ידו בלוח בארר בנייר בפניקס בעורות שאינן מעובדין בטומום בשטרות שבידו נותן לו ארבע מאות וזו. ולא שמכה של צער אלא שמכה של ביוון. חרש שוטה וקטן פגיעתן רעה החובל בהן חייב והן שחבלו באחרים פטורין. העבד והאשה פגיעתן רעה החובל בהן חייב והן שחבלו באחרים פטורין ומשלמין לאחר זמן. נתגרשה האשה ונשתחרר העבד חייבין לשלם. ואם מרציהו רוצה בטמון רוצה בפיוסום מרציהו וימחול לו. ואם נפל שרץ בשמן מותר לה להדליק ממנו בכנסת ואפילו בשבת ואסור לאכול ממנו. הנודר בפני רבים אין לו התר עולמית. והנודר מאשתו ילך אצל חכם ויתיר לו את נדרו ומותר לו. ואם יש ביד כהן טום לא ישא את כפיו לא במקומו

ולא במקום אחר. וכל עור עבוד של בהמה טמאה מותר לסנדל'ין ואם חילל אדם את השבת במיוד ילקה ויתגלח. ומותר להוציא למלך בשבת ובחג מאכל מפני הסכנה. ומי שהוא עושה מלאכה ערב יום הכיפורים אינו רואה סימן ברכה לעולם. וכהן שמתמא ילקה ארבעים. ואסור עצמות בעצמות. ואין הכהן מטמא אלא על מה שכת' בתורה.

הלכות יין נסך.

אסור ואוסר כל שהוא יין ביין ומים במים במשהו. יין במים ומים ביין בנותן טעם. נפל על גבי ענבים ידיחם במים אם היו מבוקעות אסורות. נפל על גבי תאנים או על גבי תמרים אם יש בהם בנותן טעם אסורות. ובין יין שנפל לתוך חומץ ובין חומץ שנפל לתוך יין אם יש בהן בנותן טעם אסור זה הכלל מין במינו במשהו ושלא במינו בנותן טעם. אמר רב נחמן הלכה למעשה יין נסך יין ביין אסור חבית בחבית מותר. סתם יינו אפילו יין ביין מותר כולו. תנו רבנן אחד הלוקח ואחד השוכר בית בחצירו של גוי ומלאהו יין ומפתח וחותרם ביד ישראל ר' אלעזר מתיר בשתייה וחכמין אוסרין אמר ר' חייא ברבי דרבה בר נחמני אמר ר' חסדא אמר רב ואמרי לה אמר ועירי הלכה כר' אלעזר. אמר ר' אלעזר הכל שולחין ומפקדין ביד גוי ומשתמר חותם בתוך חותם חוץ מן היין שאין משתמר חותם בתוך חותם. ור' יוחנן אמר אפילו יין והלכה כר' יוחנן. היכי דמי חותם בתוך חותם. אמר רבא אננא אפום דנא הוי חותם בתוך חותם, דיקולא אפום דנא מיהדק הוי חותם בתוך חותם פיו למעלה לא הוי חותם בתוך חותם אי כיף וצייר וחתיים ודאי הוי חותם בתוך חותם. ואמר ר' אלעזר חבית מלא יין אסור לתקנו הגוי מפני הסחיטה בפנים אם פתח הגוי הנקב של חבית וסגר הרי נכנס הסחט בפנים והוא אסור. ואם לא סגר הגוי הנקב אלא הניחו ורץ לעצמו עד נקב אחד כשר. וכל כלי חרש וכל כלי עץ בשני חותמות מותר הוא ביד גוי. ואם הבית לישראל וחבית של יין שם ואפילו המפתח ביד גוי מותר וכשר. ואם הבית לגוי אסור לשתות ממנו אלא אם כן המפתח ביד ישראל מותר והיין כשר. ארבעה דברים בחותם אחד עם הגוי אסור בשני חותמות מותר ואילו הן חלב ובשר יין תכלת. ארבעה דברים בחותם אחד עם הגוי מותר. ואילו הן חתיכות של דג מוריים פת וגבינה. אמר ר' פפא ישראל נקיט דנא וגוי נקיט כובא וקא מוריק חמרא שרי דאתי מכה ישראל. ואי צריך לצדודי חמרא אסור גוי נקיט דנא וישראל נקיט כובא וקא מוריק חמרא אסור. אמר ר' יוחנן יין שמוגו גוי אסור וכן הלכתא.

הלכות אבל.

אם מת אביו או אמו אינו נוהג כשאר כל המתים על כל המתים קורע מלבוש אחד עד טפח אבל על אביו ועל אמו קורע כל מה שהוא לובש או בגד או עשרה מלבושים ושיעור הקריעה עד לבו. על כל המתים שולל ותופר לאחר שבעה ימים אבל על אביו ועל אמו אינו תופר לעולם וכן על רבו ועל אב בית דין. על כל המתים עד שלשים יום אסור לרחוץ ולספר ולאכול בסעודת שמחה אבל על אביו ועל אמו אסור לרחוץ ואסור לאכול בסעודת שמחה עד שנה תמימה ולספר ראשו עד שיגערו בו חביריו. ואם שמועה שמע שמת אחד מן קרוביו בתוך שלשים יום כן על אביו ועל אמו נוהג שבעת ימי אבלות ואינו יוצא מפתח ביתו ואם לאחר שלשים יום באתה השמועה אינו נוהג אלא יום אחד וצריך לקרוע על אביו ועל אמו ועל נשיא ועל חכם. ואם עומד בבית בשעת יציאת נשמה של כל מיתי ישראל חייב לקרוע. בפסח בשבועות בראש השנה ביום הכיפורים ובסוכות אם ימות אדם קודם אילו הרגלים אפילו יום אחד או שנים ויבוא הרגל עליו פוסק ואינו נוהג אבלות. השלים שבעה קודם הרגל נתבטלה ממנו גזירת שלשים יום ומותר לרחוץ ולכבס ולעשות כל צרכו כן על אביו ועל אמו. מת בתוך שבעה קודם הרגל נתבטלה ממנו גזירת שבעה ולאחר המועד ישלים שלשים יום עם ימי המועד. ימי אבלות שלשים יום הם שבעה מהם אסור במלאכה ובסיכה וברחיצה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה. לאחר שבעת ימים האסורים האילו מתקן המטה ועושה מלאכתו ומותר בתשמיש המיטה ובנעילת הסנדל. ובאבל אביו ואמו אל יתרחץ ואל יכבס ואל יגלח אלא לאחר שלשים יום יהיה כשאר כל בני אדם. מת בתוך הרגל לאחר הרגל נוהג כמו שכת' למעלה קורע טפח בלבד ונוהג שלשים יום אבלות כאבל אחיו ואחותו ובניו. בת במיתת אביה ואמה ועל כל מתה אסורה לתשמיש המיטה עם בעלה בשבעת ימי אבלות לאחר שבעת ימי אבלות מותר. בשבת וברגל אין נוהג בהן אבלות אלא לובש צניף נקי בראשו ובגד נקי ואפילו אם מת לו בשבת גופו אין בו אבלות. פריעת הראש והחזרת קריעה לאחור וקיפת המיטה. על כל המתים כולם שולל לאחר שבעת ימי אבלות ומאחה לאחר שלשים יום אבל על אביו ועל אמו שולל לאחר שלשים יום ואינו מאחה לעולם. והאשה שוללת לאתרו מפני כבודה. אבל יום ראשון אסור לאכול לחם משלו שלשה ימים הראשונים אסור בשאילת שלום. משלשה ימים ועד שבעה משיב ואינו שואל.

מת שאין לו מנחמים באין עשרה בני אדם ויושבין במקומו. מי שמתו מוטל לפניו אוכל בבית חבירו או בבית אחר או עושה מחיצה ואוכל. המוליך עצמות או ספר תורה ממקום למקום לא יתנם על גבי חמור וירכב ואם יש פחד ליסטיין-מותר. ובן ישראל שקבר מת ביום טוב ראשון מלקין אותו מלקות ארבעים. ומלויין מת ביום טוב הראשון בתוך התחום. תנו רבנן אבל שבת ראשונה אינו יוצא מפתח ביתו שנייה יוצא והולך בכנסת ואינו יושב במקומו ואינו מדבר אלא מתעטף כשמעאליים שלישית יושב במקומו ואינו מדבר רביעית הולך ככל אדם. אבל אם היה טבחו טבוח ויינו מוזג ופיתו אפוי ומת אביו של חתן או אמה של כלה מכניסין את המת לחדר ואת החתן ואת הכלה לחופה ובועל בעילת מצוה ופורש ואחר כך קובר את מתו. ונהוג קודם שבעת ימי המשחה ואחר כך נהוג שבעת ימי אכילות ובאותן הימים הוא ישן בין האנשים והיא ישנה עם הנשים ואין מונעין את התכשיטין מן הכלה כל שלשים יום.

נהיגת האבל.

כשהורין מן בית הקברות עם האבל אוכלין עמו ואחר אכילתן מברכין ברכת אבלים נברך מנחם אבילים שאכלנו משלו ועונין ברוך מנחם אבילים שאכלנו משלו ובטובו חיינו ב' הון. ונודה לך ה' אלי ב' על הארץ ועל המזון. ובבונה ירושלים אומר נחם ה' אלהינו את אבילי ציון ואת אבילי ירושלים ואת האבלים המתאבלים באבל הזה נחמם מאבלם ושטחם מייגונם כאמור כאיש אשר אמו תנחמינו כן אנכי אנחמכם ובירושלים תנוחמו בא"י מנחם אבילי ציון ובונה ירושלים. אמן בחיינו במהרה בימינו בא"י אלהינו מלך העולם אבינו מלכינו אדירינו גואלינו קדושינו קדוש יעקב רועה ישראל המלך החי הטוב והמטיב אל אמת דיין אמת שופט בצדק שליט במעשיו שליט בעולמו לעשות בו כרצונו והכל שלו ואנחנו עמו ועבדיו בכל אנו חייבין להודות לו הרחמן הגודר פרצות בישראל הוא יגדור את הפירצה הזאת מעלינו ומעל כל עמו ישראל לחיים עושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום על כל ישראל ויתן הכוס לאבל וישתיהו.

שימוש תפילין ועשייתן.

נוטל עור השליל ומשימו בסיד ורוחצו ומתקנו כגון קלף ויהיה עץ אמום מתוקן להיות בשפת העץ ארבעה שינים מן אותו העץ מאילו ארך השנים כגון אצבע וחצי ולהיות בין שן ושן רוח חצי אצבע. ועובי

השינים כגון אצבע קטנה והשינים בשפתן להיות לאחר כן חותך ונוטל מאותו העור של שליל חתיכה כגון חצי זרת ומרככו במים ומרכיבו על אותן השינים ארבעתם של עץ ואוסר אותו בחבל מן פשתן דק ולא עב ומעביר החבל בין שן לשן ובין שן לשן ודוחק האוסר יפה בעשיית השיניים ששם נכנסים התפילין והם כבתים. לאחר כן מניח אותו עור השליל על אותן השינים של עץ עד שייבשו יפה ויוציאו מן העץ ומתקן השינים יפה כדי שיהיו כבתים לתפילין ויביא עור מן צבי וחותר ארבע חתיכות כחשבון השינים ומתחיל וכותב על חתיכה וחתיכה פרשה שהם ארבע פרשיות בחתיכה אחת כותב זו הפרשה מן וידבר ה' אל משה לאמור קדש לי כל בכור עד למועדה מימים ימימה. בחתיכה שנייה כותב זו הפרשה והיה כי יביאך ה' אל ארץ הכנעני כאשר נשבע לך ולאבותיך ונתנה לך והעברת כל פטר רחם לה' עד סוף פסקא כי בחוק יד הוציאנו ה' ממצרים. ובחתיכה שלישית כותב שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ואהבת את ה' אלהיך עד על מוות ביתיך ובשעריך. ובחתיכה רביעית כותב והיה אם שמוע תשמעו עד כימי השמים על הארץ. הרי אילו ארבע פרשיות ומעיף אותם עיוף של קורא לקמיע ומשים כל פרשה ופרשה ארבעתן באותם ארבעה השינים של שליל ויושיבם כסדרן כשאמ' חכמ' כדי שלא יתחלפו הפרשיות אלא כל אחת ואחת במקומה בימין ובשמאל ובאמצע כתיקונה. סוגר הפרשיות בתוך השינים ותופר עליהם גידים מן מתני השוורים באלכסונו ובשפת זו התפירה מקום מונח בעור השליל מתוקן להעביר הרצועה מן עור כשר מן בהמה כשירה. והרצועה שחורה וישים התפילין תפורין מתוקנים באותה רצועה בראשו במקום שמוח התינוק רופס ומעגל ראשו ברצועה ואוסר אחריו אוסר בדמות את של שין באותה רצועה מאחור והתפילין בין עיניו וזו הרצועה של קודקוד צריך שיהא לה אורך מצד ימין עד הכרס ומצד שמאל עד החזה הרי תפילים של ראש עשויים. של זרוע חותך מן עור השליל ועושה בית אחד קטן כגון אגוז קטן ויביא עור מן צבי וכותב שם בחתיכה אחת ארבע פרשיות ביחד קדש לי. והיה כי יביאך. שמע ישראל. והיה אם שמע. ומעיף אותה חתיכה כתיקונה ומשים אותה באותו בית של עור השליל ותופרו ממעל בגידין באלכסונו ובשפת צריך להיות כאוון על אותו השליל ומעביר שם רצועה שחורה ואוסרו בורועו השמאלי. וקיבל הרצועה מעביר מן אותם של זרוע ומורידה עד אצבע צרדה וכן שיעור הרצועה עד שיגיע לאצבע צרדה האמצעי. תפילין המרובעות הלכה למשה מסיני. אמר רבא בתיפרן ובאלכסונו. רצועות שחורות הלכה למשה מסיני. על תפילה של יד מברך ברוך אשר קדשנו במצוותיו וציונו להניח תפילין.

ועל של ראש מברך ברוך אשר קדשנו במצותיו וציונו במצות תפילין. וכשמברך אדם אל ידבר בין ברכה של יד וברכה של ראש. כשישים התפילין קודם בודוע ואח"כ בראש וכשחולץ חולץ של ראש ואחר כך של יד. והלכתא לילה זמן תפילין ואין מורין כן. מהו לילה זמן תפילין ואין מורין כן שדרו ממתכבא מניחין אותן בערבית עד כימי השמים על הארץ ותופש אותן בידו עד שמתפלל וכורכן.

הלכות טריפות.

אילו סרכי הריאה. כשמכניס הטבח את ידו יבדוק בריאה בשתי האומות משני צדדין בכל מקום שהן אחוות בין בצלעות בין בבשר בין בלב בין בחצר הכבד. בין בשומן הלב בין בגבי האומות בין באפי האומות בין בשוליהן בין בגניהן אפילו כחוט השערה טרפה ואין לה בדיקה לא בנפיחה ולא בעניין אחר. אבל האונים שהן משני צדדין שלשה מימין ושנים משמאל אם הם נדבקים בצלעים או בבשר שבין הצלעים בין בגגן בין בגבן בין בשוליהן כשרים בנפיחה אם לא תצא הרוח אבל אם תצא הרוח טריפה. ואם אילו האונים דבוקין בחזה טריפה או בשומן החזה טריפה או בשומן הלב או בגרירת או בחצר הכבד טריפה. ואם אילו האונים דבוקים זה לזה כמולדתן וכגידולן כשירה ואם מתקפצות זו עם זו לדבק טריפה. ואם ידבק אוון הסמוך לאומה עם האומה כשירה בנפיחה אם לא תצא הרוח ואם תצא טריפה. ואם זה האוון דבוק עם האומה מראשה ועד סופה ואין מפרדת כל שהוא טריפה. ואם מפרדת כל שהוא שיש בו הכירה כשירה. ואם האוון שקורין אותו עיננותא דורדא בכל מקום שהוא דבוק טריפה. ואם חסר מן שלש אונים שלימין אחד והן שנים חשוב עיננותא דוורדא עמהן וכשירה. אבל עם השמאל לא יתחשב עיננותא דוורדא. ואם בצד שמאל אוון אחד טריפה. ואם בועות פרודות בריאה כשירה. ואם שתיים בועות מתאימות דבוקות זו לזו מביאין מחט או קוץ ונועצין באחת מהן אם שופכות מים אחת לחברתה כשירה. ואם בועה בשולי הריאה ואין הריאה מקפת הבועה מכל צד כל שהוא טריפה. לפי שהריאה חסירה היא. ואם מכה בכוליא ואין המכה מגעת בלובן שלכוליא כשרה. ואם מגעת ללובן הכוליא טריפה. בהמה ששחט ולאחר גמר שחיטה יצא הוולד שחיטת אמו פוטרתו ומכשרתו ואם הוציא אפילו ראשו קודם גמירת סימני שחיטה אותו וולד צריך שחיטה וצריך מליחה. והשוחט אמה ובתה בחד יומא קמא שרי למיכליה בשעתיה בתרא משהי ליה עד לאורחא ואכיל

ליה. ואם במויד שחטה לבתרא מלקין ליה ולאורתא שרי באכילה. ואותו ואת בנו נוהג בנקיבות ואינו נוהג בוכרים וכי אסר רחמנא בהמה אבל חיה ועוף שרי. וכל שאינו אוכל שליל עובר על דברי חכמים. ריאה דדמיא ככבדא כשירה כבשרא טריפה. ריאה דדמיא לכותלא כשירה. ריאה יורקא ככרתי ואדומה כשירה. כד מפסקא גגרת טריפה כד מינקיב וושטא טריפה. כד מינקיב קרמא דמוחא טריפה. כד מינקיב מן בני מיעים טריפה וכן ריאה וכן קיבתא וכן טררתא וכן כריסא טריפה. כד מינקבא הובלילא לבי כסי כשירה לברא טריפה. סכין ששחט בה אסור לחתוך בה בשר רותח. וטבח ששכח לברך מותר לאכול אותו בשר. וכל בהמה ובהמה צריך הטבח לבדוק הסכין בטופריה. חיותא דאכלה סם המות שריא משום טריפה. חיותא דדרים לה אריה או דוב טריפה. כד מינפח בה ולא מינפחא חוששין דילמא יבישה היא וטריפה.

סליקו הלכות קצובות. בעורת רוכב ערבות.

סידור פרשיות של ימים טובים והפטרות שלחן.

בחג אדפטיר יא ביומא קדמאה קרו בפרשתא דהשכם בבוקר
מן והיה היום הזה לכם לזכרון עד ארץ מצרים על צבאותם. ומפקין
סיפרא אחרינא וקרי המפטיר בפרשת פינחס מן ובחודש הראשון
עד על עולת התמיד יעשה ונסכו. ומפטיר ביהושע בעת ההיא אמר
ה' אל יהושע עד ויריחו סוגרת ומסוגרת. יומא תניינא קורין שור
או כבש או עז כי יולד עד וידבר משה את מועדי ה' וקרי מפטיר
בפרשת פינחס ובחודש הראשון כדאתמול ומפטיר בנביא ויצו המלך
את כל העם. יומא תליתאה קרו מן קדש לי כל בכור עד ויהי
בשלח פרעה. יומא רביעאה אם כסף תלוה עד לא תבשל. יומא
חמישאה קרו פסל לך עד לא תבשל גדי. יומא שתיתאה קרו מן וידבר
ה' אל משה במדבר סיני עד ולגר ולאורת הארץ. ובאילין ארבעה
יומא דמועדא כל יומא ויומא מפקין תרי סיפרי בחד קרו תלתה
גברי בעניינא דיומא וחד קרי בפרשת פנחס והקרבתם אשה לה' עד סוף
פיסקא. יומא שביעאה קרו מן ויהי בשלח פרעה עד כי אני ה'
רופאין. וקרי המפטיר בפינחס והקרבתם אשה לה' עד סוף פיסקא
ומפטיר בשמואל מן וידבר דוד עד מגדול ישועות מלכו. יומא תמינאה
קרו כל הבכור עד סוף פיסקא ומפטיר קרי והקרבתם אשה לה'
ומפטיר בנביא בישעיה עוד היום בנוב לעמוד עד כי גדול בקרבך
קדוש ישראל. כמה שאמרו חכמים אמר אביי האידינא נהוג דקרי
מש"ך תור"א קד"ש בכספ"א פס"ל במדבר"א שלי"ח בוכר"א סימן.
כד מיקלע שבתא בחולא דמועדא דפסח קרו מן ויאמר משה אל
ה' ראה אתה אומר אלי עד לא תבשל גדי בחלב אמו. וקרי מפטיר
והקרבתם אשה לה' ומפטיר ביחוקאל היתה עלי יד ה' עד סוף פיסקא.
בחג אדשבוועתא ביומא קדמאה קרו מן בחדש השלישי עד סוף
סידרא וקרי מפטיר בתורה מן וביום הביכורים בהקריבכם עד סוף
פיסקא ומפטיר ביחוקאל מן ויהי בשלשים שנה עד ברוך כבוד ה'
מקומו. יומא תניינא קרו כל הבכור עד סוף פיסקא וקרי המפטיר
בתורה וביום הביכורים כדאתמול ומפטיר בנביא בחבקוק מן וה'
בהיכל קדשו עד למנצח בנגינותי. בתשעה באב קרו בספר תורה

מן כי תוליד בנים עד סוף פיסקא ומפטיר בירמיה אסוף אסופם.
 בראש השנה קרו בספר תורה מן והי'פקד את שרה עד ויהי
 אחר הדברים האלה וקרי מפטיר בפרשת פנחס ובחודש השביעי
 באחד לחודש עד סוף פיסקא ומפטיר בראש שמואל ויהי איש אחד
 מן הרמתים עד וירם קרן משיחו. ביומא תניינא קרי מן ויהי אחר
 הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם עד סוף פיסקא וקרי המפטיר
 בפרשת פנחס ובחודש השביעי כאתמול ומפטיר בנביא בירמיה
 מצא חן במדבר עד רחם ארחמינו. ביום הכיפורים במוסף
 קרו בספר תורה מן אחרי מות עד כמעשה ארץ מצרים וקרי המפטיר
 מן ובעשור לחודש השביעי עד סוף פיסקא ומפטיר בישעיה ואמר
 סולו סולו פנו דרך עד ואני ואת בריתי. במנחה קרי מן כמעשה
 ארץ מצרים תלתא והמפטיר מן המניין ומפטיר בנבואת יונה ומתחיל
 קודם ועלו מושיעים בהר ציון ומי'אל כמוך. בחגא דמטליא
 קרו בספר תורה יומא קדמאה ויומא תניינא שור או כשב
 עד וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל והמפטיר קורא ובחמשה
 עשר יום לחודש השביעי עד סוף פיסקא ומפטיר בזכריה הנה יום
 בא לה' עד סוף נבואתא. ויומא תניינא מפטיר במלכים מן ותשלם
 כל המלאכה עד ובידו מלא לאמר. יום שלישי קורא כהן וביום השני
 ולוי קורא וביום השלישי וישראל קורא וביום הרביעי וחוזר ישראל
 הרביעי וקורא וביום השני וביום השלישי. יום רביעי כהן קורא וביום
 השלישי ולוי קורא וביום הרביעי. וישראל קורא וביום החמישי. ורביעי
 חוזר וקורא וביום השלישי וביום הרביעי. יום חמישי קורא כהן וביום
 הרביעי ולוי קורא וביום החמישי וישראל קורא וביום השישי ורביעי
 קורא וביום הרביעי וביום החמישי. יום שישי כהן קורא וביום החמישי
 ולוי וביום הששי וישראל וביום השביעי. ורביעי וביום החמישי וביום
 השישי. יום שביעי קורא כהן וביום השישי ולוי וביום השביעי וישראל
 ביום השמיני ורביעי וביום הששי וביום השביעי. יום שמיני שהוא
 יום טוב קורין כל הבכור עד סוף סידרא וקרי מפטיר מן ביום
 השמיני עצרת עד וידבר משה ומפטיר במלכים מן ויהי ככלות שלמה
 עד סוף פיסקא. יום שיני קורין וזאת הברכה וקרי מפטיר ביום השמיני
 עצרת תהיה לכם ומפטיר ויהי אחרי מות משה עבד ה' עד חוק
 ואמץ. אמרין הכי אמר ריש מתיבתא מר רב יהודאי יומא תמינא
 שהוא יומא טבא דמתבעי לן למקרא וביום השביעי קא דחינן ליה
 וקא קרינן וביום השמיני אביי אמר שיני נדחה. רבא אמר
 שביעי נדחה והילכתא כוותיה דרבא דקא אמר שביעי נדחה. כל
 יומא קרינן ארבעה. שני בשלישי. שלישי ברביעי, רביעי בחמישי.
 חמישי בשישי. ששי בשביעי, שביעי בשמיני לא קרינן דקא מדחי

לגמרי. אתקין אמימר בנהרדעא דמדלוגי דלוגי. דביומא שביעאה דחגא דהוא יום ערבה סלקינן בו ביום השישי. וכד מיקלע שבתא בחולא דמועדא דסוכה קרינן מן ראה אתה אומר אלי עד לא תבשל גדי בחלב אמו. וקרי מפטיר במוסף דעניינא דיומא דמקלע ביה שבתא ומפטיר ביום בא גוג על אדמת ישראל. ואם מקלע ביום שישי מפטיר קורא שני עניינות ביום החמישי וביום השישי. ואי מיקלע ביום רביעי קורא מפטיר ביום הרביעי וביום החמישי ואי מקלע בשלישי מפטיר קורא וביום השני וביום השלישי ומפטיר ביחוקאל ביום בוא גוג על אדמת ישראל עד סוף עניינא. וזה שאנחנו קורין שני עניינות בכל יום שספק הוא לנו אי שיני הוא או שלישי הוא שבכל יום ויום ספק הוא לנו אי היום רוצים לקרות או למחר הילכך קורין שתי עניינות. בחנוכה ביומא קדמאה של חנוכה קרו תלתא גברי מן יהי ביום כלות משה ויהי המקריב. יום שיני קורין וביום השני וביום השלישי. יום שלישי קורין ביום השלישי וביום הרביעי. יום רביעי וביום הרביעי וביום החמישי. יום חמישי וביום החמישי וביום השישי. יום שישי וביום השישי וביום השביעי. יום שביעי וביום השביעי וביום השמיני. יום שמיני קורין וביום השמיני עד סוף סידרא. ובחנוכה אין מדלגין אלא כפרי החג. וכד מיקלע ראש חודש טבת בחול מפקין תרי ספרי קרו תלתא גברי דבראש חודש וחד בחנוכה. וכד מיקלע ראש חודש טבת בשבת מפקין תלתא ספרי חד דפרשתא וחד דראש חודש וחד דחנוכה. ומפטירין רני ושמחי בת ציון. שבתא תניינא ויעש חירום את הסירות. וכד מיקלע ראש חודש בשבת מפקין תרי ספרי חד דפרשתא וקרו ביה שבעא גברי וחד דריש ירחא מפטיר קרי מן וביום השבת עד סוף עניינא דבראשי חודשיכם ומפטיר בנביא בישעיה כה אמר ה' השמים. בזמן דריש ירח אדר הסמוך לניסן מקלע בערב שבת מקדים וקורא פרשת שקלים משבת שעברה שהוא עשרים וחמשה בשבט. ובשבת שנייה שהוא שנים באדר מפסיקין. ובשבת שלישית שהוא תשעה באדר קורין וזכור. ובשבת רביעית שהיא ששה עשר באדר מפסיקין. ובשבת חמישית שהיא עשרים ושלושה באדר קורין פרה אדומה. ובשבת שישית שהיא ראש חודש ניסן מוציאין שלש ספרי תורות וקורין בהן אחד בענייניו של יום ואחד של ראש חודש ואחד של החודש הזה לכם ראש חדשים. וכד מיקלע ריש ירחא באדר בשבת קורין פרשת שקלים ומפטירין במלכים בן שבע שנים. שבת שנייה שהיא שמונה באדר קורין וזכור. שבת שלישית שהיא חמשה עשר באדר מפסיקין. שבת רביעית שהיא עשרים ושנים באדר קורין פרה אדומה. שבת חמישית שהיא עשרים ותשעה באדר קורין החודש הזה לכם.

וכשחל ראש חודש אדר הסמוך לניסן להיות בשבת מוציאין שלשה ספרי תורות אחד של עניינו של יום ואחד של ראש חודש ואחד שמפטירין בו כי תשא עד סוף העניין ומפטירין במלכים בן שבע שנים. שבת שנייה מוציאין שתי תורות אחד של עניינו של יום ואחד שמפטירין בה זכור ומפטירין בשמואל כה אמד ה' פקדתי את אשר עשה עמלק לישראל. שבת שלישית מפסיקין. שבת רביעית מוציאין שתי תורות אחד של עניינו של יום ואחת שקורין בה פרה ומפטיר ביחוקאל וזרתי עליכם מים טהורים וטהרתם. שבת חמישית מוציאין שתי תורות אחת של עניינו של יום ואחת שמפטירין בה החודש הזה לכם ומפטיר בנביא כל עם הארץ. וכשחל להיות בשיני בשבת קודמין וקורין בשבת שהיא עשרים ותשעה בשבט פרשת שקלים. שבת שנייה שהיא בדרך מפסיקין ושבת שלישית שהיא שלשה עשר באדר קורין זכור. ושבת רביעית שהיא עשרים באדר קורין פרה אדומה. ושבת חמישית שהיא עשרים ושבעה באדר קורין החודש הזה וכשחל להיות ברביעי בשבת קודמין וקורין מן שבת שהיא עשרים ושבעה בשבט פרשת שקלים. שבת שנייה שהיא ארבעה באדר מפסיקין. שבת שלישית שהיא אחד עשר קורין זכור. שבת רביעית שהיא שמונה עשר קורין פרה אדומה. שבת חמישית שהיא עשרים וחמשה באדר קורין החודש הזה לכם. והללו ימים שחל ראש חודש אדר הסמוך לניסן להיות בהן שבת ושיני בשבת ורביעי בשבת וערב שבת וסימן שלהם ז' ב' ד' ו' ואילו ימים שמפסיקין בהן אם חל בשבת מפסיקין בחמשה עשר וסימן ז' ט' ו'. ואם חל בשיני בשבת מפסיקין בששה עשר וסימן ב' ו'. ואם חל ברביעי בשבת מפסיקין בארבעה באדר וסימן ד' ו'. וכשחל בערב שבת מפסיקין בשנים באדר ובששה עשר באדר וסימן ו' ב' י' ו'. וכשחל פרשת שקלים להיות בסדר ואתה תצוה קורין שבעה גברי מן ואתה תצוה עד סוף סידרא והמפטיר קרי מן כי תשא עד סוף פיסקא. ואם מקלע פרשת שקלים בפרשת כי תשא קורין שבעה גברי בני תשא עד סוף סידרא והדר קרי המפטיר כי תשא עד סוף פיסקא. בפורים יומא קדמאה קורין מן ויבוא עמלק עד וישמע יתרו ואף על גב דתשעה פסוקי ניהו לא ליקרו טפי דהכי אמר טר רב יהודאי ריש מתיבתא איקרו מן קמי ויבא עמלק ליקרו ואי לא קרו מקמי ויבא עמלק ליקרו הלין תשעה פסוקין ולא לידלגו. ראש חודש שחל להיות בחול קרי כהן וידבר ה' צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי ואמרת להם. לוי חוזר וקורא ואמרת להם את הכבש ועשירית האיפה. ישראל קרי מן עלת תמיד עד ובראשי חודשיכם. ישראל רביעי קורא מן ובראשי חודשיכם עד סוף עניינא. בשבת שבעה גברי וכיון דקרו להון שבעה

גברי כמה דלא קדישו להון הרי שביעי מפטיר ועולה למניין שבעה
 אבל היכא דקדישו קרו שבעא גברי והדר קרי מפטיר דיוון דאפסיקו
 להון אמור רבנן המפטיר צריך שיקרא בתורה מפני כבוד התורה.
 ביום הכיפורים קורין ששה ואפילו אם רוצה אלף מאי טעמא
 שמעלין בקודש ולא מורדין. ביום טוב קורין חמשה. בריש ירחא
 ובחולא דמועדא ארבעה. במנחה בשבת ובשיני ובחמישי. ובחנוכה.
 ובפורים. ובתענית. קרו תלתא. אבל בשבת. וביום הכיפורים. ובימים
 טובים. אי בעי למיקרי טפי קרו אבל במנחה בשבת ובשיני ובחמישי
 ובראש חודש ובחולא דמועדא ובתענית לא ליקרו טפי. לעולם קורין
 פרשת צו את אהרן מקמי פיסחא ופרשת וידבר רישא דספרא מקמי
 עצירתא. וצום תשעה באב מקמי ואתחנן. ופרשת אתם נצבים מקמי
 ראש השנה. וסימנהון פקד ופסח. מנזי ועצד. צום וצלל.
 קום ותקע. לעולם ראש חודש אדר הסמוך לניסן הוא ערב הפסח.
 והפסח הוא ערב עצרת. ועצרת הוא ערב ראש השנה וסימן לא
 בדו פסח ולא גהו עצרת ולא אדו ראש השנה וסוכה. ולא אגו
 יום הכיפורים ולא זבד פורים ולא אגה אדר הסמוך לניסן וכל כך
 למה כדי שלא לעשות יום הכיפורים אגז סימן יום ראשון ויום
 שישי ויום שלישי. וכל זמן שהשנה מעוברת אדר הראשון שלם.
 ואדר השני חסר. וכל זמן שאין השנה מעוברת קורין ויקהל משה
 ואלה פקודי כאחת, ואשה כי תודיע וזאת תהיה כאחת, אחרי מות
 וקדושים תהיו כאחת. בהר סיני וחוקתי כאחת. ראשי המטות
 ואלה מסעי וכל זה למה מפני שאמרו רבותינו פקד ופסח.
 כיצד לעולם קורין פרשת צו את אהרן קודם הפסח וזה הסימן
 פקד ופסח. לעולם קורין פרשת מדבר סיני קודם העצרת וזה
 הסימן מנזי ועצד. לעולם מתענין תשעה באב קודם פרשת
 ואתחנן וזה הסימן צום וצלל. לעולם קורין פרשת אתם נצבים
 קודם ראש השנה וזה הסימן קום ותקע. וכל מחזור דעיבור תשע
 עשרה שנה וסימניהון גוה יא יד יו יט. ובתשעה באב צריך
 להזכיר יחיד ענינו בשומע תפילה. ושליח ציבור צריך להזכיר בין
 גואל לרופא דלא גרע תשעה באב משאר תעניות. והמפטיר בתשעה
 באב צריך לברך לפניו ולאחריה ואינו אומ' על התורה
 ועל הנביאים דהכי שדר מר רב נטרונאי ריש מתיבתא ותעניות של
 צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי ותענית אסתר
 בין שחלו להיות בשיני ובחמישי ובין שחלו להיות בשאר ימים בין
 בשחרית בין במנחה קורין בויתל משה הוין מתשעה באב שבשחרית
 קורין כי תוליד בנים ובמנחה ויחל משה דהכי שדר מר רב נטרונאי
 ריש מתיבתא.

העומד לקרות בתורה תחילה פותח ספר תורה ורואה את הפסוק ואחר כך מברך וקורא. ולא יפחות משלשה פסוקים. ופרשה של ששה פסוקים קורין אותה שנים. ושל חמשה קורא אותה אחד ושל שמונה קורין אותה שנים הוץ מפרשת ראש חודש שכהן קורא שלשה ולוי חוזר מן השלישי וקורא שלשה ושלישי קורא מן עולת תמיד. ורביעי קורא ובראשי חודשיכם עד סוף הפרשה. וכשם שאין מתחילין בפרשה פחות משלשה פסוקין כך אין משיירין בפרשה פחות משלשה פסוקין. ואין פוחתין מעשרה פסוקים בבית הכנסת וידבר עולה מן המניין. ואחרון קורא ארבעה פסוקין. וממקום שפוסק בשבת שחרית משם מתחיל במנחה ובשיני ובחמישי ולשבת הבאה. בכל מפסיקין בראשי חודשיכם בחנוכה ובפורים בתעניות ובמעמדות וביום הכיפורים ואין חוזרין אלא לסדר פרשיות. כיצד חל מנחה ביום טוב להיות בשבת וכן בשיני ובחמישי שבין ראש השנה ועד סוכה אין קורין בסדר ימים טובים אלא פרשיות וכן במנחה ביום טוב. וכשחל שבת בסדר האוינו השמים ומבקשין לקרותה בציבור בספר תורה כהן קורא האוינו השמים עד וזכר ימות עולם. ולוי קורא וזכר ימות עולם עד ירכיבו על כמותי ארץ. וישאל קורא ירכיבו עד וירא ה' וינאץ. ורביעי קורא וירא ה' וינאץ עד לו חכמו. חמישי קורא לו חכמו עד כי אשא אל שמים. וששי קורא כי אשא אל שמים עד ויבא משה ושביעי קורא ויבא משה עד וזאת הברכה. חמישי חומשי תורה בראשית, ואלה שמות, ותורת כהנים, וחומש הפיקודים, ומשנה תורה. שמונה נביאים הם. יהושע, ושופטים, שמואל, ומלכים, ישעיה, וירמיה, ויהוואל, ותרי עשר. אחד עשר כתובים הם. דברי הימים, וספר תילים, איוב, משלי, דניאל, ועזרא, רות, שיר השירים, קהלת, קינות, ומגילת אסתר. ששה סדרי משנה. סדר זרעים, וסדר טועה, וסדר נשים, וסדר נזיקין, וסדר קדשים, וסדר טהרות. ששה סדרי תוספתא, ותשעה דבורים של תורת כהנים, וארבעה מדרש סופרים חיצונות וקטנות אין מספר. סיפרא וסיפרי. שהן ארבעה סיפרי ואילו הן בראשית רבא, ומכילתא דאלה שמות, וספר וידבר ואלה הדברים. ומלהו פירושין בתורת כהנים. וחיצונות לעל הלכות והגדות, ודקדוקי תורה, ודיקדוקי סופרים וקלים וחמורים וגידות שוות ותקופות וגימטריא, ודבר גדול ודבר קטן. מִנְצֵף־צוֹפִים אֲמָרוּם. חמש אותיות כפולות הם מִן צֵף־ף. שר חמשים זה בעל עשרים וארבעה ספרים הוסף עליהם אחד עשר נביאים מתרי עשר הרי ליה וששה סדרי משנה ותשעה דבורים תורת כהנים הרי חמשים. ששים המה מלכות אילו ששים מסכתות של הלכות ושמונים פילגשים אילו שמונים בתי מדרשות שהיו בירושלים

כנגד פתחיה. ועלמות אין מספר זו מדרש החיצונים ס"א משנה החיצונה. שבעה עונשין בתורה ואילו הן סקילה, שריפה, סייף, חנק. כרת בידי שמים, ומיתה ומלקות. שמונה עשר בסקילה, תשע בשריפה, שנים בסייף, ושמונה בחנק, עשרים ושלוש בכרת, אחד עשר במיתה, הרי אילו שבעים ואחת עבירות שבמיתות. ומאתים ושבעה לאוין שבמלקות ארבעים. ומאתים וארבעים ושמונה מצוות עשה. וששים וחמש פרשיות חוקים ומשפטים המסורים לציבור. הרי אילו שש מאות ושלוש עשרה מצוות מפורשות שקיבלו ישראל על הר סיני פירוש עונשין ומתן שכרן אמרות טהורות מווקקות שבעתים. ונדרשות בשלוש עשרה מידות. ויותר מהמה בני הזהר עשות ספרים הרבה. פירוש שבעתים תחשוב שבעה שבעה לשבעה פעמים הרי ארבעים ותשעה פנים שהתורה נדרשת בהן. והן כנגד חמשים שערי בינה שנבראו בעולם וכולם ניתנו למשה חמשים חסר אחד. ומה חיסרו פיוט שנאמר ותחסריהו מעט מאלהים. ומניין ששבעתים ארבעים ותשע הם שני, והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים. ארבעים ותשע לכל יום ויום יהון כולהון לכל יום ויום דעלמא תלת מאה וארבעין ותלת וכך מתרגמינן על חד תלת מאה וארבעין ותלתא. פירוש יהיה החמה לעתיד לבוא שיעור ויהוריה תלת מאה וארבעין ותלת כיהוד האידנא. ויהי ויהוד סיהרא כיהוד שמשא דהאידנא.

חס ונשלם שבח לאל עולם.

שאלות ותשובות הגאונים

תשובות ושאלות לגאונים ר' צ'י אללה ענהם אמן

א. רב יהודאי גאון ז"ל. שאילו מקמיה דרב יהודאי גאון לענין תפילין אמר כך שנו חכמים אמי' עולה כל הקורא קרית שמע בלא תפילין כאילו מעיד עדות שקר בעצמו. ואמר רב חייה בר אבא אמר ר' יוחנן הרוצה שיקבל עליו מלכות שמים שלימה יפנה ויטול ידיו ויניח תפילין ויקרא ק"ש ויתפלל וזו היא מלכות שמים שלימה טכלל דהקורא בלא תפילין דמלכותו חסרה היא ועוד שנו חכמים כל שאינו מניח תפילין עובר בשמונה עשר בכל יום. ועוד שנו אי והו עם הארץ ר' יהושע אומר כל שאינו מניח תפילין מפני שהוקשה כל התורה כולה לתפילין דכתיב למען תהיה תורת ה' בפיך וכל המניח תפילין כאילו כל התורה כולה בפיו ומקבל עליו מלכות שמים שלימה. ועוד אמר מר ביאת הארץ דכתב רחמנא גבי תפילין למה לי דכתיב והיה כי יביאך ה' וכתיב בפרשה והיה לאות על ירך ולטוטפות בין עיניך אמר הקב"ה עשה מצוה זאת שבשבילה תכנס לארץ ובשבילה תוכה לחיי העולם הבא. ואם בן אדם אומ' לך תפילין צריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפיים כך פירשו חכמים בד"א בשעת השמד שגורו כל המניח תפילין . . . את מוחו אמרו חכמים כל היודע בעצמו שהוא צדיק גמור כאלישע בעל כנפיים שעשו לו נס בשעת השמד ומסר עצמו למות יניח תפילין ואם לאו אל יביא עצמו לידי סכנה שאם אתה אומר כך ספר תורה גדול ומקודש שיש בו כמה פרשיות והוא שלם ואתה פותח בו וקורא בו וקל וחומר תפילין צריכין גוף נקי שהן שלהן קר' שמי' שהיא כתובה בתפילין על אחת כמה שצריכה גוף נקי ואסור לקרוא ק"ש ולהוציא אותה בפה אלא אם כן היה גוף נקי מכאן אתה למד שלא שנו חכמים תפילין צריכין גוף נקי אלא בשעת השמד. ועוד שנו חכמים תינוק היודע לשמור תפילין אביו לוקח לו תפילין כדי לחנכו במצוות וכל שכן בן י"ג שהייב במצות תפילין וכל הפושע במצות תפילין דנין אותו בגיהנם י"ב חודש שכן שנו חכמים ד"ל פושעי ישראל בגופן יורדין לגיהנם ונידונין בן י"ב חודש ומאי נינהו פושעי ישראל בגופן אמר ר' שב"ג קרקפתא דלא מנח תפילי. ועוד שנו חכמים ליום הדין אם יש תפילין עם עוונות בכף מאזנים בעון שפשע ולא הניח תפילין היא מכרעת ואם היה זהיר במצות תפילין כף של זכויות מכרעת שאין לך גדול בכל מצות עשה שבתורה יותר ממצות תפילין שהוקשה כל התורה כולה לתפילין בין התורה שבכתב בין תורה שבעל פה שכן כתוב למען תהיה

תורת ה' בפניך. ותפילין כל בר ישראל דקרי ק"ש מיחייב בתפילין לבר מי שעושה מלאכתו ערום בשעת עירום וליתא לדרי' ינאי דאמר תפילין צריכות גוף נקי כאלישע בעל כנפיים דאמר שלא נתנה תורה למלאכי השרת. דפום של תפילין אין לו שיעור יש שעושה גבהו שלש אצבעות ויש שמוסיף ופוחת וכך מנהג בישיבה. וקלף של תפילין ורצועותיהם צריכין עיבוד לשמן וצריכות עוד בהמה טהורה והלכתא תפלה של יד אין מעכבת של ראש ושל ראש אין מעכבת של יד בין יש לו בין אין לו אין מעכבת זו את זו הילכך מי שאין לו תפילה של ראש יניח של יד וכן מי שאין לו של יד יניח של ראש ויברך על כל אחת מהן שתי ברכות אשר קדשנו במצותיו וצונו להניח תפילין. ואשר קדשנו במצותיו וצונו במצות תפילין. וזמן הנחת תפילין כל זמן שלא שקעה החמה ואפי' בין השמשות נמי זמן הנחה הוא דאמר' הלכתא לילה זמן תפילין הלכה ואין מודין כן ומנהג בשתי ישיבות שחולצין לאחר כימי השמים על הארץ של ערבית ותפילה של יד צריכה שתהא בגובה שבורע כנגד הלב ותפלה של ראש בגובה של ראש מקום שמוחו של תינוק רופס והמניח תפילין תדיר אפי' לארבעים וחמשה שנה אין צריכות בדיקה שכיון שתדיר בהן להניחן אויר שולט בהן ואין מתעפשות מבפנים ואם אין מניחן אלא לפרקים ודאי צריכות בדיקה. וכן שמענו מחכמים וזקנים ששמעו מרבותם שתי פעמים בכל שבע שנים שהן שבוע. והעושה תפלתו עגולה סננה היא. רצועות שחורות הלכה למשה מסיני דוקא מבחוץ אבל מבפנים אפי' ירוקות או לבנות כשרות אבל אדומות לא יעשה מפני גנאי ודבר אחר שדומה לתכשוטי נשים ודבר אחר שמא נראת בראש כצרעת. נרתק זה כיס של תפילין שכל כלי שמניחין בו חפץ נרתק שמו כדאמרין מוציא חמה מנרתקה. קצועה תפילין עצמה פיר' מעברתא דתפילי או מעבורת דתפילי או מעבורת של תפילין שמכניסין בו את הרצועה בין של ראש בין של יד.

ב. ר' יוסף גאון. רצועה של תפילין שנפסקה לתפרה ובמה תופרה הכי אמרי רבנן הרצועה ליכא תפירה בגווה כלל אלא מסלק ומגנוה. תגר שישבירו פרקים והוא עוסק בהן כל ימיו מהו שיניח תפילין בשעת תפילה ובשעת ק"ש או שמא אין מניח תפילין אלא גברא רבא ומי שאינו גברא רבא מעליא ביתרתא אינו מניח משום דמחוי כיוהרא מפני שכל הקהל כולו אין מניחין. כך ראינו דהכין אמור רבנן כל ישראל חייבין להניח תפילין וכל המניח תפילין מאריך ימים לבד מן חלי מעים דפטור מן התפילין דאמ' רבי יהודה חלי מעים דפטור מן התפילין ומתבעי לנטורי נפשיה שלא יפיה בהן

אבל כל ישראל חייבין במצות תפילין ובמקום שאין מי יודע לתפור תפילין ולכדקן ויש אצלן ישנות יניח אותן בלא בדיקה הואיל ולא איפשר לדבקן ולא לעשות דאע"ג דמצוה כתקנה לא קא עביד הנחת תפילין מיהא איכא.

ג. רב נטרונאי והלכתא רצועות תפילין צריכות עיבוד לשמן משום יו"ד של תפילין ודל"ת של תפילין דהלכה למשה מסיני הן וצריכות להיות טהורות ושהורות.

ד. מר רב ששינא גאון ותשעה באב גופו מותר להניח תפילין דהא כבר אמרינן אבל מותר להניח תפילין ומה אבל דאבילות חדתא ולבו מריר על מתו חייב להניח תפילין ט' באב דאבילות עתיקא הוא ודשנן בה האידנא כמה שני על אחת כמה וכמה שחייב להניח תפילין וכך הלכה למעשה בשתי ישיבות שמניחין תפילין בט' באב.

ה. רב משה גאון. והלכתא כל היום כלו זמן הנחת תפילין וכת' מימים ימימה ימים ולא לילות ועד בין השמשות יש לו רשות להניח ואחר שקיעת אל יניח ראטר ר' אלעזר כל המניח תפילין אחר שקיעת החמה עובר בעשה ור' יוחנן אמר עובר בלאו ועד מתי מסלקן ר' יעקב אומר עד שתכלה רגל מן השוק. רב חסדא ורבה בר רב הונא מצלו בהו באורחא וכמותן אנו עושים. והילכתא אסור להניח תפילין בשבתות ובימים טובים דכתיב ושמרת את החוקה הזאת במועדה וגו' ואסור להניח תפילין בחולו של מועד וסומא פטור מן התפילין ומן הציצית דכתי' וראיתם אותו פרט לסומא והלכתא בית שיש בו תפילין וספרים אסור לשמש את המטה עד שיוציאם או עד שיניחם כלי בתוך כלי. קמטטרא דסיפרי בקמטרא דלאו דסיפרי. אמר רבה בר רב הונא חייב אדם לשמש בתפיליו בכל שעה כדי שלא יסיח דעתו מהן. תנא תפילין כל זמן שמניחן מברך עליהן וכשהוא מניח מניח של ידו ואחר כך של ראשו וכשהוא חולץ חולץ של ראשו ואחר כך של יד ועל התפילה של יד מברך אשר קדשנו במצותיו וצונו להניח תפילין ועל התפילה של ראשו מברך אשר קדשנו במצותיו וצונו במצות תפילין.

ו. רב האי הא דאמרינן ולבני מערבא דמברכי בתר דמסלקי תפיליהו אשר קדשנו במצותיו וצונו לשמור חוקיו. לא נהיגו רבנן בבבל למעבד הכי ואי ניחא ליה לאינש למעבד הרשות בידו. תשובות פי לו אום אלנדרים ואלשבועות ופיפיה הפרות נדרים והתר נדרים ולאזוים של חרם.

ז. רב שר שלום כל ציבורא דמקבלין עליהון מלתא למעבד וגורין גזירתא בספר תורה בשמתא ובחרמה דלא למעבד ונהגו בה איסורא ובתד הכי מיתחשין וקא חזן דלא יכלין ציבורא למיקם

בה הכין חוינא דודאי יכלין לבטוליה ובטלה מכמה טעמי חדא דאמרי פותחין בחרטה ועוד דלא מתבעי לכוין למגור גזירה על ציבורא מאי דלא יכלין למיקם בה דקא אמרי אין גזרין גזירה על הצבור אלא אם רוב הציבור יכולין לעמוד בה הילכך מן הלין טעמי יכלין ציבורא לבטולה להאי גזירתא דגורו עליה ולית עליה עונש בגוה.

ח. ר' חנוך וצבור יכולין לבטל נדרים בשבתות ויום טובים בכלל ימים טובים דקתני פותחין בימים טובים ובשבתות ויום הכיפורים לא עדיף משבת וכשמפירין לשעבר ואין מפירין להבא שלא מצינו הפרת נדרים להבא. מאן דנדר נדרא או דמשתבע שבועה מתבעי לקיימי נדריה ושבועתוה. ואי לא יכול לקיימי מאן דנדר או דאשתבע וקא נפיל אונסא בביתיה ואחרט ליה לנדריא קמיהו ושרו ליה נדריה ואמרין ליה בהאי לי שנא מופר לך נדריך שרי לך נדריך וצריך לפרוש את הנדר. ט. רב האי אעלם אן עקר אל ימין אומא ילום אל האלף אל עאקר באסם עלי מאיקתציה אל ערף ואל אסתעמאל בחות חלף ומא כאן מעתקאדא פי אסתעפאלה וכל אטה אן דאך אלעסם ושמלה ופי דאגא קול או אולנא בנדרים הלך אחר לשון בני אדם מי שנשבע שלא לדבר עם חבירו מותר לשגר לו פטקא או דברים עם שליה.

י. רב שר שלום הפרת נדרים בשלושה הדיוטות וצריך להיות אחד מהם חכם ולא מומחה לרבים כגון אב ב"ד או שופט או אלא מומחה חכם והוא שיודע בהלכות נדרים ובפחחן אבל מי שאינו יודע הלכות אסור והיתר לא יהא לו עסק בו ואסור להכניס עצמו הילכך יחיד מומחה כי ידע הלכות נדרים אפי' אינו יודע אלא חמשה פרקים או עשרים מפר נדרים והני מילי במקום שמצוין חכמים אבל אין מצוין חכמים אפי' שלשה הדיוטות שאינן חכמים מפירין דאמר ר' חייא בר אבון אמר ר' עמרם תנא שלשה מפירין את הנדר במקום שאין חכם לאפוקי מדרב יהודה דתני הפרת נדרים ר' יהודה אומר אחד מהן חכם הילכך אפי' שלשה הדיוטות מפירין במקום שאין חכם. הנשבע בעשר דברות ובספר תורה אין לו הפרה לעולם. וכך אמר משום מר רב יהודאי גאון שעכשין אין חכם שיודע לפתוח ואין מי שיש בו זכות להתיר שבועה ואין מנהג בישיבה להתיר שבועה לעולם. והנשבע בלשון ישמעאל או בלשון פרסי שבועה חלה עליו בכל לשון שנשבע. פותחין לאדם בכבוד אביו ואמו בדברים שבינו לבין אביו ואמו כיצד הפה שנדר שלא להאכילן ושלא להשקותן ושלא לשמשן וכל כיוצא באלו. יא. רב נחשון והא דאמרי רבנן בהתר' נדרים לאו דאמרין

ליה שרי לך אלא דפתחין ליה בחרטה ובגולד לעקור את הנדר מעיקרו ואימא אדעתא דהכי לא נדרי ולהכי לא נדרי ולא צריך הפרד משום דהפרה לאב או לבעל מסריה רחמנא אבל חכם בלשון הפרה לא מפר דאמר ר' יוחנן חכם שאמר בלשון הבעל שהוא מופר ליכי מבוטל ליכי לא אמר כלום ובעל שאמר בלשון חכם שהוא מחול לך שרי לך לא אמר כלום אבל איפכא שפיר דמי. והילכך הפרת נדרים כל היום לאפוקי ממאן דאמר מעת לעת דלית הלכתא כוותיה.

יב. רב נטרונאי. ושלשה הדיוטות שאמר/ חכמים מפירין לא הדיוטות ממש שאין בקיאיין כפתחי נדרים כלל אלא מי שמלמדין אותו ולמד כדקאמר/ אמר רבינא דמסברי ליה וסבר. וכך אמר מר יהודאי גאון וצ"ל דאנן אין בנו כח ואין אנו יודעין לפתוח פתח לשבועה להתירא דקאמר/ אמר רבה בר בר חנא אמר ר' יוחנן מאי פתח ליה רבן גמליאל לההוא גברא בההיא שעתא יש בוטה כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא. ועכשיו אין בנו חכמה שיודעין לרפאת וכל שכן שאין אנו משנין מסכתא דנדרים ואין אנו יודעין לעמוד על הלכות מחילת שבועה.

יג. רב ששינא ומלך ושלטון ובעל מכס שמשגד בקהל להחרים בשביל צרכיו וחפציו ואי אפשר שלא להחרים משום אונסא אותו חכם שהחרים אינו כלום ואין לחוש לו אבל שבועה שמשביע מלך או שלטון או בעל מכס אסור להשבע לו. ובר ישראל שהכניס טמון אצל חבירו והלשינו עליו וצוה המלך להחרים על מי שיש אצלו אותו טמון ואותו בר ישראל אינו רוצה לגלות אלא ליורשיו לשלם אותו תבוא עליו ברכה ולית ליה למיחש טההיא שמתא ומתבעי לאחוזקי ליה טיבותא ולברוכי יתיה דקאי בהימנותא דקא מרחם על יורשים וההיא דכתיב ביה עיני בנאמני ארץ וכו'.

יד. רב נטרונאי וששאלתם יכולין הציבור להתיר בראש השנה וביום הכיפורים כל נדרים שנודרין משנה זו לשנה אחרת. מסוּבָּה. נדרים אין נישנית בשתי ישיבות היום ממאה שנה וכך אמר מר רב יהודאי גאון נהורא דעלמא דאנן לא גרסינן נדרים ואל ידעי' לאסר ולהתר בה לא נדר ולא שבועה ואין נוהגין לא בישיבה ולא בכל מקום להתר נדרים לא בראש השנה ולא ביום הכיפורים אלא שמענו שבשאר ארצות אומ' כל נדרי ואסרי אנו לא ראינו ולא שמענו מרבותינו. והלכה כל נדר שנודרת אותה תחת בעלה מפר לה בכל שהיא נודרת בין בדבר שיש בו עינוי נפש ובין בדבר שאין בו עינוי נפש ועיקר ביום שמעו אבל אם שמע ומחריש אינו מפר אבל שבועה אין מתיר לה כל עיקר ואשה

שנשבעת בומן הוה שאין חכם להתיר שבועה תעמד בשבועתה מפני שאין בומן הוה חכם שיכול להתיר שבועה וכן הלכה.

טו. ערב יום הכיפורים יקח תרנגול וישם המכפר ידו על ראש התרנגול ויאמר זה תחת זה זה חלופי זה זה מחול על זה וישים ידו על ראש המתכפר ואומר כל זה שני פעמים. ויקרא זה פעמים יושבי חשך וצלמות אסירי עני וברזל. כי המרו אמרי אל ועצת עליון נאצו ויכנע בעמל לבם כשלו ואין עוזר. ויצעקו אל ה' בצר להם וממצוקותיהם וישועם. ויציאם מחשך וצלמות ומוסרותיהם ינתק. וידו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם. כי שבר דלתות נחשת ובריחי ברזל גדע אוילים מדרך פשעם ומעוונותיהם יתענו כל אוכל תתעב נפשם ויגיעו עד שערי מות. ויצעקו אל ה' בצר להם וממצוקותיהם וישועם. ישלח דברו וירפאם ויטלט משחיתותם וידו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם ויזבחו וזבחי תודה ויספרו מעשיו ברנה ויחננו ויאמר פדעהו מרדת שחת מצאתי כופר. ובכל פעם שיסיים מן יושבי עד כופר ישים ידו על ראש התרנגול ויאמר נפש תחת נפש ומשים ידו על ראש המתכפר ויחזור ויעשה סדר זה שבע פעמים ואחר שיסיים מלקראות כל ה' פעמים יסמוך על ראש התרנגול ויאמר זה יוצא למיתה תחת זה ואחר כך ישים ידו על ראשו ואומר תכנס אתה פלוי בר פלוני לחיים ולא תמות ויחזור ויאמר על ראש המתכפר תכנס אתה פלוי בר פלוי לחיים ולא תמות ויחזור ויאמר על ראש התרנגול זה יצא למיתה ויאמר על ראש המתכפר תכנס אתה פלוי בר פלוי לחיים ולא תמות ואחר שמסיים פעם שלישית ישחוט את התרנגול.

טז. רב נטרונאי. וששאלתם שאנו רגילים ליקח ראשים של כבשים בראש השנה ולאכול ולשחוט כל אחד ואחד התרנגול בערב יום הכיפורים ובמוצאי שבת בבורא מאורי האש אנו מסתכלין באור האבוקה בכפים ובצפרנים ואנו מטילין לתוך הכוס מעט מים ושותה וחוזר ושפכן. וששאלתם לפרש לכם דבר זה וחכמי ורוב אנשי בבל כך רגילין לעשות שבערב ראש השנה לוקחין בשר או ראשים של צאן ומבשלים אותה בטיסני או בדבר של מתוקה ואין מבשלין בישול שיש בו חומץ ואומי נאכל מיני מתוקה ובשר ובישול שמן כדי שתהא כל השנה כולה מתוקה ועריבה ולא יהא בה דבר רע ודבר צרה וביום טוב הראשון של ראש השנה ובערב יום הכיפורים שוחטין תרנגולין כל אחד ואחד שבבית ומחזרין אותן בחייהם על כל אחת ואחת מבני הבית ואומר זה תחת זה זה חילוף זה זה בשביל זה זה מחול על זה יוצא זה למיתה ותכנס אתה פלוי בר פלוי לחיים ולא תמות ושוחטין אותו ומחלקין אותו לעניים וליתומים

ואומר יהא כופר זה כופר שלנו ויהיה עלינו כפרה וחכמים ובעלי בתים עושיין כן ויש שעושיין אילים וכבשים.

ז. וש שא לתם לרבנו האי גאון ד"ל והא דתנן ר' יהודה אומ' אני והוא הושיעה נא. אשכחן בפ'י שכך היו ישראל אומ' אני והוא אני ומובח הושיעה נא היו מבקשין רחמים על המזבח מפני שהוא כפרתן ויש שאומ' טעם אחר מה פירוש אני והוא כך שמענו כי כלפי שמים קאמי ותנא דידן הוא והכי הוא קאמרי קמי שמיא לרבי ר' יהודה אני ואותך הושיעה נא כל' שבומן שישראל שרויין בצער כאילו שכינה שרויה עמהן ומביאין טעם לדבר אשר פדית לך ממצרים גוים ואלהיו כביכול שהוא פדוי עמהן ומדמין אותו לזו שני למען יחלצון ידיך הושיעה ימינך וענני.

יח. לרבנו סעדיה גאון ד"ל וש שא לתם מי שנטל ספר תחנונים ושל תפלות ונשבע בהן אותה שבועה תהא כשבועת התורה וכיון שמתחרט יש בה או לא. כך ראינו ששבועתו כשבועת ספר תורה מה ספר תורה יש בה שמות של הקב"ה אף ספר של תחנונים ושל תפילות יש בהן מקראות ושמות של הקב"ה ואין לשבועתו הפרה.

יט. לרבנו האי ז"ל וצבור דמצלו תפלת ערבית וקרו קר' שמע קודם צאת הכוכבים ולא יכיל איניש לעכובינהו שבועות כמה קהלות אקילו בכך ומצלו קודם צאת הכוכבים אי זה מהן עדיף דליצלי איניש בהדי צבורא י"ח ברכות משום ברב עם הדרת מלך ושביק ק"ש וברכות שלפניה ושל אחריה עד צאת הכוכבים או לעכובי עד צאת הכוכבים ומתפלל ביחיד וסמין גאולה לתפלה כר' יוחנן. רבנן דבארץ ישראל הכו עבדי מצלו של ערבית ובתך הכי לזמן קר' שמע קרו ולא איכפת להו לסמך גאולה לתפלת ערבית. ואנן חוינן לא למעבד הכי דקר' שמי' בעונתה טפי עדיף וסימן לדבר צאת הכוכבים והוא דאורייתא וטפי עדיף מלסמוך גאולה לתפלה היכא דלא איפשר. ואי חוי איניש לצלוי ראשונה דבהדי צבור רשות ושניה חובה שפיר דמי.

כ. לרבנו יעקב ז"ל על המאחרים להתפלל עד לאחר סעודתם לקרוא קר' שמי' עובדים על דברי חכמי' כדאיתא בריש ברכות לא יאמר אדם אוכל קימעה וכי' וכן המאחרים עד שתחשיך וקורא ומתפלל ואוכל לא יפה עושיין שנראין כעושיין אותן חול מאחר שעשייתן קדש ומנהג אבות תורה היא והלכה רופסת. וראיות יש לקרא ק"ש ולהתפלל משעת י"א חסר רביע דהינו ז' ורביע קודם הלילה דאקרי ערב גבי ק"ש ותפלת ערבית דהלכה כר' יהודה ודייקינן הלכתא כוותיה מדרב צלי של שבת בערב שבת ואמוראי

ותנאי נמצא מכלל דמהיאי שעתא ערב הוא לק"ש ולתפלה ומתני'
 דריש ברכות דיהיב שיעורא מצאת המוכבים ר' אליעי' היא אי נמי
 כמאן דאמי' עני וכהן חד שיעורא הוא ולית הלמי' כותיה אלא קימא
 לן כר' יהודה דהכא דקאי כר' מאיר דיהיב שיעורא משעת טבילת
 הכהנים ור' יהודי' לא פליג עליה אלא משום בין השמשות דיליה
 ב' חלקים מיל' וטבילה קודם לכן דהיינו יתר משעה ורביע אבל
 אי לאו הכי לאו פליג עליה אלא דקא מהדר לר' מאיר והלא
 הכהנים שבעוד יום היו טובלין ואהדר ליה לר' מאיר וכי' וקי' לן
 כרב דצלי שבת בערב שבת וכן לחול וכל שכן לכתחלה נמי וקי'
 לן כר' יוחנן דאמי' בפרקא קמא קורא ק"ש ואחר כך מתפלל מדבר
 שניהם נלמוד דאע"ג דקאמי' דעבד כמר עבד דמשמע דאיעבד האי
 עבד לכתחלה משמע מדאמי' בתרויהו עבד. ופירש רב הננאל בפרק
 תפלת השחר דכי היכי דרב צלי של שבת בערב שבת ושל מוצאי
 שבת בשבת כך היו מתפללין גם בחול וריבות קמ"ל דאפי' מקדש
 לחול מחול לקדש היו מקדימין להתפלל וכן נראה וכן מנהג ועל
 דא אנא סמיך והמשנה נקרא הדיוט ומעניות דעתם עושין תורה
 כשתי תורות ומחמדין בקלות ומקילין בחמורות. וכר' יוחנן קי"לן
 קורא קריאת שמע ואחר כך תפלה ולא כר' יהושע בן לוי תפלות
 באמצע תקנום דתניא כוותיה דר' יוחנן ושעה ורביע או פחות יש
 לצמצם שלא להקדים יותר משעה ורביע. והאי דפריש בתלמוד
 ירושלמי מיתו ור"ש ד"ל בריש מכילתא שקורין אותה בבית הכנסת
 לעמוד בתפלה מתוך דברי תורה היא לפי אותן שמשערין לצאת
 המוכבים ואנו על תלמוד שלנו נסמוך שמותר שעה ורביע שעה בין
 לתפלה בין לקריאת שמע.

כא. בסדר רב עמרם וששאלתם יחיד המתפלל בינו לבין עצמו
 בשחרית יכול לומי' בורא קדושים עד יחד כולם כאחד עונין באימה
 ואומרין ביראה או דילמא כיון דקדושה היא יחיד אינה אומרה כל
 עיקר כך המנהג יחיד המתפלל אם אמי' עונין באימה ואומי' ביראה
 צריך לומי' קק"ק אבל אין לו רשות לומי' קדושה כולן כאחד עונין
 וכי' אלא אומי' בורא קדושים וכשיגיע עד שפה ברורה ובנעימה
 מדלג ואומר לאל ברוך וכי'.

כב. וששאלתם לומי' קדושא דסידרא יכול יחיד לאומרה או
 לא כך ראינו שאע"פ שפסוקים הם ואינם דומים לקדושה דתפלה
 כיון שקבעום בתפלה נעשו כקדושה של תפילה ואין לו רשות ליחיד
 לאומרה אבל אחר תפלתו אם רוצה לומי' כקורא בפסוקים הרשות
 בידו. אמי' ר' שמואל בר אביומי לא למדו ברכת התורה לאחריה
 מברכת המזון אלא לרבים משמע היינו כשקורין בספר תורה בבית

הכנסת והתם יליף ליה מק"ו מה מוון שהיא חיי שעה לפניה ולאחריה תורה שהיא חיי העולם לא כל שכן. בגי' במסכת תמיד מעשה באדם אחד ששתה ונתן לתלמידיו ולא שפך מהן ואותו תלמיד איסתנים היה ולא רצה לשתות ומת באותה שעה אמרו לא ישתה אדם מים ויתן לתלמידו אלא אם כן שפך מהן תחלה.

כג. כתב הרב ר' משה ן' מימון ו"ל תפלת המוספין אין מתפללין אותה נדבה לפי שאין מתנדבין קרבן מוסף וכן כתב הצבור לא יתפללו תפלת נדבה לפי שאין הצבור מביאין קרבן נדבה. ועוד כתב שיש מן הגאונים שהורו תפלת נדבה לא יתפלל יחיד בשבתות וימים טובים לפי שאין מקריבין באותן הימים אלא חובת היום בלבד. ורב אל פאסי ו"ל השיב דשרי דנהי דקרבן נדבה אסור באותן הימים משום חילול אבל תפלה מאי חילול איכא כשמתפלל תפלת נדבה.

כד. שאלה למרנא ורבנא האיי גאון וצ"ל. וששאלתם הא דאמ' רבא ן' אותיות צדיכות ג"ג תגין ואלו הן שְׁעֻטָּו גִּן. כל אות שבקר' שמ' מאלו שבע אותיות צריך ויינין או מקצתן צריכות ומקצתן אינן צריכות ואמרת דאית לכון מווזות ישנות מימות הראשונים ואין מווינין אלא על מקצת אלו האותיות ולא על כולן. דע כי כל אלו האותיות צדיכות ג"ג ויינין במוזוה אלא מיהו צריך אתה לידע הן ג"ג ויינין שְׁעֻטָּו גִּן כל ראש מראשי כל אחת מן האותיות הללו כיון שיש עליו שני ראשים וראש אחד יוצא למעלה אפי' כמעט הרי אלו ג' ויינין אם כך המווזות שלכם ושל קדמוניכם הרי אלו כהוגן ואם לאו אינן כהוגן.

כה. מי שלא בירך ביום ראשון על ספירת העומר יחזור ויברך כל הימים שלא יפשע במצותו במוזד.

כו. צבור שהתענו ושליח צבור שלהן לא התענה יורידו לפניהם מי שנתענה לפי מי שלא התענה אי אפשר לו לומי עננו.

כז. עשרה שמתפללין וכיון שהגיעו לאל הקדוש הלך אחד מהם יסיימו כל הברכות עד עושה שלום אבל יתגדל ויתקדש אי אפשר לו לומי אלא בעשרה. למה באים רפויות אותיות בג"ד כפת מפני אותיות הוא רמו מפני שמי נחת הוא.

הלכות קצובות דבני מערבא מן ההלכות.

סתם ומחלוקת הלכה כסתם ר' מאיר ור' יוסי הלכה כר' יוסי ר' יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי. ר' שמעון ור' יוסי הלכה כר' יוסי. ר' אלעזר ור' יוסי הלכה כר' יוסי. ר' נחמיה ור' יוסי הלכה כר' יוסי. ר' אליעזר ור' יעקב ור' יוסי הלכה כר' יוסי בד"א בזמן שנחלק עליו אחד

אבל נחלקו עליו רבים הלכה כרבים. ר' מאיר ור' שמעון הלי' כר' שמעון ר' יהודה ור' אליעז' בן יעקב הלי' כר' אליעזר בן יעקב. ר' ור' אליעזר בר' שמעון הלי' כר'. ר' יוסי ור' יהודה הלי' כר' . . . ר' ור' ישמעאל בר' יוסי הלכי' כר' בד"א שלא משום משום אבל משום אביו הלי' כאביו. ר' ור' שמעון בן אלעזר הלי' כר'. כל מקום ששנה ר' שמעון בן אלעזר הלי' כמותו. ר' ורבן שמעון בן גמליאל הלי' כרשב"ג. ר' שמעון ורשב"ג הלי' כרשב"ג. ואפי' ר' יוסי הלכה כמותו מחברו הוא ורשב"ג כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלי' כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה. וכל מקום ששנה במשנתנו באמת ובד"א ואימתי ובזמן הלי' למי' מסי'. ר' אליעזר ור' יהושע הלי' כר' יהושע רבן גמליאל ור' יהושע הלי' כרבן גמליאל ר' עקיבה ור' מרפון הלכה כר' עקיבה. ר' עקיבה ור' יוחנן בן נורי הלי' כר' עקיבה.

סליקו הודות לאל

לקוטים שונים

מכת"י דע ראססי 327.

מעשה באדם אחד שהיה מוכה שחין והלכה אשתו במוצאי שבת לשאוב מים ונתעכבה שעה או שתי שעות ונעשה לו ונתרפא וניודמן לו המים של באר מרים ומלאה כמו כן מאותן מים כיון שבאת אצל בעלה כעס עליה אמר לה היכן היית והיא מרוב כעסה נפלה כדה משכמה ונשבר כדה ונפלו טיפים על בשרו ובכל מקום שנגעו בו הטיפים נתרפא ועל דבר זה אמרו חכמים לא עלתה בידו של רגון אלא רגונותו. בארה של מרים בימה של טבריה וכל מוצאי שבת מחזירין על כל מעינות ועל כל בארות וכל מי שהוא חולה ויודמן לו מאותו מים ושותה אפילו כל גופו מוכה שחין מיד יתרפא. חידושים העונה אמן אחר ברכותיו הרי זה בור חוץ מבונה ירושלים בלבד ועל כרחינו יש לפרש כל הדומה לבונה ירושלים שהיא בסוף ברכת המזון והוא הדין לגאל ישראל והכין גרסינן בתלמוד ירושלים תאני רב חסדא הפורש את שמע והעובר לפני התיבה והנושא את כפיו והקורא בתורה והמפטיר בנביא והמברך אחת מכל המצות שבתורה לא יענה אמן אחר עצמו ואם ענה הרי זה בור אית תנא תני הרי זה חכם אמר רב חסדא כמאן דאמר הרי זה בור העונה על ברכה וברכה ומאן דאמי' הרי זה חכם בעונה בסוף ואמר רבינו נסים וצ"ל זה התירוץ עיקר וליכא פלוגתא בין גמרא דידן בין גמרא דירושלמי. ירושלמי תני ר' זעירה בשם

ר' אליעזר בן עזריה כל תורה שאין לה בית אב אינה תורה ופיר'
 כל תורה שאין לה קבלה מר'ב אינה תורה, הלכתא אין לתמוה על
 המוספין וגורעין בכרכות שבתורה להעביר ברכת היין של מילה הכל
 יודעין שהיא תקנת אנשי כנסת הגדולה וכן מי כמוכה וזכרנו שבתפילת
 עשרת ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים וכן עשה עמנו וה'
 אלהינו פלא ונסים בעת הזאת שבהודאה ודעל הניסים של חנוכה
 ופורים של כל השנה כולה מה שלא קבלו מר'ב ולא נהגו מאב
 כסבורים שקנו מקום להתגרד בו ואינו אלא להתגרד בו הואיל
 ומתחדשים מנהגם בפני עצמן ולא חשו מלשנות מפני המחלוקת
 ללכת בדרכי ישר. במסכת יום טוב יום טוב שחל להיות בשבת
 מתפלל שמונה של שבת בפני עצמה ושל יום טוב בפני עצמו ויש אומרים
 מתפלל ו' מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת ואפי' במוספין ור' אומר
 אף חותם מקדש השבת וישראל והומנים וכד פסק ר' יוסף הלכה כיר
 דתריץ רבינא והוא הדין דמתחיל באתה בחרתנו ומפני חטאינו וחותם
 מקדש השבת וישראל והומנים ונראה דהוא הדין בשבת שחל להיות
 בראש חדש או בחולו של מועד עבדינן כר' ולא תימא דווקא ביום
 טוב שחל להיות בשבת עבדי' כר' אם כן הוא דתנו רבנן שבת
 שחל להיות בראש חדש או בחולו של מועד וכו' ובמוספין מתחיל
 בשל שבת ומסיים בשל שבת אנו כמאן עבדינן, אלא ש"מ הלכ'
 כר' ואפי' בשבת שחל להיות בראש חודש או בחולו של מועד
 ורשב"ג אומר ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר כל
 מקום שזוקק לו מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת דמשמע
 אפי' יוצר ואומר קדושת היום באמצע דהיינו ביום המנוח הזה וביום
 ראש החדש הזה שהוא כולל פסקי לית הלכ' כאותו הווג אלא
 תאנא קמא דאמי ערבית ושחרית ומתפלל שבע ואומר מעין המורע
 בעבודה אלהינו ואלהי אבותינו כמה שאומר בחול שאין בו הלל
 אבל במאי דקאמרי ובמוספין של שבת שחל בראש חדש או בחולו
 של מועד מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת דהיינו מקדש
 השבת לכך אין הלכה כתנא קמא אלא כר' . . . . .
 ירושלמי מנין שתוקעין במקום הקצר לא במקום הרחב משום
 שני מן המצר קראתי יה. ירושל' בית הלל אומ' מטה כלפי
 חסד מן הפסוק כי המה אוננו לי ירושל' לולב היבש פסול משום
 שני לא המתים יהללו יה. חידושים כתב רבינו האי שאם לא נתן
 רוח בין הדבקים בק"ש יצא שהרי תנן קרא ולא דקדק באותיותיה
 יצא. יש מקומות בצרפת שאף בעבור יחיד שלא שמע קדיש וברכו
 וקדושה מעומד או מיושב יאספו עשרה ויעבר אחד מהם וישמיע
 בקול רם ויתפלל להוציא ידי חובתן זאע"פ שכולן יצאו ידי חובתן

וכן המנהג בצבור חתן ואבל. אף במסכת סופרים יש שאין לענות ולומר קדוש וקדושה. עד שיהיו ששה שלא יצאו שני במקלות ברכו אלהים. וכן מצאתי שכתב הרב ר' משה בן מימון ד"ל והוא שיהיה רוב העשרה שלא התפללו. ורבנו יעקב היה אומר מהאי קרא ב"ה שאחר חמשה תיבות מוכיר בפסוק ברכו ה' דאמרינן שאם אין לו מים מקנח בצדור כתב הרב ר' אברהם שצריך לברך על נטילת ידים. ירוש' גבי קרית שמע שצריך לדקדק ולומר נשבע שלא יראה כאומ' נשבה. ירוש' האי מאן דעטיש בסעודה אסור לחבריה למיטר ליה וכו' משום סכנת עצמו פיר' וכו' לשון חיות. ירוש' אי והו הנץ החמה בזמן שהחמה מטמפת על ראשי ההרים. כתב בעל ההלכות הא דאמרינן אסור לישב תוך ד' אמות של תפלה דווקא בתיב ומהרהר במילי דעלמא אבל עסיק בקר' שמע או במילי דצלוחת לית לן בה. ירוש' תני הקודא שמע בבוקר צריך להוכיר יציאת מצרים באמת ויציב אחרים אומר' צריך להוכיר בה קריעת ים סוף ומכות בכורים ר' אומר צריך להוכיר בה מלכות. ירוש' גבי הא דאמרינן דהשונה אחר שקרא שמע אינו צריך לברך דנפטר באהבת עולם והוא ששנה לאלתר. מלתיה דר' שמואל בר נחמני אמר כן ר' שמואל בר נחמי' כד הוה מחית לעיבודה הוה מקבל יעקב גרסיה והוה ר' ועירא מטמר ביניה קופייה משמעניה היך קרי קר' שמע ושמע' מיניה דהוי קרי וחור וקרי עד דהוה שקע מיניה גו שנתיה. ירוש' ר' שמעון בן יוחאי אמר לו הוינא קאם על טורא דסיני בשעה דאיתיהבית תורה לישראל הוינא מתבעי קמי דחמנה לבריה דיהוב לבר נשא תרי פומי חר דלעי באורייתא וחד דיעביד כל צרכוהי חור מריה מה השתא דאיכא חדא לית עלמא קאים ביה מן דלטורייתא אי הוי תרין על אחת כמה וכמה... ירוש' פרק שיני תני הכתף אע"פ שמשאו על כתפו הרי זה קורא את שמע אבל לא יתחיל לא בשעה שהוא פורק מפני שאין לבו מיושב בין כך ובין כך לא יתפלל עד שעה שיפרוק אם עליו משאוי של ד' קבין מותר אמ' ר' יונתן והוא שיקל מהו שיקול תרין חלקין מאחריו וחד לקמאי... ירוש' גבי דאמרינן גבי פועלים שאם היה בסעודתן הרי אילו מברכין אמ' ר' מנא זאת אומרת שאסור לעשות מלאכה עד שיברך דלכן מהכא אמרינן יעשה מלאכה ויברך. ר' שמואל בר יצחק בשם רב הונא לא יעמוד אדם ומתפלל ומין מטבע בידו לפניו אסור לאחריו מותר ר' יוסי היה צוררן ותפשם בידו ולמדת הרין אמ' ר' וצרת הכסף בידך... ירוש'... תני כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כל שבעה ואסור ליטול ממנו כוס דברי ר' אליעזר מה טעם דר' אליעזר אי איפשר שלא יצא דם

נידה עם דם בתולים. ירוש' בפרק מי שמתו גבי דאמרינן אסור
 לאכול בשר ולשתות יין נמסר לרבים הרי זה אוכל בשר ושותה יין
 מסרו לכתפים הרי זה כמי שמשרו לרבים. ירוש' למי מהו שיטמא
 כהן לכבוד הנשיא כד דמך ר' יודן נשיא אכרוי ר' ינאי ואמר אין
 כהונה היום. ומפרש טעמי' התם דעשו אותו כמות מצות . . .
 ירוש' מהו להרהר בבית הכסא חוקיה אמר אסור ור' אסא אמר
 מותר אמר ר' זעירא כל סבר קשי דהוה לו תמן סברתיה . . .
 ירוש' פרק שני אמי' ר' שמעון בן חלפתא אין כלי שמחויק ברכה
 יותר מן השלום ומה טעם ה' עוו לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום.
 קרא וטעה יחזיר למקום שטעה טעה מן הכתובת הראשונה לשנייה
 חוזר לכתובת הראשונה טעה ואינו יודע היכן טעה חוזר למקום
 שברור לו. דילמא ר' חייה ור' אסי ור' אמי סלקון מעבר גנויה
 דר' אלעזר שמעון קליה אמי' לון כן אמר ר' יוחנן קרא ומצא
 עצמו בלמען חוקה כיון ר' אליה ר' אבא בשם ר' אחא רבא נתפלל
 ומצא עצמו בשומע תפלה חוקה כיון ר' ירמיה בשם ר' אלעזר
 נתפלל ולא כיון אם יודע הוא שאם חוזר מאן יתפלל ואם לאו
 אל יתפלל. אמר ר' מתנייה מחויק אנא טיבו לראשי דכי מטי
 למודים כרע מנרמיה. אמר ר' חייה רבא אנא מנומי (כוצית) כוינת
 אלא חד זמן בעינן מכוונא והרהרית בלבי ואמרית מאן עייל קומי
 מלכא ארקפתא או ריש גלותא . . . ירוש' אפי' מלך ישראל
 שואל בשלומו לא ישיבנו אמר ר' הדא דתימא במלכי ישראל אבל
 במלכי אומות העולם משיב שאילת שלום תני היה כותב את
 השם אפי' המלך שואל בשלומו לא ישיבנו היה כותב שנים או
 שלשה כגון אל אלהים ה' הרי זה גומר אחד מהם ומשיב שלום . . .
 ירוש' בפי' שלשה שאכלו תני שנים פת ואחד ירק מומנין מתני'
 כרבן שמי' בן גמליאל ולא סברא ליה לרב אלפאס הלכתא כותיה
 דסבי' ליה דלעולם אין מומנין עד שיאכל כוית דגן . . . ירוש' בשלהי
 אלו דברים גוי שבוירך את השם עונין אחריו בשם אין עונין אחריו אמן
 אמר ר' תנחומא אם ברכתם גוי ענה אחריו אמן דכתיב ברוך תהיה טבל
 העמים. גוי אחד פגיעה בך' ישמעאל וברכו אמר לו כבר מילתיך
 אמירא פגע בו אחר וקללו אמר לו כבר מילתיך אמירא אמרו לו
 תלמידיו מאי הוא דאמרת להון אורריך ארור ומברכיך ברוך . . .
 ירוש' בכיצד מברכיך תנא אין מברכיך על הפת אלא בשעה שהוא
 פורס אמר ר' חייה בר אבא הדין אמרא האי מאן דנסיב עגולא
 ומברך עלוי ולא אתי לידיה צריך למברכה עלוי זמן תנינות ואמר
 ר' תנחום וצריך לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד שלא
 להזכיר שם שמים לבטלה. ר' זעירה בעי אהין דנסיב תרמוסא וברך

עלוי ונפיל מיניה צריך למברכיה עלוי זמן תנינות ומה בינה לאמת
 המים תמן לכך נתכוון תחלה... ירוש' כל עמא דאי ריק
 ונטילין דהוא אסור פירש הרב ר' אברהם שרוקק במקום גבוה בתפלתו
 אסור אלא במקום נמוך הא רוקק אם הוא אסתנים ור"ח פיר' רוק
 עבה הנראה מאד והוא לשון אצטלית שהוא בגד עבה. פרק ה' דה' דא
 הרואה חמה בתקופתה ולבנה בטהרתה וכוכבים ומזלות במשמרותם
 אומר ברוך עושה מעשה בראשית. פר"ח כגון שהיה ג' ימים רצופין
 מעונן ואחר כך ורחה השמש וראה הכוכבים בלילה והכי מסתבר
 למאי דגרסי בירוש' אמ' ר' הונא דהא דתימר בימות ובלבד אחר
 ג' ימים ומה טעם ועתה לא ראו אור בהיר הוא בשחקים. ור' שרל
 מסוף כ"ח שנה לסוף כ"ח שנה שהחמה חוזרת לתקופתה הראשונה
 וכמו שמפורש הכל בפירוש וכן כתב הרב ר' משה בן מימון ד"ל.
 ירוש' מנין שמנענעין הלולב בהודו ובאנא ה' הושיעה נא מן
 הפסוק או ירננו עצי היער הודו לי"י כי טוב ואמרו הושיענו אלהי
 ישענו... ירוש' כל האומר ויכלו ערב שבת שני מלאכי השרת
 מניחין ידיהם על ראשו ואומר לו וסר עונך וחטאי' תכופר. מנא לן
 אתיא אשר אשר לגיורה שוה כתי' אשר בפרה אדומה ג' פעמים
 וכת' אשר בוכלו ג' פעמים מה פרה אדומה מכפר אף ויכלו מכפר.
 ירוש' עד מתי מברכין על הלבנה כל זמן שתראה כחצי חמוטה
 ר' יהושע אומ' עד שתמלא את חסרונה ופי' חמוטה קערה...
 ברכה אחרונה של מים בורא נפשות רבות וחסרונן וכי עושה
 בדבר שהגוף יש בו חסרון אלא יש לוטר שלשון וחסרונן צורך
 כמו רק כל מחסורך עלי פיר' כל צרכך עלי. בפרקא קמא דקדושין
 כל מצות התלויות בארץ אינן נוהגות בחוצה לארץ חוץ מן הערלה
 ומן הכלאים ר' אליעזר אומר אף החדש וקשיא למורי הרב טובא
 אמאי לא תנא חלה בהדיהו דהא חלה דאורייתא ונוהגת בחוצה
 לארץ דהיינו חלת האור והשם האיר עיני ואשכחית פירוקא בס'
 מס' ערלה בגמ' דבני מערבא ר' יונה בעי קמיה דר' יוסי ולמה
 לא תנא אף חלה עמהון אמ' ליה לא תנינן מתניתא אלא דבר
 נוהג בישראל ונוהג בגוים ונוהגת חלה בישראל ואינה נוהגת בגוים.

לשכחה בדיק ומהימן ובו הוה עסיק רב סעדיה בר יוסף דל'
 והוה אשכחיה במערתא דר' אלעזר קליר ובו מתעסקין כל חכמי
 ישראל ותלמידיהם ומצליחים וזו היא. בריש ירחא דסיון סב קמחא
 דחטי ולש יתה כדאת קאים ועבד יתה קורסין ואפות יתה וכת' בה
 זכר עשה לנפלאותיו חנון ורחום ה' וסב ביעתא ובשיל לה שפיר

וקליף יתה וכת' עלה (אספיים) (כיסתם) (תרמת) (אוון)
(דכווה) אכול ההיא קורסא כל יומא עם ביעא עד משלם לי זום
ותליף כל מה דאת חוי ולא תשכח.

עשרה שאלות לרבינו סעדיה גאון

תְּנֵצְבֵהּ בְּתַחֲיֵית הַמְּתִים.

אמר רב סעדיה גאון וצ"ל שאלוני תלמידי על אודות תחיית
המתים עשר שאלות ואילו הן השאלה הראשונה. קיומה מן פסוקים
ומדברי חכמים ומן הדעת והן אומ' מי ומי יהיו מן ישראל שיוכו
להחיות בימי הגאולה אני אומר שכל צדיקי ישראל וכל בעלי תשובה
יוכו שכל הנפטר מן העולם הזה בלא תשובה יהיה מן המחוייבין
וכך הדעת אומרת אבל הקב"ה הבטיח שכל החוזר בתשובה תקובל
תשובתו מן פסוקים הרבה אם תהיה תשובתו בכל לבב אמרו חז"ל
עבר אדם על מצות עשה ועל מצות לא תעשה ועל כריתות ומיתות
ב"ד ומי שנתחלל על ידו שם שמים על אלו העבירות אמרו שאם
חזרו בתשובה בכל לבב תקובל מהם ועל כל זה נאמר הנה אני
פותח את קברותיכם מכאן שכל החוזר בתשובה יופר ואני אומר
כי מעט ימותו מישראל בלא תשובה והשם ברחמיו יכפר בעדנו
ויחיו בתשובה וימחול לעונותינו אמר. השאלה השלישית
ימותו אחר שיחיו או לאו אני אומר שלא ימותו אבל יסיעו אותם
מימות המשיח לעולם הבא ולגן עדן וכך אמרו חז"ל מתים שעתידי
הקב"ה להחיותם שוב אינן חוזרין לעפרם. השאלה השלישית.
יספיק להם העולם לאותם שיחיו ושיפרו בתחיית המתים שיהיו רבים
באותה שעה שימחר הקב"ה בימינו אני אומר כי משעה שיצאו
ישראל ממצרים והתורה התמימה נתנה אל בני האדם אלפים שנה
ומאתים שנה פחות שיהיו שנים ושלושים דור וכל דור כ"ך רבוא
מאנשים ונשיהם ואם אמרנו שכולם יעשו תשובה נמלאו הרבה מן
העולם אחד מן מאה וחמישים מן העולם כדי שינתן לכל אחד
יותר מן מאתים אמה לשכון הוא ובהמתו ולורעו במה שיורע כי
כל אנשי הדורות יהיו מאה ועשרים בשנים ושלושים במשורה יהיו
שלושת אלפים רבוא ושמונה מאות וארבעים רבוא וכשנתן להם מן
הארץ מאה פרסאות לכל אחד שהוא מן קץ הארץ ונחשוב אמות
בכל ג' מילין ובכל מיל ארבעת אלפים אמה באמת כושי שהיא
האמה אמתים וחצי מאלו האמות של זה הדור יפול לכל אחד רוחב
מקום מאתים ושמונים אמות והבן. השאלה הרביעית המתים
שיקומו בתחיית המתים יהיו מכירין זה לזה או לא. אני אומר שיהיו

מבירין וכל אחד מהם יגש אל שבטו שכך אמר יחזקאל ע"ה אלה
שמות השבטים וכל אותו העניין ותיקון השבטים היאך יחנו בארץ
כל אחד במקום ידוע ותחיית המתים תהיה קודם בנין בית המקדש
כמו שהוא מפורש על ידי דניאל ובעת ההוא יעמוד מיכאל וגו'
ורבים מישיני אדמת עפר יקוצו והמשכילים יהיו כוהה הרקיע.
השאלה החמישית מתים שעתיד הקב"ה להחיותם יקומו במוטין
או לאו. אני אומר שכל אחד מהם במומיהן כגון עור ופסח ואלם
ושאר המוטין כדי שידע אותו בעל המום שהוא בעצמו אחר כך
ירפאו שתהיו האות השני וכך אמרו חז"ל עומדין במומיהן ואחר
כך מתרפאין ולכך הכתוב אומר ראו עתה כי אני אני הוא. או
תפקחנה עיני עורים. השאלה השישית יאכלו וישתו וישאו נשים
או לאו. אני אומר שתהינה כאשר היה לכן מצרפית שהחיו אליהו
וכבן השונמית שהחיו אלישע ח"ל לא חסר להם שום עונג ושום
שמחה מדרכי בני אדם. השאלה השביעית אם ישאל שואל
ויאמר היאך יוליכו אותם לעולם אחר שאין בו לא אוכל ולא משתה
ולא שום דבר מדרכי בני אדם אבל יהיו שמה כמלאכי השרת.
אני אומר אמנם כי כן יהיה דרכם כאשר היה דרכו של משה רבינו
ע"ה שהיה בהר ק"כ יום והיה שמה כמלאכי השרת לא אוכל ולא
משתה ולא שום דבר מדרכי בני אדם שני ואתנפל לפני יי' ככראשונה
ארבעים יום וארבעים לילה וידוע כי שלשה פעמים עלה משה אל
האלהים וישב שם כל פעם ארבעים יום וארבעים לילה הפעם
הראשונה כשהוריד הלוחות אשר שבר והפעם השנית כשעלה להתפלל
לכפר על ישראל עשיית העגל והפעם השלישית כשעלה להוריד
הלוחות האחרונות. השאלה השמינית אם ישאל שואל ויאמר
החיים כשעת הגאולה יהיו צדיקים אחר חיותם או יהיו חוטאים
ויתחייבו שלא להיות בגן עדן. אני אומר כי הקב"ה היודע מה להיות
קודם חיותו לא יתן גן עדן לצדיקים שבאותו שעה אלא מפני שהוא
יודע שיהיו הולכים ביראת שמים ולא יהיו חוטאין כך אנו כי היודע
מה שלהיות אינו מנחיל גן עדן אלא מפני כי בימות המשיח יהיו
צדיקים ויראי השם. השאלה התשיעית יהיה להם שכר באותה
ידאה אשר בימות המשיח או לאו. אני אומר כן כמו שהצדיקים
בעולם הבא יהיה להם שכר טוב על יראתם ועל צדקתם הראשונות.
השאלה העשירית אם ישאל שואל ויאמר המצואין בימי הגאולה
והם חיים מה יהיה להם והנולדים בימי הישועה. אני אומר כי
הנביאים לא אמרו שום דבר בזה העסק והעצה מתחלקת בזה העניין
על שלשה עניינים יש דאמר שלא ימותו לעולם ותולין בדבר הזה
מהפסוק שאמ' ובלע המות לנצח. ויש אומר ימותו ויהיו מיד כדי

שישתו עם כל בני אדם שנגזרה עליהם מיתה. ויש אומי' יחיו חיים ארוכים וימותו ולא יחיו עד העולם הבא. ואני לבי נוטה לפיר' הזה השלישי לפי שלא מצאתי תחיית המתים בשעת הישועה אלא למי שהיה בגלות כדי שיראו הישועה הטובה הנכבדה אבל החיים והגולדים בעת הישועה כבר הגיעו לחפצם ורצונם אבל יהיו חייתם ארוכים כמו ת' או ת"ק שנים ומי שימות באותו זמן בן מאה שנה יהיה כמו שימות עתה בן כ' שנה כי הנער בן מאה שנה ימות. ומי שיחטא לחבירו והוא בן מאה שנה יהיה נחשב להם כמו נער שני' והחוטא בן מאה שנה יקולל ויהיו חיים באותו הזמן נמשלים לבינינים החוקים באבנים ובסיד ובנמעים הטובים שני' לא יבנו ואחר ישב לא יטעו ואחר יאכל כי כימי העץ ימי עמי ומעשי ידיהם יבלו בחורו. ונאמר וית רענן יפה פרי תואר. לכן דעת אלהים ליודעו תהיה אור מזהיר והלך בעבודתו ודבוק בתורתו יאיר אותו כשמש ורשעים ידמו וכשהם . . . בנחמות אלו העתידים לישראל הרצותים בלב ישראל וכתבתים לחיות להם אמונה אוטן מפני שידעתי שיחזרו ישראל למוטב באותו הזמן בעבור שבעה דברים: הראשון שתהיה תחיית המתים גם גדול מופלא מאותות הקב"ה ומנפלאותיו ובראותם ישראל הנם הגדול יוסיפו להאמין בה' ובדבריו: השני שיתקבצו לישראל כל הנביאים שנתנבאו להם שאנו מתאווים עתה לראות אפילו אחד מהם וכש"כ כולם: השלישי כל המלכים החסידים וכל החכמים והצדיקים יהיו מצוואים באותו הזמן שנחפוץ עתה לראות אחד מהם: הרביעי שיתחברו באותו הזמן כל הקרובים שמתו לכל אדם ומתאבל עליהם יראה האב את בנו והבן לאביו ואח לאחיו: החמישי שיספרו החיים בתחיית המתים קורות המות שעברו עליהם לאותו הדור והיאך היה מותם ועניינים שהנפשות תלויות ודואגות על כוס המות: השישי שיבואו כל בני ישראל לאלפים ולרבבות כאשר קדמתי לזכרם והיו כולם בכבוד גדול והוד והדר ובתהלה וגדולה ובתפארה: השביעי שיהיה סבת התשובה ומעשים טובים באותו הזמן לזכות לחיי העולם הבא שיאמר כמו שנתקיים הנחמה הזאת כך יתקיימו כל דברי הנבואות והנחמות כולן כמו שאנו בטוחים ומיחלים כמו שני' ואמר ביום ההוא. ואומר וחינו מיומים וביום השלישי כלנו יחינו ויצילנו משתי המלכות מלכות אדום ושמעאל. וביום השלישי הוא היום שאנו מיחלים ומתאווים ונכספים יום המשיח הנחמד והחביב לישראל שאמר עליו שלמה יחוס על דל ואביון ונפשות אביונים יודיע ויקר דמם בעניו. שיאמר בעל הרחמים לרהם עלינו ולהסיר חמתו ואפו ממנו ויראה בצרותינו וצוקותינו וחמסינו . . . ויושיענו ויבוא הגואל בימינו ויחיה מתינו כאשר הבטיחנו שני' יחיו

מתוך נבלתי יקומון שיעשו גופם נבלה עליו. הקיצו ורונו שוכני עפר
 ללמדנו שיקומו ברנות ותושבחות להקב"ה לפי שנקברו בבכי ובמספר
 ובקולות יקומו בשירות שני בערב ילין בכי ולבקר רנה. בערב זה
 יום המיתה. ולבקר זה תחיית המתים. כי טל אורות טלך. פירוש
 אורות עשבים וחברו ללקוט אורות ואמרו חז"ל כי הטל שעתיד הקב"ה
 להחיות בו המתים הוא הטל שהחיה בו המתים בשעת מתן תורה
 במעמד הר סיני כשמעת דברי אלהים חיים שדבר למשה בעשר
 הדברות. וארץ רפאים תפיל אלו הנהרגים שלא על ייחוד השם.
 הקב"ה יוכנו לחיי העולם הבא ויביא בלבנו יראתו לעשות רצונו
 ולעבדו בלבב שלום אנו וכל ישראל חברים ונאמר אמן.

(* ענין להראות שחכמי התלמוד ד"ל היו בקיאים בכל החכמות.

וזהו רועה נאמן ע"ה על שמירת התורה ואמי ושמרתם ועשייתם כי היא
 חכמתם וזינתכם לעיני העמי אשר ישמעו אל כל החקים וחמרו רק עם
 חכם ונבון הגוי הגדול הזה. מה שאמי ושמרתם ר"ל הזהירו כי שחלמודו
 התורה יהיה כל כונתם להסב לזורח ימי ולעשות הכל לכבודו. שזו היא חכמה
 הראויה לכם שצאחת התורה היא עיקר כל החכמות והיא כוללת אותם וכללי
 כללותיהם ופרטי פרטיותם ואין ספק מתחיימות התורה שצכת פירושו ומדרשו
 לא תמלא זולתי תורה שצבל פה שחכמי התלמוד לא הניחו חכמה מכל ז'
 חכמות שלא צאו נגד מחקריה וידעו אותה יותר מכל חכם שצעולם ואין חכם
 צעולם יכול לידע חכמה מכל אחת מהן כמו שהם יודעים אותה וצבל ז'
 היו יותר בקיאים מכל חכמי העולם. החכמה הא' היא חכמת הסגיון וקורא
 אותה ראשונה לפי שהיא הראשונה שלמודו צעולם נח וצניו לפי שהיא מצוה
 לכל החכמות ואז"ל גלו ערותה ואסרו אותה וזהו שצבל להפעק צה צאומתם
 מנעו צייכם מן הסגיון לפי שצציה לאדם לכפור צעיקר לפי שצכשלין צה מפני
 שצצם ומחוק כך אומרי' לית דין ולית דיין ולא עולם אחר ואוצדין העולם
 הצה. אך טוב לאדם לאור מאורה ולטעום מדצצה כי היא כמו הדצצ שהיא
 מחוק חס יחל ממנו כדי ספקו יועיל לו ואם יחל הצצה יזיק לו ויקיא
 אותו וכן כמו האור שאם יגיע על האור יועיל לו לחמם עלמו ואם
 יכניס עלמו צאור ישרף ולפי' רז"ל טעים לקלח דחיסם למחלקותיהם צזחת החכמה
 צמקה וצמוכר וצגיטי' וצקדושי' ומה ספקשו צדין שנים אוחזי' צטלית ורוב צברות
 צתלמוד ומחלקי' האומר אין הולכין על דרך החכמה הזאת. החכמה הב'
 היא חכמת החשבון. בליה היא ומפורסמת צהצצה ומקומות צתלמו' כגון חלה
 ומרומה וים שעשה שלמה ע"ה ואילן הסמוך למזל והלכות אלצעיים היוצאות?
 מארצעים שחם של מקוה ורבות כאלה. וכן אמרו מן הארץ ועד רקיע מהלך
 ח"ק שנה. ועוציו של רקיע מהלך ח"ק שנה וצין כל רקיע ורקיע מהלך ח"ק
 שנה. החכמה הג' היא חכמת השיעור העדות עליה שפופרת שעשה רצן
 גמליאל שהיה מסער צה ומצין ולופס אלפים אמה לתחום שצת. והיה יודע
 (*למלאות הכייעס הדפסתי המחמר היקר הזה אשר העתקתי ממוסופות לחנ"ך
 כתי' ישן נושן אשר להרצ הגאון ר"ג ראבינאוויטש כ"י צמיינעכץ וכל הקורא
 צו יודה אחי להרס"ג הכ"ל על הטוב הזה ומה' ישא צרכה ולדקס.

כמה עומקו של גיא. וכן לכל מי שהוא רולה פחות מכן או יותר מכן הכל לפי משך השפופרת כאשר הוא ידוע אלל בעלי החכמה הוא ומאלה היו הרבה שיעורים במקדש. החכמה הדי' היא חכמת הרפואה שכוללת חכמת הרפואה או חכמת הרפואה שכוללת חכמת הטבע. ומחוכה היו רז"ל דנים מראה דמים. ולעולם לא הגיעו הפילוסופי' לאחד מני אלף למה שהגיעו רבותי ז"ל צו החכמה כמו שמיניו צהילני המלכה ששלחה לרצה שחין מיני דמים וכלשו אמרינו. וכל זה לא היה מרוב החכמה. ובחכמת הרפואה הבקי הידוע בחכמה הוא שמואל עד שנקרא שמואל אחיה על שמה והוא היה אומי לכל מיני ידענה אסותיו וכן רב שהיה חכם גדול צו החכמה והיה מיני צבית הקצרות ואומי זה מת צהלי פלוי וצמיחה פלוי וזולת אלה כמה רפואות צתלמוד. וכוחות העצים והמחלים וצכללם אמרם אחריו לטון וצילה אלמלא קליפסה החיטנה אינם יולאים וצני מעים לעולם. וכל חסכת נדה מתחלטה ועד סופה ומעין תולדת האדם ותחלת סדר ילידתו וצצנו ולידתו וגדולו וסופו עד שיעשו יש מאין צכה החכמה וצרחו אדם. ומאד נפלא עומק החכמה הוא צהלכות שחיטה וטרפות. החכמה הדי' היא חכמת היגון. נחלקו צה צשיר הלויים אם עיקרו צפה או צכלי ופרשו כמורו של ומקדש כמה נימין היו צו. ורי יוחנן צן גודגא היה לוי מן המצוריים שהיו יודעים צשיר. ואמרו אליצו יחידי מחליק יפה ושל קנה קולו ערצ משל נחשת ודצרו על המגפרה שהיא במקדש שהיו צה עשרה נקצים וכל אחד ואחד מהם היה מווליא אלף מיני זמר. החכמה הדי' היא חכמת הכוכבים מן העדים הנאמנים עליה הוא רי אלעזר צן הורקוטם שחבר פרקים צמודות בגלגלים ומחלכס על הארץ ורי כוכבי לכת וי"צ מוזות. וכן רצן גמליאל הנשיא עשה מצלח אחת לחקור צה עדי החדש. ושמואל היה צקי ומאד בחכמה זו עד שנקרא שמואל ירחינאה על שמה לפי שהיה יודע סוד העיצור וכחז סי' שערים של עיצור וחבר סדר התקופות והוא היה אומי נהירין לי צצילי דרקיעא כצצילי דנהרדעא. ורב אחא צר אהבה חלק עליו צסדר התקופות ושאר חכמי' דצרו הרבה צו החכמה. והיה אומרי' האי מואן דצטונה יחא. האי מואן דצחונה יחא. האי מואן דצמאדים יחא. וקצעו עמיס להקזה ולישא וליחן ולצח ולצח על סדר מהלך הכוכבים וכהנה צבות. וכן מיניו צרי יוחנן צן גודגא ורי אליעזר חסמא ורי יהושע כמו צבוריות פרק סורה כהן משיח. רצן גמליאל ורי יהושע הוו קח אזלי צספינתא. צהדי רצן גמליאל היה פיתח. צהדי רי יהושע היה סולחא. שלס פיתח דרצן גמליאל סמך אסולחא דרי יהושע אומי ליה מיי הוה ידעת דהוה לן עכוצח כולי האי דחיתח נמי סולחא אומי ליה כוכב אחד יש טעולה אחד לצבעים שנה ומחטה אחת הספנין ואחרתי שמה יעלה ויחטה אחרת. אומי ליה וכל כך יש צידך ואתה יורד לספינה אומי ליה עד שאתה חמה עלי חמה על שני תלמידים שיש לך ציצשה רי יוחנן צן גודגא ורי אליעזר צן חסמא שידעין לשער כל טיפין צבים ואין להם לחם לאכול וצגד ללבוש כחן עיניו להושיצן צראש. כשעלה ליצשה שלח להם ולא צחו חור ושלח להם וצחו ואומי להם כמדומין אחת ששכרות אני נותן לכם עבדות אני נותן לכם שנאי' וידצרו אליו לאמר אם היום תקיה עבד לעם הזה ועבדך כל הימים. החכמה הדי' היא חכמת האלכות והאירועי' שלא לשחול מה למעלה ומה למטה מה לפניו ומה לאחור. והאחרוני' שלא לדרוש צמעשה מרצה אפי' ראשי פרקי' וכספתח רי אלעזר צן ערך לדרוש צמעשה מרצה לפני רצו רצן יוחנן צן וכאי ירדה אש מן השמים וצצבה כל האילנות והצטו שיהיה צשיחת האילנות שהיו אומרי' שירה וענה מולך אחד מתוך האש ואומי הן הן מעשה

ומרכזה. וכמעשה זה אירע לר' יושע ולר' יוסי הכהן. והזכירונו שלא לעשות
דבר שיראו בו שתי רשויות כמי צאלישע אחר שנטרפה דעתו ויאל להפקר ולתרבות
רעה מפני שטעה צוטרון והרהר בלבו שתי רשויות. ור' עקיבא שנכנס בשלום
ויאל בשלום כל אלו היו בקיאי' בשם עד שעלו למדרגה קרובה אל הכנזאה
והולת אלה היו חבטות גלו בחכמת הכסוף בכמה מקומות בתלמוד. וצמעה
דרבא בר נחומי וע' סהדרין שהיו כלם בקיאי' בה צכדי האורח. וכמו שהיה
צפי ערבי פסחי ח"ר ב' אין מומלעין ואין מומלעין ואלו הן כלב ודקל ואשה
וי"א אף החזיר וי"א אף הנחש ופירוש מומלעין לא יעברו בין צ' אנשים.
ואין מומלעין לא יעברו איש בין שתי נשים ואי מומלעא מאי תקנתיה אחי רב
פפא נפתח באל ונפסק באל אי נמי נפתח באל ונפסק באל נפתח באל אל
מוזיאו מומלעין וגוי לא הציט און ציעקב וגוי עד מה פעל אל. נפתח באל
ונפסק באל לא איש אל ויכז וגוי עוד אמרו שם הני צי חרי דקיימי ופסקנתינהו
איפתח נדה אי תחלת נדה היא הורגת אחד מהם ואי סוף נדה היא מריצה
עושה צניטה ומאי תקנתיה אחי רב פפא נפתח באל ויסיים באל אי נמי
נפתח באל ויסיים באל. עוד שם הני צי חרתי נשי דקיימי בשבילא ומכוון
אפיהו להדדי הנך ודאי צכספים עסקן ולא ליחליף איניש צניטה ומאי תקנתיה.
אי איכא דרבא אחרינא לזיל ואי לא לא לזיל צניטה כלל ואי איכא איניש
אחריני ליקוט צדיה ולזיל ואי ליכא איניש אחרינא צדיה לזיל הכי אגרת
אזלת אוסיא צלוסיא ומקטלין צחיק קבל. עוד שם האי מוזן דפגע אחתי
צעדנא דסלקא מוצילה מוצה אי איסו קדים ומשמש אחדא ליה לדידיה רוח
זנוייה. ואי אי היא קדומא ומשמשא אחדא לה לדידה רוח זנוייה ומאי תקנתיה
לימי הכי שופך צו על נדיצים ומזיע אפיקים רפה. עוד שם אחי ר' יאחק
ומאי דכתי' גם כי אלך בגא ללמות לא אירא רע וגוי זה הישן צלל דקל
וצללה של לצנה פי' לפי שדרך השדים להלוך צלילה וצומן סהלצנה זורחת ומחיראין
להלוך צאור והולכין צמקום הלל. תני נמי הכי הישן צלל דקל יחידי דמו צראשו.
עוד שם לא יסתה אדם מים לא צלילי רביעיות ולא צלילי שצות ואם שחה
דמו צראשו. ואי לחי ומאי תקנתיה אי איכא חצריה ניתעריה ואי לא לימי
שצעה קולות שאמי דוד צמוים והדר גשמי קול ה' על המים אל הכבוד הרעים
ה' על מים רבים קול ה' צכח קול ה' צהדר קול ה' שוצר חרוים וישצר ה'
אח וגוי קול ה' חוצב להצות אש קול ה' יחיל מדבר קול ה' יחולל אילות ואי
לא לימי הכי לולשפון אינגרון אינדרפון. לחם הוא צי כוכבי צי שמושי צי צלעי
פי' צי כוכבי וגומי כלומי הנה סביבותי אנשים כחושים ושמוים צאחד מהם
אחק לך. עוד שם ח"ר לא יאל אדם יחידי צלילה לא צלילי רביעיות ולא צלילי
שצחות מפני שאגרת צח מוחלת יולאה היא וי"ח ריבוא מולאכי חצלה ולכל אחד
ואחד יש לו רשות לחבל. מעיקרה הוו שכיחי כל יוונא זונגא חדא פגע צה
ר' חגינא צן דוסא חמרה ליה אילא דמכריו עלך צרקיעי הסרו צחנינא צני
וצחרתו משדנא לך לדמך חרתי מיעי פשיטוי. חמר לה אי חשיבנא צרקיעא כוני
האי גורנא עלך דלא חעברי צישוצ. חמרה ליה צמוטתא שציק לי רוחא שצק לה רביעיות
ולילי שצחות וכן אירע לאצוי. ועוד עניינים נכלאים כיואל צאלו יש הרבה בתלמוד
ולפי' הזכירונו משה רבינו ע"ה צחורה ושחרתם ועשייתם כי היא חכמתם.

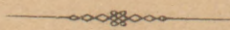

בית נכות ההלכות

אז

תורתן של ראשונים

חלק שני

HALACHISCHE SCHRIFTEN DER GEONIM.

Zweiter Theil.

5

Halachische
Schriften der Geonim

Zweiter Theil

enthält:

Gutachten des Rabbi Netronai Gaon; Hilchoth Nidda; Gutachten
der Geonim; Gutachten des Rabbi Haj Gaon.

Zum ersten Male nach seltenen Handschriften

herausgegeben

von

Chaim M. Horowitz.

(Jeglicher Nachdruck verboten.)

FRAKNFURT a. M.

1881.

Selbstverlag des Herausgebers, Frankfurt a/M. Schützenstr. 8.

Druck von H. Itzkowski, in Berlin, Gr. Hamburgerstrasse 18/19.

(Preis 1 Rmk. excl. Porto.)

בית נכות ההלכות

או

תורתן של ראשונים

יכלכל דברי הלכה ושאלות ותשובות של רבותינו הגאונים הקדמונים
ד"ל אשר היו עד כה התומים וסתומים ונעלמים ושפונים וטמונים בבתי
גנזי הספרים בכתב יד ויצאו לאור לראשונה להאיר עיני האחרונים
שבאחרונים כהיום הזה להורות את בני ישראל את הדרך אשר ילכו בה
ואת המעשה אשר יעשו אשר יעשה אותם האדם וחי בהם.

חלק שני

מכיל

שאלות ותשובות דרב נטרונאי גאון; הלכות נדה; שאלות
ותשובות הגאונים; שאלות ותשובות דרב האי גאון.

אספתים והוצאתים לראשונה לאור עולמים על פי כתבי יד עתיקי ימים
אנכי הצעיר לימים, ומתאבק בעפר רגליהם של תלמידי חכמים, ושותרה
בצמא את דבריהם המחוכמים

חיים מאיר בלא"א המופלג וי"א טו"ה יוסף נ"י
הלוי הורוויץ.

תנא דכי אליהו כל הסוגה הלכות בכל יום מוצטח לו סהוא צן
עולם הכא טנאמר סליכות עולם לו אל תקרא סליכות חלה
סלכות (נגילס כ"ח ע"ג, ידה ע"ג ע"ח)

התורה והרשות הגה בתומכי ידינו
לבל יהין איש להדפיסם מבלעדינו.

פראנקפורט על נהר מיין.

תרמ"ב.

בהוצאות של המוציא לאור בפראנקפורט א. מ.
בדפוס של צבי הירש איצטקאווסקי, בבערלין.
ממיר כל סוכנת 1 מאלק מלכד דמי הסלכטא.

רשימת הענינים*.)

- (א) שאלות ותשובות דרב נטרונאי גאון } שניהם ע"פ כ"י דע ראסני 541
(ב) הלכות גדה . . . . .
(ג) שאלות ותשובות הגאונים ע"פ כת"י וויען 120.XII
(ד) שאלות ותשובות דרב האי גאון ע"פ כת"י דע ראסני 327

(*) הערות והגהות על התשובות האלה ומקורות ודרישות עליהם גם תיקוני הטעויות והשגיאות שרבו בכת"י, אשר לא יכולתי לחקנם בפנים מבאנה לאחרונה א"י"ה במחצרת ויזודת עם דברי על שארי דברי רבותינו הגאונים שנעסקו במחצרת א' ואשר לעתיקס א"י"ה בהמחצרות אשר מבאנה עוד כי ל- למו הווקס מלהכילם בזה.

זישע אלוקים סראנקפורט על נהר נייין, בחדש נרחשון שנת תרמ"ב לפ"ק.

המוציא לאור.

תשובות הרב נטרונאי גאון.

שאינו מקמי רב נטרונאי גאון יש קידוש שלא במקום סעודה
 כרב ורי' יוחנן או אין קדוש כשמואל? והשיב דעבדינן לחומרא כשמואל.
 טוב שאילו קמיה נידה מה לעלווי ולמיעל לבי כנישתא? ואמר שפיר
 דמי. ושוב שאילו ארוזין כד מיבשל מברכין עליה או לא? ואמי' הילכתא
 כשמואל דעל חמשת המינין מברכין בורא פרי הארמה. ותשי"ק מהו
 דקרי פסוקי דוימרא בתר דמצלי צריך לברוכי לפניהם או לא? ואמר
 לא צריך לברוכי שכבר נפטור באהבה רבה. ותשי"ק הא דאו רבא לעניין
 ק"ש הלכה כר' מאיר או לא? ואמר הלכה כר' מאיר. ותשי"ק כל איסורין
 שבתורה במשהו כרב ושמואל או בנותן טעם כר' יוחנן וריש לקיש?
 ואמר איצטריך לו למימר אמ' רבא חומין בומנו בין במינו בין שלא
 במינו במשהו כרב דהא נמי הילכתא כרב. הא הילכתא כר' יוחנן וריש
 לקיש. ותשי"ק ישראל שיש לו קרובים משומרים מהו להברותו? ואמר
 לא בעי מתבעי. ותשי"ק אבל ומנודה מהו להברותו? ולא פשטא. ותשי"ק
 היה יושב בספינה כשהיא מהלכת בשבת מהו לשלש כליו ולמלאותו
 ומהו להשליך שיורי כוסות וקערות לים? ואמי' יעשה כלי שיש בו
 ארבעה על ארבעה וישליך לחוכו וימלא. ותשי"ק המברך ברכת המזון
 מהו שישעום מכוס? ואמי' ליה איניחרן ליה לייחביה לבעל הבית ולא
 לישעום מיניה אלא לישתוייה בעל הבית ולא בעי לברוכי עליה בורא
 פרי הגפן. ותשי"ק היכא דפליג רבנן בחד מילתא ומתרגם קרא בחד
 מינייהון הילכתא כוותיה. ותשי"ק מהו שלא נשק לו ליוסף? דהוה קרי
 ק"ש ולא בעי פסיק ליה. ותו מהו אל תעש עצמך כעורכי הדיינין?
 ואמי' דינא דלאו קמך בעי למפסקיה ואתי בעל דין ואמי' אסרריה להדין
 דינא לא איתבעי למישמע מיניה. ותשי"ק נדרים סיג לפרישות? ואמי'
 הבא בגמרא דנדרים תקינן ת' רבנן קונם קונה קונסי דילמא אתי למימר
 קודש לה'. ותו מעשרות סייג לתורה ורחמנא אמ' מעשר דנגך תירושך
 ויצהריך ותקנו רבנן אפילו מן ירק. ותו צדקה שפירשה לעני אסור
 ליתנה לעני אחר מפני גול מתנת עניים. ובת בין קטנה בין פחותה
 משתים עשרה שנה שמקדש אותה אביה אפילו מן בת חודש אינה
 יכולה למאן כל מאום עלי צריכה גט. ואם נפלה לפני יבם ועדיין היא
 קטנה אינה יכולה למאן אלא או חולצת או מתייבמת. אבל אם קדשה
 אמה או אחיה ועדיין היא קטנה ונפלה לפני יבם ועדיין היא פחותה
 משתים עשרה שנה יכולה למאן ותנשא לאחר שנישואיה הן הן מיאנייה.
 ואשה שמת בעלה והיא מעוברת אם יצא הוולד מן מ' חדשים חדשים
 עיקר שלם הוולד ובבת שעה היא היא סמורה מן החליצה ומן היבום.

אבל אם יצא הוולד מת או הולצת או מתייבמת. ואפילו הוולד חי אפילו שעה אחר אחר שרשים יום פטורה מן החליצה ומן היבום וחלוצה וגרושה אסורה לכהן. ואיש כי ימות ומבקש אחיו לחלוץ והיא אינה רוצה שומעין לה. ואם האשה מבקשת לחלוץ שומעין לה וכופין אותו. ומי שיש לו שתי נשים ומת אם יש לו בנים מן האשה אחי פטורות מן החליצה ומן היבום ואם לאו חליצתה של אחת מהן פוטרת חבירתה. תינוק שפירש מדרי אמו בתוך כ"ד חודש אם רצתה אמו להחזירו מוטב לאחר כ"ד אסור. וכן מי שיצא וראשו ורובו חי אם חוששין שהוא נסל שהוא חסר משבעה חדשים הולצת מספק ולא מתייבמת. ומן שעה שמקבלת שליח של אשה הגמ מיד בעלה לפני ב"ד או לפני עדים והם שנים ואפילו מאברו השליח היא מותרת לינשא לכל מי שהיא רוצה. ואם בקש אדם לגרש אשתו ולא הגיע נט לידה או ליד שלוחה והיא לא בקשה מותר בעל יורשה. והעושה דבר שלו מתנה למי שהוא רוצה מדעתו מתנתו מתנה בקניין. ואם איש ואשתו עושין מתנה לאדם תוספת האשה קניין קודם ואחר כך מבעלה. ומה שעושין מקניין בין במכירתם בין במתנתם. והעושה מתנה בקניין בין לבנו בין לאיש אחר אונו יכול לחזור שאין לאחר קנין כלום. ואיש שנשא אשה ונולדו בה מומין ורוצה לגרשה נותן לה כתובתה משלם. ואם היו המומין קודם שנשאה ולא נודעו אלא החביאה אותו נוטלת מה שהביאה מבית אביה ויוצאה בנס. ואחיו מן האם לא חולצין ולא מייבמין. וקטן שמת ועשה מתנה אין מתנתו קיימת. ואפילו קטן שקידש אין קידושין קידושין ואין כתובתו כתובה. ולכשיגיע לייב שנים ויום אחד כל מה שיוצא קיים עליו. שני אחים תאומים גרים ושני אחים משוחררים לא חולצים ולא מייבמים. ואין חיבין משום אשת אח הורתן ולידתן בקדושה הרי אילו כישראל. ואשת סרים ואשת אנדרוניגוס פוטרין מן החליצה ומן היבום. ותרש ושוטה וקטן ואילם מייבמין ולא חולצין. והמגרש את אשתו והחולץ ליבמתו אסורה להינשא לאחיו. אשת איילונית אין לה לא כתובה ולא מזונות ולא בלאות. ומתגרשת יש לה כתובה מבעל ראשון ומבעל שני אבל לא מבעל שלישי. וששאלתם המלוה מעות רחבירו ונפסל המטבע מה ישלם? קיימא לן כמאן דאמי נותן לו המטבע היוצא באותה שעה אם לא הוסיפו עליו ומטבע שלנו שנפסל לא הוסיפו עליו ולא הוול הראשון אלא מפני ביטול הצורה. לפיכך מי שלוה מחציות מחבירו כשנפסלו יש לו זכרים כמו שיהו נחלפים זכרים לנקבות בשעה שהלוה לו. אדם שמת בלא בנים ולא היה לו אח ובשעה שמת נולד לו אח ויצא הוולד ראשו ורובו עד שלא יצאת נשמתו של איש מהו שיהא אשתו של איש צריכה להמתין לחלוץ או לייבם מן הוולד? והשיב שצריכה להמתין לחלוץ או לייבם מן הוולד. אבל אם לא יצא ראשו

ורובו אלא לאחר מיתה אין אשתו צריכה לא לחלוץ ולא לייבם מאחר שלא היה אחיו בעולמו. בת ישראל שנישאת לעבד וילדה ממנו זכרים ונקבות והלכו בני חורין ונשאו להן הנקיבות שהוליד העבד פסולות לכהונה וכשירות לינשא לישראל ומה שהן מולידות. ורבנו גרשום כתב בתשובה כהן שנשתמר ועשה תשובה ראוי לעלות לרוכן ולישא את כספו שלא להרפות ידי בעלי תשובה דא"ר יוחנן כל האוי' מנשה חמא אינו אלא טועה ואין לו חלק לעולם הבא. ועוד ראיות הרבה כתב דלא פקעיה קדושתיה. כיון שחזר שני' לא יעלו כהני במות אל המזבח בירושלם וגו' כי אם אכלו מצות עם אחיהם. ותנן הריי בבעלי מומין חולקין ואוכלין ובעלי מומין קדושה יש בהן הואיל שחולקין ואוכלין בתרומה ובקודשי קדשים. ואשת כהן שנשבת וחזרה מן השביה אסורה לבעלה כהן. ואם אמרו אין אנו רוצין שיהו בנינו ובנותינו כהנים אין שומעין להן אלא מגרשין אותן בעל כרחם שהרי כת' לא יחלל זרעו בעמיו. ואם אין שומעין מכריזין עליהן ומלקין אותן וקובעין זמן קללתו עד יחזרו בהן. ואדם לא ישא ולא יתן עמהם. ואם נולדו להם בנים חללים להן ופסולין מן הכהונה אבל לא נקיבוי חללות הן ונשואות לישר' ופסולין מן הכהונה לעולם. לולב שיש בו ג' טפחים כרי' לנענע כשר אמר ר' יהודה אמ' שמואל ד' טפחים כרי' שיהא לולב יוצא מן הסס טפח. ור' פרנך א"ר יוחנן שדרו של לולב צריך שיהא לבד מן הוצא דיריה. מאי שדרו של לולב מן חטרא אמצעיתו של לולב ומאי הוצא עליו. א"ר יצחק א"ר יוחנן מברכין ברכת חתנים בעשרה וחתנים מן המנין ברכת אבילים בעשרה ואין אבילים מן המנין. הני מילי בכרכת רחבה. אבל בכרכת המון אילו ואילו מן המנין. טוב שאילו קמי'. המלוה את חבירו ובקש לצאת למדינת הים ועדיין לא הגיע זמנו לפרוע יש לו לפרועו אם לאו ולתבעו? ואמי' לאו. עוד שאילו יכול לתבוע לו ערב? ואמי' לאו. תש"ק מי שקידש אצל אנשי ביתו ובא אצל אנשים שיודעים לקדש מהו שיחזור? ואמר לא יקדש. תש"ק רחב משבעה גוים היתה? וא"ל הן. ואמרו אבא. לאו מלתא היא דאמרי בניותן לית להו חתנות כי מגיירי אית להו יהושע היכי נסבא? ואמי' הני מילי כי מגיירי לאחר שנכנסו לארץ. רחב מי משנכנסו מרגלים ויהושע לארץ נתגיירה ועדיין לא נכנסו לארץ. תש"ק לשבור רשות מן הגוים בספינה? ואמי' לא צריך. תש"ק לשון ים הנכנס בישוב ויש בה מכאן ומכאן פחות מאלפים אמה מהו להפליג בו בשבת? ואמי' אסור. תש"ק ספינה הנכנסת לנמל והיתה בתוך התחום מבעור יום מהו לירד ממנה בשבת? ואמי' מותר. תש"ק כהל שקרעו מהו לבשלו עם הבשר? ואמי' אסור. אבל לחודיה שפיר דמי. תש"ק הוא דאמי' מור מים אמצעיים רשות ואמי' רב נחמן לא שנו אלא בין תבשיל לתבשיל אבל בין תבשיל דבשר לתבשיל דחלב מותר. תש"ק ספינה הבאה מחוץ

לתחום בני העיר מהו להעלות לה בשבת? ואמ' מותר. תש"ק דאמ' רב הונא גר קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד עבד שוטף וקטן מהו להטבילו על דעת ב"ד? ואמר הרי הוא כגר. תש"ק נתין שנשא שפחה ושיחרר הוולד מהו? ואמ' כממזר. ולר' מרסון דמכשר. תש"ק בגד שפרסוהו על המת ונגע בגוייתו של מת מהו בהנאה? ואמ' כמה דלא אומניה מתסר. תש"ק מהו לקרות במגילה מצויינת? ואמ' לא מיתבעי. תש"ק אהיני שליחי יש בהם משום בשולי גוים? ואמ' לא מאי מברכין עליהם? ואמר בורא פרי העיץ. תש"ק נידה שלא טבלה מי איתא באיסור כרת או לא? ואמ' לאו. תש"ק טבילה לנידה שלא טבלה מן התורה מניין? ואמ' קל וחומר ממנעה. תש"ק בית דין שמלו במקום שאין אב מי מברך במקום אב להכניסו כבריתו של אברהם אבינו? ואמ' הכל מברכין. תש"ק המל את העבדים אחת מברך או שתיים? ואמ' המל מברך אקב"ו על המילה ואקב"ו למול את העבדים וכו' במקום להכניסו. תש"ק שופר שניקב במשהו וסתמו שלא במינו מאי? ואמ' אם מעכב את התקיעה פסול וכי אמר' אם אינו מעכב את התקיעה כשר הני מילי במשהו אבל לא דנשתייר רובו פסול דעבדינן כתיי לישני לחומרא במינו כשר והוא דנשתייר רובו. תש"ק מקום שבני אדם מתביישין לישבע ואמ' הפכו השבועה שכנגדו יש לו בדין או לא כגון כל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין ואמ' אנא לא משתבענא ומפטרנא אישתבע את ושקיל? ואמ' לית ליה למימר כן או משתבע או מפקע או משלם בלא שבועה. תש"ק היושב במשתה ועמד והשתין מים וברור לו שלא נגע באמה צריך נטילת ידים? ואמ' לא. וכהן אע"פ שחזר אסור לקרות בתורה במקום כהן. וברבייא שהיא נוקבא אסור לאפות בה בפסח מפני שהיא כקדירה שנמוקת מבחוץ. והבא בשביל ישראל מותר לאכול לישראל אחר. והני מילי בתלוש אפילו בא מחוץ לתחום. אבל במחובר אסור. כל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא לבד מבעל השטר שישבע על שטרם אבל אם כתוב בו פטור שבועה גם זה לא ישבע. ונידה ביום סכנה תטבול ביום ח' ולא ביום ז'. ומשומד שחזר או גר שחזר לסורו וחזר לכשרות או עבד שחזר כגר אינו צריך טבילה. אבל שהולך לקבור את מתו אינו חייב בגילוי ראש. אין משביעין את האדם אלא במקום שחייב ממון או קנס ממון. על כל דבר שכת' בשטרות צריך שיפרש ראשון בשינוי. ובעל חוב לגבות ויש לו עיריית במקום קרוב ובינונית במקום רחוק גובה מעידית. וכן אשה שבאת לגבות ויש לו בינונית כאן וויבורית במקום אחר. ומאן דמסר מודעא ובטיל לה ולבתר הכי מסר אינה מודעא עד שידע לעדים שיש לו אונס שעל כורחו מסר ביטול מוד'. וכל תנאי שיש בו אונס לא כלום. ויש לאדם להתפס נכסין לבניו בלשון מתנה אם שייר כלום. ולהשוות להם את הבכור אם שייר דינר ויש לבכור קודם חלוקה. אבל

אין זו לאחר חלוקה. שאם חלק עם כולם באמצע ולא הקפיד על בכורתו אינו יכול לערער ולבקש בכורתו בממון אחר שכבר פיתר בכורתו. והשוחט בסכין של גוי בעי קילוף-בגוש עפר. והשוחט כמה בהמות שחט ראשונה ומקנה את הסכין אפילו בעור בהמה או בבליחא ואחר כך ישחוט אחרת וכן לשלישית וכן כולם אפי' עד מאה. דילמא מיתרא בהדא מגיהו טריפה וכי קא שחוט לאחריתי ובית השחיטה מקום רותח ואגב רותחיה מבלע ליה מדמיה טריפה דשחוט קמא ומשום הכי בעי קינוח בין כל השחיטה ושחיטה. ספק ביאת גוי לגבי אוצר לגבי אוצר לא חיישינן מידו. וה"מ במדינה ובחביות. אבל בקדירות וכל דכוותיהו חיישינן לאלתה. ספק מגע גוי בחביות פתוחות חיישינן סתומות לא חיישינן. ואין אדם מוכה דבר שלא בא לעולם. וכל המוכה דבר שלא בא לעולם יכול להזור בו המוכה. וכן נמי נודר על שלא נתהרש ונתהרש יכול להזור בו מיד. והנודר אינו יכול להזור בו אם יש לו מי שיתיר את נדרו. וזה חומר בנודר במוכה שהמוכה יכול להזור בו מיד והנודר אינו יכול להזור עד דאזיל לגבי חכם ופתח ליה בהרשה. וכל מתנה שכת' מעכשיו וכה מיד. ואם אמ' מתנה זו תחת ידי כל ימי לא קנה עד לאחר מיתה. והבא מבית הכסא לא ישמש מטתו עד שיעור חצי מיל. בן פקועא שוה הוא לשאר בהמות לאחר שהפרים על גבי קרקע לחלב ולגיד הנשה. אסור למלול כינה כתפילה. שני אחים או שני שותפין שקנו שדות וכרמים לא יאמר אחד עליהם שלי הם אע"פ שהחזיק בו לא כל כמיניה משום שלמדנו האחין והשותפין אין להם חוקה אלא יביא ראיה שיפה החזיק ויזכה. כל אפיטרופא שנתמנה בפיטור שבועה מה שעשה עשוי ואינו יכול להשביעו. אבל אם לא פטרו בשבועה יכול השביעו שלא נתכוון בהזיקו ולא בטובת הנאה שבנגדו. שנים שקבלו עליהם מס לפרוע או מכס לפרוע ובא אחד ופרע אחר ולא פרע ותפסו לחברו ונפרע ממנו דין הוא שיפרע לו חברו. והעומד בתפילה אסור שימלול כינה או פרעוש. ומתשע שעות דמעלי יומא דשבתא ובמעלי יומא טבא לא מתבעיה לי לאתחולי בסעודתא. דתנו רבנן לא יאכל אדם בערבי שבתות ובערבי ימים טובים מתשע שעות ולמעלה כדי שיכנס לשבת תאיב דברי ר' יהודה. ר' יוסי אומר אוכל והולך עד שתחשך. ואפילו ר' יוסי לא קאמר אלא דלא מיפסיק אבל אתחולי לא מתחלינן. והיכא דקבע סעודתיה מקמי תשע שעות וקדיש יומא ועדיין יתיב בסעודתא פרים מפה עלוייה פתורה ומקדיש. ואע"ג דלא בריך ברכת המזון. וכי היכי דמפסיקין לקידוש מפסיקין להבדלה. אמ' רב תחליפא בר אבואי אמ' שמואל כשם שמפסיקין לקידוש כך מפסיקין להבדלה. ואמ' למאי לא לעקירת שולחן לא למפרס. ובדוכתא דמקדש איניש התם מתבעי למברך ריפתא דקיימא לן אין קידוש אלא במקום סעודה דכתיב וקראת

לשבת עונג במקום קריאת שם שבת שם תהא עונג. והיכא דנסך שבתא וצריך למיעבד מלאכה מקמי דצלי מתבעי ליה לברוכי המבדיל בין קודש לחול והדר מעבד עיבודתיה. והי"מ קודם צלווי אבל בתר צלווי כיון דאבדיל ליה בצלותא לא צריך לברוכי מקמי דעביד מלאכה. והיכא דמקדיש ליה באושפזייה ואיתרמיה ליה אינשיה בדוכתא אחריני דלא נמרי לקדושי אויל ומקדש. דאמי רב אשי כי הוינן בי רב כהנא הוה מקדיש לן בשבתא וכי אתי אריסיה מדברא הוה מקדש ליה. ולהוציא רבים ידי חובתן. בראש חדש בתפילה טעה ולא הזכיר ערבית אין מחזירין אותו ענו אמר רב טעה ולא הזכיר של ראש חודש בערבית אין מחזירין אותו לפי שאין מקדשין החדש בלילה אלא דמעה יחיד ולא הזכיר דשבתא דיומא טבא מחללי מועדיא בערבית ומחזירין ליה. ואע"ג דקיימא לן תפילת ערבית רשות. הני מילי היכא דקבעי לצלויה לא מיצטרך צלויה לתפילת ערבית. אבל טרח וצלי ליה ולא אידכר שוייה עליה בחובה ומיתבעי ליה למיהדר ולצלויה. ואי לא תימא הכי בראש חודש מאי איצטריכא למימר שאין קידוש מחודש אלא ביום ולפיכך אין מחזירין הא דאין מחזירין אותו לפי שתפילת ערבית רשות. אמר מה היכא דלא קבעי לצלווי כלל אבל היכא דצלי ליה שוייה בחובה ומיטריחין ליה למיהדר ולצלויה משום דלא אידכר דשבת ודיום טוב. ועוד קאמר ועירי הני חבראי בכלאי למאן דאמר תפילת ערבית רשות כיון שהתיר חגורו לא מטרחין ליה מכלל דכל כמה דלא התיר מטרחין ליה. והכא כיון דצלי ליה נלי דעתיה דלא בעי מספר נפשיה ומטרחין ליה והדר צלי. והיכא דמעה יחיד ולא אידכר ראש חודש בין בצפרא בין במוספא ובין במנחתא הדר ומצלי. ואם איתא לשליחא אויל ומכוון דעתיה קמיה שליחא בכולא תפילה מראשה ועד סופה נפיק ואי לא נפיק ובעי ומחזיר ומצלווי. דר' היא בר אבא צלי והדר א"ל ר' זירא לר' היא בר אבא מאי טעמא הדר מר ומצלי. אי משום דלא כיון מר דעתיה והתניא ר' אליעזר אומר לעולם ימוד אדם עצמו אם יכול לכוון דעתו יתפלל ואם לאו אל יתפלל. ואי משום דלא אידכר והתני טעה ולא הזכיר שחרית אין מחזירין אותו לפי שתפילת המוספין לשניו. א"ל ר' היא בר אבא לר' זירא לאו איתמר עלה ההיא מתניתין טעה ולא התפלל מנחה מתפלל ערבית שתיים. ואין שם משום עבר וימו בשל קרבנו. לא התפלל במוספין א"ר יוחנן התפלל תפילת מנחה ואחר התפלל דמוספין. שכח ולא התפלל ערבית ונזכר שחרית מתפלל שתיים אחת של שחרית ואחת של ערבית. שכח שחרית ונזכר במנחה מתפלל שלש אחת של מנחה ואחת של שחרית ואחת של ערבית.

יחיד שקיבל עליו תענית שני ימים זה אחר זה אע"פ שאכל ושתה כל הלילה כולה למחר מתפלל תפילת תענית לן בתעניתו למחר אינו

מתפלל תפילת תענית. היכא דקא מצלי ענינו בתעניתו חתם בשומע תפילה. והיכא דטעה ולא הזכיר ענינו בשומע תפילה כד מטי תחינתא מקמי דלימא יהי רצון אמרי פי אמר לה ושפיר דמי. ולא צריך למחתם בברכה. אלא כדמסיים בכל עת צרה וצוקה אומר יהי רצון אמרי פי. אין פוחתין מעשרה פסוקים בבית הכנסת וידבר עולה למניין. ואחרון קורא ארבעה שמעלין בקודש ולא מורדין. בשני ובחמישי בשבת במנחה בתענית ובחנוכה ובפורים קורין ג' בראשי הדשים ובחולו של מועד ד' ביום ראש השנה ה' וביום הכיפורים ו' ובשבת ז'. איבעיא להו מפסיד מהו שיעלה למניין פלוגתא הוא ולא פשיטא לן. וכיון דלא פשיט לן עבדינן לחומרא ואינו עולה. הני מילי כד מקדש ואיפסיק בין מאן דקרי באוריתא למאן דמיפסיד. וכיון דמקריבין איפסיק ליה. ואמרי רבנן מפסיד שיקרא תחילה משום כבוד ובהא פליגי רב ירמיה בר אבא ור' יהודה חד אמר עולה ואינו קורא. אבל קרי להון שבעה באורייתא ולא קדישו להן חתם מפסיד ועולה. ודקא קשיא לך קרו שיתא בעינינא דיומא ההיא כולה קאמר מיפסיק. ומפסיד עולה למניין שבעה היכא דלא אמי קידוש עדיין. אמר רב פשיטא גר חנוכה וקידוש היום גר חנוכה עדיף משום ניסים. וקידוש היום מקדש אריסתא. גר חנוכה מצוה להניחה בטפה הסמוך לכותל שמאל כרי שתהא מוזהב בימין וגר חנוכה בשמאל. פליגי בה רב אחא בריה דרבא ורב ירמיה מדפתי דרב אחא אמר מימין ורב ירמיה אומר משמאל והילכתא כרב ירמיה. ואסור לרצות מעות כנגד גר של חנוכה. בזמן הזה מחמירות בנות ישר' בנידה בין בלה בין שאר נשים ועכבן כר' יורא דאי אתי לה מחמת פחד הכי נמי. ואסור לספור על קבר אשה. לא יספור עד שיפסק דם נידתה. ושנים שביוררו להם דיין אחד או שנים או שלשה וקנו מהן שכל מה שדנין להן מקבלין עליהן וקודם שישבו בדין מנע אחד מהן את עצמו ולא רצה לישב בדין כופין אותו עד שישב וידונו אותם בעל כרחו משום שכבר קנו מניה ואין יכול לחזור ובלבד שדנינן להם דין תורה. שתיקה כהודאה דמיא בכל מקום. ומותר ליחנק בשבת לאדם שיש לו כאב בראשו או בכריסו או חזיו אותו בעקיבו והופכין לוורדין שלו ודומה כמו שיפלו עניו בחניקה ויתרסא. בין כך ובין כך יושב במקומו ומתפלל. מי שהוא . . . גוים מכאן ומכאן ומתיירא שמא יפסק את תפילתו או שמתירא מן מקחו וישב במקומו ומתפלל שאין דעתו מיושבת עליו. אע"פ שביטל שלש פסיעות וכריעות. דברים המותרים ואחרים נוהגים בהם איסור אי אתה רשאי לנהוג היתר בפניהם. אצל אחינו ישר כמותכם בעלי תורה וחכמה לא אמרינן כן. נוהגין אצלינו כשחזורין מבית הקברות רוחצין ידיהם קודם כניסתן לבתיהן ויושבין על הדרך. צריך לרוחץ או לא צריך א"ר יורא אין צריכין לרוחץ. וכשאמרו חכמים מי שחזור מאחורי המת

ולשב ד' פעמים לא אמרו אלא למי שהולך לבית הקבר ובחזירתו יושב
לא אמרו אלא בקרובים ולא אמרו אלא ביום ראשון ולא אמרו אלא
במקום שנחנו דצריך לישב ד' פעמים ועל זה אמר שלמה הכל הבלים
הכל הבל. ומפני מה מי שהולך לבית הקברות והללו כולם שאמרנו
צריכין לישב שבעה פעמים. מפני שרוחות מלוין אותן וכל שעה ושעה
שיושבין בורחת אחת מהן. ב"ד שמכרן שדה או כרם או כלים או שום
דבר וכתבו לו שטר מכירה ולאחר באו שכינין שהיו מצויין שם והוסיפו
על שדה יתומים או של עניים או של הקדש אם בתכרה מכרו כמו
שאמרנו חכמים אינם יכולים לחזור ואם בשלא הכרזה נעשו כמו שמעו
בדבר משנה וחזרין. תלמיד ההולך לימין רבו הרי זה בור. מי שיש לו
בראשו או בכרסו או חזון אותו בעקבו ומהפכין לוורדין שלו ודומה
כמו שיפלו עיניו בחניקה ויתרפא בין כך ובין כך יושב במקומו ומתפלל
שהיו גוים מיכאן ומיכאן או שמתירא מן המקח יושב במקומו ומתפלל
שיהיה דעתו מיושבת עליו אע"פ לעשות כלום ויודע שלא יפנה למנחה
יתפלל תפילת המנחה משש שעות ומחצה למעלה. אם יש אדם במקום
סכנה או חולה ואינו יכול להתפלל אפילו בסוף ימים מונה אותן תפילות
וכולל ביום אחד ומתפלל. ואפילו מוכרן לשנה. ואין עד מפי עד כשר
אלא לעדות אשה או לעדות בכור. ניכסי הגר הרי הן כמדבר. אע"ג
דחייב זווי לא שוי ליה עד דאחזוק ביה ואי אתי ואקדים ואחזיק בה לא
מסקעינן משיני. ומציל ממון חברו בממונו בלא דעת בעלים מחייב
לשלומי. מה טעמא מצוה קא עביד גביה הני מילי עידית בכינונית
בינונית בזיבורית אבל בינונית בעידית או זיבורית בכינונית לא מאי
טעמא דאחזיקנהו דקא עביד פסידא הוה ליה. כל חוקה וכל דבר שלא
כדרך ארץ לא כלום דלא . . . על התחנתה ולאזו כל כמיניה. וכל
חלוקה שלא כפוא לא כלום היאך שניים ואין לנו ארבעה לא כלום
וכל חוקם בפניו לאלתר הויא חוקה. וכל אשה שייתר לה בעלה נכסים
דאינהו בעינייהו ונתארמלה ונישאת לאחר תובעת כתובה בין היא בעלה
ומילתא דליתנהו בעינה וניסאת ומתה אין יורשים תובעים כתובתא. עד
דאישתבעא מקמי דנישאת ומקמא דמתא. תנו רבנן אין משלחין איגרות
בערב שבת ביד גוי. אלא אם כן קוצין דמים. אבל אותו האיש ששולחין
לו איגרות תדיר באותו העיר אין משלחין. בין כך ובין כך אין קינין
עמו בדמים משלחין עם השיכה אחר שקיציין כך וכך נתן לו. ונכרי.
מלאכת עצמו הוא עושה. וחייב להפריש מן העיסה שתי חלות. ושיעור
חלה כמה היו מ"ג ביצים וחומש. והני חלות אחת מדאורייתא ואחת
מדרבנן ומדרבנן יאכל אותה ומדאורייתא ישרף. ובמים טובים מניח
אותו עד מוצאי יום טוב לפי שאין שורפין קדשים ביום טוב. ושיעור
ביצים הללו משערינן להו במים. מידת העומר מביאין קערה גדולה

ומניחה בקרקע ומביא קערה קטנה ותמלא אותה מים ומביא ארבעים ושלוש ביצים ומניחן בתוך הקערה קטנה שהיא מלאה מים וחומש ביצה ואותו מים שנפלים מן הקערה קטנה לתוך הקערה גדולה מודדין אותן מים כמה שיעור יש בהן וזהו שיעור מ"ג ביצים וחומש ביצה וזהו השיעור. מי שמת ואין לו יורשין מן האב ויש לו קרובים מן האם אין יורשין אותו. משפחת אב קרויה משפחה ואין משפחת אם קרויה משפחה. שכיב מרע שנתן מתנה בריא אם עמד אין יכול לחזור. מתנה שכיב מרע יכול לחזור אפילו קנו מידו. האחין שלקחו ונתנו לבכור חלק אחד ויתר. ואפילו ישר במקצת ויתר בכלום. מר זוטרא וזר רישבין ואחות פלוני בסנא דפילפלא אמר ליה הואיל ויתרתה מתרתה בכל הנכסים כולם. בזכרא דנפיל בהדיה אחיה ומטו ליה תרתין מטואתא מן דוכתא דמטיאה ליה מאנתיה יהבון ליה אחריתי מן בתרא או מן קמא. אבל יבם דנסיב מאנפיה ומאנתיה דאחות דיבם נסיב מאנתיה דידיה ומנסב מאנתיה דאחות דיבם דמטיא ליה. אמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא בן שנוולד לאחר מיתת האב אינו בחלק בכורה. מאי טעמא וילדו לו בנים בעינן וליבא.

בסורא מתנן להאי שמעתא בהאי לישנא. בנהרדעא מתנן הכי אמר מר בריה דרב יוסף בכור שנוולד אחר מיתת האב אינו נוטל פי שנים מאי טעמא בעינן זכיר וליבא. ותינוק בן יום אחד נוהל ומנהיל. למאי הלכתא מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא אמר לומר שממעט בחלק בכורת ודוקא בן יום אחד אבל עובר לא. והלכתא בכל הני שמעתתא דמר בריה דרב יוסף משמיה דרבא. מאן דוכין ניכסי מן גברא איתנאי וכתוב מן איתתא ברישא ובתר כן וכתב מן גברא קנינא קנינין. ואילא קנינא דאיתתא — לא הוי קנינין ויכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי. שכיב מרע שאמר פרענייה לפלניא ממאי דשביקנא ושביק ניכסיה זוזי ויתמי אי להו ליתמי ולדידהון אנבויה אנבו להו והילכתא אנבן מגופא של קרקע. קנו מיד. ואפילו מיד עורר. אסמכתא בבית דין לא הויא אסמכתא ואי כתב ליה נמי כאסמכתא דמי. והאידינא לא כלום. קניין עד אימת הדר כל זמן שעסקין באותה על אותה ענין. אפוסרופא שמיניהו אבי יתומים לא ישבע. מיניהו בית דין ישבע אחת כתובה או גרושה ואחת כתובת אלמנה אינה גובה אלא מן הויבורית. שני לקוחות שלקחו זה מזה זיבורית ובא בעל חוב ורצה ליגבות מאחד מהם אינו גובה משניהם גובה. ואם גובה מאחד מהם אין לו לאותו לוקח על הבורו ולא כלום. הלוח סאה של חיטים וקציץ לו דמיה ולשעת פירעון בין הוקרו בין הוולו נתן לו מה שקציץ עמו. והני מילי דשער שבשוק הכי הוי. ואם לא קציץ עמו דמים והוולו בשל חיטים הוקרו נוטל דמיהון. אינש דכתב לאינש דעלמא יהב כל מה דשביקנא והוה ליה ברא

אם אמר ליה בלשון מתנה הוה מתנה ואי לא אמר לו בלשון מתנה לא הויא מתנה ולא קני בני אחין קודמין לבני אחיות. אין חוששין לשני יוסף בן שמעון במקום שלא הוחזקו. ואפילו במקום ששיירות מצוות. אלמנה שתפסה משלמין במוזנותיה מה שתפסה תפסה ולא למוזנות לא שנא לכתובה. והני מילי שתפסה מחיים. והוא שתפסה מידי מידי דלא בעי שומין כגון זווי. אבל תפסה מידי דבעי שומא דמסקן ליה לב"ד לשמייה ותפסי יתיה בי דינא ליתמי. ריבית עצמה יוצא בדוינין. אבך ריבית דמשכן דיקלין ואכל פירייהן ביתא ויתוב בהן הבת נזונית מן האחין ומעשה ידיה לעצמה כהן דמסרתו ודחל דילמא יהיב גיטא לאיתתא ואתתא כד מטא גיטא לידה מסתרא עלוייה לתניי ולתני הכי. ואמי לשליה שילך אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי ואם מתי לא יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט. ומאן דמיקלע באחרא דלית בה ספרא יהודאא ואיכא דיהודאי ידעין למקרי כתבא פרסאה כתבין פרסית וחתמין יהודאי בשטר או כתובה ושפיר דמי. ואינו דלא למקרא שטרא אסור לא שרי דניחתם על גיטא אלא מקרעין ליה בסכינא וכותבין אחר וחתמין כדי שלא תשבו בנות ישראל עגונות. שלוח הגט צריך שיתננו בפני עדים אחרים ויאמר בפניהם בפנינו נכתב וכפני נחתם והעדים נעשו שלוחים דאיתמר רב אמ' שלוח נעשה עד. כל האומר בפרשת כהנים שהכהן מטמא להן אבל מתאבל עליהם. הוסיפו עליהם אחיו ואחותו ארוסה מאמו ואחותו נשואה מאביו. מתאבל אדם עם אביו ועם אמו ועם אחיו ואחותו בפניהם אבל בחוץ אין מתאבל. מי שבאה לו שמועה עשרים ושנים יום לפני החג ועברו עליו שמנה ימי החג הרי הוא כשמועה רחוקה ואינה נוהגת אלא יום אחד. מי שבאה לו שמועה בשבת עלתה לו שבת מן המינין וקובע אחד בשבת ומברכין לו ברכת אבלים. אבל מי שאין לו מי יברך יברך הוא לעצמו. השולח גט לאשתו ביד שליח וחלה השליח או נזדמנה לו דרך אחרת עושה בית דין גט אחר ומשלחו. אבל אם מת השליח עד שלא נמסר גט בידה בטל. אמר רב יהודה אמר שמואל המקדש בעד אחר אין חוששין לקידושין ואפילו שניהם מודים. המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדק או בשוק בית שמאי אומר אינה צריכה הימנו גט ובית הלל אומר צריכה גט ממנו. ומודים כשנתגרשה מן האירוסין שאינה צריכה גט ממנו שאין לבו גס בה. האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה פלונית והלך השליח ולא החזיר שליחותו אסור בקרובתיה. צא וקדש סתם והלך השליח ולא החזיר לו שליחו מותר נאסר מכל מכל הנשים שבעולם וחזקת שליח עושה שליחותו. קידושין שלא נמסרו לביאה אביי אמ' הוה קידושין רבא אמ' לא הוה קידושין והילכתא כאביי.

שנייה לערוית אם אמו אם אביו ואשת אביו ואשת אחי

האב מן האם ואשת אחי האם מן האב וכלת בנו וכלת בתו. ומותר באשת חמו ובאשת חותנו והורגו מותר באשתו ובבתה אשת הורגו אומרת לו אני מותרת לך ובתי אסורה לך. בת הורגו האורייתא היא דכת' את בת בנה ואת בת גתה משום דקא בעי למימר אשת הורגו מותרת לו אני מותרת לך ולא גזרינן היא משום בתה ומשום הכי קתני בת הורגו. אשת חמו נמי תימ' ליה אני מותרת ובתי אסורה לך והיא לא פסיקא ליה. דאמי' רב ארבע יש להן הפסק ונקיט רב אידי תלת אחי האב מן האם ואשת אחי האם מן האב וכלת בנו. וזעירי מוסיף אף אשת אבי אמו. אמ' רב נחמן בר יצחק וסימניך דעילויה דרב כרב ומאי אשת אבי אביו ורב מאי טעמא לא השיב הא דזעירי משום דמיחלפא באשת אבי אביו וזעירי אמ' לך אשת אבי אביו שכיח דאזיל גבה אשת אבי אמו לא שכיח דאזיל גבה וכלת בנו יש לה הפסק והא תניא כלתו ערוה כלת בנו שנייה וכן אתה אומ' בבנו ובבן בנו עד סוף כל הדורות. אימא כלת בתו. תני ר' חייא שבכנו ושכבן אשתו ושכבת אשתו שנייה. א"ל עד אחר וינתה אשתו וינתה אשתו זה נאמן. ישא אדם רואה ואל ישא את בת רואה איכא דאמי' איפכא דתני רב תחליפא אשה מזנה בניה ובנותיה כשירין מרוב בעילות אחר הבעל. גוי ועבד הבא על בת ישרי' הוולד' כשר בין בפנויה בין באשת איש. גר שנתגייר לשם אשה וכן אשה שנתגיירה לשם איש וכן מי שנתגייר לשם עבד שלמה וגירי חלומות כלם גרים. משומד לעריות כשר לעדות. משומד להכעיס פסול לעדות. משומד אוכל נבלות לתיאבון כשר לעדות. בדק ישרי' סכיניו ונתן לו מותר לאכול משחיטתו. פנוי הבא על . . . כשירה לכהונה. גר מותר בממורת ומותר בכהנת מותר בממורת כר' יוסי דאמי' קהל גרים לא איקרי קהל וממור בכהנת כר' יהודה אמ' רב לא נהרו כשירה שלא לינשא לפסולין. גיורת פחותה מבית שלש שנים ויום אחד פסולה לכהונה. אחות אבי אביו מותרת. וכנגדה מותרת אבי אביו. גר שחזר לסורו וכתב ספר תורה הרי היא כש' משומד לכל דבריו וכשר לקרות בו. והני מילי שחזר לסורו וכתב ספר תורה. היא אומרת להניק והיא אומרת שלא להניק שומעין לו הוא אומר להניק והוא אומר שלא להניק תקינו כל דכוותא. גר שטבל לשם קרי וגיורת שטבלה לשם נידתה עלתה להם טבילה. נידה שחפפה ונמצא עליה דבר הוציץ באותה הלילה שחפפה אינה צריכה חפיפה וטבילה. שומרת יבם כנישאת בלא חליצה צריכה גט מאותו שנישאת לו וחולץ לה יבמה. ואם רוצה ליבמה מותרת לו ואע"ג שיש לו בנים ממנה דכיון דלית הילכתא כרב. שומרת יבם שזינתה אסורה ליבם מה לי יש לה בנים ומתו ומה לי אין לה בנים. ואם חלץ לה יבם לאותו שנישאת לו אע"ג שיש לו בנים ממנה אסורה דהילכתא כשמואל בעינייתנו צריכה גט דילמא לא סבר לה והוי ליה ספיקא דאורייתא. מה לי יש לה בנים מה לי אין לה

בנים. ואי קשיא לך הילכת' כשמואל דאמי בעניינותינו ולגבי בועל משוונין באשת כהן שוינתה תהוו כרב המנוגא ותיתסר עלה דיבם כי אשכחנא דאסר רחמנא בעולה ומבועל בעל. קידש בתוך שלשה חדשים ולא נתן גט אין מוציאין אותו ממנו. מורדת היפסידה כתובתה בלאותיה קיימין ולא שנא דידה והני מילי בארץ ישרי דאית. להון רשותא למקנס אבל בבבל דלא קנסינן אי תפיש ואי יהב גיטא משלם כתובתא עד גמירא. בגרה ולא נישאת נישאת ולא בגרה אינה צריכה למחות. בגרה ונישאת צריכה למחות. וגט דמסר לה מודעא לא פסיל לכהונה ואם נטלו למודעא מבוטל. גט שביטלו חוזר ומגרש בו. איתתא כי הויא בימי נירוחה אינה יכולה למיכל עם גברא. נשא אשה וחלה הוא או חלתה היא או שהלך בעלה למדינת הים לא עלו לה למנין עשר שנים. גט נכתב ביום ונחתם ביום או נכתב בלילה ונחתם בלילה. בלילה ונחתם ביום כשר ביום ונחתם בלילה פסול. ועידי הגט אין חותמין אלא זה בפני זה. ומאן דכתיב גיטא דחרופא לעבדיה או לאמתיה לא ליכתוב לתרין בחד גיטא אלא כל חד וחד להודיה.

קנקנים ישנים של גוים לכתחילה מותר ליתן בהם את . . . נשאו נתן ביום איד שלהם אסור. תשעה באב שחל להיות בערב שבת מתענה ומשלים. דרש מר זוטרא משמיה דרב הונא הלכה מתענה ומשלים. תלמיד לפני רבו אין צריך הסיכה. תלמיד ההולך לפני רבו הרי זה בור. כיון שאמר בצלותיה חטאנו אלא צריך למימר בתר צלותיה ווידייה. ריש ירחא דחנוכתא קרו ארבעא. תלתא דריש ירחא וחד דחנוכתא. במוזא הלך אחר פתח הרגיל. מרבנן דקא בעי לאסהודי קמי כירונא למאן דלא הגון ליה לא מחייב לאסהודי. ת"ר אין נופחין במפוח אבל נופחין בשפופרת. ואין מהדרין סכין ביום טוב ואין מתקנין אותו. שרי ליה לצורכא מרבנן למיחד סכינא ומשאיל להן לאחרים. חמין של נכרי מותר באכילה אחר הפסח. אמר ליה שאר ירקות בטיבולא קרמאה בחסא מברך בורא פרי האדמה. לאכול מרור ולבסוף אכיל בלא ברכה מצות ומרורים. ועקירת שולחן אינן צריכין כי אם לפני מי שאמר אנדה בלבד. היכא דקאים וקא מעלי ושמע יהא שמיה רבה מברך ולא מטא שים שלום לא מיפסיק מאי טעמה לא אודה דמלכה דגברא רבה עיבודתיה קא עביד היכא דלא איתרמיה ליה קידושא מאורתא בשבת ואיתרמיה ליה סעודתא דשבתא. ופשיטא ליה דלא מתרמי ליה לאורתא דאמי רב נחמן אמי שמואל מתפלל אדם של מוצאי שבת בשבת. ואומר הברלה על הכוס. והיכא דקדוש בחד ביתא ואיצטריך לקדושי בתרי. ותלתא בתי בפיסחא מקדש. דאמר רב אשי כי הוינא בי רב כהנא וכו'. כל מידי שרי למידק ביומא טבא לבר ממילחא ומוריקא. וכל מילי לא צריך לאוצלווי לבר ממילחא ומוריקא. היכא דרגיל למשקל ולחנווני ביומא טבא ולא קא

חשיב עד בעד כן שרי. כל מידו דמיניני שרי למשקל ביומא שבא. לבר ממדי מסר. מאילותא בעלמא מצוה היא. הא דאמר רבנן בפיסחא בעי תלת נשי אי אפיא דרא נשה בדין שרי. בפיסחא לא צריכי מאני טבילה בניעולי גוים הוי לא בראש ירחא דאמור רבנן מנהג אבותיהם בדיהם. והני מילי בשליה צבור אבל יחיד לא יתחיל ואם היתחיל גומר. ואע"ג דאתחיל לא צריך לברך ברכה אחרונה. כל מידי דצורך שרי לטלטולי בשבתא לבר משרגא. קיימא לן שיעור יין אין צריך לברך אלא מברך הטוב והמטיב. שינוי מקום צריך לברך ברכת מוונא בריש ירחא לא הדרי. ביום טוב דלא סגי ליה דלא אכיל הדר. מיחם אדם אלונתית אחת ומניחה על גבי מעיים בשבת ובלכד שלא יביא קומקמים של חמין בשבת ויניחה על גבי מעיים ודבר זה אפילו בחול אסור מפני הסכנה. ספר הנמצא ביד גוי מותר לקרות בו לכתחילה בשבת. מצילין את המת מפני הדליקה ומפרסמין את החניפין ויוצאין באבן תקומה בשבת לא שהיפילה אלא שלא תפיל. לא שעיברה אלא שמא תתעבר ותפיל. משום ר' מאיר אף משקל אבן תקומה אמר רב יהודה בר שלמיא משמיה דאבא האי מאן דכאיב ליה עינא. כגון רירה דמא ודמעתא קדחא ותחילת אוכלא שרי לאסווי בשבתא. סוף אוכלא דהוה פצוחי עינא אסור. מעות שעל גבי מיטה במקום שהן אוגדות מטלטלה וחס עליה. מוקצה שיבש ואין הבעלים מכירין בו מותר. גוי שהדליק הנר לצורכו מותר לישראל להשתמש לאורה. נכנסה לו ציפור תחת כנפיו יושב ומשמרה עד שתחשך. חייה שהייה צריכה לנר מדליקין לה בשבת. מת המוטל בחמה מניחין עליה ככר או תינוק ומטלטלו בשבת. מפירים נדרים בשבת ובלילה ובקרובים. נותנין מתנות לפני הגוי ולפני הכלב בהצר בשבת ואם נטלו ויצא אין נוקקים לו. מותר לבן התחום זה שיאמר לבן התחום אחר שמור אתה לי פירות פירות שבתחומך ואני אשמור פירות שלך בתחומי. מותר אדם לומר לחבירו ראה שתעמיד עמי לערב. קמיע שבא מן המומחא מותר לטלטלו בשבת ואפילו לצאת בו לרשות הרבים. גוי שלא פסק לו ישראל שכר מותר לשלוה בידו איגרת כיון דאית ליה שהות מקמיה שבתא כדי שיגיע לביתו מבעוד יום. חרדלא דריש מעלי שבתא במנין למחר דמי ביה מלא ועבר ביה באימצעית ולא בכלי ידיה כמשני ואי לא אסיר. וכן תחלי וכן דם —

מדקינהן ממעלי שבתא ומדמי בהן הלא בשבתא שרי. בפוריא ביום שיני לא מדכרינן על הניסים לא בצלותא לא בברכת המזון. בשתי עיירות באחת תוקעין ובאחת מברכין הולכין למקום שתוקעין ואין הולכין למקום שמברכין ואע"ג דהכא וודאי והכא ספק. המשכיר בית לחבירו אם עד שלא מסר לו מפתח עד ארבעה על המשכיר לברוק. ואם מסר לו מפתח ועדיין לא חל ארבע עשר על השוכר לברוק שלוחי מצוה פטורין

מן הסוכה. ירדו גשמים ויצאו מן הסוכה ופסקו אינו חייב לעלות. ולישן
 עד שיעלה עמוד השחר סוכה מברך תחילה ואח"כ זמן. כל אשה שמוותרת
 על בעלה ואמ' אי אפשי בפלוני בעלי בין יבמה בין חלוצה בין אשה
 אחרת נוטלת מה שמביאה מבית אביה בין מקרקעי בין ממלטלי שהן
 עומדין בעצמן נוטלת הכל ונוטלת מאחים דאורייתא שהן דמי בתולותי
 ומפסדת כל התוספת שלה ותצא בנט. ואיש ואשת חבירו שאמרו עברנו
 עבירה אין שומעין להם מפני שנתנה עיניה בו. אבל האיש תלקה
 והאשה לא תלקה. ויושבת תחת בעלה שאם תלקה אסורה לו. ואם
 מעיד אפילו עד אחד על אותו שהודה על עצמו שעבר באשת חבירו
 מפרישין אותה מן בעלה בנט. ומלקין הנואף מכות מדרות בלא חשבון
 ומנלחין זקנו וראשו. וגם ראש השנה ומלקין אותה מכת מדרות
 בלא חשבון באו ואמרו לאביו מת בעליך במדינת הים. ועמדה ונישאת
 לאחר ימים בא בעלה ומצא אשתו נשואה לאחר תצא מזה ומזה ואסורה
 לשניהם ומלקין האיש שעל כל ביאה וביאה קאי בלאו על אשת איש.
 וגם איש שעבר עבירה עם חמותו אין מפרישין בתה ממנו אלא מלקין
 אותו ואינו מדבר עם חמותו לעולם. ועידי עריות צריך לבוררם להיות
 ראיית עדותם כמכחול בשפופרת. ואדם שגירש אשה בנט מינתה מותרת
 לחזור אבל אם נישאת לאחר אסורה לחזור. אם לעולם אינה יורשת
 לפרי ביטנה. אבל האב קודם לכל ויצאי יריכו לעולם האיש ארש את
 אשתו. ולעולם האשה שנפרעת כתובתה צריכה ב"ד כתב פירעון שאם
 אין לה כתב פירעון היאך נשבעה ונפרעה. אינה יכולה למכור ולא ליתן
 שום מתנה מפני האירוסין שיש להם טענה משל אבינו הוא. ואם
 פירעון בידה מן ב"ד יכולה לעשות כל מה שהיא רוצה בדבר שלם.
 בין למכור בין ליתן במתנה. אשה יכולה לגבות כתובתה עד כ"ד שנים.
 לאחר כך לא. אשה שרוצה למכור שלא מדעת בעלה אינה יכולה כי
 אם בחיסרון. ואם אין לה הוצאה מוכרת בבית דין. ואותה מכירה מקוימת.
 ואם בלא ב"ד מכרה בטל מכירה. תנו רבנן אין אונאה לקרקעות מה
 שקנה קנה. ואם ממלטלין עד שיראה לתגר או לקרובו. ואם הפסיד
 פחות משתות לא יחזור. יתר על שתות יחזור. אונאה לעולם חזרת
 כשם שאונאה להדיוש כך אונאה לתגר. וחזור אם יש בו אונאה. מה
 פירוש שתות שחזורין בו אונאה סחורה זהו קונה אדם מחבירו בששה
 זהובים שוים חמשה זהו אונאה ויכול לחזור ואם קונה סחורה בששה
 זהובים שוה חמשה ואיסר יכול לחזור ואם קונה אדם סחורה ויש בו
 אונאה ותופש קניינין לאו אונאה ולא כלום ואם קונה אדם סחורה ובא
 עליה סחורה ממקום אחר והחולה אותה סחורה אינו יכול לחזור. הקרקעות
 והבהמות במסירה אין אונאה לחזור בו. לא המוכר ולא הלוקח. חוקת
 בתים שלש שנים וספר פריץ וגר ולא עירער עליו שום אדם בעולם

נתחוק. אם מכר אדם לחבירו בהמה ואינו מזכיר בפירוש המומין חזר. ואם אמר הרי בהמתי בכל מקום שבעולם ואחר כך יראה מום אחד חזר. אבל אם הזכיר אדם בפירוש מה שקנה קנה. ואם בלא סהדי וטוען המוכר שהזכרתי לך המום בשם והלוקה אומר לא הודעתני המום מהו הדין. ישבע המוכר שהודעתך המום ויפסוק. ואם באונאה לקח הבהמה ולא נתן לו מעות עדיין יכול לחזור בו בהמתו בו ביום. ואם נתן אדם לחבירו לקנות ממנו כגון חטין או דבר אחר ועדיין אינו בידו ונתייקר אותו דבר יכול לחזור ממנו. אבל אם הסחורה בביתו ובעל ממון מיד נתן לו שכירות אפילו פרוטה אינו יכול שכירות מה יש בה אותה סחורה חזר לו ממנו אבל אם הסחורה בביתו ובעל ממון נתן לו. שכירות אפילו פרוטה אינו יכול לחזור בו בין בוול בין ביוקר. לעולם השבועה על השוכר. ואמר לו בעל הבית תן לי שכירות ביתי וטוען השוכר פרעתך שכירות ביתך ישבע לו והמורה בהמה שהלוית לי ופרעתך נאמן וישבע לו. ואם כפר ואמר לא הלויתה כלום ויש עדים שמעדין עליו מוחזק בעל כורחו שהוא כפרן. ואם אמר איש לחבירו פרעני וטוען לו אין לך עלי כלום. ועד אחד מעיד עליו נשבע ואינו משלם. כל הטוען ואומר עשיתי שלוחך והוא אומר לא שלחתך ולא צוית כך וכך או ליתן לפלוני כך וכך ממון השליח או הן ישבע משליח לעולם שאתה צויתני ועשיתי שליחותך וכן הלכה. וכל הנוטל בהמה מחבירו ומתנה עמו ועושה על דעת בעל הבהמה ישלם ויפסוק. ולעולם השאלה שאדם שואל מחבירו חזר כל דבר שאלה. ובדבר מציאה כל השולח בו יד תחילה הוא שלו. המפקיד פיקדון אצל חבירו ונגנב ישבע שלא פשע בו ושלא שלח בו יד. שכן אמרו חכמים כל המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד. וכל דבר שנותנין לעמלנית או לעמל כדי לעמלו בשכירותו ונכנס גנב ונגב אותו מה דין כדי הוא האיש שיטול דבר שלו שלם. ואם בלא שכר קבלה לעמלה ילך בראש למי הרבר. שופט שמעיה יכול לחזור בו ביום. אשת עבד משוחרר והיא מישראל מותרת לכהן. ומותר לאדם לישא את בת אחותו ואשת בן אחיו. אשת נוכרית מותרת לעשות את החלב ואת המאתו. וגוי אסור לצלות בשר או דגים ושכר גוי מותר. אין מעמידין בקיבת נבילה ובקיבת שחיטת נכרי. . . וניד שנתבשל עם הבשר מאתים מותר. ופחות מכן אסור. ואם מכר איש לחבירו חטים או שעורים ולא משכה אע"פ שמדרה יכול לחזור. ואם משך אע"פ שלא מדר הנה. וכל מקדש אשה פחות מ"א שנים אין קדושין קידושין. וכל אדם המכה את חבירו קונסין אותו לפי כבודו אם מרצתו רוצה בממון רוצה בפיוסין ומפייסהו ומוהל לו. התוקע לחבירו נתן לו ד' זווים. לאחר יד ה' זווים. צרה לו באזנו תלש בשערו. רקע והגיע בו הרוק העביר טליתו ממנו

ופרע לו את ראשו נותן לו ת' זווים השרצים והנכוש והחגב משערינן
 אחד מאלף. אבל שרצים משערינן אחד מחמש מאות. ואם המשקה
 סרוח אפילו יותר מכשעור אסור חביות שיש בו משקין בין יין בין שמן
 בין כל משקין ונפל לתוכו שקין או עכבר שעורו אחד מאלף וחביות
 לה משקין מותרין. פחות מאלף אסורין. והחביות והמשקין. ואם בקש
 לטהר את הכלים מכניסין לכבשן עד שיהו כבתחילה. ואם נפל שרין
 בשמן מותר להדליק ממנו בבית הכנסת הנודר בפני רבים אין לו היתר
 עולמית. והנודר מאשתו ילך אצל חכם ויתר לו את נדרו ואם יש מום
 ביד כהן ישא במקומו ולא במקום אחר. וכל עור בהמה טמאה מעובד
 מותר לסנדלין. ואסור לערוב עצמות בעצמות. ואין הכהן מטמא אלא
 על מה שכתוב בתורה. ואם אדם מחלל את השבת במזיד ילקה ויתגלה
 ומותר להוציא למלך מאכל בשבת. ובחג מפני סכנה. ומי שהוא
 עושה מלאכה ערב יום הכפורים אינו רואה סימן ברכה לעולם. וכהן
 שמשמא למת ילקה את הארבעים. בישראל בשר והית בתוך הבשר חלב
 ואפילו כזית אם נותן טעם בתוך התבשיל אסור. ואם נטלו עד שלא
 נתן טעם בתבשיל מותר. בשר מי שננע בו חלב מותר ואם מבשל
 והוא צונן מותר. ואם רותח אסור. וכבד שנשלק עם הבשר או עם כל
 דבר שהוא הכבד מותר לאכול והבשר אסור. ואם נשלקה לעצמה מותר
 לבשל עם אחרים ובלבד שלא ישלוק בכלי חרס. ואם התכה חתיכות
 קטנות ומלחה במלח כדי שיצא הדם מותרת. אם נטל אדם בשר ובו
 גיד הנשה אם יש בתבשיל ששים כנגד גיד הנשה מותר. ואם לאו
 אסור. וחגבים שישמעאלים מביאים בין חי בין מבושל אסור. ואם בישראל
 ישראל חגבים ונמצא בתוכם בין שרין בין דבר טמא אם יש בחגבים
 אלף כנגדו מותר ואם לאו אסור. גוי שנטל חלב שעל הכרס ושעל
 הכליות והוציא ממנו גיד הנשה וצולוהו. מהו לאוכלו מותר. אך צריך
 לנקותו מלבשלו ושפיר דמי ויש אומרים הא דאמור רבנן גדי שצלאו בחלב
 אסור לאכול ממנו אפילו מריש אוניה. אפילו כגון האי. והא דאמור
 רבנן שומנו מותר וישראל קדושים נהגו בו איסור בין לצלותו בין לבשלו.
 בעונאמי לנקווי ולבשלו. ואי לא הלכתא מאי. כך ראינו שאע"פ שניטל
 חלב שעל גבי הכרס ושעל הכליות וגיד הנשה אע"פ שצלאו אסור
 לאכול אפילו מריש אוניה. מה טעם מפני שנשתתף בו כמה בתי
 חלב ואמרו חכמים ריש מעיה באמתא בעיא גרורא והוה חלב שעל גבי
 הרקין. אמר אביי ואיתמא רב יהודה חמשא חוטיה הוו בחיותא כו' עד
 דאמר רב פפא חמשא קרמי אית בחיותא וכי שמעתא אם לא נטלו
 מכל אילו שפירשנו ולא נטלו יפה וצלאן אסור לאכול ממנו אפילו
 אוניה ומי שאומר שיש לחלק ואין לשנות בין צלייתו בין בשולו
 ואיסורו שוה כאחד. אבל כל דבר שהוא מחמת דם לבישול אסור לצלות

מותר ומניין אנו למדין הא דאמרי חמשה קרמאי אית בחיותא תלתא
 משום תרבא ותרין משום דמא. הילכך אין לחלק בין צלי למבושל אלא
 כל דבר שהוא מחמת דם. ובין ניד לשומנו אין לשנות כל עיקר.
 וכשנהגו ישרי קדושים שמוהו כגיד הנשה לכל דבריו וכן הלכה. אמר
 שמואל חמשה דברים אסרו חכמים הכין וקערה ומיצוי וסולת ודגים
 ועופות. סכין ששחט בה אסור לחתוך בה רותח לפי שהיא פולטת את
 הדם. כבר שחתך עליה בשד אסור באכילה כמי דאי בומן שניראית
 הדם אבל ניראים כמים אדומים מותר באכילה. מיצוי סולת שמנית
 הבשר אסור באכילה. בד"א בומן שלא המתין עד שיפסקן המים אדומים.
 אבל אם המתינו לה מותר באכילה. דגים ועופות שנמלחו זה עם זה
 אסור באכילה. בד"א. בומן שעופות מלמעלה ודגים למטה. אבל אם
 היו הדגים מלמעלה ועופות מלמטה מותרין. אמר ר' חייא אין הבשר
 יוצא מידי דמו אלא אם כן מולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה. אמר רב
 מולח ומדיח. אמר רב הונא בשר שחוטא ובשר טריפה שנמלחו זה עם
 זה אסור באכילה במי"ד אמורים בומן ששחוטא למטה וטרפה מלמעלה.
 אבל טריפה מלמטה ושחוטא למעלה מותרת. ואמר רבא גוי שהביא
 בשר טריפה בשפור וישראל הביא שפור מלא בשר והניחו שפוריהן
 בתנור אחד אסור באכילה מפני שמפעפע הטמא והטהור בולע. .
 דג טהור ודג טמא שנמלחו זה עם זה אסור באכילה. כיצד דג טהור
 טפל וטמא מליח אסור מפני מפני שטמא פולט וטהור בולע. אבל
 דג טהור מליח וטהור תפל מותר. חמשה קרמין יש לבהמה וכולן
 אסורין קרום של מוח כרום של ביצים קרום שעל המחול קרום שעל
 הכליות כרום שעל השקין. סדר עשיית הציצית. ציצית תרי"ג מצות
 תלויות בה. ת"ר הוא מניין מניין האותיות ה' חוטי'ן וה' קשרים למעלה.
 וגי' קשרים למטה. הרי י"ג וצריך טויה לשמה. וכשאתה תולה את
 הציצית בטלית צריך להשים ארבע בתוך שלש. בארבע כנפות של
 טלית. ושעור אורך חוטי'ן כשעור זרת ולאסור פעמים למעלה ולשליש
 שלישי הזרת למטה. ולאסור ג' פעמים והגותר שני שלישי זרת להיות
 ענף. ולאחר שתוליהן אין פוסק מראשי חוטי'ן שכך אמרו חכמים תלאן
 ואח"כ פסק ראשי חוטי'ן אסור פסול וכן צריך לעשות יסול הציצית
 וימדוד במידה כשיעור זרת בינוני ושליש אצבע לגודל ומעייפו לשניים
 ואתם ב' זרתות בחוט ומעייפו לבי' וגי' וד' ואחר מאילו חוטי'ן צריך
 להניחו ארנך כדי לשלשל. פוסק ראשי חוטי'ן ומשימן במקומן ומעייפין
 ומסיתין ה' חוטי'ן אוסר שנים ומשלש שלישי הציצית ואוסר שלשה
 ושני שלישי לענף וכן סידורן.

שאילו מקמיה רב נטרונאי נאון. מקום שאין בו רגיל לירד
 לפני התיבה אלא אחד ופעמים שהוא טרוד במלאכתו ויש נערים שהגיעו

לשמנה עשר ולשלש עשר שנה ולא נתמלא זקנם מהן שיעשו מהם
 שליה ציבור ויוציאו רבים ידי חובתן ולא יבטלו מן התפלה. והשיב
 כך ראינו שמה שאמרו חכמים אינו עובר לפני התיבה ואינו נושא את
 כפיו עד שנתמלא זקנו כך מצוה מן המוכרח. ומיהו דאיפשר למיהוי
 נברא מליא טפי עדיף. אבל וודאי במקום מבטל קדושה וברוך וימלוך
 לא מיבעיא בן שמנה עשרה וי"ו אלא אפילו בן י"ג ויום א'. כי לא
 איפשר נעשה שליה ציבור דאמר זה הכלל כל שאינו מחויב בדבר
 אינו מוציא אחרים ידי חובתן טעמו דלא היגיע לכלל מצות שאינו
 מוציא את הרבים ידי חובתן אבל בן י"ג ימים ויום אחד כי לא איפשר
 שפיר דמי. ותו מה ששאלתם מהו לסמוך על דברי ר' יהושע בן לוי
 בשעת הדחק ויצטרפו תשעה ועבר אין הלכה כר' יהושע בן לוי ואין
 אנו עושים כמותו. ועוד השתא עבר שמל ולא טבל אין אנו מומנין
 עליו זימן. ורבנן. דתנן נשים ועבדים וקטנים אין מומנין עליהן ואמרינן
 פשיטא דאין מומנין ופשיטין איצטריך מתניתין לעבד שמל ולא טבל
 וקמ"ל כי הא דר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן לעולם אינו בן ישראל
 עד שימול ויטבול לצרפו עם תשעה דגמרי מתוך תוך. וכל דבר שבקדושה
 לא יהא אלא בעשרה עבר מבעיא. ועוד שמענו מרבתינו שאילו שמועות
 משלשה שאכלו כאחת כגון תשעה ועבר וארון שנים ושבת וקמן פותח
 וקמן היודע למי מברכין אין הלכה כוותי ואין עושין מעשה כוותי.
 ועוד שאילו מקמיה רב נטרונאי ז"ל הנכנס לבית הכנסת ומצא ציבור
 שמתפללין ועדיין לא קרא פסקי דומרא מהו שיעסק עם הציבור בעסק
 שמצאם בתחלת עסק קרית שמע פריסת שמע. ולאחר שיסיים תפילתו
 יחזור ויפסק בפסקי דומרא. והשיב כך כשתקנו חכ' תיקנו לומר פסקי
 דומרא תחילה ואח"כ יתפלל דרש ר' שמלאי לעולם יסדר אדם שבהו
 של הקב"ה ואח"כ יתפלל ואם ראה שמתפללין ואין מעכבין. כך שמענו
 מן מר בר משה גאון ששמע מרבתינו שמברך מלך מהולל בתישבחות
 ויאמר פרשה ראשונה של תילים כלומר פרשה ראשונה לפרשיות שאמרו
 בתילים והוא תהילה לדוד וידלג ויאמר הללויה הללו אל בקדשו עד
 לשם תפארתך וחותם בישתבה ומהדר ויתפלל עם הציבור שאין תפילתו
 של אדם נשמעת אלא עם הציבור. אבל פסקי דומרא בתר צלותא לא
 לימרינתון מפני שיש גנאי בדבר וכשתיקנום חכמים אלא קודם תפילה
 אבל לא לאחר תפילה. אמר אליהו לרב יהודה לא תרתא דלא תיחשי
 לא תירא דלא תיחשי וכשאתה יוצא לדרך היא לך בקונך מאי הילולך
 בקונך נמלך בקונך ואינא מאי דאמר ר' עקיבה רב חסדא יהי רצון
 מהפניך י"י אלהי שתוליכני לשלום ותסמכני לשלום והחזירני לשלום
 ותצילני מיד אויב ואורב בדרך ותניני לחן ולחסד בעיניך ובעיני כל רואי
 ברוך אתה שומע תפילה. ואפילו נפיק לסגויה עד פרסה צריך לצלוי

תפילת הדרך אימת מצלי ליה אמר רב אחא בר יעקב אמר רב חסדא מאן יחזיק בדרך קאי ומצלי. תנו רבנן היה רוכב על החמור והניע זמן תפילה אם יש לו במה שיאחז את חמורו למטה ירד ויתפלל ואם לא אל ירד ויתפלל. ר' אומר בין כך ובין ישב במקומו ויתפלל לפי שאין דעתו מיושבת עליו. אמר רב ואיתמי ר' יהושע הלכה כר'. תנו רבנן המהלך בדרך במקום גרודי חייה וליסטים ולא איפשר לצלווי י"ח ברכות מתפלל תפילה קצרה. אחרים אומרים צרכי עמך מרובים ודעתם קצרה יהי רצון שתתן לכל אחד ואחד פרנסתו ולכל גויה וגויה די מחסורה כ"א שומע תפילה. אמר רב הונא הלכה כאחרים. ולא מיבעי ליה למימר שלש ראשונות ושלש אחרונות. ומצלי ליה מעומד ואפילו מהלך. מאי איכא בין הבינינו לתפלה קצרה הבינינו צריך לצלווי שלש ראשונות ושלש אחרונות וכי מצוי לבייתו לא צריך לצלווי הבינינו מעומד מצלי ליה תפילה קצרה אפילו מהלך. ואילו שבע מעין שמנה אומר שלש ברכות ראשונות ואחר כך אומר הבינינו רצה בתשובתינו סלה לנו נואלינו רפא חוליינו ברך שנותינו אם ביום גשמים אומר בגשמי גדבה ואם היו טלמים אומר בטללי ברכה כספורין אתה מקבץ ותועים עליך לשפוט ועל הרשעים תשב ירך וישמחו כל חוסי כך בכניין עירך ובחידוש בית מקדשך כי טרם נקרא ואתה תענה ברוך אתה יי שומע תפלה ואחר כך אומר שלש אחרונות. ועל עשרה שהתפללין ולא שמעו כולם קדושה וברכו וכל סדר תפילה אומר ר' שיכולין להמנות למיניין אחר בשביל אחד שלא התפלל כמו שעושיין לחתן או למי שלא השכים לבית הכנסת. אפילו אחד מאותן שהתפלל כבר יכול לחזור ולהתפלל ולהוציא את החייב וסמוך ר' ומראה פנים מה שציבור עושיין שמתפלל כל י"ח ברכות כל אחד לעצמו וחוזר וכופלו מפני הקדושה נמצא שהמתפללין נמצא כל אחד לעצמו הן נימנין ונמצאו עדיין מחוייבין בדבר והשיב ר' לא מצאנו בתלמוד חיוב קדושה אלא חביבה לנו ואינה בפחות מעשרה. ולא מיבעי ליה לאיניש למבטיל מקדושא דסידרא ומיהא שמה רבא דאגדתא דמילתי רבתי הוא קמי קודשא בריך הוא. ומאי רבותא דתנו רבן שמעון בן גמליאל משום ר' יהושע הסגן מיום שחרב בית המקדש אין לך יום שאין בו קללה אלא ירד טל לברכה וכו' אמר רבא בכל יום ויום קללתו מרובה מחבירו דכתיב בבקר תאמר מי יתן ערב ובערב תאמר מי יתן בקר אלימא בקר דלטחר מי ידע דהוי אלא דחליף עלמא אמאי מקום אקדושא דסידרא ואיחא שמה רבה מברך דאגדתא שני ארץ עיפתה כמו אוסל וכו' מאי סדרים קידושא דסידרא. ושאלו מקמיה רב צמח ראש ישיבת גאון יעקב בישיבה היא פום בדיתא יחיד מהו שיאמר קידושא דסידרא או אינו קורא. והשיב כך אם תלמיד חכם יעסוק בשמעתא דגיד הנשה כגון ג' שיטות של מלאכי השרת אומריין

שירה בכל יום דברי קדושות של הקב"ה. אם אינו תלמיד חכם יעסוק במקרא פסוקים שיש בהם מקרא כגון שרפים עומדים ממעל לו ומאי מעמא של חכם שאמרה כך כלומר תפילה זו וסדר הנביאים ראשונים תיקנום וזקנים הקדמונים תיקנום לומר בקהל ויחיד לא ישיג נבול הקהל לפי שכל דבר שבקדושה אינו פחות מעשרה הילכך יאמר מקרא או משנה שפירשנו ונמצאת אתה אומר ממילא. ויש חכמים אומרים כיון שהן מקריות אומרן ומה בכך הילכך נהגו יחיד שאומר קדושה דסידרא שוהא וקורא הפסוקים כמעמן כדרך שהתינוק קורא לפני רבו.

סליקן שאלות דרב נטרנאי.

הלכות נדה

ומה קשה לפוגען כשחוזרות מן הטבילה.

שמאי אומר גדולה היא הנדה שהיא מרחקת מן העבירה ומקרבת לכן עדין ולא עוד שהיא מרחקת מן הטומאה ומקרבות לטהרה האשה שהיא טהורה ומזדהרת בעצמה. אימתי בזמן שהיא טובלת. א"ר חנינא בזמן שהיא טובלת וחזרה ופגעה בה כלב אם חכמה ויש בה יראת השם לא תניה לבעלה לשמש עמה באותה הלילה. ולמה שלא יהו בניה מכוערים ופניהן דומין לכלב עד שתחזור ותטבול לעצמה. אם בחזירתה פגעה בחמור אין לה רשות לשמש עם בעלה. למה שלא תקרב עצמה לעבירה ויעמדו בנים מיפשים לבם כלב של החמור. ותטבול שלישיית ופגעה בעם הארץ אסור לשמש עם בעלה באותה לילה עד שתחזור ותטבול חזרה ופגעה בו ביום סוס תעלה ותשמש. אילו הן שבניהן לכלב ולחמור. אילו הן המהלכין לשוק ורירית שלהן יורדין על זקנם ולשונם נפסק מלדבר. אם ראית אדם שהוא כמירה זו דע שבשעה שטבלה אמו כי חזרה בכלב פגעה. ואילו הן שדומין לחמור שלבן כחמור טיפש ואינם למידין תורה מכוערין בהליכתן והזובין מתקבצים על פניהם. ואם ראית אדם ממירה זו דע שבשעה שעלתה אמו ממבילה פגעה בחמור. ואילו הן שהן מדברים ואין נאים כדיבורן. לומדין ומשכחין ומהלכין בשוק והבריות משחקין עליהם. ואם ראית אדם שיש לו מירה זו דע שבשעה שטבלה אמו פגעה בעם הארץ. א"ר אשרי בנים ואשרי אדם שאמו פגעה בסוס בשעה שחזרת מן הטבילה. בניה נאין בהליכתן נאים בעמידתן נעים כדיבורן שומעים ומבינים למדים חזרה ומשנה ולא עוד אלא שאימתן על הבריות. ואם ראית אדם שהוא תם בדרכיו מהלך ומשפיל קומתו ודבריו שמדבר נשמעים. דע שבשעה שטבלה פגעה בה סוס. ואם ראית אדם שמחלה את לשונו ומהפך ידיו לידיו דע שבשעה ששימשה היה הרוק מוצא מסיו. אילו הן שקוברות לבעליהן כל מי שמהרהר בנידה

וכמה תעמוד על ימי נידתה ר' עקיבה אומר שבעת ימים אם כנסה בנדה
 וראתה מיפות דם כחרדל בשמיני חזרת ומכנסת בשמיני אם לאחר שכנסה
 ראתה נידה בעשירי חזרת ומכנסת אחד עשר ואם ראתה באחד עשר
 מיפת דם כחרדל משמרת שנים עשר. ר' יוחנן בן זכאי אומר אילו ראתה
 למאה ימים צריכה לשמר שבעה נקיים המשמרת נידתה אל תבשל לבעלה
 ולא אופה ולא מרקת ולא תפרוס את המטה ולא תשקנה מים ולא מתנה
 את המים לא מכלי של חרס ולמה מפני מטמא בכל הצורך. אמר ר' י
 חנינא אפילו רוק של נדה שהיא מרקת על המטה ורוק בניה או בעלה
 מטמאין את הכלים ואסורין להכנת כבית הכנסת עד שיטבלו עצמת במים
 לפי שהרוק נידה עליו. אמרו חכמים המשמשת עם בעלה והיא נידה
 גורמת לבניה שלא ינחלו תורה ולא עוד אלא שגורמת להן אפילו לעשרה
 דורות שהן לוקין בצרעת ואמרו האיש אינו רשאי לשמש עם אשתו לא
 לפני השמש. ולא לפני הירח ולא לפני הכוכבים. לפני השמש שמא
 תתעבר באותה לילה מזה שהוא ביד אחת ולא עוד אלא שגורמת ומלבישתו
 לבן ואיזהו לבן זו בהרות כנגד מאורו של יריח שמא תתעבר ותלד
 שסוף בניה לוקין בכוחק שסוף הבהק נהפך לצרעת. לפני הכוכבים שמא
 תתעבר ותלד בנים מגולגלים לשונם. ולא עוד אלא שגורמת למה הוולד
 שיצא ממעי אמו והוא אלם אלא כשנגע בה בעלה מדברת עמו כדברים
 מכווערים. למה הוולד שיצא ממעי אמו והוא חרש אלא כשנגע בה בעלה
 מדברת עמו דברים מכווערים למה הוולד שיצא ממעי אמו והוא חרש אלא
 כשנגע בה בעלה היא מדברת ומחשבת כאיש אחר האשה שהיתה עם
 בעלה כלילה וראת דם ולא השרה עד שתי שעות ביום היאך יבדוק יניח
 נדה בתוך המים והיא משעטפת את ידה לתוך המים מכוארין מטיפין עליהן
 שלש מיפות של יין ומשקין את האשה אם יוצא ממנה זרע מרובה
 כלילה ראתה ואם לא ביום ראתה. האשה שנבר עליה זונה מה עושין לה
 שיפסיד הדם מביאין לה ממימי גרניר וממימי כרפס ותולין למעלה מן
 האיש ומשקין לאשה ומיד יפסוק הדם. ואמרו חכמים האשה כשהיא נידה
 לא תחתוך ציפורניה שאין יפול אחד מהן לארץ אם כן דרך אדם עליה
 סופו ללקות בשחין והעון תלוי בימארה א"ר יודן אסור לברך בפני נידה
 שמא תהרהר ותאמר אמן ויתחלל השם. ואסור לשאול בשלומה של נידה
 שלא תחזור ויתחלל המקום. ר' נחמיה אומר אפילו דיבור שיוצא מפה
 טמא הוא א"ר יוחנן אסור לליך אחר הנידה ולדרוס את עפרה שהוא
 טמא כמת שעפרה של נידה טמא ואסור ליהנות ממעשה ידיה. ת"ר אל
 תתן את פיך לחטוא את בשרך בלשון נקיה דבירה תורה אל תתן את
 פיך אם אמרה לך אשתך שהיא נידה אל תחמיא נוסף ותגע בה. ואל
 תאמר לפני המלאך כי שגגה היא המלאך הממונה על יצירת הוולד שונג
 אני לא הייתי יודע. אל תאמר לפני המלאך כי שגגה שלא ילקו שאתה

מוליד בצרעת. כיצד אם שימש אדם עם אשתו כשהיא נידה בנים הנולדים לוקים בצרעת. כיצד אם שימש אדם כשהיא נידה ביום ראשון של נידה הבן הנולד לו לוקה בן עשר שנים. אם שימש ביום שני הבן הנולד לו לוקה בן עשרים שנה וביום השלישי הבן לוקה בן שלושים. ביום הרביעי לוקה בן ארבעים ביום החמישי לוקה בן חמשים. ביום הששי הבן לוקה בן ששים. ביום השביעי הבן לוקה בן שבעים ואינו יוצא מן העולם עד שרואה פירותיו מקולקלין. ואין חייו של אדם אלא שבעים. שכן אמר ימי שנותינו בהם שבעים שנה וגוי. לכן אם שימש אדם עם אשתו נידה לוקה בצרעת בן שבעים שנה ומצות הנידה מניין שני ואשה כי תזוב זוב דמה למה נמסרה לאשה שלש מצות הללו נידה חלה והרלקת הנר. אלא אמר הקב"ה היא ככתה נרו של עולם. זה אדם שני נר אלהים נשמת אדם לפיכך תשמור מצות מצות הנר שבלי לישבת. והיא טמאה חלתו של עולם בה אדם שכתוב בו איש תרומות ירסנה שהיה אדם חלתו של הקב"ה כשם שהאשה משמשת את עיסתה כמים ואחר כך היא חלתה כן עשה הקב"ה לאדם. א"ר יהודה בן קיסמא ומניין שכך כתוב ואד יעלה מן הארץ ואחר כך וייצר ה' אלהים. ולפי שטמי חלתו של עולם לפיכך זהורתה בחלה. וכנדרה שכבה דמו של אדם הראשון שני שופך דם האדם והיא צריך שיוסף דמיה. לפיכך תשמור מצות נידה שיכפר לה על הדם ששפכה. אמר הקב"ה אם אתם זהירים בנדה אדם גורמים לי שיושרי שכינתי ביניכם שני כי ה' מתהלך בקרב מחניך וכתוב לא יראה בך ערות דבר אמר ר' בשעה שהיו ישראל במצרים לא היו בנות ישראל רואות נידה למה שאימתן של ישראל עליהן והיו הדמים מסתלקין. ואפילו משיצאו למדבר לא היו רואות למה שכינה ביניהם ולא עוד אלא שהן קבלו את התורה תחילה שני בה תאמר לבית יעקב ותגד לבני ישראל אמר הקב"ה הייתה מטהרין וחוררין ומטמאין אבל לעתיד לבא אני הוא שמטהר אתכם ועוד אינכם טמאים שני וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם. ואילו הפיצי אשתו רבי אליעזר יפתה אותה בשעה תשמיש רבי יהודה אומר שמטנה בדבר מצוה שני שומר מצוה לא ידע דבר רע. וששאלתם בשביל נידה אסור לשוב אתה כל שבעה ושבעה דאסורה היא ומעיה אסורין בהרצת פניה ידיה ורגליה ובמוינת הכוס ולא טוהנת אותה ולא מבשלת ולא מכנסת ולא עושה לבעלה כלום עד משלם ימים שבעה. ולמחז ז' ימים יכולה היא לטחון ולאפות ולעשות כל מלאכה. ומה שאמרו חכמים מותרת במוינת הכוס מה שהתירו לא התירו אלא בזמן ז' נקיים שכל הראשונים שפירשה נידה אסורה לעשות בהן כל מלאכה אפילו להשקותו מים ואפילו לרבר עם בעלה ולא תשב עמו בבית אחר. ואם אדם מיושב הוא מיוחד לה בית ותשב שם עד משלם ז' ימים הראשונים.

סליק הלכות נידה.

תשובת הגאונים

אשר העתקתי מהעתקת הרב הגאון ר' ראבינאוויטש נ"י אשר העתיק ע"פ העתקה אחרת מתשובת הגאונים כת"י ויען.

(ס"א). מרב האי גאון. תשובת שאלה לרב האי גאון ז"ל. וששאלתם ספרו של אדם הראשון מצוי הוא או לא. לא הוא לנא ולא שכיה לנא ולא דבור שנוי הוא אלא מיהוי מילתא ביה פירוש הורות ויחסינהון כדשמואל ירחינאי ומפרש ב"י רבי ור' נתן סוף משנה רבינא ורב אשי סוף הוראה ובאגדה דויקרא ובתנחומא באשה כי תזרע אין מלך המשיח בא עד שיבראו כל הנשמות שעלו במחשבה להבראות ואולי הן האמורין בספר אדם הראשון זה ספר תולדות אדם:

(ס"ב). שאלה זו נשאלה מלפני ר' יצחק בן גיאות ז"ל. כשמת המת בשבת מפני מה אין אומרים עליו צדוק הדין והנה מצאנו בדברי הראשונים דברי צדוק הדין ותנחומי אבלים ואומרים אותו בשבת. תשובה. אע"פ שפותחין בצדוק דין כשימות מת בחול כאותה ששינינו באבל רבתא אין פותחין בצדוק הדין עד שימות המת שמע כשמת פותחין עליו בצדוק הדין בשבת ראוי לשנות שלא לאמר שמא נרבה את ההספד וכאותה ששינינו גבי מועד אין מניחין את המטה ברחוב מפני שמגדלת את ההספד אע"פ שצדוק הדין אין בו איסור בשבת שהרי צידוק דינו של משה רבינו נאמר בכל מנחה ומנחה של שבת ולפיכך התירו הראשונים לומר כשבת אבל דברי צידוק דין ונחומים כדי לישב דעתו של אבל ולנחמו ואין מרגלין את ההספד הואיל וכתפלה הן אמורין:

(ס"ג). שאלה זו נשאלה מלפני ר' יצחק אבן גאות ז"ל. תשובה. התבוננתי בשאלת יקריי נכבדי הנעימה המקום ישמרו וינצרו ובמאור תורה יזוהרו ויזוהרו ודרך נכוחות ילמדו ויורם ויפה כונתם לשאול והרבה דקדקתם תרבה חכמתכם ויתקיים תורתכם ומכמה שנים הקשה לנו אף אנו מה שהקשה לכם ולכך נשתה דעתינו והכרעתינו בפירושה בסיועה שמים. החלטה משנתינו מי שהיה כותלו סמוך לכותל חברו לא יסמוך לו כותל אחר אלא א"כ הרחוק ממנו ד"א ועליה שאלנו בתלמוד וקמא היכי סמוך כי כיון ששינינו מי שהיה כותלו סמוך לכותל של חברו משמע שכותל זה בתוך ד' אמות הוא עומד והיאך סמכו לכותל חברו בפחות מכשיעור וכו' ר' יהודה בתירין שלא עמד דבמשנתינו במי שבא לסמוך לא יסמוך לו כותל אחר אלא א"כ הרחוק ד"א והתקיף עליו רבא כי לא יתכן לתרין כן שהרי מי שהיה כותלו סמוך לכותל

חבירו קתני ולשון זה מוכיח על מה שהיה כבר ולא בשבא עכשיו לסמוך והעמיד רבא את משנתינו במי שבנה סמוך לכותל חברו בפחות מכשיעור ושתק לו חבירו ורוצה לאחר מכן לבנות כותל אחר בתוך שלו סמוך לאותו כותל שלו חברו מעכב עליו שכיון שחסרו מכשיעורו בכאן יש לו להניח אחריו מקום הילוך כדי שיתישב הקרקע ויתקשה העפר ויתאמץ כותלו ויתחוק לעמוד והיינו דקאמר מי שהיה סמוך לכותל חבירו בד"א לא יסמוך לו כותל אחר אא"כ הרחיק ממנו ד"א:

(סי' ד'). שא"ל מלפני ר' משה גאון ז"ל. המקדש את אשה ולאחר שנתקדשה עמדה וכתבה מנכסיה לאשה מתנתה מתנה או לאו כיון דאמור רבנן אשתו ארוסה לא אונן ולא מטמא לה מתה אין יורשה מתנתה מתנה או דילמא כיון שזכה בו זכה בכל הנכסים. תשובה. דיתחזא לנא מילתא דכמה דלא נשאה אע"ג דמיקדשה מתנתה מתנה דקתני האשה שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס מודים ב"ש ובי"ה שמוכרת ונותנת וקיים נפל לה משנתארסה בש"א תמכור ובה"א לא תמכור ואלו מודים שמה שמכרה ונתנה קיים והכי קתני נפלו לה נכסים עד שלא תתארס בין שנפלו לה משנתארסה נשאת בעלה מוציא מיד הלקוחות טעמא דנשאת ואח"כ מכרה אבל קודם שנשאת מוכרת ונותנת וקיים הלכך כיון דמן קמי דתיתנסיב יחבית מתנה מתנתה קיימת: (סי' ה'). שא"ל ה' זו שנאלה מלפני מר רב שרירא ומלפני מר

רב האי בנו גאונים ג"ע. ראובן נשא אשה וילדה לו בנים ובנות והשיא בניו ובנותיו בחייו והיו בניו מכבדין אותו כשראה כן לא הצריך עוד לכלום עוב ממונו וכל מה שבידו להם בחייו עד יום מותו ונשארה אמם ונהגו עוד בה מנהג אביהם כשראתה עוד האם שהבן מייקרין אותה ואינה נצרכת עמם לכלום נתנה להם מן עדי שהיתה בידה שעלה על לבה מי שנתנה לו בחייה בעלה והיו הבנים שותפין שהניח להם אביהם אחר מיתת אביהם ואחרי שנתנה להם היא אותן עדי ואח"כ חלקן האחין ממון אביהם והם זנין את אמם כבראשונה עד שמת אחד מהם והניח ג' בנות ובשעת מותו צוה לבנותיו ולאשתו במה שצוה ולאמו ב"ע בעשרה זהובים ונשארה אמו אחרי מותו שנים רבות והיו הבנים מפרנסין אותה כשחלתה צותה בפני עדים ואמרה שהרי נשאר בידי כך וכך ינתן ממנו לבתי פלונית כו"כ ולבתי פלונית כו"כ מהעדי והוציאה אותה לפניהם ולבנות בני המת ה' דינרין ואין להם בכל מה שהנחתי בין ממטלתי חוץ מה' דינרין אלו והיא פוטרתן מכל מה שנתתי ומכל מה שראוי לו מן בעלי בין מן נדוניא בין מן הכתובה ומתנה בין ממקרקעי בין ממטלטלין הכל נתן לשני בני במתנה וקנו ממנה על כל זאת והיא כבוד חוליה נכתבה שטר הצואה והמתנה ומתה ועשו בניה כצוהתה ולא אמרו להם בנות אחיהם המת כלום בכל מה שצוהתה האם לאחר כמה שנים עמדה

אחת מבנות אחיהם המת עליהם ואומרת שאני תובעת אתכם במה
 שנתנת לכם אמכם ובמה שלקחו אחיותיכם ואיני מקבלת מאותה צואה
 כלום מפני שמתה הוקינה ולא נשבעה על מה שהניח לה בעלה איני
 מנחת אתכם עד שתשבעו לי על כל שנתנה לכם ועל כל מה שהניח
 אטול חלקי ממנו. אמרו לה דודיה זה שנתנה לנו ולבנותיה שהיה בידה
 בחייה אין אנו יודעין מהיכן היו בידה אם משל בעלה ואם משל אבותיה
 מפני שירשה אבותיה ולא היו להם יורשין חוץ ממנה והיו בעלי מומין
 מחשובי מקומן ועוד כשהייתה קיימת מפני מה לא תבעתה כששמעה
 בצואתה ואתה ואחיותיך שרוים עמה במקום א' אלא שהייתם יודעים
 שיש לה עלינו ועל אביכם הממון של בעלה בין מן נדוניא בין מן
 כתובתה יותר ממה שהניח עשר פעמים יבאר לנו אדונינו אם יש לאותה
 הכת במה שהניח אם אביה אצל דודיה ממה שהן בידה בחייה ואם
 יתחייב לה שבועה אם לאו. תשובה. כך נראה לנו הדבר שלא
 גבו בני האשה הזאת ובנותיה ממקומות אחרות כתובות האם בצואתה
 והיא לא נשבעת בחייה בודאי היה לבת בנה בזאת טענה ולדברי רבותינו
 שבבבל היה עליהם להחזיר דאמרינן וכן היתומים מן היתומים לא יפרעו
 אלא בשבועה ואמרינן רב ושמואל דאמרי תרויהו לא שנו אלא שמת
 מלוה בחיי לזה אבל מת לזה בחיי מלוה כבר נתחייב מלוה לבני לזה
 שבועה ואין אדם מוריש שבועה לבניו וכיון שחייבין להחזיר אם יש
 ספק במה שלקחו היתה עליהם שבועה ולדברי רבותינו שבא"י נשבעין
 שני בניה הנותרים ושתי בנותיה שלא צותה ולא פקדה אותם ולא
 אמרה להם ולא מצאו בין שטרותיה שכתובתה מהראותה פרועה היא
 דאמרינן שלחה בימי ר' אלעזר שבועה זו מה טיבה שלח להם יתומים
 נשבעין שבועת יורשין וגובין והלכה בזאת בגשתם לדין שודא דדיינא
 דיינא דעביד כמר עביד ודיינא דעביד כמר עביד כדקא פסיק רב חמא.
 אבל עכשיו שלא גבו כלום מחוצה אלא מה שנשלחו מתחת ידיה נטלוהו
 וכבר נודע כי היה ביד האשה ירושה מקרוביה קרובי אביה עושין בזאת
 כמשנתנו ששנינו והכ"א זה כלל גדול בדין המוציא מחבירו עליו הראיה
 כל מה שהבת הזאת מביאה ראיה כי מחמת כתובה נטלתו האם הנפטרת
 הרי נפל לשודא דדיינא כאשר הוזכרנו ודבר זה במה שאינו בעולם כתוב
 בכתובתה כי מה שהיא בעיני כתב דה הוה לה לנוטלו בלי שבועה
 דאמרינן מטלטלין ואיתנייהו בעיני הוו בלא שבועה כגון שהעידו עדים
 ואמרו כי כלי פלוני וכלי פלוני נטלה האשה מעובון בעלה בתורת פרעון
 כתובתה בשלא נשבע ואותן כלים נטלום בניה ובנותיה בצואתה דכל מה
 שאינו נודע דלבעלה היו או משל קרובי בית אביה נפל לה ובידו היו
 ונטלוהו בניה ובנותיה בצואתה אין מוציאין אותן מדיהן אלא ב"ד שואלין
 את בניה ואת בנותיה מה זאת תדעו מעובון בעלה להשתלם ממנו

כתובה ורואין ב"ד מה שהן מודין בו כי לאביהם היה והיא נוסלתו לתשלום כתובתה ונפל לידי שודא דדיינא אם הדיין החותך ביניהן רואה להשיען שבועת יורשין ולתתו להם עושה בו כך ואם יראה להתחזרו לאמצע עושה ובין כך ובין כך יש עליהם שבועה שאין מכירין כי היה בידה ממה שנשלתו כלום מממונו של אביהם ואין מוציאין מידי שבועה: (סי' ו'). שא"ל זה מר"ב צ"ח ג' און ז"ל. הא דאמרינן

טוען וחוזר וטוען היכי דמי אע"ג דנפיק לבראי ואומרוה טענתא יכול למהדר נמי טעין קמי בי דינא מאי דלא טעין בתחילה או דלמא קמי בי דינא יכול למיהפך מן טענתא לטענתא אבל נפיק לבראי ואומרוה אינשי טענתא לא יכול למהדר למטען. תשובה. כך ראינו דכמה דאיתיה קמי בי דינא יכול למהפך מטענתא לטענתא אבל נפיק לבראי והדר אתי לבי דינא וטען אין טוען וחוזר וטוען מ"ט טענתא אומרוה וכן הלכה וכן מנהג בשתי ישיבות וכן עושין ואין לזוז ממנה:

(סי' ז'). שא"ל מר"ב האי ג' און ז"ל. אמרינן בהאשה ניקנית א"ר פפא הלכתא מלוה ע"פ גובה מן הורשין ואין גובה מן הלקוחות גובה מן הורשין שעבודא דאורייתא ובגט פשוט אמרינן גובה מן הורשין שלא תנעול דלת בפני לוי. תשובה. שני הטעמים נכונים הם בהאשה נקנית דשעבודא קא מחייב דאורייתא היא או לאו דאורייתא היא ופליג שמואל ור' יוחנן בשעבודא דירשין ובמלוה על פה נמי איפלוגו שמואל ור' יוחנן בשעבודא דירשין א"ר פפא הלכתא ופריש טעמא דשעבודא דאורייתא ולא השלים את הדבר דלאו בענין בעלי חובות עסיקי התם בגט פשוט דעסיקי בעסק חובות אתמרו פלוגתא דרבא ועולא ופלוגתא דרב ושמואל בהדי דר' יוחנן ורשב"ל ואותבי תיובתא לר' יוחנן ולא קמא ולא נמי הוה תיובתא דרב ושמואל וא"ר פפא פסק הלכתא כר"י ור"ש דשעבודא דאורייתא ופרישנא דלא תימא מכדי בשעבודא דאורייתא אמרו אינו גובה מן הלקוחות ופריש תקנתא דעבדי רבנן ללקוחות דכיון דלית ל' קלא דלמא לא הוה ידעי ואוסף בה ופריש נמי דאפי' למ"ד שעבודא לאו דאורייתא כדן הוא שיגבה בעל חוב מן הורשין שלא תנעול דלת בפני לוי. הוה איתמר כוותיה אמר עולא ב"ח בזיבורית שנאמ' כחוקן תעמוד והאיש אשר אתה נושה בו וכי מה דרכו של בעה"ב להוציא פחות שבכלים אלא מ"ט אמרו בע"ח כבינונית כדי שלא תנעול דלת בפני לוי.

(סי' ח') שא"ל זה מלפני מר רב נחשון ג' און ז"ל. ישראל שלקח שדה מחבירו וכתב לו שטר והלך להחזיק בה אם אבד שטרו ותובע אותו מוכר ואי' לוקח לקחתיה ממך וכתבת לי שטר ואבד שטרו והרי אכלת שלש שנים. תשובה. הואיל ואכלה שלש שנים ולא מיחה מעמידן אותה בידו שכך שנינו חזקת הכורות והשיחון והמערות והמרחצאות

והשוכנין ובית הבדן ובית השלחין והעבדים חזקתם ג' שנים מיום ליום
ודבר זה ישראל מישראל אבל ישראל שהיתה לו חצר ולקחה ממנו גוי
ומכרה הגוי לישראל אחר וכתב לו שטר ואכלה ג' שנים ובא ישראל
בעלה הראשון וערער על ישראל שלקחה מן הגוי וא"ל חצר זו שלי
מה אתה עושה בה וא"ל הישראל לקחתי מגוי אם אמר אכלתיה שלש
שנים חזקה לא אמר כלום למה שחזקת הגוי אינה חזקה שסתם גוי אנס
הוא ונכרי גוי ה"ה כמדבר אבל אם א"ל הישראל לקחתי מגוי והוציא
שטר כשר שחותמין עליו עדים כשרים או שכתוב בערכאות של גוים
נאמנין עומדת חצר כידו ואם א"ל ישראל ראשון לגוי הוציא שטר שלקחתי
ממני אם א"ל הגוי אני לקחתי ממך אינו נאמן דאם א"ל ישראל בפני
לקחה גוי זה מישראל הראשון נאמן דאמר רבא דאם טען ואמר לדידי
אמר לי גוי זה דאנא זכינא מניה מהימן השתא אמר גוי לא מהימן
אמר איהו מהימן אלא אי אמר קמי דילי זכנה מינך גוי מהימן דאי בעי
אמר אנא זכינא מינך והא כבר אכלתי שני חזקה ואורכס לי שטראי :

(סי' ט.) שאלה זו ששאלו אחינו תלמידי חכמים שבמדינת
תלמאסאן מארץ מבוא השמש יצאה לפנינו אל שער ישיבת
הגולה אל ב"ד הגדול של כל ישראל לפני אדונינו האי ראש
ישיבת גאון יעקב חמוד אדונינו שרירא חמוד אדונינו חנניה
חמוד אדונינו יהודה ראש ישיבת גאון יעקב נכד ראשי ישיבות
וראשי גליות של כל ישראל וציונו וקראו תשובתם לפנינו והתבוננו
בהם ועמדנו על כל הכתוב בהם וגם ציונו וכתבו תשובתם כאשר הורונו
מן השמים. לשון השאלה. ראובן היה שוכן במדינה וידוע שהוא עין
הערה וראשון לכל דבר בין בצדקה בין בעונש והפסד הגנבה מן הקהל
ולא פורע יותר ממנו וידוע במטון גדול הי' בפני הכל בכל מעשיו והיו לו
שנים בנים אחד גדול ואחד קטן והגדול הי' נושא ונותן בחוך הבית וסוחר
במטון האב והיה סמוך על שולחן אביו והקטן כשבא לצאת למדינת הים
לסחורה נתן לו אחיו מן המטון שבידו ויצא לסחורה אח"י נפטר האב
לגיע והיי' לרבנן שביק והקטן לא נמצא שם אח"י בא הקטן וערער עליו
הגדול לאמר כי המטון שהיה בידך בחיי אבינו ולאחר מיתתו הי' סגולתי
ולא היה לאבינו אלא פחות מאלף כספים והבן הקטן אומר כי הדבר ידוע
כי אבינו עשיר ובעל מטון רב והוא נתן לך משאות של משי ואתה סמוך
על שולחנו ועל שמו הי' המכס והצדקה ואתה מאין סגלת לא היית מרויח
הוצאותיך על אשתך ובניך והבן הגדול אומר שנתן לו אבי אבי מאה
דינרין והוא היה עיקר המטון וכל מה שהיה לאבי הוצאותי עליו באילו
השנים שהיה יושב והבן הקטן אומר לא אלא אלו השנים שהיה יושב
הוא היה מתעסק בסחורה ובונה ועובד הימים וכל דבר ואם נתן לך אבי
אביך כמו שאמרת מאה דינרין כבר עשית כלי כסף וכלי זהב בביתך

יותר מחמש מאות דינרין ואני לא לקחתי אלא בטחון שכל מה שבידך לאביך הוא אבל הביא ראייה אתה ועוד לא היי אביך אלא פקה ובעל תורה ומת ביישוב הרעת ואתה מצוי עמו והכל יודעין שהוא בעל הממון כלו למה לא אמרת לו שיצוה לך שאין לו עמך כלום וירינו אדונינו גאון איך שורת הדין בזה: התשובה נחסרה.

(סי' יי.) עוד שאלת היו להם חצירות רבות אמר הגדול אם תרצה שתתן לי החצירות הטובות בחלקן או תקח בחלקך בכל הצר והצר שלישי ונפסיד חלקך עליך ואמר הקטן אלו היתה הצר אחת הייתי לוקח או נחלק ועכשיו הם חצירות הרבה אני חלק מועט ופסיד עלי ואתה שני שלישים לא נפסיד ואני לא יתכן לי שאקח שלישי הצר ופסיד עלי הרבר ובין החצירות שביקש הגדול ליקח ובין האחרות דמים הרבה ביותר וא"ל הקטן הם חצירות הרבה מהם מקום טוב ומהם במקום רע ויש לי שאקח ואמר הגדול אם תקח אלו שאמרת או שתקח חלקך בכ"ט יורנו אדונינו הגאון שורת הדין. תשובה. כך ראינו כי אע"פ שאחד לוקח חלקו במקום שאינו יפה וא' חלקו במקום היפה אין מחשבין מידה כנגד מידה אלא מעלין את כולם בדמים ונוטל זה מן המקום שאינו יפה מדה יתירה מן הקרקע לפי הדמים ולפי מה שזה וזה שוה כפי מה שאמרו חכמים בחלוקת ארץ ישראל לא נחלקה אלא בכסף שנאמר בין רב למעט אי"ר יהודה סאה ביהודה שוות הי' שאין ולא נתחלקה אלא בכספים למאי אילמא שופרא ולסנויה בשומים עסקינן אלא לקורבא ולרוחאק ואיך יפרעו הנוקין ובעייה ובתובת אשה מן העיריות ומן הבוגנות הלא בשום מרקק ותנן שום כסף שוה כסף ואמרין עלה אי"ר יהודה שום זה לא יהא אלא בכסף כדתניא טלית שהזיקה פרה ופרה שהזיקה טלית אין אומרין תצא פרה בטלית אלא שמין אותה בדמים. ולענין הדין הזה שמפורש בשאלה זו אם יש בירושת ראובן זה קרקעות במקום הטוב שהן שוין זה לזה יש מן הדין על הגדול אם תתקיים בכורתו וראוי לפי שוים שיתן השליש של אחיו במקום אי מן הטוב ובמקום אחר מן הרע כמה שאמרו חכמים תרויהו אחד ניגרא אמר רב יוסף כגון זו כופין על מידת סדום א"ל אב"י בעינא דאפיש אריסא והלכתא כ"י יוסף לאו מילתא היא אבל אין מקומות שהן שוין זה לזה כ"ט שיש בזה דין חלוקה מן שלשה ונשאר לפשוט בשלש שלו כשיעור ששנינו אין חולקין את החצר עד שיהא בה די"א לזה ודי"א לזה ולא את השדה עד שיהא בה ט' קבין לזה וט' קבין לזה ולא את הגינה עד שיהא בה חצי קב לזה וחצי קב לזה ולא את הטרקלין ולא את המורון ולא את השוכך ולא את הפולים ולא את המרחץ ולא את בית הכבד עד שיהא בה כדי לזה וכדי לזה כל אי' וא' כהלכתו הרי יש לו כשיעור ואין עליו הנפסד גדול ואם יש הפסד גזירת מלך היא ומקום שאין לקטן הפשוט בו כשיעור אין עליו לקבלו פחות שיש לו הפסד אלא מעמידן ג' חלקים שוין ומטילין גורל ואיזה

שנופל לקטן לוקהו ובמקומות שהן משונים זה מזה ויש לפשוט כשיעור מכל
 א' וא' אין כופין על מידת סדום ואין לו ליקח במקום א' דאמרינן חדא
 אהאי נגרא וחדא אהאי נגרא אמר רבה כגון זה כופין על מידות סדום
 מתקף לה רב יוסף זימנין דהאי מדויל והאי לא מדויל והלכתא כר"י.

(ס' יא.) עוד שאלת. ויפרש לנו אדונינו גאון הראשונה הקרקעות
 שירשו מאמם מפני שלא באו לידה כחיי בעלה ולא באו לידו כחיי אשתו
 אם יש בה ראוי ומוחזק אם לאו. תשובה. כך ראינו שכל אלו קרקעות
 מוחזקין הם לאשה משעה שמתו קרובה וירשי בעלה אחרי מתה ואם
 יש לו בן בכור נוטל בהם פי שנים כי כל קרקע משעה שמת המוריש
 ה"ז מוחזק לירש אע"פ שלא בא לידו דתנן בנות צלפהר נטלו ג' חלקים
 בנחלה חלק אביהם שהיו מיוצאי מצרים וחלקו עם אחיו בנכסי חפר ושהיה
 בכור ונטל שני חלקים ואמאי ראוי הוא ואין הבכור נוטל בראוי כנמוחזק
 ומסקינן בה אמר רבה ארץ ישראל מוחזקת היא שנאמר ונתת אותה לכם
 מורשה אני ה' ירושה היא לכם מאבותיכם ומותבינן אמר רב דקא שמעון
 השקמוני היה לי חבר מתלמידי ר' עקיבא וכך אמר שמעון השקמוני יודע
 היה משה רבינו שכנות צלפהר יורשות הן אבל לא היה יודע אם נוטלות
 חלק בכורה אם לאו ואי ס"ד ארץ ישראל מוחזקת היא מאי קא מיסתפקא
 ל' ומסקינן הא גופא קא מיסתפקא ל' ונתתי אותה לכם מורשה אני
 ה' ירושה היא לכם מאבותיכם פי' ונמצא מוחזקת או דלמא מורישין ואין
 יורשין גמרינן דקרקע שנופל בירושה מוחזק הוא אע"פ שלא בא ליד
 הירוש ולא ליד המוריש:

(ס' י"ב.) ראובן יהיב משכון לשמעון אזיל שמעון יתרה ללוי תבעו
 ראובן לשמעון א"ל הב לי משכון דידי א"ל יתבתי ללוי ואיתבר מיני'
 ולא הוי שוי אלא דינרא ואית לי נבך פלגא דינרא האלך פלגא דינרא
 א"ל ראובן משכון דידי תרי דינרין שוי דינא מאי. תשובה. כיון דראובן
 אמר שוי משכוני תרי דינרא ושמעון אמר חד הוי שוה הו"ל שמעון מודה
 מקצת הטענה ואורחא על שמעון לאישתבעאי שבועה חמורה דאורייתא
 דלא שוי משכון אלא חד דינרא דכיון דראובן אמר זיפת עליי פלגא
 דינרא פש לי דינרא ופלגא ושמעון א"ל לא פש לך אלא פלגא והא
 לך איחייב לו שבועה כדתנן המלוה את חברו על המשכון ואבד המשכון
 וא"ל סלע הלויתני עליו ושתיים ה' שוה והלה אומר לא כי אלא סלע
 הלויתך עליו—וחמשה דנרין היה שוה חייב שבועה וברין הוא דשמעון
 אישתבועי מיהו האי לא יכול אישתבועי דלאו מיני' אתאכוד דהא אודה
 לזה דיהבי ללוי ואבד מיני' וכיון דלא יכול שמעון לאשתבועי דמשכון
 דראובן אבד—דלאו מיני' אבד אלא מן לוי ולא שמן שמעון על שבועתי
 הו"ל מחוייב שבועה ואינו יכול לשבע ומשלם דינרא ופלגא ואי ניחא לשמעון
 לשמותי על כל מאן דלא שוי משכונא תרין דינרין וקא טעין דשוי הירשות כידו:

(סי י"ג). שאלה מ"ב הא' ז"ל. ראובן אית לי שותף במדינת
הים ואיל שמעון לראובן כתוב לשותף דזכין לי מדעם פלוני ולישדר
לי בהדי מאי דמישדר לך מעיסקא וכתב ראובן לשותפו זכין הוא מדעם
ושדריי בההיא בהדי עיסקא דראובן טבעה ספינתא והשתא קא"ל ראובן
לשמעון מחייבת לשלומי לי דמי הוא מדעם ששלח שותפו התם דינא
מאי. תשובה. הכין חזינא דדינא בהאי מילתא לפוס תנאיתן אי קביל
עליה שמעון דמעידן דמשדרר ההוא מדעם לדילי הוא וברשותי קאי ואי
מיחנס מיניי אזיל כבר נתחייב וכדמשתבע שותפי דראובן שדריי כי היכי
דאיכתב לוותי וטבע בים מחייב ראובן בדמיו מאי דמישתבע שותפי
דראובן ואי לא קביל אחרותו אנפשי לא מחייב דאמכיון טבעה הוא תבע
מן ראובן תביעה דלשדר לי שותפי דכד מטי זכין יתיה מיניי ולא מפקינן
ממונא בכי האי מיטרא ול"ד האי לגרמא שמחויב הגורם בהאי גרמא:

(סי י"ד). שאלה. מאן דיהיב זוזי להבריה אפירי והדר ב"י מוכר
ואיל ללוקה תא שקול זוזך ולא שקילנהו ואינגב מרשות מוכר. תשובה.
חזינן אי לאו בתורת פקדון שקלינהו אלא בתורת דמים למיעבד בהו מאי
דיחא לי כדעביד בטמוניה ואית לי להגפקינן פקדון בעיניי דינא הוא
מינו דיכיל למיטר לית לך לותי פקדון אינ אהדרתי לך יכול למעון עד
כדי דמיו ושקיל בשבועה דאמרינן ההוא גברא דחביל סכינא דאשככתא
מחבריי אתא לקמי דאביי א"ל זיל אהדר לי דהו"ל דבר שעושין בו אוכל
נפש למחר תא קום כדינא עליי רבא אמר לא צריך למיקם כדינא אלא
יכול למעון עד כדי דמיו. ואמרינן נמי הני עיזי דאכלי חושלא כנהרדעאי
אתא מרא חושלא תפסין וקא מעין טובא אמר אבוה דשמואל יכול למעון
עד כדי דמיהם וכי עיניי רבנן בההיא מדעם דתפסין אי מציי תפסין למיטר
דילי היא אי לא מאי איתא בנודרות שאין להם חוקה או דבר שמסר
לרועה ומידא לידא משלמין נמו דמי לדברים שאם אמר לקוחים הם ביד
אינו נאמן אבל כל היכא דמציי למיטר אין לך בידו כלום או החזרתיו
לך או דילי הוא כיע מודי דמציי תפסין ויכול למעון עד כדי דמיו ומשתבע:
(סי מ"ו). שאלה מ"ב חנניה גאון ז"ל. האי יש שכב את אשתו

ואחז בשערה ונשמט משערה בידו יש לה קנס כמה שעשה לה בעלה
וכמה שיעור קנסה. תשובה. הכין חזינן לענין קנס יש לה ושיעורו כמו
שאמרו חכמים צרם באזנו תלש בשערו נתן לו ת' זוז ואית זו לענין
אחרים אבל זו אשתו היא ואין לו רשות עליה לא לביישה ולא לחבול
בה שאפי' בעבדים שנאמר בהם לעולם בהם תעבדו אמרו חכמים לעבודה
נתנו ולא לבושת נתנו אשתו שכך כתב לה ואנא אוקיר ואפלה ואחזין
יתיבי לא כ"ש שאינו רשאי לא לביישה ולא לחבול בה אבל היום אין
אנו דנין דיני קנסות ולא מגבין בכבל לא קנס ולא חבל ולא בושת וכן
כשאר ארצות שכך אנו שונין החובל בחבירו חייב בחמשה דברים בנזק

וצער ורפי' וישבת ובושת ופגם ולבסוף אנו אומרים בנזק רואין אותו כאלו הוא נמכר ואמר רבא כל ששמין אותו כענד אין גובין אותו בכבל ועוד אמר רבא נזקי שור בשור ושור באדם גובין אותו בכבל אדם באדם ואדם בשור אין גובין אותו בכבל וכן בושת נמי אין אנו מגבין בכבל ואע"פ שאין אנו מגבין אם קדמו הן ותפסו אין מוציאין מידם ובמקום שלא קדמו ותפסו אע"פ שאין אנו מגבין אבל מנדין אותו עד שיפייס את חברו בממון או עד שירבה לו ריעים ובמקום נמי שמגבין קנסות בארץ ישראל קנס דא"א הלא של בעל היא לפי שכל מה שקנתה אשה קנה בעלה וכיון שהדבר כן מה יתרון לה בקנסה וזה במקום שמגבין וכ"ש במקום שאין מגבין שאין לה כלום כל עיקר לא לו ולא לה אבל יש מן הדין לפייס את אשתו ולרצותה ואם ידו משגת יוסיף לה כלום על כתובתה ויאיים על עצמו שלא היא רגיל לעשות כך וכיון שהוא עושה כך יצא ידי חובתו וראוי עליה שתשמע לו ותמחול ותתרצה לו:

(סי' ט"ז). (מר' יצחק בר' ברוך ז"ל) שאלה לפני נשיאינו גדול דורינו מרנא רב יצחק יהי רצון שיתקיים בו ואני זאת בריתי אותם וגו'. ראובן מת והניח שרה אשתו וצרון וחמול ודינה בניו והניח להם חצר וכשנרם החטא יצאו צרון וחמול לגור באשר ימצאו ועמדה שרה אמם ומשכנה חצר זו אצל שמעון בעשרה זהובים לשלש שנים ודר שמעון זה בחצר זו עד שאנסו השלטון והוציא ממנה בתוך זמן זה ונתלגלג הדבר והלך שמעון זה לגור במדינה אחרת ומתה שרה זו וכשפקד המקום את עמו חזרו צרון וחמול אילו והשיאו את דינה אחותם ונתנו לה חצר לפרנסת הבעל ולימים מת הבעל ואח"כ מתה דינה וירשו חצר זו הצרון וחמול וחזר שמעון זה קודם מיתת דינה זו ובעלה ועכשיו עמד חמול זה להשיא בתו ונתן לו חצי חצר זו לפרנסת הבעל וכששמע שמעון בדבר עמד על הצרון וחמול בדין והוציאו שטר כתוב וחתום על שרה הנפטרת בעשרה זהובים אלו על חצר זו וכתב בו כלשון הזה סך הנזכר בנכיתא ועוד כתוב בו בנאמנות גמורה לא יתר וכשנתקיים שטר זה לפני ב"ד בקש שמעון ממנו מחצרון וחמול טענו ששרה אמנו משכנה שלא כדן הואיל ומישכנה קודם שבועת אלמנה ועוד מישכנה למוזנות ולא שיירה מקום לגבות כתובתה לכשתשבע ועוד מישכנה ע"פ עצמה שלא ע"פ ב"ד ועוד טענו צרון וחמול על שמעון ואע"פ שמישכנה של ע"פ ב"ד כבר גבית ממון זה מלוי בעלה של דינה אחותינו ושטר זה פרוע הוא ושמעון אומר לא נכיתי יורינו רבינו. תשובה. עמדתי על שאלה זו וכך נראה לי והמקום יזכנו להורות כדן שמאחר שהודו צרון וחמול ששרה אמם משכנה למוזנות אין בשאר טענותיהן ממש לפי שאין אלמנה צריכה שבועה למוזנות בתחילה וגם אינה צריכה לב"ד הדיוטות למשכן לפי שלא הצריכוה רבותינו אפי' ב"ד הדיוטות אלא למכירה ואין לנו

לומר שהמכירה שאפשר שיש בה הפסד שאינו ניכר צריכה לביד אבל משכון שאין בה הפסד אין צריך ביד וגם אינה צריכה לשייר מקום שתגבה ממנו כתובתה לפי שאין מעם מה שאמרו חכמים מוכרת והולכת עד כדי כתובתה או סמוך לה כדי שתגבה כתובתה מן השאר ומה שאמרו נמי שי"מ שייר אין לא שייר לא כי אם לא שיירה מכרה בטל כמו שעלה בדעתך ודבר זה כבר נסתפק לחכמים גדולים ומדקיא דשמעתא מתחזייה דלית הלכתא כותהון ולענין שבועה ודאי שמעון צריך שישבע שבועת הבא לפרע מנכסי יתומים ואין אותה נאמנות מועלת לו. יצחק בר' ברוך ג"ע. (סי' י"ז). קאל אל נאטר קול צחוח והכרא דבר רב האי פי אלכו אלכיו עאת קאל אן אלכדמא דכרוא עטר חקוק לסתסתכנ מן אל אמלאך אלמביעה קאל ואלחק אלחאסע מיהא אל אמראה אדא באעת ציעא ממא דלפתא זובהא למינתהא ונפקתהא ווגב דרך מא באעתה מן דלך עלי אל יתומים כמה סאבון קולחם אמר ר' יוסף ארמלתא דובין אחריות איתמי ולם וכן להאדנוע עלי אלמשתרי פי אל מבוע במעני מא חסתתך מן כתובתהא לאנהא לא חסתתך אן תביע לנפקתהא אלא בעד אן ונקא במקדאר כתובתהא כמה קאלוא בעי מיני' מרב ששת וכו' ולבסוף שי"מ שייר אין לא שייר לא אלמא במכר ולא במשכון: קאל אל נאמע לאוה למא ורד הדא אל גואב אסתבשאר עאלב אל משכינה אל ימן אלדי אפתא בהא אל מסוול אל מדכור פאער י"ץ הדא אל גואב במה יגדה מן קול אל דיין ר' דוד רחמ"ה אללה עליה פי אל אומאן לה ופוי מה דכר איצא פי אל פסיקות פי דלך ואעמד פו איצע אלסוואל מן הדא אל מסוואל וקאלי: עמדנו על תשובת שאלה באת לדינו מלפני החכם המומחה רבנא ר' יצחק זכור לטוב שיהי רצון מלפני קונו לזכותו להורות כהלכה ולהצליחו במלאכה אמן ולפי שנתבררה ענותנותו של מן הצרכנו להודיעו מה שנסתפק לנו מכלל תשובתו בעסק שבועות הבא לפרע מנכסי יתומים שהיה לנו לשגר נוסחו של שטר משכונה שנשאל עליו ותורף עניינו לרבנא זכור לטוב ומתוך שנשאו ונתנו בעלי הדין בדבר נמצע לר' דוד גיע בכלל פירושין שלו מה שהוצרכנו להכמת מרנא לכארו לנא ולהעמידו בידינו על בריו. וזה תורף דבריו. קאל יקר תכון אחד ארבע וגוה מיגודה פי"ג פינקסט בוג"ד כל ואחדה מנהא אל ומין ען יורש מלוה ויסתגון דינהם מן יורשי לוח דקומין לאקדאר אל לוח באל תך ענד ופאתא ואל גיאדא לם יחן אל אנ' אל מצר' ב לקב' אל דין ואל ד' וגור אל נאמנות פי שטר אל דין לדין אל חך עלי יורשי לוח וקר דללנא עלי צרוה הדא אל וגוה' פי כתבנא פי אל אומאן הדא נף קולא דיחמה אללה. ואן כשחזרנו על מקום זה בספר שבועות שלו מצאנו ואל חכס על ג' הוא אדא לסלבן אל אנל אל זצורב לקבץ אל דין ולא חמת אואם חלילה סיברא דו אל חך זו אל ימן אל לחואם עליה לליארת לקולה אמר ר"ל

הקובע זמן לחבירו וא"ל פרעתך בתוך זמן אינו נאמן ולואי שיפרענו בזמנו וקאולה מר בר רב אשי עביר כריש ואפי' מיתמי ואעיג דאמרין הבא ליפרע מנסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה הנימ לאחר זמנו וכי פעי זה אל אסתופא מנהם דנן ומן באלשרט אל משריש וזה תורף דבריו נייע: ואית לן למימר על דברי ריין זה שהרי שמעון בעל השטר לא נשתלם בשכונת החצר הממושכנת בירו מנין הקצוץ לו שהיא שלש שנים שהרי קודם שנה נאנסה החצר מחמת השלטון ויצא יצא שמעון והלך לו למדינה אחרת ונשארה לאה הממשכנת באותה מקום עד שמתה הלכך מתוך ערבוב שנתערב המקום וכשנתיישב העולם חזר שמעון ולא מצא בחצר אל קרקעיתה וכבר העתקנו נוסחו של שטר למרנא כדי למחול על כבודו ולעיין בו ולא יקשה בעיניו שיטפל בתשובותינו אם ימצא בחכמתו פתח למלוח זה שמעון כדי שיפטר משבועה הואיל ויש בירו נאמנות על מימרי' דהאי דיינא ולא עוד אלא ששמעון זה מוחזק בכשרות יתירה ולא יצאה שבועה מפיו מעודו ובעיד הירוש מוחזק בעקיפות ואם יש לבעיד לדון בכמות דבר זה כמה שעיינו רואות כדי להקל על שמעון בעסק שבועה זו הואיל ונתגלה לפניו בכירור שבעלי תואנות וידוע קנאה חזקו ירי יורש זה והטעימו טעמים ויביאווהו לידי עיניו הרין כדי לחייב שמעון זה שבועה ולהפסידו ממונו מתוך קנאה על כשרותו וריין זה הרגיש בדבר זה וכענין שראינו בקצת הוראות ראשונים אומדן ואין קוית אל שואהר סינפסאל חכם עלי אנריאל אל טאלב או אל מטליב פלא אן יחכים במא יטהר אל מה מן דלך. יטרוח מרנא בכיאור טעמים אלו באר היטב כפי חכמתו ואם ישאל השואל כהוגן ויטריח מרן הא למדנו מאותו מעשה מי כאן הלל מי כאן הלל והלל לא יקסיד ולפום צערא אגרא.

אלגוא'ב אלגוא'ב והלל כבר הקסיד אל מחנה בסואדב צאחב הדה אל שאלה עטומה כלילה מכאפתי אן יעתקד אן פי כלאמה תקום עלי מנהו חנה לס מערג עלי אל גואב עלי שי מנהא ואלדי יטהר מן דלאמה אנו ענדה מגהיל לס ותחקק ענדה אן כנת אעלס משוא מן אל תלמוד אם לא להדא אסתשהד עלי בכלם ר' דוד פאלדיכא שך פיה אן אל דין דכרוא אל נכתה אלדי דכרהא כי שאלת אל אולי יהי אל אלמנה אדאי לס תבקימן מאל זונהא מן חות חסתופי כתובתהא פביעבא מבטל אכבר ואעטס מכאטי פי אל עלס ואל מנוזה מן ר' דוד ולא צום הדא אל קול לתלפת להאל משכנה בג'מאתהא ולכן למא אנעם אללה עלי בפצלה במערפה ערפת בהא מן הדא קול גיר צוח לס אפת בה וגאיבת במא קד גאובת פסוף אן וסתשפד עלי בהלכה לא תכפה עלי מן יקרא מסכתא מן אל תלמוד וליס תשבה הדא אל קצוה קצוה הקובע זמן לחבירו ומא שננת ען פ'אל דכיא גא'הל יגה'ל אל פ'ך בינהמא ודלך אן הדה אל נתיקה כד בקות בער אל ג' סנון אלתי כנתי אמר אל משכונה מדה מיולה ולום

תירכה ולדאר קבל אל תאלת סנון ואנצראפה אליהא בעד דלך במדה
שוולה ויגודה להא קאעא כגור בניאן תינה לה אנה לס ותרוקתצו אן
אלוד לו נקת פצלחו עין אן תכוב חק צאתב אל משכונה קאם וקתצוה
מן חות מא וגד לממשכן אן אל אחריות תאכד גמוע אמלאכה מקרקעי
ומטלטלי פאר ומכן אן וכן צאחב אל משכונה כד מלב חקה בויר כראב
אל דר ומעאותה אל סנה עלי אל איתצאף ולי כאן אלדי עליה אל
משכונה תוא לאקאם אלבינה באל תארוה ללחכם אן יקום מכל הדא אל
חנה וליתומים וכגון זה טוענין ליורש. ואמא אל נאמנות אל מדכירה פי
הדא אל שני כהדא אל לפיש פבור מסיד פי אל אקתצא. מן אל יתומים
פך קאל פי אל תלמוד אבא שאול בן אמא מרים בין בלא גדר בין
נקי גדר בין בלא שבועה בין נקי שבועה בין הוא בין יורשין משביעין
אותה אבל מה אעשה שהרי אמרו חכמים הבא לפרע מנכסי יתומים לא
יפרע אלא בשבועה ואמא מא דבר פי אל שאלה מן פצל צאחב אל
משכנה ומתאנה דיאנתה ותתרגה ללאומאן סקר מן פי אלעדב אל מחשכי
מנה ולא מתאלה אן אבוה רב אשי זיל ולתחיה אפציל ואדון ואצון ואחק
באל מחאפטה מן אל תחליף לו כאן אלו הדא מן סביל מן מאלב הדא
אל משכונה וקאל רבותינו רבינא אנביה לברתא דרב אשי ממר בר רב אשי
בוגניות ושלא בשבועה ומן כריה דרב סמא כריה דרב אשי זיבוריות
ובשבועה והדא דליל כאף אן אל חכם הואלדי ולום אל ימין לבא לפרע
מנכסי יתומים ואנה לא יראעי פי הדא פצל פא'צל ולא ככר ככר ושלום רב.
וכשנכתב בשאלה אחריתא ששמעון זה טעין ואמר שכבר אמרו
רבתינו בכמות דבר זה ואי צורבא מרבנן הוא לא משביעין אותו כך הוא
אלא שהלכה זו לא נאמרה על זה והכין איחמר האי מאן דאסיק שטרא
אחבריה וא"ל שטרא פרוע הוא אמרינן ליה לאו כל כמינך זיל שלים ואי
אמר אישתבע לי אמרינן ל"י זיל אישתבע ליה ובסוף אמרינן ואי צורבא
מרבנן לא משביעין ליה הכין הוא לישנא דשמעתא אבל הבא לפרע
מנכסי יתומים אפי' גדול שבחכמים אינו נפרע עד שישבע ומעמא משום
דב"ד הוא דמחייבו ל"י שבועה מעיקרא אבל מאן דנקיט שטרא אחבריה
לא מחייבו ל"י ב"ד שבועה מעיקרא אבל להפסי דעתו של לוח אמרינן
למלוח אישתבע ל"י ואי צורבא מרבנן הוא האי דנקיט שטרא לא משביעין
ליה הואיל ולא מחייב שבועה מעיקרו. יצחק בר' ברוך:

[בגוף הכתי' נמצא אח"כ תשובת רב שרירא גאון כיצד נכתבה המשנה
והיא אגרת רב שרירא גאון הנדפסת בספר היוחסין ובספר חופשי מטמונים]:

שאלות ותשובות לרב האי גאון זצ"ל.

(א) מצינו בפ"י כל רבה שלשים ושמונה וסימנך לה ולו וערמין. וכל רבא י"ז וסימ' ויוסף בן שבע עשרה שנה. ואיכא דאמרי ויז נצחם על בגדי וכל מלבושי אנאלתי. אלא כמדומין אנו שיש טעות בספר שלנו בבקשה מלפני גאון שיכתבם לנו וינקוד אותם כך הם רבה סתאמא. רבה בר נחמני והשאר רבה בר בר חנה שם אחד הוא. רבה בר רב הונא. רבה בר רב נחמן. רבה בר אבון. רבה בר מארי. רבה בר רב שילא. רבה בר רב שימי. רבה בר שמואל. רבה בר יונתן דמשילין ודאין בין המודר. רבה בר רב אידא. רבה בר לימא. רבה בר רב הונא זוטי. רבה בר רב עפרון דמגילה רבת. רבה בר לוי דאע"פ. רבה בר ירמיה. רבה בר רבא. רבה בר עישב דמשקין. רבה בר רב שילא דאלו נערות. רבה בר איתי דשבועות הפקדון וכמה מקומות רבה אותו. רבה סימון. רבה בר ליואי. רבה בר זוטי. רבה בר מחסיה. רבה דשמונה שרצים. רבה בר יצחק. רבה בר חייא קוטו ספאה במשילין ובמקומות אחרות. רבה בר תחליפא באלו טרפות. רבה מקימי דהאשה. רבה בר יוסף כך רגילין החכמה לומר. רבה בר יוסי. רבה בר אסי. רבה בר חלקיה. רבה בר חלקיה. רבה בר מתנה. רבה בר שומס. רבה בר הונא. רבה בר רב חסי דספק אכל חלב. רבה בר עולא דהגודר מן המבושל. אלו כולן נכתבין בה"א והבית דגושה. אבל רבא נכתב באל"ף והבית רפויה רבא סתאמא הוא דרב יוסף בר חמא והוא דעם אביי. רבה בר רב חנן. רבה בר רב חנן מארשבניא דסוף מי שהוציאווהו. רב חנן בר רבא. רבא בר נתן. רבא בר עדא. רבא בר רבה. רבא בר ריה דרבה בר רב הונא. רבא בר אהילאי. רבא בר ישמעאל. רבא בר שרשו דחוקת הבתים רבא בר שושא. רבא בר פרוקיא. רבא מביניש. רבא מכדיש. רבא אחוה דרב מארי בר רחל. רבא בר פפא. ודעו כי רבא אבה שמו וזה ריש שהוסיפו עליו במקום רב ור' אבא שמו וזה ריש המוסף עליו כמו רב ופיר' כמו שאמר אבא סתם כי תרני אבי אבא ותרני וישימי לאב ושוויני אבא אלו ל"א ואלו י"ז:

(ב) ועוד הא דאמר בהא שמעתא מכל מקום קשו קראי אהרדי ומפרקי ואראה את י"י תנאי היא דתני כל הנביאים כולם נסתכלו באספקלריא שאינה מאירה היכן הם תנאי דהאי בריתא ומאי פירוק יש בו בריתא לקושיא דקראי. כי לא יראני האדם וחי ואראה את י"י. דעו כי לא שמעו בשמועה זו תנאי היא כך הוא גירסא דכולי עלמא מכל מקום קשו קראי אהרדי כי לא יראני האדם וחי לא קשי' כי דתני כל הנביאים כולן נסתכלו באספקלריא שאינה מאירה ומשה רבינו נסתכל

באספקלריא המאירה והפירוק הזה פירוק ברור ונכון ונכון הוא כי דבר זה על השכינה נאמר שהוא אור בזהקת ואין בשר ודם יכול להסתכל בה וכל המסתכל בה מת לאלתר וזה הוא כי לא יראני האדם וחי ומשה רבנו ראה אחורי השכינה עין בעין מתוך אספקלריא מאירה אבל פני השכינה לא ראה אלא כשאר כל הנביאים ושאר הנביאים ראו את השכינה מתוך אספקלריא שאינה מאירה נמצא מראה ההוד כחש עד שמגיע אל עיניהם כאדם הרואה נר מתוך עששית אחת נקיה שמונח בעששית שאינה נקיה אלא עבה ומלוכלכת שאין מגיע אל עיניו אלא אור כחש מאד. וזאת מפורש בהגדה של ויקרא וכך היא אומרת שם מה בין משה לכל הנביאים ר' יהודה בר אלעאי ורבנן ר' יהודה אומר כל הנביאים ראו מתוך אספקלריא ובמראה המראה אשר ראיתי כמראה אשר ראיתי בבאו לשחת העיר. ומראות המראה אשר ראיתי על נהר כבר ואפול על פני. ומשה ראה מתוך אספקלריא אחת שני ומראה ולא בחידות ורבנן אמרי כל הנביאים ראו מתוך אספקלריא מלוכלכת הדא הוא דכתיב וביד הנביאים ארמה ומשה ראה מתוך אספקלריא מצוחצחת שני ותמונת י"י יביט. והרי נתברר הפירוק דקושיא דקראי כי המפרש לא יראני האדם וחי שאין עיניו נופלות על גופו. ואשר מפורש ראיתי את י"י ואראה את י"י מאחורי אספקלריא כאדם שאומר לא תוכל לראות את השמש בחצי השמים ולהיות עיניך תלויות אליה בשעה או בשתיים. ואחר הציב זכוכית אספקלריא בין עיניו ובין השמש והיה מביט אליה והולך מאחורי אספקלריא ארבע וחמש שעות והוא אומר ראיתי את החמה אי זה פירוק ברור מזה זה שראיתם מראה את י"י תנאי היא לכך נתכוון לר' יהודה ורבנן שמפורש לעין והכי קאמר בין חכמים ובין לר' יהודה סוברין ואראה מאחורי אספקלריא כי ר' יהודה פירש ואראה את י"י לא שראה גופה של שכינה אלא ראה מאחר תשע אספקלריות כמו שראה יחזקאל רוח גדולה ענן גדול ואש מתלקחת ומתוכה ענין החשמל מתוך האש דמות ארבע חיות. ורבנן פירשו ואראה את י"י ואראה מאחר אספקלריא מלוכלכת:

(ג) ספר תורה. נקוד מהו לקרות בו בציבור ואם עלה הוא שירד ואם ירד מהו ולכד נקרא בו כהן ולוי או כהן ולוי וישראל מהו שיעלו למנין שבעה. או אסור למיקרי ביה מאי טעמי אסיר. בריתא דהילכות סופרים הכין תנו בה. כלשון הזה ספר תורה המנוקד אין קורין בו בצבור ואע"פ שגור נקודות שבו והואיל וכך אם עלה מעלין אחד וקורין בו ואע"פ שקראו בו בשבת או ביום טוב כהן ולוי וישראל מתחילין אחרים וקורין וטעם הדבר שכך כתב משה לישראל את התורה שאינה מנוקדת בוא וראה שנקראין חלוף מה שנכתבין כגון ישגלנה וכיוצא בה אין כותבין אלא את המסורות אבל המקרא אין נכתב:

(ד). ודשאלתינון כנתא אי אית ליה תקנה למישריה לקידרא או לא לפום דחוינא מנהג קמאי דהוי מלחין לה טובא ומשהי לה עד דיבשא ומיפרכא בידא ומפרקין מינה הגהו שורייקי קשינו דאית בה ובתר הכון שריין יתה לקידרא ולכל מילי ואנן מחמרינן אנפשו משום דלא קיים לן על בירורא דמלחא. קיים להון לרבנן דשורייקי דכנתא לקידרא לא מיפרקין כלהון ולעולם ליבא מן רבנן דשארין כנתא לקידרא ואע"ג דמתתך לה פורתא ומלה לה וכי אמרי רבנן אמר רב משרשיא אין מהוויקין דם בבני מעים הא מתרגמא בריש כרכשא מעיא והדורא דכנתא אבל כנתא גופא אסירא:

(ה). אי זו היא עול לית, כל שאין לה לא כתף ולא נטף מהו כתף ומהו נטף דבר זה מפורש אי והו כתף פתיגין זו על גב זו אי והו נטף תליות כולן ויורדת וכן הוא אם יש באשכול עוללות מורכבות על עוללות והו כתף ואם יש באשכול שורה אחת של עוללות יורדות והו נטף:

(ו). וששאלתם מי שנתחייב מלקות בזמן הזה כיצד מלקין אותו וצריך רצועה של עגל ומקרא אותו פסוק או לא היכי עבדי רבנן במתיבתא. רצועה של עגל לא ראינו ולא נהגו בה בישיבות אלא מביאין חבל אמוץ של פשתן או של קנבם ויש שכופלין אותו לשנים או לשלשה לפי עביו וכמה שבית דין רואין לעשות ומטילין את הלוקה לב"ד כשידיו ורגליו אסורות יד ימין עם רגל ימין ויד שמאל עם רגל שמאל ובי"ד תולין את אבנטו בצוארו ושליח ב"ד המלקה עומד על ראשו והחבל בידו על כתפו כמה שמסרוהו לו בי"ד והוא עומד מוכן להכות ומקרין את הלוקה בתחילה פוסקין ממון אותו דבר שהוא לוקה עליו ועל לא טובה השמועה ועל עזות פנים מקרין אותו אל בני וגוי ומתחיל שליה ב"ד להכות על צדו הימני שלש עשרה והמונה מונה ופוסקין ומקרין אותו אם לא תשמור לעשות והפלא י"י את מכותך ואת מכות זרעך. וחוזר ומכהו י"ג אחרות על צד השמאלי והמונה מונה ופוסקין ומקרין אותו והיה אם בין הכות הרשע. ארבעים יכנו ולא יוסף. וחוזר ומכהו י"ג אחרות על גביו המונה מונה ומקרין אותו אחר כך ושמתם את דברי הברית הזאת ומתירין את ידיו ואת רגליו ועומד על רגליו כשהאבנט תלוי בצוארו ומתודה הטאתי עויתי פשעתי תהא מלקותי כפרה על עוני ויש שמעמידין אותו להתודות קודם המלקות ואחר כך ב"ד מבקשין עליו רחמים להמחל לו ואם מנודה הוא מתירין לו כלשון הזה מחמת שמתא דאשתמת כל' דגן משום כן וכן והשתא הדר ליה ואיידך (ואצדי) ליה וקביל דינא על נפשי שריה ליה ורחמנא נחיל ליה מן בית דינא עילאה דהא מרי בית דינא תחתאה ודאמי ליה למטה סלחתי כדברייך הוא ימחול לחוביה ולחובנא ולחוביהון דכל ישראל ומאן דמעכב ביה ומאן דעביד

עמיה משא ומתן לא תנגע ביה שום שמתא ואחרמתא ומכריוין כזאת
שלושה פעמים על ידי מתורגמן:

(ד). ושאלתם הנופל על פניו לאחר תפלתו בין ביחוד בין
בציבור כשהוא נופל על צדי פניו צריך להרביק פניו בקרקע או יגביה
ועוד מאי ניהו דקאמר רב חייא בר הונא הוונא להו לאביי ורבא רבי
נפלי אאפיהו מצלי אצילווי כך ראינו זקנינו וישישינו הראשונים כשנופלין
תולין את פניהם למעלה מן הקרקע ואין מדביקין פניהם בקרקע שמא
יש תחת הקרקע רצפה של אבנים ואבן משכית ואתם עשו כן וחוששו
לאבן משכית ואל תדביקו פניכם בקרקע. והטאה ושאלתם שהוא אצלווי
דוקא באדם חשוב כגון אביי ורבא וכל הרומה להם שלא יכונו פניהם
על הקרקע אלא נוטין לצד אחד וכך המנהג לנשות לצד שמאל ולהגביה
צד ימין והכי נהיגי רבנן דעברין כלוי שאינה נפילה נמורה ושאר כל
העם אין צריכין לכך כי הרברים אילו ביחידים ואמר דעיקר שמעתא על
האי הלכתא אומר דתנן עברו אלו ולא נענו עד והיחידים מתענין ועלה
קאמר אין אדם חשוב רשאי ליפול על פניו אלא אם כן נענה כיהושע
וכסיפא קאמר לא כל הרוצה לעשות עצמו תלמיד חכם עושה דברי רבן
שמעון בן גמליאל ר' שמעון בן אלעזר אומר דבר ששבח הוא לו אין
עושה דבר שהוא צער לו ועושה זכור לטוב. ועכשיו לענין הטאה
כולהו רבנן נהיגי שאין מטין כאביי ורבא אבל שלא לנפול על פניהם
כלל כיון שהוא דבר של שבה לאו כולהו רבנן נהיגי ביה אלא אנשים
חשובים בלבד ולא בכל עיתות אלא בימי בעיתא ותעניתא. ואתן יחידים
בשעת נפילת על פניהם הן עומדין בתחנונים והשגרת דמעות ומבליעין
את עצמן כדי שלא יראו. ויש אחרים דחזו ועברו ואינם יודעים מפני
מה נהגו חכמים בכך והכמים אינן מפרסמין אותו שלא להתגדל ולומר
חשובים אנו:

(ה). ושאלתם מקום שנהגו לומר הושענא ביום שבת ואין
מקיפין את התיבה אלא עומד חזן הכנסת במקומו ואומר להן פייטין
מענייניו של שבת ועונין הקהל הושענא מותר לעשות כן אם לאו.
אסור לעשות כן שלא יבא תינוקות למיסרך ששומעין ביום השבת
עיניים של צבור כדרך ששומעין בחול ואין מבחינין הנטלו לולב תסובבו
אחרי התבה ואין מתברר להן שאין לולב ניטל בשבת ובזמן שאין עונין
הושענא מתפרסם הדבר:

(ו). ושאלתם מקום שנהגו לנפול על פניהם בערבי שבתות
ובערבי ימים טובים ובערבי ראשי חרשים במנחה. אין כך מנהגנו שאין
נופלין על פנינו במעלי כל ראש חרש במנחה ובערבי ימים טובים ובמעלי
שבת אבל איסור אין בכך:

(י). וששאלתם הא דאמר רב חסדא אמר מר עוקבא בתחילה ניתנה תורה לישראל בכתב ארמית ומאי כתבא לבגואה. כך ראינו שאין השמועה כאשר כתבתם אלא כך היא אמר רב חסדא אמר מר עוקבא בתחילה נתנה תורה לישראל בכתב עיברי ולשון הקודש חזרה וניתנה להן בימי עזרא בכתב אשורי ובלשון ארמי ולא הולכתא כמר עוקבא דהא קימא כדתנאי ומצאו בה שתי הלוקות אחת דר' יוסף דאמר שהכתב נשתנה על ידי עזרא לכתב אשורי שעלה עמהם מאשור והביא לראיה לדבריו עליה שנאמרה בימי עזרא ואין בה ממש שהרי מפורש עליה מכבל ועוד וכתב הנשתון ואין בה ממש שעל אותו הנשתון הוא אומר ועוד לא כהל'ן כתבא למקרא כל' שכתב נכרי הוא שלא ראיתי ועוד וכתב לו את משנה התורה הזאת על כתב שעתיד להשתנות כל' וכתבו כל זמן ככתבו ועוד כי שם הכתב הזה אשורי שעלה עמהם מאשור וקא סבר ר' יוסי כדמר עוקבא שניתנה תורה בכתב עברי שהוא רעץ והוא הכתב שהחזיקו בו הכותיים הנקראין הדיוטות והוא שאמר ר' חסדא כתבא לבגואה ואין הלכה כר' יוסי. והחלוקה השנייה דר' דקאמר בכתב אשורי ניתנה תורה לישראל על ידי משה וכיון שחטאו נהפך להם לדעץ וכיון שחזרו בימי עזרא החזירוהו להם שנמצא רבי מודה כי נשתנה הכתב על ידי עזרא אבל אמר כי קודם לכן נשתנה הכתב משעת חורבן הבית ומקיים לא כהל'ן כהבא למקרא כי זה בשעה שהיה משונה ועל ידי עזרא החזרו להן כמה שניתן על ידי משה ונשאר אותו הכתב כיד הכותיים עדיין נמצא לדברי ר' אסי כתב זה עליו מאשור ושיש ביד כותיים על משה ושבידי כותיים הוא כתב עברי והלכתא כר' שכתב זה ניתן על ידי משה אלא שאין הלכתא כמותו כי נשתנה כתב התורה בישראל אלא הלכתא כר' שמעון בן אלעזר בן פרטא שאמר משום ר' אליעזר המודעי הוא רב לכל אלו וכלם כתלמידי תלמידיו והרי רבן גמליאל אומר הוא בכמה מקומות עדיין צריכין אנו למודעי ועוד כי ראיות שלו ברורות דקאמר ווי העמודים ופתרון ווי במית זראפין וכי צורתן מ של כתב לא לא נקרא אלא שהוא דומה ל'ו הכלי מנקרא הוא דומה ל'ו של כתב וכן בית לא נקרא אלא שסתום מכל צדדיו ופתוח מאחד ועוד קא מסתייע ממקומות אחרות דאמי מם ומסך שבלוחות בנס היו עומדין כיון שהכתב שבלוחות מפולש ויוצא מצד זה לצד זה לא נותר למס וס' כלום לעמוד עליו נמצא אמצען עומד בנס ועוד ראיה ברורה כי הוא אומר בימי עזרא ועל היהודים ככתבם וכלשונם לא נשתנה לא זה ולא זה ועוד דמסקאנא דשמעתא דר' אלעזר המודעי והא קא מפרקי רבנן ומשנן אליביה ומאי דקאמר ר' אסי למה נקרא שמו אשורי שמאשור יצא מפרשין אותו שמאשור בכתבו ומאי דקאמר בענין וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר מפקין ששתי תורות כותב אחת יוצא ונכנסת עמו ואחת מונחת לו בין

גזיו ומאי דקאמר לענין לא כהלין כתבא למקרא אמרי לך לא מפני שהוא נכרי שלא ראוהו אמר רב בגמי מפרשין בכיצד רב טעמא ושמואל טעמא ורי יוחנן ורב אשי דהוא בתרא על דר' אליעזר המודעי והוא קא מפרקי רבנן ומשנן אליביה ומאי דקאמר ר' יוסי למה נקרא אשורי שמאשור יצא מפרשין אותו שמאשור בכתבו ומאי דקאמר בענין וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר מספין ששתי תורות כותב אחת יצא ונכנסת עמו ואחת מונחת לו בין גזיו ומאי דקאמר לענין לא כהלין כתבא למקרא אמרי לך לא מפני שהוא נכרי שלא ראוהו אמר רב בגמי מפרשין בכיצד רב טעמא ושמואל טעמא ורי יוחנן ורב אשי דהוא בתרא טעמא להודיעך דכולהו כר' אליעזר המודעי סבירא להו:

(יא). והיא דתנן תפוח היה כאמצע המזבח פעמים עליו כשלוש מאות כור. ואמר רבא גוזמא וכן השקן את התמיד בכוס של זהב ודאמר ר' אמי דברה תורה לשון הבאי וכי ששאלת בשלמא ערים גדולות ובצורות בשמים ותבקע הארץ לקולם לשון בני אדם להרבות השבח דברו אלא תפוח היה וגפן ופרכת מפי בהו כמה מכני היכה הוה גוזמא והכי מיתו רבנן גוזמא במיליהו ואמר ר' דברי הבאי כדפרישו הגאונים שלא היה ולא הוא ולא יהיה מאי שנא הני מילי מדראמי להו. פירוש גוזמא ופי' לשון הבאי ודברי הבאי אחד הוא והוא כאדם שמגדל את הדבר הרבה ומוסף בגידולו ובלשון ישמעאל אל תכלא גואל תנאי ואל תנתאי והוא בענין ערים גדולות ובצורות בשמים אשר בתורת משל הם כשם שהשמים אתה מגביה את ראשך בכל יכולת עד שתראה את המקום של מעלה ממנו כן הערים האלה אי אתה רואה את ראש המבצר עד שתגביה את ראשך ותשא עיניך כל יכלתך כמנין אתה תמה איך יאמר מנין שאין הדבר בקצבה ההיא כל שכן מעשה שאמור ותבקע מעשה שהיה ראוי לתמהון והנה כמנין לשון הבאי הרבה כאמרך ואלו היה אלף שנים פעמים ואין זה מצוי באנוש ולמך שבעים ושבעה לא קצבה מדוקדקת היא מהכות כסיל מאה. אלף מנן באלף כסף לקבל אלפא חמרא שתי הרי זה מנין שאי אפשר להיות כמשמעו כי בני אדם העומדין לשתייה כל אחד ואחד שותה בעשר ליטרין חסר ויתר ואי אפשר שישתה אחד כנגדן אלא לשון הבאי הוא. והוא הנקרא הגוזמא כי תוסף בעילויי של דבר כלו' אילו היה בן אדם יכול לשתות כך היה שותה זה אף כך הוסיף עליו בעילון תפוח כי פעמים עליו כשלוש מאות כור. ובפרכת שלש מאות כהנים מטבילין אותה כי לא נראה כמותן והיו לעינים וכאשר יראו כורים הרבה והמטבילין נראין כאשר יראה קהל גדול כמשל בעלמא וכן גפן וכיוצא בו וכיון שחקרו אנשי התלמוד וראו כי לא בדקרוק נאמרו משניות הללו איי לא הבאי גלו כי כן הן ואשר אמרת מאי שנא הני ממאי דראמי להו כי באלה פורש כך וכל שפורש בו כך או שנודע שהוא כך בענין מגדל הפורת באויר וכיוצא

בו הרי הוא כמותו וכל מה שלא נגלה בו כך אין לומר בו כך שאף במקרא יש לומר כן מאי שנא פי"י אלהיך אש אוכלה מן כי"י הוא אלהי האלהים אלא שאין לך להוציא דבר ממשמעו אלא בראייה אף כן בדברי חכמים וכל דברי בני אדם כך:

(יב). וששאלתם הא דאמר רב נחמן גדולה עבירה לשמה ממצוה שאינה לשמה ומקשינן ומתריצין אלא אימא ממצוה שלא לשמה דכתיב תבוך מגשים יעל ואמר יוחנן שבע בעילות וכו' ובדוכתא אחריתי אמרי ותכסהו בשמיכה למה נכתב בשין אמר הקב"ה שמי מעיד עליה שלא נגע בה היאך יתקיימו שתי שמועות הללו. ואיכא למסמך דליכא למסמך על הרין מדרשא מאי איכא בדרבנן מאן דאמר על הקב"ה מאן דלא אמר. תשובה. הלא מזאת אמרו חכמים אין מקשין בהגדה כי מדרש בעלמא הוא דקאמר שמיכה שמי נקרא בה ואיפשר לדרוש כי אמר הקב"ה שמי בה כן היה עמה שלא נעשית עבירה ואם לא יקום המדרש הזה שנמצאת שמועה מכחשתו או מדרש אחר אין מקשין ואומר איך יאמר בהגדה אמר הקב"ה שלא אמרו כי בנבואה נאמר להן שכך אמר הקב"ה אלא הדרוש כן אמר אפשר שהדברים הללו כך טעמן ואעפ"כ יש לנו להרין את הדבר הזה כרי להשוות לדרי יוחנן ורב נחמן בר יצחק דבתרא הוא ומה שסמך עליו דסמכא הוא ולומר במדרש שמיכה שמי בה היה ומעיד עליה שלא נגע בה ואפי"כ באצבע קמנה אלא ששמה על לבה כי לשם שמים היה להציל את ישראל מידו:

(יג). וששאלתם מהו אבות מלאכות דגמיי ממעשה משכן ואמר הם זרעו ואחס לא תזרעו זריעה וקצירה היאך הואי במשכן. תשובה הלא יש בקרבן תמיד כל היום עשירית האיפה סלת. ובקרבן אהרן חביתים שבכל יום ובמלואים סל המצות וכל אלה ממעשה משכן ואין מביאין כל אלה אלא מן הזרע ומן הקציר ומאז התחילו במשכן בתשרי במדבר סיני ידע משה כי אינם נוסעים משם עד התמתו ואי אפשר שיהא סמוכין כי תצא להם סלת ממקום אחר אלא זרעו ויש לאמר שנעשה בו להם נס וקצרו בראש ניסן והרי ישבו במדבר קדש כתשעה עשר שנה אלא זרעו וקצרו לקרבנות וכללו של דבר יש במעשה המשכן מה שאינו בא אלא בזרע וקציר ואף כלשון הזה בתלמוד מערבא אבות מלאכות ממשכן למדנו ומה הרישה היתה במשכן שהיו חורשין ליטע סממנין וסממנין אלו הם של קטורת ויש בזאת הרישה זריעה וקצירה:

(יד). וששאלתם ספרו של אדם הראשון מצוי הוא אלא לא חזי לנא ולא שכיח לנא ולא דבר שנוי הוא אלא מהויה מלתא דאית בית פי' דורות וחכמיהו כדשמואל ירחינאה ומפרש בית ר' ור' נתן סוף משנה רבינא ורב אשי סוף הוראה ובהגדה דויקרא רבה דר' תנחומא באשה כי תזרע אין מלך המשיח בא עד שיבראו כל במחשבה שכלו להבראות ואלו הן מאמרין בספר אדם הראשון זה ספר תולדות אדם:

(טו). וששאלתם הא דאמר ר' יהושע בן לוי כל מעשה בראשית בקומתן נכראו לדעתן נכראו לצביונן נכראו ואשכחן בפי גאונים ז"ל שאמר הקב"ה לכל בריה מטעשה בראשית היאך אתה רוצה שאבראך והוא אומר כך וכך והוא בוראו לצביונו כלום יש בו ממש קודם שיברא שיהא לו צביון ילמדנו אדונינו פ"י זה דאשכחתון אין אנו יודעין אותו ולא סבי לן וקושיא דאקשית ליה איתיה ואילו למאן דאמר מן הפילוסופין כי המינין של בעלי חיים יש להם משלים ודמות דיוקני כמו חותם למטבעות שישנם בחכמת המקום אע"פ שהדברים רחוקין בעצמן הן ורחוקין מדברי חכמי ישראל אין למשלות ההן צביונות לפי' אלו דברים בטלים הן ויש שפירשו שכל מין ומין מבעלי חיים ברא כאותו המקום הרקיע ממין מלאכים ואמר להן היאך אתה רוצה שאברא כמך בעולם ולדעתו בוראו ולצביונו ושאינו אומר כרי יהושע בן לוי הכי קאמר לצביונו ולדעתו שעכשיו צפה הקב"ה וגלוי לפניו כשיבראו מה תהא דעתן וצביונן ולפיהו בראן ועכשיו אחר שנבראו אנו אומרים כי דעתן וצביונן שהיא עכשיו לפיהו נבראו מאז ואשר כתבת בקומתן לישנא דרבואתא בקומתן וכן הוא אומר אסור לאדם שיעמוד על שדה הברו בשעת שעומדת בקומתן וגם כן אומר מאימתי אדם יורש את אשתו קטנה בית שמאי אומר משתעמור בקומתה זו הוא לישנא דרבואתא:

(טז). ואבי הבן כשמתוך אשר קדשנו במצותיו וצונו להכניסו כבריתו של אברהם אבינו העומדין עונין אחריו אמן ואחר כך חזרין ואומרין כשם שהכנסתו לברית כך הראוי לענות אמן תחלה ואחר כך לברך את אבי הבן ברכה זו והחכמים כך הם עושין תמיד ואע"פ שיש מי שממחרין כלי כשם אנו מחזירין אותו ומלמדין אותם לומר אמן:

(יז). וששאלתם הא דאמר רב חנן בר רבא שבת שחלה להיות בחולו של מועד כו' אפטורי בניסן העצמות היבשות בתשרי והיה ביום ההוא ביום בוא גוג מה ענין העצמות היבשות בניסן ומה ענין ביום בוא גוג בתשרי. אין אנו יודעין בואת דבר מחזור אלא כך שמענו מפי החכמים כי תחיית המתים עתידה להיות בניסן ונציחת גוג עתידה להיות בתשרי:

(יח). וששאלתם הא דאמרי רבנן אמר שמשון לפני הקב"ה רבונו של עולם זכור לי כיב שנה ששמשתי את ישראל והכתו' אומר והוא שפט את ישראל כי שנה מה טיבן של שתי שנים הללו. כך ראינו ששאלה זו אמרו שנשאל עליה מר רב יהודאי גאון ז"ל ולא השיב ושמה לא הפץ כלומר דבר שלא שמע מרבנותיו אבל כך אנו שמענו שאם רו חכמים של אחריו כי שתי שנים היה חבוש בבית האסורים אצל פ' לשתיים ושמה סוף שנה ותחלת אחרת עולות לחשבון שתי שנים וודאי כי גם ימי אסירותו כמשמש את ישראל היה כי בעבורם הניעו כל אלה:

(יט). וששאלתם פנוי הנושא אשה ואינו יכול לבעול אותה והיא

בכתוליה והוא אומר אסרו אותי הריני בודק את עצמי באשה אחרת והיא אומרת לו מה אעשה לך הרי מסרת לך עצמי תצא ממנו בכתובה ותוספת ובנידוניא שלה או לא. כך ראינו שתצא ממנו בכתובה ותוספת ונידוניא שכיון שמסרה עצמה לו והוא אינו יכול לבעול נעשה כמי שאינו מבקש את אשתו ונותן לה כתובה ותוספת ונידוניא שהביאה עמה מבית אביה ומגרשה ומה שאמר אבדוק את עצמי באחרת אם רוצה מנחת אותו ואם לאו אין מנחת שכך אמרו חכמים אמר איזול ואבדוק נפשי באתתא אחריתי אמר ר' אמי אף בזו יוציא ויתן כתובה הילכך אשה זו נוטלת כתובה ותוספת ונידוניא ויוצאה:

(כ). וששאלתם הנושא אישה בתולה וכועלה בעילת ראשונה היא בעילת מצוה ופורש ממנו ואסור לבעול בעילה שנייה עד שתספור ז' נקיים ותטבול במים חיים ואחר כך יבעול אותה בעילה שנייה מפני שדם בתולים גורם לדם נדה שיצא עמו מפני שאישה בתולה כשהיא נבעלה בעלה ראשונה אוחזה אימה הילה ורעדה והלחלה וכוּמֵן שהאשה מתחלחלת היא פורשת נדה ויצא ממנה דם נדה שכך כתיב באסתר ותחלחל המלכה מאוד אמר רב שפירסה נידה:

(כא). פירוש לבר מ'על קָגֵם הַיּוֹד יאוש שלא מדעת בפרק אלו מציאות בכא מציעאה. ה'עין עד זומם בסנהדרין. הלמד לחי העומד מאליו בעירובין. הקוף קידושין שלא לביאה במסכת קידושין. הגימל גלום מלתא בנטא בניטין. המם משומד אוכל נבלות לתאבון בחולין:

(כב). פירוש לבר משרה קנין ומחצה. פלוגתא דרבה ורב יוסף. משרה זה אומר שדה שלי וזה אומר שדה שלי. קנין קנין בטעות חוזר או לא בבכא בתרא. ומחצה חד אמר מחצה למחצה כרוב והרד אמר מחצה למחצה אינו כרוב בגמרא דחולין:

(כג). כל מקום ששנה רבן שמעון בן גמליאל במשנתו הלכה כמותו בר מערב וצידן וראיה אחרונה. פירושו זה הוא מערב מערב קבלן בנט פשוט פרק אחרון בבכא בתרא. צידן שם מקום בניטין מי שאחזו. וראיה אחרונה. ראיה ראשונה הלכה כמותו וראיה אחרונה אין הלכה כמותו בסנהדרין:

סליק שאלות ותשובות מרבינו האי גאון.

(*) [לר' האי. ושש' ת"ר שמונת אלפים ושמונה מאות ושמונים
ושמונה פסוקים הוא ס"ת יתיר עליו ס' תהלים שמונה פחות ממנו דה"י
שמונה באיזה מיניין והא קא חוינן דלא הוו הכי: יפה הקשה לכם ודאי
דלא הווי הכין תורה חמשת אלפים ושמונה מאות ושמונים וארבעה
פסוקים וס' תלים שני אלפים וחמש מאות ועשרים וארבעה פסוקין דברי
ימים אלף ותשע מאות ושבעים אלא כך שמענו מפי חכמים הראשונים
שאמרו בריתא הראא בספרים מסכת? באותו ס"ת שמצאו אותו בירושלם
שהיה משונה בכתב ובמנין פסוקין שלו וכן ספר תלים וכן ספרי דברי
הימים אבל עכשיו אין תורה אלא כך ואין תלים אלא כך ואין דברי
ימים אלא כך:]

הא דאמר רבינו האי ז"ל. הא תנינא הראא זימנא. הבוגרת
ששהתה שנים עשר חדש הא גופא קשיא הבוגרת ששהתה שנים עשר
חדש תרתי מילי בוגרת למה לה שנים עשר חדש בוגרת בשלושים יום סאני
לה. תני בוגרת ששהתה שנים עשר חדש מכל מקום קשי' איבעיא תימא
בוו דוקא ובוגרת דקתני התם משום דקא בעי איפלוגי ר' אלעזר ורבנן
ואיבעי תימא בוגרת דוקא ואידי דנסיב רישא בוו נסיב סיפא בוו שמעתא
הכין היא לישנא דיקא והכין פירושא עיקר דלית מתניתין בזה יפה כח
האב מכה הבעלים בדבר אחד יפה כח הבעל מכה האב שהבעל מפר
בבגד והאב אין מפר בבגד ואוקימנא שקדשה כשהיא בוגרת ואקשינן
למה לי הכא למיתנא שאם קדשה כשהיא בוגרת הבעל ואין האב מפר
הא תנינא הראא זימנא הבוגרת ששהתה שנים עשר חדש ואלמנה שלשים
יום ששהתה ר' יוסי אומר הואיל ובעלה חייב במוזנותיה יפר וחכמים
אומרים אין הבעל מפר עד שתכנס לרשותו והדרין על הא מתניתין
דאקשינא ואמרין הא גופא קשיא בוגרת ששהתה שנים עשר חדש עד
דאית בה תרתי מילי הראא דהא בוגרת והראא שתשהה שנים עשר חדש
ועוד קשי' אהרינא בוגרת שנים עשר חדש למה לה בשלשים יום סאני
לה ותרצינן דלאו הראא היא דאית בה תרתי מילי אלא תרתי אינן
בוגרת וששהתה י"ב חדש בוגרת דסאגו לה והא מלתא מפרשא בכתובות
אע"פ אמר רב הונא בגרה יום אחד ונתקדשה נותנין לה שלשים יום
כאלמנה ואותיבנא מיהא בגרת ששהתה י"ב חדש ר' אליעזר אומר הואיל
ובעלה חייב במוזנותיה יפר ואלמנה שלשים ואע"ג דתריצנה התם כי
דתריצנה הכא אימא בוגרת ושהתה י"ב חדש הא איתותב ליה רב הונא

(*) הסעודה הזאת נעלמה בתשובת הגאונים סינין ג' כח"י יסן נוסח אשר
לאצן כס"ף (הקדמי פירקאווים) ונוסחה העתיקה הרה"ג ר"ן ראבינאוויטש כ"י
וכנראה נאצדה חס"כ הסעודות הגאונים סג"ל ולא צלח עם קוצץ ספריו לכ"ט
פעטערקצורג והרה"ג סג"ל נתנה לי להדפיסם צזה והיה האמת לפליטת אשר
אודנו ולארכנו צזה עליה צעני ונצטח כל אהבני תורת רב האי גאון:

מאחריתי דתניא כיצד בנרה יום אחד ונתקדשה נותנין לה י"ב חודש ולארוסה ל' יום תיובתא דרב הונא תינבתא אלא מיהא על אנפא אחרינא סאנו לה לבתולה בל' יום דקאתני ולארוסה שלשים יום מדמפרשינן לה אמר רב פפי הכי קאמר ארוסה בוגרת שעברו עליה י"ב חודש בכנרותה ואחר כך נתקדשה נותנין לה שלשים יום כאלמנה וקילין מתניתין הבוגרת כהלכתה וששתתה י"ב חדש וכדאפריק קושיין שני הדרינן לקישיין קמן דאקשינן הא תנינא חדא זמנא ואמרי מכל מקום קשי' למה לן דתנינן בוגרת בעל מפר תרי זמני כתרתי מתניתא ופרקינן דחדא היא עיקר ואידך שנארתא נסכה אי בעית אימא הא מתני בוו יפה כח הבעל דוקא והאי דתניא זמנא אחריתי הבוגרת משום דבעי איפלוגי ר' אליעזר ורבנן ואי בעית הך מתני' דרישא הבוגרת דוקא והאי דתניא הכא נמי בוו דוקא בדבר אחד יפה כח הבעל מכה האב. חזק ונתחזק האי בר שריא כהולו קרואן.

סך חלקי השעה תתרי"ף חלקים וסימניך אפשעה בה ר' לוי אפ' שעה אלף ושמונים השעה. בוגרת תרג' ירוש' איש שעיר גבר בגרי' :

מ'ן שאלות ותשובות לרבנא ומראנא האי נאון זצ"ל. (א) כך פי' שוע וטווי ונוז. כך פיר' כי הכלאים בשלש מדות או שוע או טאווי ונוז שוע לשון שעיעות והוא תרג' ועל חלקת צואריו וכן צורתו שטורפין צמר ופשתים זה עם זה ועושין אותה כמו לבדים ועושין אותה כמו מלבוש וכן שנינו הלבדין אסורין מפני שהן שועין. והטווי. על שני פנים. או שטוויין צמר ופשתים טרופים זה בזה או שטוויין חוט צמר לברו וחוט פשתן לברו וחזרין וטוויין את שני החוטין זה על זה להיות משור. והגזו על שני פנים אם באריגה או תפירה במחט ולא מצינו ללשון הזה עיקר אלא באגדה של ויקרא רבה לבן מלך שנוו לכו עליו ונטל את הצפורן לחתור על אביו ומפרשין אותו לשון סיבוך דבר שהוא מסתכסך או מסתבך ואע"פ שבמשנת תורת כהנים הסיע ר' אלעזר את הגזו הזה ללבד ואמר דבר המלו את ישראל מאביהם שבשמים כלו' מרחיק מעיקר אל יליו מעיניך אבל הדרך היא עיקר ואפקינהו קרא בהדא מלתא.

(ב) והא דתנו רבנן ברוך בכלל ברוך בפרט עד מאי ביניהו אמר מר משרשיא איכא ביניהו ערבא וערבאה דערבא. לרוח לן גאון בפירושוהי אם פרטן של ארבעים ושמונה בריות הוצרך לכם בדור הוא שכל מצוה נצטוו עליה ישראל ארבע מדות ללמוד וללמד לשמור ולעשות וכך פרטן ברוך בכלל ברוך אשר ילמד את כל דברי התורה הזאת ברוך אשר ישמור את כל דברי התורה הזאת ברוך אשר יעשה את כל דברי

התורה הזאת. ארור בכלל ארור אשר לא ילמד ארור אשר לא ילמד ברוך אשר לא ילמד לעשות פסל ומסכה ברוך אשר לא יעשה פסל ומסכה. וכן כל המצות ארור בפרט ארור האיש אשר ילמד לעשות פסל ומסכה ארור האיש אשר ילמד לעשות פסל ומסכה. הרי אלו שש עשרה בריחות שש עשרה בשלשה מקומות הרי אלו ארבעים ושמונה. ולא זה מקום הספק אל הספק בשינוי לשונות דאמר רב משרשיא איכא ביניהו עראבא ועראבא דעראבא ושינוי לשונות דגראסי הוא שביש וכולן טעם אחד הן יש שונין כך ר' שמעון בן יהודה איש כפר עכוס אמר משום ר' שמעון אין לך כל מצוה ומצוה שכתובה בתורה שלא נכרתו עליה ארבעים וחמש מאות וחמשים. אמר ר' לדברי ר' שמעון בן יהודה איש כפר עכוס אין לך אחד ואחד מישראל שלא נכרתו עליו מ"ח כריתות של ס' אלף וגי' אלפים ותק"ג על כל מצוה ומצוה מאי ביניהו אמר רב משרשיא עראבא ועראבא דעראבא איכא ביניהו. ויש שגורסין אמר ר' לדברי ר' שמעון בן יהודה איש כפר עכוס אין לך כל מצוה ומצוה שכתובה בתורה שלא נכרתו עליה מ"ח כריתות של ת"ר אלף וגי' אלפים ותק"ג של כל אחד ואחד מישראל ת"ר אלף וגי' אלפים מאי ביניהו אמר רב משרשיא איכא ביניהו עראבא ועראבא דעראבא ושני הלשונות הללו טעם אחד הן יש לשמוע מזה כמה שיש לשמוע מזה אלא שזה הלשון האחרון הוא המדויק וכך אמר ר' שמעון בן יהודה איש כפר עכוס כי כל אחד מישראל יש עליו על כל מצוה ומצוה מ"ח כריתות על עצמו ויש עליו משמונה כריתות על כל מצוה ומצוה בעד ת"ר אלף וגי' אלפים ותק"ג שהיו באותו הזמן כי הוא ערב בכלן וזה היא ששנויה וכשל איש באחיו בעון אחיו שכל ישראל ערבין זה בזה איזה מהם ראה אותו חברו שהוא עובר עבירה או עווב מצוה ויש בידו למחות ואינה ממחה נתפש על זאת ורבי כך היה אומר כיון שכל אחד מישראל ערב בכל אחד ואחד מהן שנמצא כל אחד יש עליו למחות בכל מי שפושע במצוה נמצא כל אחד ערב בכל אחד על מעשיו כעצמו כמה שמפורש למעלה אף הוא ערבבו על ערבותו שאם ידע ראובן בשמעון שיש בידו למחות ואינו ממחה חייב ראובן למחות בו בשמעון. ואם לא מיחה בו הרי הוא נתפש עליו ועל כל אחד מת"ר אלף וגי' אלפים ותק"ג שהיה לשמעון למחות בהן ולא נמצא כל אחד ערב בכל אחד מישראל במעשהו וגם ערב בערבותו בכל אחד ואחד מישראל נמצא עראבא ועראבא דעראבא הרי נכפלו הכריתות כפלים הרבה מאד כי נמצא כל אחד בת"ר אלף וגי' אלפים ותק"ג במעשיו וערב בו מחמת ערבותו בשש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים:

(ג) מצינו פירוש גם למר נטרונאי וצוק"ל כן הראונו מן שנדה דאוריתה עולה לה טבילה במקוה מפני שהים כמקוה ומקוה בו טובלין כל חיובי טבילות נידות ויולדות ומצורעים ושמאים בנבלה ובשריץ ובעלי קראין הויץ מוב שני ורחין בשרו במים חיים וטהר. ועכשיו כל נידות בישראל ספק זבות הן ואין עולה להן טבילה במקוה אלא צריכות מים חיים שכך שנינו כל הימים כמקוה שני ולמקוה המים קרא ימים דברי ר' מאיר ד' יהודה אומר ים הגדול כמקוה ולא נאמר ימים אלא שיש בו מיני ימים הרבה. ר' יוסי אומר כל הימים מטהרין בווחלין ופסולין לזבים ולמצורעים ולקדש מהם מי חטאת ומשנה זאת הלכה היא ששנויה כך ושנויה שוב במקוות לומר שהלכה היא כר' יוסי דקי' לן ר' מאיר ור' יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי שאמר פסולין לזבים ולמצורעים וכל נדות ספק זבות הן. ומצינו תשובה לגאון אחד כתוב בה קי' לן הלכה כר' יהודה דמכשר בים הגדול אלמא דלהיכא דלא נפלו לתוכו שלשת לוגין מים שאובים שפיר דאמי למיטבל בה. יודיענו גאון על איזה מהם נסמוך. כך ראינו כי זו דרב נטרונאי טעות גדולה היא דקא מחייב לה לזבה ביאת מים חיים כזב ומתניתא בהדיא אמירא חומר בזב מה שאין בזבה וזובה מה שאין בזב ותחילת מה שאמר חומר בזב שהוא טעון ביאת מים חיים ואין זבה טעונה ביאת מים חיים והזבה עצמה עולה לה טבילה במקוה וכל שכן נדה שהוא ספק זבה והילכך עולה לה טבילה בים. (ד) מהו עשה מועדים לתורה. ואנו לא שמענו כן אלא מודיעים או עשה מודיעים לתורה והוא לשון ומודע לבינה תקרא והן סימנין שזכורין בראש הענין בתורה מנין במסודות ידועים ובדברי חכמים כגון יקנה"ז פנ"ק עכ"ם פז"ר קש"ב רקב"ש גנב"ך רמ"ת לע"ט חביו"ת רמפ"ג והרבה כמותן.

תשובות רב האי גאון

על פי כתב יד פארמא 3525

[א] שאלה זו נשאלה מלפני רבי האי גאון ז"ל. הא דאמר רב יהודה אמ' רב סוחט אדם אשכול של ענבים לקדרה ביום טוב אבל לא לתוך הקערה. אמ' רב חסדא וכו' הילכתא היא זשרי למעבד הכי או לא דכהלכות גדולות פסיק דמותר ומ' רב נטרונאי אמר אסור לעשות כן. בין בתוך הקדרה ובין בתוך הקערה ילמדנו אדונינו כמאן סבירא ליה מיניה. תשובה. הכין הוינא דהא דמר רב נטרונאי הגאון מחסיא לא סבירא לנא ושמיע לן הא מילתא משמיה קמי השתא ולא איסתברא

לנא. והכין איתה למילתא דהא שמעתא אית בה קושוו גפישו מן כמה אנפין ומיגו דלא יכילו רב נטרונאי ורבנן דיליה לפרוקינגן ולאסוקה לשמעתא דחזו הא לגמרי ואיתלו בבוקי פריקי למימר דפליגין רב ור' יוחנן עליה דשמואל והלכה כוותהון לגביה וליתא למילתא הכין כבר אמירה הא שמעתא משמיה בהדיא ולא עוד אלא דמאן דאמי ליה משמא דשמואל איכא עליה קושיא ומאן דאמר ליה משמא דרב ליכא עליה קושיא דהא קאמרינן בתרה אמי ר' זירא אמר רב חייא בר אשי אמר רב סוחט אדם אשכול של ענבים לתוך הקדרה אבל לא לתוך הקערה וסוחט דג לצירו אפי' לתוך הקערה אמר ליה אבוי לרב דימי אתון משמא דשמואל מתניתו לה אנן משמא דשמואל מתנינן לה וקשיא לן מי אמר שמואל דג לצירו אפי' לתוך הקערה והא איתמר כבושין שסחטן אמי רב לגופן מותר למימיהם פטור אבל אסור ושלקות בין לגופן בין למימיהם מותר ושמואל אמר אחד כבושין ואחד שלקות לגופן מותר למימיהן פטור אבל אסור אמר ליה האלהים עיני ראו ולא זר משמיה דר' ירמיה שמיעה לי ור' ירמיה מר' זירא ור' זירא מרב חייא בר אשי ורב חייא בר אשי מרב קא משתבע רב דימי דהא שמעתא איתה לרב ור' יוחנן נמי פליג עליה דקאמר אחד כבושין ואחד שלקות לגופן מותר כרב ושמואל. הילכך טעמא דרב נטרונאי ורבנן דיליה לא כלום הוא אלא קושיי אית ביה בהא שמעתא מן אנפי אחריני. ותחלה הא דכתביתיהון ביום טוב לאו ביום טוב אמרה שמואל אלא בשבת ולא גרסינא לא לא אנחנא ולא שום אדם מן רבנן סוחט אדם אשכול של ענבים לתוך הקדרה ביום טוב ושמעתא במסכתא דשבת היא ועיקרה פיסקא דמתניתין בשבת אין סוחטין את הפירות להוציא מהן משקין ושמעתא אליבא דהילכתא היא. ומן קושיי דאית בה כתבת מרי הלכות בהלכות יום טוב וכגון פירושא. אמי ביום טוב ולאו שמעתא וכמה מן רבנן קמאי הכין איסתברא להון דסוגי' ביום טוב. ואנחנא לא חזינא הכין אלא סוחט אדם אשכול של ענבים לתוך הקדרה אפי' בשבת ומן קושיי דפירישנא כי מכדי בסלי וזיתים וענבים קאמר שמואל מודה ר' יהודה לחכמים אפי' הכניסן לאוכלין אם יצאו מהם משקין אסורין וכי קאמר ר' יוחנן חלוק היה ר' יהודה הא קאמר הלכה כמותו בשאר פירות ואין הלכה כמותו בסלי וזיתים וענבים. היכי קא שרי רב ושמואל למסחט אשכול של ענבים ועוד הא תניא בסופא דשמעתא בזיתים ובענבים לא יסחוט ואם סחט הייב הטאת ובין רב ובין שמואל ובין ר' יוחנן מודו בה היכי שרי רב ושמואל סחיטת אשכול של ענבים ומיגו הכי איצטריכא לפרושה לשמעתא כלה מרישא כי הכין דליתברר טעמה. מעיקרא תנן אין סוחטין את הפירות להוציא מהם משקין טעמא דאין סוחטין להוציא משקין דמפיק להון סוחט לפירות מכלל אוכלין ומשווי להון משקין אבל היכא

דאין מוציא משקין מותר לסחוט והכזר מפורש בסופא דשמעתא אמר
 ר' אבא אמר ר' חייא בר אשי אמר רב לא אסרה תורה אלא דריכת
 זיתים וענבים בלבד כלומר דסחיטה מדרבנן היא. השתא אם לא סחט
 אבל יצאו משקין מן הפירות מעצמן פלוגתא דר' יהודה ורבנן אמרי
 יצאו מעצמן אסורין ור' ירמיה אמר גם לאוכלים הכניס את הפירות
 המשקין היוצאין מהם כאוכלין פתיתין הם ומותרים אם למשקין הכניס
 את הפירות המשקין היוצאין בשבת מהם כבר נשתנו ואסורין הם כדי
 שלא יבוא לידי סחיטת הפירות כיון שדעתו להוציא מהם משקין הכין
 טעמיה דרב יהודה ואע"ג דלא מפרש. הכא מפרש בנמרא דהכל שוחטין
 דאמרינן התם שמעינן ליה לר' יהודה דאמר אוכלא דאיפרת שפיר דמי
 דתנן אין שוחטין את הפירות להוציא מהם משקין ואם יצאו מעצמן
 אסורין ר' יהודה אומ' אם לאוכלין היוצא מהם מותר אם למשקין היוצא
 מהם אסורין. ואמרינן ביום טוב לענין ביצה שנולדה ביום אמר ר' יוחנן
 גזירה משום משקין שובו ומדמי לה להא. להא דר' יהודה דאמר אם
 היוצא מהן מותר ואם למשקין היוצא מהם אסור אלמא כל אוכלין
 אוכלא דאיפרת הוא ומחורתא דמאי דאמרינן עלה בגמ' שהמשקה
 היוצא מעצמו מן הזיתים והענבים אסור בין לשמואל דאמר מודה ר'
 יהודה לחכמים בסלי זיתים וענבים מאי טעמא כיון דבני סחיטה נינהו
 יהיב דעתיהו ובין לרב דאמר חלוק היה ר' יהודה בסלי זיתים וענבים . . . .
 הוא ר' יהודה ובין לר' יוחנן דאמ' חלוק דהא קאמר אין הלכה כמותו
 בסלי זיתים וענבים אבל שאר פירות כר' יוחנן קימא לן דהלכה כר'
 יהודה דאמר לאוכלין הכניסן משקין שובו מהם כאוכלין דמו ושרו ואם
 למשקין הכניסן לעשות מהם מי תפוחים או מי תותים או דבש תאנים
 או עיס רמונים היוצא מהם אסור. ומאי שנו זיתים וענבים משאר
 פירות שהיין והשמן בעצמן משקין הן ומנויין בטהרות בשבעה משקין
 לפיכך אם זכו בשבת אע"פ שזיתיהם וענביהם לאכילה הוכנסו הרי
 היוצא מהם משקין בעצמן אבל שאר פירות אינם כן. או אחשיבינן וחישב
 עליהם להוציא מהן משקין ההוא שנוי דהוה בהו שחישב עליו מעיקרא
 אסור הוא אבל אם לאכילה הכניסן הרי מה"ש"ש מהן נקצת גופן וכאלו
 נתחתכו ונתפצעו וקא מסקי נמי שפירות שאינן עומדות לסחיטה מותר
 לסחטן בשבת מפני שסחיטתן לא להוציא משקין הוא אלא כעין פיצוע
 בעלמא הוא. וכבר בררנו שלא נאסרה סחיטת פירות אלא להוציא מהן
 משקין דהא קא האני סוחטין בפגיעין ובפרישין ובעוורדין אבל לא
 ברמונים של בית מנשיא בן מנחם היו סוחטין רמונים בשבת דסבירא
 להון דסתם רמונים נמי לאו בני סחיטה נינהו ואמרינן עלה דבין ר'
 יהודה היא ובין רבנן היא כיון דלאו בני סחיטה אינון מותר כתחלה. לסחטן
 ואמר רב נחמן הלכה כשל בית מנשיא ואקשינן לרב נחמן מנשיא בן

מנחם תנא הוא כלומר לא ידעינן ליה וכי תימא תנא דהא ברייתא סבר
 כמאי דעבדו של בית מנשיא ואעיג רמנשיא לא ידעינן ליה הא קא
 חזינן דרמונים בני סחיטה נינהו. ומי איכא למימר דשל בית מנשיא
 בן מנחם הוו רובא לעלמא משום דאינהו לא הוו מעמידין רמונים
 לסחיטה מי מחזקינן למימר דרמונים לאו בני סחיטה. ומפרקינן דאיכא
 למימר כיון דקא חזינן שיש מעמידין אותן לסחיטה ויש שאין מעמידין
 אותן לסחיטה לא מחזקינן להו לבני סחיטה אינון כי ההיא דהמקיים
 קוצים בכרם דר' אליעזר. ואמר קידש ואמר ר' חנינא מאי טעמיה דר'
 אליעזר שכן בערביה מקיימין קוצים שורות שורות לגמליהם. והדר
 מקשינן מי דמי ערביא. אתרא הוא וכיון שמקיימין קוצים קדש זה שקיים.
 חכא לענין רמונים דקאמר אינון בני סחיטה בטלה דעתו אצל כל אדם.
 ומפרקינן לא בטלה דעתו אצל כל אדם שכן דעת כל אדם אי אחשבינהו
 לרמונים להוציא מהם עסים אי נמי אחשביה להאי דנפיק מינהון לנטוריה
 לשויה עסים כמשקה חשיב ואסיר ליה למסחט בשבת ולמישתא מה
 שוב מהם במקום עסים אבל אי לא אחשבינהו לשוויי מנהון עסים דקא
 סחט להון ואכיל מאי דקא נפיק מינהון במקום אוכל קא מחשיב ליה
 כמי שאינו חפץ ללעוס פרידא דרומנא או כמי שאין יכול לאכל פרידא
 דרומנא שמיצר לו מותר הוא. ואעיג דרמינן להא להתיא דרב חסדא
 בתרדין שסחטין ונתנן למקוה פוסלין את המקוה. ולא קם לן דהתיא
 דרב חסדא משום דאחבינן לתרדין אלא כדרב פפא כל דבר שאין עושין
 ממנו מקוה לכתחילה פוסל את המקוה במראה. ואיסתייעא נמי דרב
 פפא מדתנן התם נפל לתוכן יין ומהל אעיג כן פירוקא דרב נחמן
 בענין רמונים שמותר לסחטין. ומאי דפריק נמי שדעת כל אדם לא הויא
 אלא במקום דחשיבנן דאי בדוכתיה ולא איפרק השתא מכל אלין
 ואוקמתא למרנו בד"א שכל הפירות אין סוחטין אותם להוציא מהם
 משקין בין בני סחיטה הן ובין אינם בני סחיטה סוחטין אותה ואותה
 סחיטה כפיצוע דמיא והויצא מהן כאוכלא דאיפרת היא בין זיתים וענבים
 ובין סולתן ואם אינון בני סחיטה סוחטין אותן אפי' להוציא מהן משקין
 מפני שאותן משקין שבהם כאוכלין הן חשובים וכגופן. דמו וכאוכלא
 דאיפרת הוא ומשקין שיצאו מעצמן משאר פירות אי מעיקרא הכנים
 את הפירות למשקין הרי הן כבני סחיטה שאסור לסוחטין להוציא מהן
 משקין וכשיצאו משקיהן מעצמן אסורין ואם מעיקרא הכנים את הפירות
 לאכילה הרי הן כמה שאינון בני סחיטה שמותר לסוחטין להוציא מהן
 משקין וכשיצאו משקיהן מעצמן מותרין שכאוכלין הן אלא משקין
 שיצאו מותים וענבים לאכלן כיון שנתכנסו מאיליהן ועמדו בפני עצמן הרי
 הן כודאי משקין ואסורין בשבת וכשאתה אוחו הרברים הללו שפירשנום
 ומעמיד דבר דבר כמה שהעמרנוהו קימא מתני' וקימא דר' יהודה בשאר פירות

וקימא דרבנן בשאר זיתים וקימא בריתא ודרב נחמן כשל בית מנשיא
בר מנחם וסלקא כל הדא וחדא למעמא ומתרצא שמעתא כלה. לפי
הדברים האלה שפירשנום ובידרנום אתיא דרב יהודה אמ' שמואל ודרב
חייא בר אשי אמ' רב סוחט אדם אשכול של ענבים וכו' ומה הפרש
בין קדרה לקערה בשבת אלא הכי פירושה לעשות לה הכר שבשביל
אוכל הוא סוחט וכמפציע דמי שאלו סוחט לתוך הקערה ונקוו המים
ועמדו הרי נראו כמשקין והרי סוחט פירות להוציא מהן משקין. ובזמן
שסוחטין לתוך קדרה שיש בה תבשילו היוצא מהם מתערב בתבשיל
אינה נראה משקה הוא וכאוכל הוא חשוב כאלו פצע את העניבה
ואכלה או שפצע את הוית ואכלו וקסבר משקה הבא לאוכל אוכל הוא.
וקא מותיב לה רמי בר חמא זב שחלב את העז טמא מפריק ליה וקא
מותיב ליה רבינא טמא שסחט זיתים וענבים אלמא בין דטמאים משקין
אינון הוא מותיב לה והוא מפרק לה בסחט לתוך הקערה משקין הוא אבל
אי הוה לתוך הקדרה כאוכל דמי כדפרישנא. וכבשין ושלקות נמי
סליקו להו למילתיהו והלכה ברי יוחנן וכדתיין בריתא שסוחטין כבשים
בשבת לצורך שבת אבל לא למוצאי שבת והוא הדין לשלקות בד"א
לנופן אבל למימיהם נעשה כמו שסחט זיתים וענבים והייב חטאת מדקא
מדמי ר' יוחנן סוחט כבשים ושלקות למימיהם אבל לסוחט זיתים וענבים
דשמעת מינה דסחיטת זיתים וענבים הוא דאסור למימיהן אבל לאוכל כגון
שסחט לקדרה מותר כל בשבת כדפרישנא אבל הא דאמר רב חסדא מדברי
רבינו גלמוד חולב אדם עז לתוך הקערה לא סלקא בשבת כל עיקר
מאי טעמיה סוחט הבא איתסר דקא מפיק משקין מן אוכלין הכין היכא
דמשקין קא מפיק בסחיטתו ולתוך הקערה סוחט ואסיר והיכא דלאוכל
עביר דמייה לסחיטתו לאוכל דאיפרת שלתוך הקדרה סוחט שרי אבל
חולב הכי איתסר משום מפרק דתנו רבנן החולב והמחבין והמגבן כגורגרת
וכו' . . . דרב חמא בר גוריא איקלעי לנהרדעא בעז מיניה חולב משום
מאי מחייב אמר להו משום חולב ואמר ליה רבך קטיל קני באנמא הוה וכו'.
שמעינן מיניה דהלכה כר' אליעזר בהא. ועוד מההיא דכתובות דתניא
ר' מרינוס אומר גונח יונק חלב בשבת מאי טעמא וכו' גמרינן דלאו
חולב חייב שבות אלא חייב משום מפרק וכיון שחולב חייב משום מפרק
בין לתוך הקדרה בין לתוך הקערה מפרק הוא ואסור בשבת ולית בהא
מילתא ספיקא כל עיקר. וכי קאמר רב חסדא מדברי רבינו גלמוד חולב
אדם עז לתוך הקדרה אבל לא לתוך הקערה ביום טוב קאי שאפי'
אבות מלאכות מותרין משום אוכל נפש. ואכתי קשיא כי מכדי ביום
טוב משקה מותר כמאכל והכין קא משנין בשבת לענין סחיטת פירות
בין מאכל למשקה לתוך קדרה כמאכל לתוך הקערה כמשקה. ביום טוב
מה לי קדרה מה לי קערה אי למאכל חולב שרי אי למשקה חולב

שרי. והכין פירוקא דהא מילתא דשבת אע"פ שהמשקה הבא לאוכל משקה הוא לא סגי ליה לחשוב עליה בסחיטתו לאוכל ולמסחטיה לתוך הקערה והדרינן לתוך הקדרה אלא מעיקרא צריך לסוחטו לקדרה דלהוי לה למילתא הכירא משום דלתוך הקערה איכא למימר להצניעו. סחט ואיכא למימר לתתו במאכל וליכא הכירא וכיון שסחט לתוך קדרה שאני הכירה והכין נמי גמר רב הסדא לענין חולב ביום טוב שעיקר חליבה לא הותרה אלא משום אוכל נפש הילכך לא שרי ליה לאיניש למיחליב אלא כרי אוכל ביום טוב בלבד אי נמי כרי משתה ביום בלבד וצריך נמי למעבד הכירא דמשום אוכל נפש ביום טוב קא חליב וכיון שמנהג כל חולב ואפי' להצניע של תוך הקערה צריך למעבד הכירא ביום טוב ולית ליה למיחלב בכלי אלא לכלי שיש בו אוכל שמתקנו בחלב כגון קדירה שיש בה תבשיל אי נמי קערה שיש בה פת אבל מפני סכנת בהמה אסור לחלוב ביום טוב אלא הכין מנהגא לעשות על ידי גוים ונוטלין גוים את החלב לעצמן. הכין סלקא שמעתא והכין חוינא דהאי דאשתמע משום ראשונים דסוגיא דהא שמעתא ביום טוב לענין חולב הוא בלבד. וקצת אחרונים אינון דמעין ואוקוה בסוחט והכין כתבה מר רב יהודאי גאון דהא שמעתא ביום טוב לענין חולב הוא בלבד ולא משום סוחט. ואנחנא הא כבר סייע משמיה ופרישנא לכו שפיר ומיבעי לכו לעיוני בה טובא פעמים הרבה עד דתקומו עליה שקמה היא והוהרו בה.

[ב] שאלה זו מרב האיי גאון ז"ל. צמר גפן מותר להדליק בו בשבת או אסור ויוצא הוא מן הפרי או יוצא מן העץ. תשובה. הכין חוינא שמותר להדליק שאינו ממיני העץ ופשתן גופיה אי לא דכתיב בפשתי העץ דאמר' מנא לן דפשתן איקרי עץ דאמי' מר זוטרא אמ' קרא ותמננס בפשתי העץ לא הוי צריכי למשרייה ולמימר אלא פשתן וכשאתה רואה מה שהוא כיוצא בצמר גפן בורעים והוא נאכל תדע שאין מברכין עליו בורא פרי העץ ואם בכשם הוא אין מברכים עליו בורא עצי בשמים. והרי נשאו ונתנו זקנינו בדבר זה ומסורת היא בדברים שנשמעו מפי רב יהודאי גאון וכל אילין דנתרין אטרפיה בסתוא נפישין גזייה ועלין מיא בגזייה ומחנפיק אטרפיה מגזייה אילן ניהו ומברכין על פירותיה בורא פרי העץ וכל אילן דיביש בסתוא וכאילי לגמרי גזייה ואטרפיה והדר פארי משורשין דילי כגון מזוי וכגון בדצנאן והשדנאן דאינון קינברס ושומשי מברכין על פירותיהן בורא פרי האדמה דהכין אמר גאון תאני בתוספתא כל שמוציא עלין מעיקרו עשב היא למאי נפקא מינה לברוכי עליה בורא פרי האדמה וכל שמוציא עלין מעצו עץ הוא למאי נפקי מיניה לברוכי עליה בורא פרי העץ והני מזוי כיון דכלו עציו לגמרי והדר פארי משורשין מברכין עליה בורא פרי האדמה. ותו אמר גאון דהוה מסגו מרב דימי זקנינו ומרב מרי בריה ואמר מר

רב מרי כללא דמילתא האני עצים היומי ירק מאי טעמא הוימתא יבשא
 כסתוא והורא פריא משורשין דילה האני יבשין כסתוא כאילנא
 ולקישא עילין מיא בניזיה ומהנפיק אטרפיה מגיזיה. ושומשי ושרהנאנא
 משום דיבשין אילניהון לנמרי והדר משקין משורשין דילהון ומברכינן
 עליה בורא פרי האדמה. הרי נתברר שאין צמר של גפן ממין העץ כל
 עיקר. וגם דבר ברור שאין לך פיסול פתילות אלא מה שמנו חכמים
 לא בלכש ולא בחוסן ולא בכלך ולא בפתילת האידן ולא בפתילת המדבר
 ולא בירוקה שעל פני המים אפי' אחד מאלף איפשר אלו היה צמר גפן אסור
 שבקין ואמרין פתילת המדבר וירוקה שעל פני המים. ויתר על זאת שלא
 מצינו אדם בשתי ישיבות בעולם שנמנע ממנו ואין בו איסור כל עיקר והרי
 קינבוס שהוא קשה מצמר גפן אינו אלא פרי אדמה כמה שפירשנו למעלה.

[ג] שא"ל ה' זו מרב האיי גאון אני יש לנו נגות ושרדסין ובהם שדה
 לבן ושדה אילן ומהו שיכולין בעליהן להשקותן כל זמן שירצו ומהן
 אין להם חוק להשקות אלא ביום השבת. חק ולא יעבור מימי הקדמונים
 ויש לנו אריסין גוים שלוקחין חומש מן הפירות והם משקין ועושין כל
 מה שרוצים והיהודי בעליהם לא ידע עמם מאומה יש בדבר זה משום
 אסור להשקות את הזרעים על ידי גוי בשבת או מותר שהגוי הערים
 הוא המשקה. תשובה כך ראינו שאם השדות האלו במקום שיש
 מניעין אלו בשבתות ובימים טובים אסור שיהיו העריסין משקין אותם
 כי שדה שלישית נראת שמשקין אותה בשבת ויום טוב ואם רחוקה
 היא מותר כאשר אמרו חכמים אמ' שמואל מקבלי קבלות בתוך התחום
 אסור חוץ לתחום מותר אמר רב פפא ואפי' חוץ לתחום נמי לא אמרן
 אלא דליכא מתא דמקרבא להתם אבל איכא מתא דמקרבא להתם נודי
 לא אמרן אלא בשבתות וימים טובים דלא שכיחי דאולי ואתו אבל
 בחולו של מועד דשכיחי אינשי דאולו ואתי אסור ואם אפשר לפתוק עליהם
 מבעוד יום אע"פ שהם בתוך התחום הא"ת פותקין מים לגנה ערב שבת
 עם השכה ומתמלא והולכת כל השבת כלה אבל לפתח ולשדר אסור.

[ד] שא"ל מרב'י האיי ז"ל יש במקומינו עושין תולעת המשי
 ונהגו קדמונינו שמאכילין את התולעת ביום טוב ואין מאכילין אותם
 בשבת ולא ידענו טעמם בדבר זה אם יש הפרש בין התולעת לשאר
 בהמות ילמדנו אדונינו. תשובה אין אנו רואים הפרש ביניהם ומותר
 להאכיל את התולעת בשבת שאין מוונותן עליך ואין יכולה לשוט וכי תנן
 אין נותנין מים לפני דבורים הא אמרנו אמר רב אשי מתני' נמי דיקא
 מדקתני אין נותנים מים לפני דבורים ולפני יונים שבשוכך אבל נותנין לפני
 אווזין ותרנגולין ולפני יונים דורסיות מאי טעמא משום שהני מוונותן עליך
 והני אין מוונותן עליך לא הני איפשר בהשטה והני לא איפשר בהשטה.
 [ה] שא"ל ה' זו נשאלה ממנו ז"ל. מהו להשכיר ישראל פוגדקי

ופורני ומרחצא לגוי בכל שנה ושנה כך וכך יש תקנה לשכירותן או לא.
ת ש ו ב ה מהן יש תקנה ומהן אין תקנה פונדק מותר להשכירו ואין
בכך כלום מה טעם כיון שהפונדק אינו עשוי אלא לדור בו אי
נמי להכניס בו אורחין ובהמתן ואינו עשוי לעשות בו מלאכה שחייבין
עליה חמאת כמו ששנינו בבהמה גסה בן בתירה מתיר בסוס מפני שאין
עושין בו מלאכה שחייבין עליה חמאת ומהו מלאכתו לרכוב עליו והלכה
כבין בתירה אבל מרחץ אסור להשכירו שכך שנינו לא ישכיר אדם
מרחצו לגוי מפני שנקראת על שמו וגוי עושה בו מלאכה בשבתות
וימים טובים ופורני הרי הוא כמרחץ מפני שמסיקו ואופה בו בשבת.
ונשאל מלפני רב נטרונאי גאון ז"ל. ישראל שקנה מרחץ או פורני
והשכירם לגוים לשנה או לחדש והגוי עושה בהם בשבת ובחול שכרו
מותר או לא כי מצאנו מקצת גאונים אוסרים מפני שנקראת על שמו
ויש מי שמתיר ואומר אין שביחה לכלים וזה שאמר מפני שנקראת על
שמו אינו אלא בישראל שבנה לעצמו מרחץ או פורני וישב הוא בעצמו
בהם ופעמים שישכירה ושאר שמו עליה שהעוברים והשבים אומרים הלא
זה מרחץ של פלוני אבל מי שלא ישב עליו ולא נקרא עליו שמו
מעולם אלא מגוי קנאו ולגוי השכירו ולא נקרא עליו שם יהודי מעולם
למה נאסר אותו ולמדינו ארזינו. והשיב כך ראינו כי ודאי שביחת
כלים לבית שמאי היא ואין הלכה כמותם ושאריתם שכרו אסור אפילו
במקום שאסור להשכיר את המרחץ לגוי אם השכירו לו עבדיה לאיסוריה
ולא יעמידוהו ביד גוי שכרו מותר וזה לא נקרא שמו עליו מעולם
ואין בו עליו חשש מראית עין כל עיקר אין אנו רואים בו איסור.

[ו] שא לה מרב האיי גאון ז"ל. לדוענין מר מי שרי לאדלוקי
אבוקא בשבתא. ת ש ו ב ה לא חוי לגא מעולם מאן דארליק באבוקה
של שעוי בבי שמשו וכל רבואתא דחויננן הוה אסרין. [ז] שא לה זו
נשאלה מלפניו ז"ל. בני ישראל שברחו למקום אחר ונתנו עליהם מס
בני מקום אחר והחזיקו כם בני אותו מקום ושוענין בני מקום ראשון שלהם
שאנו ואתם קבלנו אחריות למלך לפרוע ממון זה ושוענין הם ואומרין
שאלמלא הייתם בורחין אתם כמו אנו לא היה המלך רודף אתכם הדין
עם מי. ת ש ו ב ה אם הללו בני אדם שברחו ברור הדבר שקבלו אחריות
למלך לפרוע ממון הוה לידו יפה עשו שברחו שהגוים אנסין הם וכיון
שברחו מקצתן מכבידין עול על הללו ישראל שנתרו ונושל מס כלו מישראל
דאמר רב בר מתא אבר מתא מעיכם הני מילי ככולדא ואכרנא דהשתא
אבל מאי דהליף חליף ועכשו שחזרו צריכין לתת להם כל מה שנתנו
עליו ואם אין יכולין אותן שנתרו במקום לברוח עם אותם שברחו
ולהפקיע מס ולא ברחו.

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם.

(*) הוֹסֵפָה.

ירושלמי פיתום הקמורת

על פי כת"י דע ראססי 327

פיתום הקמורת הלרי והלפורן חלזנה ולזונה משקל שצעים שצעים מנה
 מור וקליעה שכול נרד וכרכום משקל ששה עשר מנה הקושט שנים עשר
 קליפה שלשה קמון תשעה נוגלת אומר שלש מאות וששים ושלשה מנים היו
 זה שלש מאות וששים ומשקל כנגד ימות המאה ושלשה של אותו היום הדל
 היא דחנין והיום מוסיק מלא חסניו צורית כרשינה תשעה קבין יין קפריסין
 סאין תלתא וקבין תלתא אם אין לו יין קפריסין ונביא מור מיוירין עמיק
 מלח קדומית רובע סקב מעלה עשן כל שהוא. ר' נתן אומר חף כיפת הירדן
 כל שהוא נתן זה דבש פקלה חסר זה אחת ומסננייה נחמייב מיתה חני רבן
 שמעון בן גמליאל אומר הלרי אינו אלא סרק של עלי הקטף צורית כרשינה
 למה היתה צאה שנה שפין את הלפורן כדי שתהא נאה יין קפריסין למה היה
 זה שבו שורין את הלפורן מפני שהיה עזה והלא וני רגלים יפין לכל אלא
 שאין מוכנין ריח דע לעזרה מפני הכבוד וכשהיה מידק היה אומר הדק היטב
 היטב הדק שהקול יפס לבשמים חסר אחת ומסננייה או שלא נתן לתוכה מעלה
 עשן נחמייב מיתה. לא נתן לתוכה מלח או שנתן בתוכה ונעט דבש היתה
 פקולה אור זעירא ועוצר משום הכנסה ימיה. חני בר קשרה המפטמים
 שצירושלם היו אומר' אילו היה חדם נותן בתוכה ונעט דבש לא היה כל העולם
 כולו לעמוד צריחה חני פטמה לחלאין כשרה שלישים ורביעים לא שמענו ר'
 אומר כולדת היתה כשירה ודהו דחני פטמה חלאין כשרה חלי של סימן וסימן
 אחת לששים ושצעים שנה היא היתה צאה מן הסיריים הדל היא דחנין
 מותר הקמורת מה היו עושין זה חני הקטיר כזית בחוץ חייב פחות מכוית
 צפים פטור. ר' זעירא בשם רב ירמיה נפטרו הלזור ידי מוצתן ר' יוסי בר
 בון בשם ר' ירמיה מן מה דחני הקטיר כזית חייב מיהא את שמע פחות מכוית
 פטור. דקה מה ח"ל לפי שג' ושחקת מונה דק. אם כן למה נאמר דקה
 שמהא דקה מן הדסה. כילד הוא עושה מפדים כשלשת מנים מערב יום הכפורים
 ומחזיקן למכתשת כדי לנגלות מונו חסניו. לקיים זה שמהא דקה מן הדקה
 צפרקא קווא דכריתות. חנו רבנן פיתום הקמורת כילד הלרי והלפורן הלזונה
 והחלזנה משקל שצעים מנה מור וקליעה שצלת נרד וכרכום משקל ששה עשר
 ששה עשר הקושט שנים עשר קליפה שלשה קמון תשעה צורית כרשינה תשעה
 קבין יין קפריסין סאין תלתא וקבין תלתא אם אין לו יין קפריסין ונביא מור
 מיויר עמיק מלח קדומית רובע מעלה עשן כל שהוא. ר' נתן אומר חף
 כיפת הירדן כל שהוא אם נתן זה דבש פקלה אם חסר אחת וכולל סננייה
 חייב מיתה. רשב"ג אומר הלרי אינו אלא סרק הטופק ונעלי הקטף צורית כרשינה

(*) למלאות יריעות המזבחה הלזו הדפסתי המאמר היקר הזה על פי כתב יד דע ראססי 327 ועיין ברשימתי מהכ"י הזה בספרי בית עקד האגדות חלק א' ספר"א לר' 19—16.

ששפין זה את המפירן שהיא נאה יין קפריסין למה היא צלה כדי לשרות
 זה המפורן שהיא עזה והלא מי רגלים יפין לה אלא שאין מוכניסין מי רגלים
 בצורה מפני הכבוד ומבייע ליה לרי יוסי בר חנינא דאמר ר' יוסי בר חנינא
 קדש היא תציה לכם כל מוציאה לא יהיו אלא בקדש. מ"ר אחת לששים
 ורבעים שנה היה מפטיין אותה לחלאין. לפיכך יחד שפטים לחלאין חייב
 דברי רש"י שאמר מפני ר' שמועון בן הסגן אבל שליט ורביע לא שמוענו
 וחכמים אומרים בכל יום היה מתקן במתכונתיה והיה מכניס. ומבייע ליה
 לרצא דאמר שמוענו שפטים לחלאין פטור דכתיב במתכונתה לא העשו
 כמותו. כמותו הוא דלא תעשו אלא לחלאין פטור. קצרת שפטים לחלאין חייב
 דכתיב והקצרת אשר העשו במתכונתה לא תעשו כל אשר תעשה דהא איפשר
 דעצמה פרס צמחית ופרס בין הערצים. מ"ר קצרת היו מוזירין אותה למתכונת
 פעמים צננה צימות הסמה מפזרה כדי שלא תתעפס צימות הגשמים לזרזה
 כדי שלא תפוג ריחה וכשהוא שומק אומר הדק היטב היטב. הדק דברי אבא
 יוסי בן מנן ושלשת מניי יתרים שמהם הכהן הגדול מוכניס מלא שפניו ציזים
 הכיפורים ונותנין אותה למתכונת מערב יום הכפורים ושומקן יפה יפה כדי
 שהיא דקה מן הדקה. וכדתיב דקה מה ת"ל והלא גומר ושחקת ממנה הדק
 שהיא דקה מן הדקה. אומר גור כשהוא שומק אומר הדק היטב היטב הדק
 מבייע ליה לרי יוחנן דאמר ר' יוחנן כשם שהדבור רע ליון כך דיבור יפה
 לנשמים אומר ר' יוחנן י"א סומקין גאמרו ליהנה צמיני אומר ר' הונא
 מהאי קרא קח לך סומים נטף ושחלת מלכנה אה ממנה וסומים אחרים ממנה
 וממנה קמאי עשרה ולכונה זכה אה מד כרי. ואינא סומים. נטף ושחלת
 וחלכנה. פרו סומים חזר וכלל. כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט
 מה הפרט מפורט דבר שקוטר ועולה וריחו נורף. וכי תינא. אם כן כחוב
 קרא מד פרוט לא. מילך לריכי דאי נטף הוא אינא מין אילן אין אבל
 כל גדולי קרקע אין אבל מין אילן אינא לא נושום הכי כתיב נטף מלכנה
 לגופא אילתריך מפני שריחה רע. אומר רב חנא בר ביזנא אומר ר' שמועון חסידא
 כל תענית שאין זה ומפשי ישראל איננה תענית שהרי מלכנה ריחה רע ומנאה הכחוב
 בין סומי הקטורת. אבוי אומר ויהא ואגודתו על ארץ יסדה ונעמנות פרס
 כל הקרצנות הכבור נשנה לא היו כונסין במלכים גדולים וכו' לא היה מציא נשמה
 מפני קומחין ולא מנוליה מפני שמרים אלא מציא משליסה ומאמלעה. כילד
 הוא בודק הבו' יושב והקנה בידו זרק את תגיד הקים צקנה. ובגמרא חנו זמן
 הגיד של שמרים הבזר מקים צקנה ולינא ליה מיומר ומבייע ליה לרי' יוחנן
 וכו' ר' יוסי בר יהודה אומר יין שעלו בו קומחים פסול שני תמימים יהיו
 לכם ומנחתם תמימים יהיו לכם ונסכיהם פי' הגזר יושב והקנה בידו זרק
 הגיד הוא הטלון הטלוק אם נתחלק היין וזרק גיד של שמרים הקים צקנה
 על הסכית שירגים המוליא את היין ויחסום הסכיות צפרק הקומץ רבה. לא
 תשכית מלח שאינה שוכתה ואי זו זו מלח קדומית שאינה ניעמת צמיס. עד
 שישקנה שאם לא מלא מלח קדומית שיציא מלח איסתרוקית מ"ל תקריב
 מכל מקום.

פירוש

פירוש הקטורת. פטים הקטורת וכו' פי' פטים רוקם כדמתרגמינן אשר
 יקח לטעם והקטרת נעשית בכל שנה ושנה ואחד עשר סומקין היו זה הארבעה
 נחשטרו בתורה נטף ושחלת וחלכנה ולכונה זכה והשחר הם הלכה למשה מסיני.

וקמחוס חכמים על הכחוז קח לך סמים חרין נטף ושחלת וחלצנה הא חמשה
וקמים אחריני חמשה. וחמשה קדומאי הא עשרה ולצונה זכה חד קרי. ואם תאמר
סמים צחרא כסמים קמא וליהו חרין אם כן לומר קרא סמים סמים גני
דדי ולצנסוף נכתב נטף ושחלת וחלצנה אלא מדכתוב סמים צחר חמשה ט"ו
סמים חמשה. ואלו הן י"א סומנין שהיו זה לרי והוא נטף שהזכיר הכחוז
ולמה נקרא שמו נטף שנטף מעלי הקטף בלסומי צלעו. לפורן היא שחלת
שהזכיר הכחוז כדמחרגומין שחלת טושרא שהוא חרגום של לפורן כדמחרגומין
ועשתה את לפרניה וחרבי ית טופרנהא. ונקרא לפורן שהוא עשוי כלפורן של
חדם ונתן אדם אותו צמוגור ויש שקורין אותו סקמוניא. לצונה. ידוע. חלצנה
הוא שרף חילין הנמלא צברי לין והוא כמו דבש שחור ונקראת צברני ויעה
וריה רע ואעפ"כ ונאה הכחוז בין סומי הקטורת ואמר רב חננל בר צינא
אמר ר' שמעון חסידא כל הענית שאין נחענין בה ונפושעי ישראל אינה
נחענית שהרי חלצנה ריחה רע וננאה הכחוז בין סומי הקטרת ונור הוא
המוסק. קליעה צלעון יון קליאה. ובלשון הנקרא קדה. שכולת נרד אספיק.
כרכוס. זעפארין קנוון לין חלוצי. קלפה קלפת עץ והיא ידועה אלל הרופאים.
קושט הוא קסט. הרי י"א סומים שהיו צקטרת צמסקל. והיו זה עוד שמי
סומנין צלא ויסקל והן מעלה עשן וכיפת הירדן. והלפורן היו שפין צצורית
כרשינה ושורין ציין קפריסין ונלח סדומית היו נותן בה רובע קצ. וצורית
כרשינה עשב שנוכצסין זו ונקרא אהל וחרגום והאיכותו צבור כפי דכיות צאהלא
ידאי. מעלה עשן. עשב שהוא מעלה עשן ולא היו יודעין אותו אלא אנשים
ידועים של צית אצטניס. כדאמר ציומא פרק אומר להם המוננה מעלה עשן ראימי
עולה כנגדי. כפת הירדן עשב שגדל על שפת הירדן ויש מפרשים רעי של דג
הגדל צירדן ונקרא עונבר צלעו. יין קפריסין קפרם הוא שומר הפרי הנקרא
אציונה והחילין נקרא ללך וצברני קשאר וצלעו קשרא. ומהקפרם שלו עושין
יין חזק ציומר וכילד נעשית פטום הקטורת. הקטרת היחה נעשית צכל שנה
ושלש מאות וששים ושמונה מנים היו זה כילד הלרי והלפורן והחלצנה והלצונה
מכל אחד משקל שצעים ונהם והמנה הוא מאה דינרים והוא לישראל אחת הרי
מאתים ושמונים מנים בין אלו ארבעה סומים שזכרנו מיר וקליעה שכולת נרד
וכרכוס מכל אחד ששה עשר ונהם הרי הדי מנים וד' פ' הרי שתי"ד מנים
קושט שנים עשר מנים וקליפה שלשה. וקנוון חשעה הרי כ"ד מנים ושתי"ד
מנים הרי שס"ח מנים שהיה משקל הקטרת כלו. ושלש מאות וששים וחמשה
כנגד ימות החמה ליומי החמה שהם שס"ה יום וצכל יום היה מקטיר על מזבח
הזבח שצביכל חליו בין הפחר וחליו בין הערצים של והקטיר עליו אהרן
קטרת סמים צצקר צצקר צהטיו צו את הנרות יקטירנה. ובהעלות אהרן את הנרות
צין הערצים וכו' הנה שס"ה מנים לשנה ושלשה מנים היתרים היה הוסיף
להקטיר ומונו ציום הכפורים הקטרה אחת ונלכד הקטרת השחר והקטרת צין
הערצים והקטרה ההיא היחה לפני לפנים צין הצדים והיה נחזיר אלו השלשה
מנים לנחשח מערב יום הכפורים כמו שכתוב קטרת סמים ולמה היה לרין
דקה. כל הקטרת דקה של ושחפת ומונו הדק אלא שחאה דקה מן הדקה לפי
היה נחזיר השלשה מנים לנחשח מערב יום הכפורים וסופקן יפה יפה עד שחאה
דקה מן הדקה ולמחר ציום הכיפורים צשעת היה חוסן מאותן שלשה מלא שפניו
לא מתקוקת ולא גדושות אלא עשופות הגדול לפי נדלו והקטן לפי קטנו. וכל
אחד מן הסומנין היה שופק צפני עלמו וכשהיה שופק אותן היה אומר הדק
הטען הטען הדק. קול יפה לצפנים דאמרינן בגמרא דכריתות אומר ר' יוחנן

כשם שהדבור רע לין כך הדיבור יפה לבשמים. והדיבור רע לין כדאמרין
 במנחות גזר ההולך לקנות יין לנכסים נקיים בקנה — והליפורן היה סף
 אותה קודם שתיקתה בדורית כרשינה ותשעה קצין היה מניח ומנה לסוף זה
 את הלפורן כדי שיהא נאה ויין קפריסין היה מניח שלשה סאין ושלשה קצין
 וכו' שורין את הלפורן שהיא עזה ואם אין לו יין קפריסין מניח יין יסן לכן
 והלא מני רגלים יפין לה לשרות בהן את הלפורן ולסוף אותה בהן אלא שאין
 מוכניסין ריח רע לעזרה מפני הכבוד ואם חלמה ישרה הלפורן חוץ צמי רגלים
 לא היה ראוי לעשות כן דאמר ר' חנינה קדם היא קדם מהיה לכם כל
 מעשה לא יהיו אלא בקדש. פטונה לחלאין כשרה כל' אם פיעס הקטורת
 חלאין שהוא קפ"ד מנין אבל זה אם פיעס שליש הקטרת או רביעי לא שומעו
 אם היא כשרה ר' יהודה אומר אם כמדחה כשרה כלומר' אם יפטס אותה
 צומדה שיפטס כילה כשרה. אם יפטס חליה או שליטית או רביעית כפירה
 ואחר שיפטס אותה צומדה וצומדה כל סימן וסימן. כפי שומפטס כולה הב'
 חלאין שמקר זה וכל סימן וסימן חקר אחת וכל סומניה או שלא נתן
 לתוכה ועלה עשן חייב וייתה ה"ג. ולא גרסינן או שמקר אחת וכל סומניה
 דחלאין דמקר זה וכל סימן פי' הוא למה שאומר פטונה לחלאין כשרה
 וכי פטונה לחלאין כשרה שאמרו לא יחקר סימן אחד שיחקר חלי כל סימן
 וסימן אבל אם חקר אחת וסומניה חייב וייתה והכי קאמר' צירושלמי הדס
 דחני פטונה לחלאין כשרה חלי כל סימן וסימן וכי חקר אחת וכל סומניה
 חייב וייתה לפי שנעשית קטורת זכה אם לא נתן בתוכה ועלה עשן חייב
 וייתה ש' ולא ימות כי צענן אראה על הכפרת. אמר ר' זעירא אף משום
 הכנסה יחירה כל' כשם שחייב וייתה כשנכנס בקטרת חקרה או שלא היה זה
 ועלה עשן חייב וייתה אם היה נכנס שם ללא מזה כל' שלא צבעת הקטרה
 וזו היא הכנסה יחירה ויש ופרש הכנסה יחירה אם היה מוכניס שם יואר על
 שיפור הקטרת. חני אחת לשבעים ושלש שנה היתה צאה חלאין של שיריים
 פי' נשירי יום הכפורים היתה צאה הקטרת פעם אחת והיא לשבעים ושלש
 שנה שהיה מתקבץ וכל השיריים של ע"ג שנה חלי קטרת של שנה אחת היה
 שס"ה מניס וחליו קפ"ב וחליו מהשלש מניס היתרים היה חופן בכל יום
 הכפורים חלי מנה ונשאר' ב' מניס וחלי לא וחשוב' ב' מניס וחלי לכל שנה
 חמאל לע"ג שנים קפ"ב מניס וחלי ב' פעונים ע"ג הם קנ"ו מניס וחלי ע"ג
 חרי ל' וחלי חרי קפ"ב מניס וחלי ואותה שנה שהיה מתקבץ מן השיריים קפ"ב
 וחלי לא היו נפטמין קטורת אחרת אותה השנה חלא חופן קפ"ב מניס וחלי
 היו מתקבצין ונקום איכא לעיוני ציום הכיפורים של אותה שנה מנה היו
 מתקבצין להקטרה היתרה שחרי וקפ"ב מניס וחלי נגיעה לכל יום מנה ונה
 רביע מנה לשחר ורביע מנה צין הערבים ושנאל אותו יום הכפורים היו משלשין
 אותה חלי מנה ומגיע לו. ואיכא נוסחאי דכתיב זהו הכי אחת לששים ושבעים
 שנה היתה צאה חלאין מן השיריים מין דאיתא צירושלמי והכי תנין לה בצרכיות
 פרק קמא. ת"ר אחת לששים ושבעים שנה' היו נפטמין אותה לחלאין. לשיך
 יחיד שפיטס לחלאין חייב דברי רבן שמעון בן גמליאל שאומר משום ר' שמעון
 בן סבון וכו' וזו הבריתא נראית צעיתי כי לגרסא אחרת דקמי' אחת לשלש
 ושבעים שנה קט"א כי ה"ך היה שלא חופן בכל יום הכיפורים אלא חלי מנה
 צוה לא פחות ולא יותר והלא היה חופן והכלי עד שהיה מלא חפניו והיך
 יכול לכוון חלי מנה. ועוד לא כל הכהנים שרין שיש כהן שיש לו שפניים גדולים
 ויש שיש לו שפניים קטנים והכי אמרין ציומא הגדול לפי גדלו והקטן לפי

קטנו ואפי' כנן קומחית שהיתה ידו ומחזקה נצרכעם קצין והקטן לפי קטנו אפי' כנן גמלא שלא היתה ידו ומחזקה אלא כשני זמים אלא ודלמי מותר הקטרת ככל שנה פעם 3' ומיני וחגי פעם פחות יתר לפי' היה מתקבץ ומאוזן השייכים פי' ק"ד ומיני שהיה חלי הקטרת כלו' שפ' שס"ה ומיני פעמים היה מתקבץ אחת לשנים שנה ופעמים אחת לשבעים שנה לפי' גדול חשני הכהנים שעברו ולפי' קטנם וזה מותר הקטרת היו נוחקין ומחילה לאומנין כדחגי' מותר הקטרת מה היו עושין זה מפרשים ומינה שבר האומנין ומחללין אותה על ימעות האומנין ונוחקין אותה לאומנין בשכרן ומחזקין ולוקחין אותה ומחזקתה חדשה ואחר שלקחו אותה ומחזקתה היו נקטריין אותה כמו שאמרנו אחת לשנים או לשבעים שנה. חגי בר קפרא אילו היה נוחק זה קורטוב של דגם אין אדם יכול לעמוד בזיחה אלא שאמרה תורה כי כל שאור וכל דגם וכו' קרטוב מעט ונדת הקרטוב אחד ומשונה בשמיית צלוג. חנא הקטיר כזית בחוץ חייב פחות מכות. צפנים פטור פי' מזה הקטרה היה ציום הכיפורים לפני לפני צין הצדים ואם הקטיר כזית בחוץ כלו' על ומזה הזה צהיכל חייב ששיעור של הקטרה לפחות הוא כזית שאם הקטיר כזית ילא אפי' שמיני. וכיון שהוא שיעור הקטרה אם הקטיר אחרו בחוץ חייב ואם הקטיר פחות מכות צפנים פטור. ר' ירמיה צסס ר' זירא אומר ונפטרו הלבוש ידי חובתן ר' יוסי בר אבין ור' יוסי בר זבדל אומר מדקחני רישא כזית בחוץ חייב וכישא פחות מכות צפנים פטור וכלל דלא נפטרו הלבוש ידי חובתן כלו' מדקחני רישא כזית בחוץ חייב ש"ג שך הוא הקטרה לפחות ובפחות מזה לא נפטרו הלבוש ידי חובתן וכן נמי מדקחני שיפא פחות מכות צפנים פטור הוא דאילו חייב מינה אבל ההקטרה אינה כראוי ולא נפטרו הלבוש בכך ידי חובתן אלא לריך לחזור ולהקטיר הקטרת ראויה ויש נפרש מלתה דר' ירמיה ואיתוספתא קאי דקחני פחות מכות צפנים פטור וקאמר ר' ירמיה האי פטור דקחני לאו לנפטור אלא קאמר אלא פטור דלבוש דנפטרו צו ההקטרה ידי חובתן ור' יוסי בר אבין ור' יוסי בר זבדל אומר מדקחני רישא כזית בחוץ חייב וכישא פחות מכות צפנים וכלל דפטור דשיפא כחייב דרישא. מה חייב דרישא אגבא קאי דהוא חייב מינה כך פטור דשיפא אגבא קאי שהוא פטור ומינה אבל הלבוש לא נפטור בכך ידי חובתן. וזה הפי' לקוביא צפנים פ"ק שהחט ונעלה בחוץ ת"ר הנקטיר כזית קטורת בחוץ חייב חלי שרם צפנים פטור קס"ד מאי פטור זה והא הקטרה היא אחר ר' זירא אומר ר' חסדא מאי פטור לבור וכו' כדאיתא התם. המור הוא דם הלבוש צמיה שנהדרו הידוע לכל שנתצטמין צו צני אדם. קנמון הוא העץ הבא ומורו שריתו טוב ומחזקתין צו צני אדם והקדה הוא הקוטן. וקנה צוםם הם הקנים הדקים כחזן האדומים הבאים ממצר סודו ורימן ריש טוב והם מומיני צמחים שנותקין אותו הרופאים צלרי. ד' שיעין אלו שמתלתן המור הוא דם הלבוש אחר ר' חנינא תלמידי חכמים מרבים שלום וכו' ראה זה מלאתי אחר אלעזר לאשר עברו לפני והגלתי ורפאתי כאשר הטיגה יד ומשפתי צאשר יי אחי ישמע חכם ויוסף לקח תפסיר אל אל פח"ט ומשפתי הקטרת אל רב חסד ז"ל. הלרי. אלא לנרמק והואו אל לצני. הלשורן. אלעזרם חלצנה אל מינה. ורצ קעדיה ז"ל יקול פיה מחלב קליעה אלענבר. שגלת קנבל כרכום אל זעפארן. הקשוע. אל קסט קילופס. אל צפנאסה. קנמון. אל עוד. צורית כרשיה אלשואן יין קפריסין. טראצ אל כבא. ואלס קדומית. מלח

ד"ראני. מעלה עשן כפאעאל דכאן. ובאות חסיסה מן כאליתסה אן ילער דעען
אל קטרח אלתי חכון סיהא לעידה מסתקינאח כאל יכלה וכאן לראע ילען בחוקיק
אל כאס עליה פכסי אמרהא וגאשי פי עסקת יונאח א"ר עקיבה סה לי ר'
שמעון בן גולה פעם אחת ילאחי אני ואחד נצני צניהם של . . . לשדה ללקט
עשנים ראחיו ראחיו סבכה וסחק אמרתי לו ונפני ונה צניהם אמר לי בצוד
נזכרתי ונפני ונה שסקת שעתיד הקב"ה להמזירו לנו ומה ראית אמר לי מעלה
עשן כנגדי אמרתי לו הראה לי אמר לי שצוהם היא צדינו שאין נראין אותו
לכל אדם. ואנא הגרי אלדי פסרפיה אל אלטרנא סהו עלי גירמא ענד אל
אולון ז"ל פאנה עכרהם אלצסאן דכנא דלק פי שבת ק"ו תניא ר' שמעון בן
אלעזר אומר אין מדליקין בלוי מאי טעמי אמר רבא מתוך שריחו נודף גזירה
שנא יסתסק מוהו אמר ליה אביי ולינא נר נשום סהו עיף וכו'. ואלדיהו
עלי דהם אל לפה סהו אל צלסאן שאן דהנס עטר ויתטאיר עיר וקורס לא
יתצית ודהם אצון נא ראית פי הגרי פא עלמא וכאן אל תצביר ונה כי כל
יום מואיה דרהס קוי מלא חסניו ציוס חסניו וסר"ח סד"ה אלאל סינר נא"כר
מן כא"חז אל תר"גית האלוק ר' יהודה בן בלעם רזי אל"ס ענ"ה.

הערות אחרות.

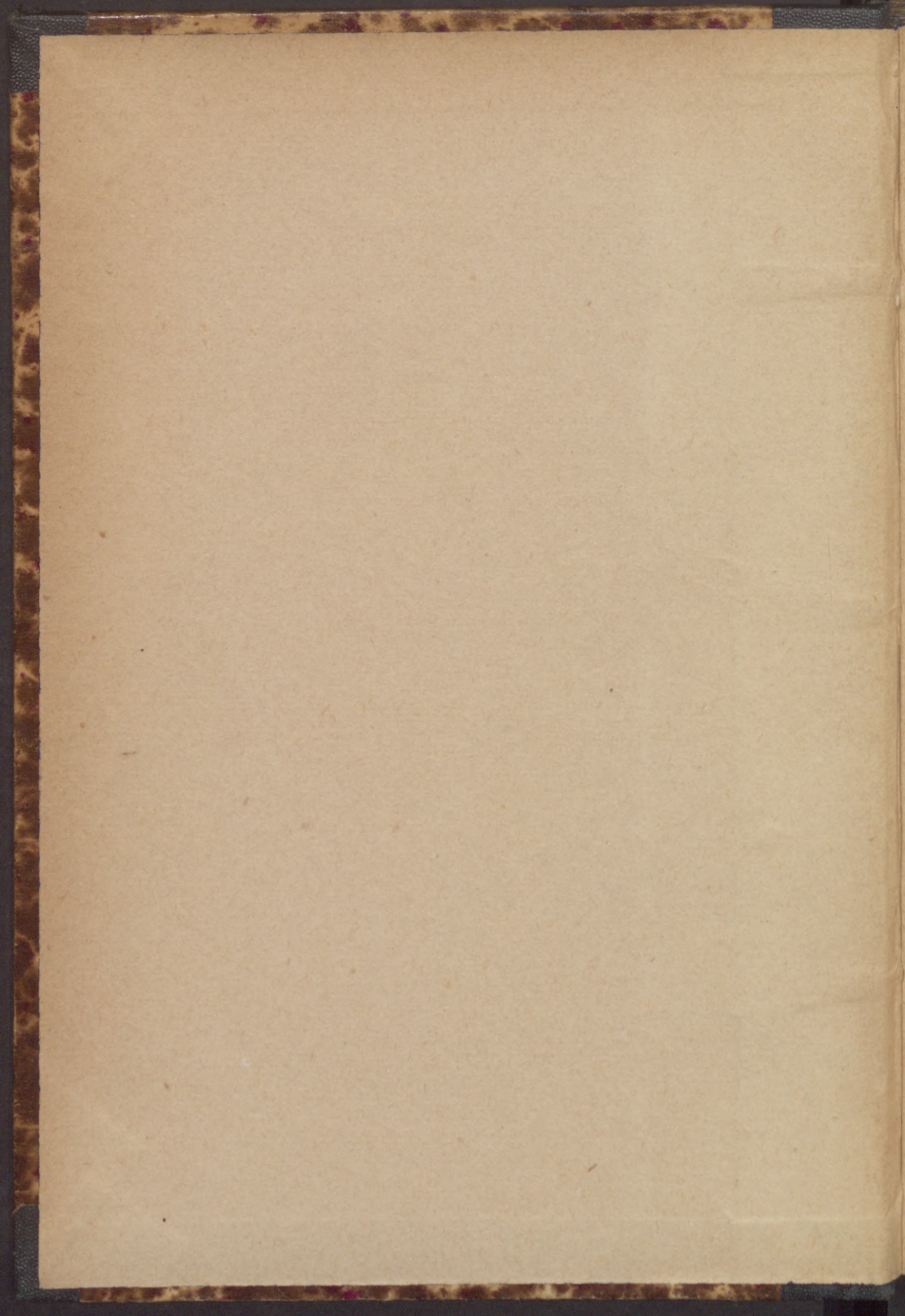
ד 5 מראשו עד שורה כ"ה נמלא ג"כ בחטובת הגאונים דפוס ליק
סימן מ"ה שאלה א'—ד', י"א—י"ג, ט"ו, ל"ד—ל"ה, ל"ח—מ"א צסם "שאליו
מן קנאי נר רב יהודאי גאון ריש מתיבחה ז"ל": ד 7 שורה כ"ג—ל"א סס
צסם הני"ל שאלה י'—י"ד—ט"ו, ט"ז. סס שורה ל"ד—ל"ז סס שאלה י"ח,
ז'—ס: ד 8 שורה א'—כ"א סס צסם הני"ל שאלה י"ט—כ"ח, ל'—ל"ג ועיין
צמאמרי דברים אחרים צצית נכות הסלכות חלק א' ד 11: לנד 24—26
כנה מאמרים מהסלכות נדה מוצאים צרונצין ור' צחיי על החורה ובאויז וכו'
צסה חוספאח דנוס' נדה, עיין יאסרביכער תדר' צרילל סנה סניה צמאמר
פערשאללענגע אגרות ואס המאמר הזה אינו החי' צעיקרה הלא חלק גדול
מונה נותרה שריד צדינו צמאמר היקר הזה: ד 46 סימן י"ח עיין בחטובות
הגאונים הני"ל סס צסם הני"ל שאלה מ"ב: בחטובת רב האי גאון ע"ד הדלקת
לור גפן צצנת עיין חטובת ר' יהודאי גאון סס וסס שאלה מ"ה. ועל כל
הני"ל אחרך אי"ה צמאמרת על הספרים שהעתיקים צמאמרותי אלה.

3

~~7~~-10.

